

PRIMA SERIE DI DOCUMENTI

RIGUARDANTI

LA COLONIA DI PERA

ADUNATI DAL SOCIO

L. T. BELGRANO

N. B. — Il Discorso e le tavole si daranno in altro volume.

I.

1264. Relazione della congiura di Guglielmo Guercio, Podestà dei genovesi in Romania, contro l'imperatore Michele Paleologo.

IN ipso vero et eodem anno (1264) fuerunt omnes ianuenses et ceteri latini licentiati per Palialogum imperatorem grecorum et nuncios suos de imperiali civitate Constantinopolis. Fuitque opportunum ipsos a dicta civitate secedere; concessitque ipse Imperator tunc ianuensibus pro sua habitatione locum quendam habitatum nomine Recrea, qui a Costantinopoli civitate distat per miliaria LX. Causa vero predictorum hec fuit. Quoniam cum Guilielmus Guercius quondam Johannis, in Constantinopoli et in partibus Romanie super ianuenses foret pro potestate a Comuni Janue constitutus, accusatus fuit ipsi Imperatori quod civitatem Constantinopolim traditurus erat in manibus latinorum, et quod habuerat de hoc tractatum cum nunciis domini Manfredi regis Sicilie; propter quod dictus Guilielmus vocatus coram imperatoria maiestate, in presencia multorum ianuensium et aliorum assistencium fuit propria lingua confessus. De cuius confessione ibidem fuit publicum instrumentum

conscriptum, quod per specialem legatum fuit Comuni nostro a dicto Imperatore transmissum, quod fecit dictus Imperator volens Communis Janue amicitiam retinere, quasi dictos ianuenses de dicta civitate merito expullisset. Cum autem hec audissent viri nobiles de progenie Guerciorum, accesserunt in pleno Consilio ianuensi petentes ex gratia speciali, quod Comune Janue dictum Guillelmum Januam pedibus et manibus ligatis faceret apportari, et quod ipsum eundem eisdem concederet iudicandum. Tandem cum persona ipsius haberi non potuit per Comune, ipsum Guillelmum Potestas bannivit et forestavit, de quo banno et forestatione exire non posset nisi Comuni Janue non solveret libras x milia ianuinorum. Set quia ex tenore conventionis inite inter dictum Imperatorem et Comune Janue, dictus Imperator debet ianuenses tenere in dicta civitate, et Comuni Janue concessit ampla et magna edificia, et quod ibi per ipsum Comune Janue constitueretur Potestas qui ibi regeret ianuenses, armata quadam diligenter galea et preparato legato, nomine Egidius de Nigro ex nobilibus hominibus Janue, ad ipsum Imperatorem fuit transmissus; cui fuit commissum quod ab ipso Imperatore omnino impetrare curaret quod ianuenses in Constantinopoli habitarent, vel saltem in quodam loco nomine Peyra: qui ivit et reddiit, nichil tamen de commissis perfecit. Et eodem anno duo alii legati, videlicet Benedictus Zacharia et Symonetus de Camilla eadem de causa ad ipsum eundem Imperatorem iverunt, qui sine aliqua super ipsis novatione facta Januam reddierunt.

Annales Januenses; apud PERTZ, *Monumenta Germaniae Historica*, vol. XVIII, pag. 249.

II.

1273. Memoria deI Podestà Oberto Sardena.

Dicto quoque anno mense Marcii cum Obertus Sardena orientalis riperie vicariam gereret, Januam rediit pro Potestate super ianuensibus icturus in Imperio Romanie.

Annual cit., pag. 276.

III.

3 1276, 27 febbraio. « Nos Thomas de Nigro *etc.* confitemur tibi Simoni de Monleone nos... a te integre satisfactum esse de omni eo quod a te... petere possemus de rebus et bonis... qm. Guillielmi Comunalis quod ad te pervenit, et de quibus confessus fuisti te habuisse ab Ingueto Spinola potestate existente super ianuenses in Imperio Romanie ».

Archivio Notarile di Genova. *Notulario di GIOVANNI DI AMANDOLEGIO*, ann. 2257-76, car. 254 *verso*.

IV.

1279, 30 marzo. « Arnulfus de Claritea presentavit et consignavit domino Leoni de Nigro, consuli et vicario ianuensi in Regno Armenie, litteras ex parte domini Nicolai Aurie potestatis et vicarii ianuensis in partibus cismarinis, sigillatis cere viridis cum gripho *etc.* Actum in Laiatio ».

Arch. Not. *Notulario di ANTONINO DA QUARTO*, ann. 1244-80, car. 119 *recto*.

V.

5 1285, 25 agosto. « Dominus Petrus de Gregorio... assessor domini Potestatis Janue, absolvit... Guidetum de Nigro olim potestatem Imperii ianuensium in Imperio Romanie, ab heredibus qm. Ugueti filii qm. Tancredi de Sigestro ».

Arch. Not. *Notulario di GIOVANNI DE CORSIO*, ann. 1266-80, car. 106 *verso*.

VI.

1300, 27 giugno. « Gasparius Marionus deposuit in bancho Amiceti de Sancto Thoma libras cxxiv et solidos xvii Janue, que sunt pro cambio perperorum ccxxvii auri quos habuit a Bernabove Spinula vicario ianuensi in toto Imperio Romanie, et sunt de bonis qm. Accellini de Ripa merzarii, qui dicitur decessisse in viaggio Romanie ».

Foliatium diversorum notariorum, Ms. della Biblioteca Civico-Beriana, vol. III, par. II, car. 17 verso. Arch. Not. *Notulario di ROLANDO BELMOSTO*, ann 1300, car. 74.

VII.

1302. Nel transunto di un istrumento del 7 febbraio 1302 a rogito del notaro Jacopo Porta (transunto fatto addi 2 marzo successivo per mano d' Ambrogio di Rapallo) si legge: « Cum anno de mccc de mense octubris de Janua missus fuerit per Comune Janue ad serenissimum dominum Imperatorem grecorum ambassator solempnis nobilis vir Raffus de Auria, super tractandis etc. circa damna data per Comune Janue subditis dicti domini Imperatoris et a dicto Imperatore data Communi Janue etc.; et dictus ambassator predicta non compleverit, sed... commiserit... vices suas nobili viro Gavino Tartaro tunc Vicario pro Communi in ipso Imperio » etc.

Arch. cit. *Notulario di AMBROGIO DI RAPALLO* ann. 1303, car. 68 e segg.

VIII.

1300, 20 dicembre. Il detto Gavino Tartaro, che s' intitola « Vicharius pro Comuni Janue in toto Imperio Romanie et mari maiori », promulga il codice delle leggi genovesi in tali contrade.

Statuti della Colonia genovese di Pera, editi da VINCENZO PROMIS; nella *Miscellanea di Storia Italiana*, vol. XI, pag. 755.

IX.

1303, maggio. Delimitazione del borgo di Galata concesso ai genovesi da Andronico II Paleologo.

De mandato potentis et sancti domini nostri Imperatoris traditus et donatus locus apud Galatham illustri Comuni Janue habet terminos ut infra. Incipit a marina que est circa scalam nominatam vetus Tarsana distantem ab ipsa passus septem palmorum viginti quinque, et ascendit versus Aquilonem dimittens a sinistris confinium divinum et venerandum templum honorabilis prophete precursoris Domini beati Johannis, et distat ab illis confinibus loci passus tres; postea intrat vineam quondam Perdicarii accipiens de ipsa vinea passus quatuor, perveniens ad fossatum ipsius, et fiunt de marina usque ad illud fossatum vinee passus septem palmorum ut dictum est nonaginta. Ex illa vero parte vadit recto tramite versus orientem accipiens per totum ipsius vinee spacium passus quatuor, et transeundo recte pervenit ad vineam reverendi monasterii Lipsi. Relinquendo a sinistris ecclesiam sancti et magni martiris beati Theodori distantem ab huiusmodi loco terminato passus viginti quatuor. Dividit autem ipsam vineam secedens a muro qui dividit ipsam vineam e macropitam nominatam passus quinquaginta quatuor. Transit postea per puteum quod est in templo sancte Erine quod prius habebant ianuenses pro cimiterio. Transit similiter murum vinee Logotheti stratiothico quondam Kynami, distant ab huiusmodi passus tres, transit per vicinitatem ipsius muri et pervenit ad alium murum alterius vinee prefati Logotheti quondam stratiothico que est ex opposito contra portam divini et reverendi templi sancti et magni martiris beati Georgii, que porta distat ab huiusmodi terminato loco passus viginti et octo. Finit utique a supradicto fossato vinee Perdicarii usque murum secunde vinee quondam Logotheti stratiothico Kinami passus ducenti decem et septem. Postea declinat ipse terminus versus meridiem dimittendo in sinistris divinum et venerandum templum sanctorum Anargirorum; distat porta ipsius templi ab huiusmodi terminato loco passus decem. Postea declinat inde modicum versus orientem relinquendo rursus a sinistris idem templum

perveniens ad curiam hospicii quondam Logotheti stratiothico distando ab huiusmodi hospicio per passus quatuordecim. Postea iterum vertitur versus meridiem reliquendo a sinistris divinum et reverendum templum sancti et beatissimi Nicolai quod distat ab huiusmodi terminato loco passus sex. Et declinat rursus inde versus orientem per passus triginta dimittendo a sinistris idem templum distando ab ipsis terminis per passus octo. Rursus descendit versus meridiem et pervenit recto tramite ad marinam distando a muro castris Galathe per passus septuaginta, et sic finit eciam huiusmodi passus a supradicto muro vinee quondam Logotheti stratiothico Kinami usque ad marinam passus septuaginta quinque; inde venit versus occidentem per marinam faciens finem ad terminos a quibus incepit. Existente in ipsa parte numero passuum trecentorum triginta novem. Est siquidem ut superius dictum est concessus et donatus locus per potentem et sanctum dominum nostrum Imperatorem apud Galatham illustri Comuni Janue habens terminos et metas cognitias ut hic particulariter distinguitur. Debet similiter inveniri extra huiusmodi locum vacuus et sine habitacione locus distanciam habens ex omni parte ipsorum terminorum cubitorum sexaginta, ita quod preter hospicia in quibus comorantur sacerdotes qui celebrant in superius dictis divinis templis non habeat libertatem aliquis grecus seu alter aliquis habitacionem facere in ipso. Debeat esse similiter ab ipso termino usque ad castrum Galathe perveniens locus a marina vacuus et sine habitacione secundum latitudinem castris sicut et prefactus certus locus qui spacium habet sexaginta cubitorum, prout etiam de hoc mandavit et ordinavit potens et sanctus dominus noster Imperator.

Actum mense maii indicione prima anno sexto milleno octavo et centeno undecimo.

Familiaris et consocer potentissimi sancti domini nostri Imperatoris magnus cancellarius Nichiforus Comnos.

Archivio di Stato. *Materie Politiche*, mazzo VIII; SAULI, *Della colonia dei genovesi in Galata*, vol. II, pag. 209; *Liber Jurium Reip. Gen.*, vol. II, col. 435, e Codice dell' Archivio, car. 466 verso.

X. 1266

1304, marzo. Privilegi conceduti ai genovesi in Galata ed in ogni altra parte del Greco Impero.

Cum transmissi fuerint ad imperium nostrum ex parte illustris Comunis Janue dilecte fraternitatis Imperii nostri ambaxatores et syndici speciales nobiles et prudentes viri, videlicet dominus Guido Embriacus et dominus Acursinus Ferrarius, ad exponenda coram nostro Imperio capitula ex quibus quedam ad ipsorum ianuensium iura pertinere videbantur et observari debebant quedam de speciali gratia requirebant iuxta ea que Imperium nostrum facere consuevit intuitu affectionis maxime et amoris quem erga illustre Comune Janue Imperium nostrum habet; quibus capitulis per eosdem nuncios expositis et narratis, Imperium nostrum annuens ipsa concessit capitula ut inferius distinguetur. Et ecce presens privilegium aurea bulla nostra munitum eidem illustri Comuni Janue concedimus et largimur ad declarationem robur et firmitatem immobilis et inviolabilis perseverancie eorundem capitulorum que acceptavimus et illa adimplevimus iuxta requisicionem ipsius illustris Comunis Janue; quorum capitulorum talis est tenor.

Primo quidem quod habere debeant ianuenses in loco Galathe locum quem requisiverunt in formam quadrangulatam terminatum et assignatum secundum quod locus ille ambitus est per factam foveam circum circa. Et volumus et iubemus quod a circuitu ipsius loci mensurando vacuus locus totaliter resideat absque habitacione aliqua alicuius persone per spatium sexaginta cubitorum. Et a muro castri Galathe secundum latitudinem ipsius muri usque ad ipsorum ianuensium confines etiam sit locus totus vacuus, nec alicui liceat habitacionem ibidem facere quoquo modo. Infra vero locum predictum habitacionis ipsorum ianuensium habeant ipsi ianuenses libertatem et mandatum faciendi mansiones et structuras et alias firmitates et omnem aliam securitatem ad eorum voluntatem, preter tantummodo murum castri quod quidem construere in ipso loco volumus eis non licere.

Item quod habeant in eodem loco ipsi ianuenses et qui tenentur ianuenses libertatem sine aliquo impedimento, et habeant macellum et macella et macellarios ianuensium, missitas ianuensium, logiam, balneum, ecclesiam propriam sive ecclesias, sacerdotem vel sacerdotes ianuenses et latinos, stateram et ponderatores ianuensium, et scribas, mensuras et omnia alia que voluerint ad voluntatem et placitum eorum; ponderare tamen debeant prefati ponderatores ipsorum presentē scriba vel alio nuncio ex parte commercii Imperii nostri. Et ipsi quidem ianuenses habere debeant omnimodam libertatem et franchisiam ad ponderandum mercaciones eorum. Ceteri vero qui redentes sunt commercio Imperii nostri dare debeant pro ipsa ponderatura id quod est decens secundum ordinationem et consuetudinem, ita quod non possint occultare se vel defraudare commercium.

Item cum in eodem loco sint ecclesie tres grecorum super quibus habet omnimodam potestatem sanctissimus dominus generalis Patriarcha, debeant ipsas ecclesias habere sacerdotes greci et cantare et celebrare in ipsis qui per ipsum sanctissimum dominum Patriarcham generalem annuatim fuerint ordinati.

Item quod omnes qui secundum veritatem fuerint ianuenses et qui nominabitur et tenebitur ianuensis esse debeat sub examine curie ipsorum ianuensium, licet transpositus fuerit ad aliam nationem sive masculus fuerit sive femina. Si facti essent greci vel alterius nationis prout si grecus vel greca vel alius qui sub iurisdictione nostra sint vel esse debeant rendabiles Imperio nostro, licet efficerentur ianuenses, debeant esse sub examine partis Imperii nostri, nec computabuntur in numero et ordinatione franchisie et libertatis ianuensium.

Item quod concedimus parti ipsorum ianuensium locum habitationis in terra Smirnarum, et permittemus ipsos habere in eodem loco logiam, balneum, furnum, ecclesiam et alia que specificata sunt particulariter in capitulo de Galatha ut dictum est.

Item quod salvabimus tam in mari quam in terra, in portibus et insulis quas habemus et habituri sumus per gratiam Dei et intercessionem eius sanctissime Genitricis omnes ianuenses et de districtu Janue et omnes nominatos ianuenses et qui pro ianuensibus distinguuntur vel tenebuntur in personis et rebus omnibus eorum, et hiis

qui patientur naufragium et inde evaserint si testificabuntur per litteras Potestatis Janue seu Potestatis vel Consulis ianuensium qui in partibus Romanie invenientur eo tempore quo hoc tale contigerit et demonstratum fuerit per huiusmodi testimonium ipsos esse ianuenses vel de districtu Janue vel nominatos et appellatos ianuenses.

Item quod ianuenses et qui dicti fuerint et nominati fuerint ianuenses ut supra si contigerit fieri eis offensio seu dampnum aliquod in terris Imperii nostri de naufragiis provenientiibus ad ipsas cum rebus ipsorum, et dampnum passi fuerint de ipsis rebus per aliquos subiectos Imperii nostri, quod fieri debeat satisfatio ipsius dampni prout ipsi probaverint in veritate et iuraverint in presentia illorum qui potestatem habuerint ianuensium presente nuncio Imperii nostri. Probare debeant similiter cum veris iuramentis etiam alii qui invenientur in eodem naufragio qui evaserint de ipso periculo, presente ipso nuncio Imperii nostri qui videat ipsos testes iurare ut superius dictum est; et sufficere debeat hoc ad ostensionem et probationem veritatis.

Item quod prestabimus semper parti illustris Comunis Janue et singulis ianuensibus et de districtu Janue et illis qui tenebuntur ut ianuenses libertatem et franchisiam et immunitatem de cetero semper tam in mari quam in terra, in portibus et insulis nostris quas habemus et habebimus Dei misericordia et per intercessionem sanctissime Dei Genitricis; ita quod omnes ianuenses et de districtu Janue et qui tenentur ianuenses sint franchi et liberi nichil solventes in tota terra Imperii nostri pro commercio vel causa alicuius exactionis. Intranses videlicet per totam terram Imperii nostri vel exeuntes ex ipsa, vendentes et ementes et excambiantes vel aliquod aliud negociantes modis consuetis mercacionis, preter sal et masticum, stantes et de terra in terram euntes per mare vel per terram cum mercacionibus vel sine mercacionibus ad loca deferentes vel inde extrahentes ex emptione vel alio lucro et alibi defferentes personaliter seu realiter.

Item si quis ianuensis vel qui tenetur ut ianuensis solverit aliquid vel dampnificatus foret in aliqua terra subiecta Imperio nostro et ablatum esset sibi ratione scaliatici vel magene, aut propter aliam causam vel modum operatum fuerit contra dictam franchisiam et

libertatem ipsorum ianuensium, quod Imperium nostrum facere debeat satisfieri et restitutionem fieri hiis qui dampnum passi fuerint totum id quod ipsi tales iuraverint in presencia Potestatis seu Consulis ianuensium quod dederint illud tali modo aut ablatum extiterit ab ipsis.

Item quod non recipere debeat de cetero Imperium nostrum aliquem ianuensem vel de districtu Janue in vassallum, ita quod eximatur et non esse debeat sub iurisdictione et examine Potestatis vel Consulis ianuensium; sed debeat ipse talis iudicari per ipsos prout ceteri concives et habitatores Janue.

Item quod non impediemus nec impediari faciemus seu impediari permittemus in tota terra nostri Imperii quam habemus et de misericordia Dei Genitricis acquiremus aliquem ianuensem et de districtu Janue propter factum seu delictum vel furtum seu rapinam vel debitum alterius in persona vel re aliqua; sed unusquisque ianuensis vel qui tenetur ianuensis sub culpa existens tali modo examinari debeat sub curia et iurisdictione Potestatis vel Consulis ianuensium, et quod puniatur et reddat rationem pro culpa et debito suo, et quod inde satisfacionem habeat ille qui iniuriam vel dampnum passus fuerit; et quod alii ianuenses propter tale factum non consequantur offensionem vel dampnum. Si quis vero de terris nostris vel de parte nostra, vel aliquis alter qui non esset de terris nostri Imperii nec teneretur ut ianuensis, offenderet alicui ipsorum ianuensium aut esset accusatus de debito vel alia tali causa, quod fieri debeat super hoc iudicium et examen et vindicta et iusticia ex parte nostri Imperii summaria et expedita. Similiter fieri debeat ex parte ipsorum ianuensium omnibus nostris et omnibus aliis qui inveniuntur in terris Imperii nostri. Erit nichilominus hoc et operabitur de aliis omnibus, non tamen de illis qui cum iuramentis et convencionibus inveniuntur in terris Imperii nostri; nam de illis erit id quod requiritur per ipsas convenciones ipsorum.

Item quod omnes cursarios et malefactores grecos sive latinos subiectos nobis vel non subiectos, preter illos qui de parte sunt illorum qui convenciones et sacramenta nobiscum habent, qui contra Comune vel homines ianuenses vel contra illos qui tenentur ut ianuenses dampna inferrent et molestias persequemur, et capientes ipsos

puniemus secundum iuris ordinem, prout similiter ipsi ianuenses debeant omnes cursarios ianuenses et malefactores ianuenses et qui ianuenses dicuntur persequi et capere et punire secundum iuris ordinem.

Item quod ianuenses et qui ianuenses dicuntur habere debeant libertatem emendi de terris nostris quas habemus et habituri sumus omnia victualia preter furmentum et alia semina, et extrahere de terris Imperii nostri libere et sine aliquo impedimento vel dacita commercii vel alterius exactionis.

Item quod de aliis terris que sunt in mari maiori nec sunt subiecte Imperio nostro habeant libertatem ipsi ianuenses et qui ut ianuenses tenentur extrahere et extrahi facere et portare et facere portare mercaciones quascumque voluerint, et frumentum et victualia et omnia alia ligna, picem et alumen, et omnes alias res sine impedimento aliquo illato eisdem ex parte Imperii nostri, et propter huiusmodi mercaciones non debeant cogi solvere quid quid aliquo modo ratione commercii seu alterius daciti.

Item non detinebimus nec detineri faciemus vel permittemus navem aliquam sive aliquod lignum alicuius ianuensis vel qui ut ianuensis tenetur, nec ianuensem aliquem vel qui tenetur ut ianuensis in persona vel rebus, sed habere debeant omnimodam libertatem et spatium exeundi sine impedimento de omnibus terris nostri Imperii personaliter et realiter, nisi forte fuerint inculpati de aliquo debito, furto vel rapina seu alio delicto de quo debeat iudicari in curia ianuensi, ita quod per ipsos fieri debeat iuxta huiusmodi criminis seu delicti expeditio.

Actum fuit hoc presens privilegium Imperii nostri in nostro sacro palacio Blakernarum, scriptum manu notarii aule nostre Nicolai de Parma mense marcii secunde indictionis. Sexti milleni octavi centeni duodecimi anni a constitutione mundi secundum numerum grecorum. Secundum vero numerum latinorum ab incarnatione Domini anno millesimo trecentesimo quarto indictione secunda.

Subsignatum nostra imperiali rubra subscriptione et roboratum aurea bulla Imperii nostri inferius apensa ad eorum omnium particulariter distinctorum capitulorum declarationem et firmitatem et ut ipsa maneant incommutabilia.

Andronicus in Christo Deo fidelis imperator et moderator
romeorum Ducas Angelus Comninus Paleologus.

Archivio di Stato. *Materie Politiche*, mazzo VIII; SAULI, II. 211; *Lib. Jur.*,
II. 440, e Codice dell'Archivio, car. 465 verso.

XI.

1304, 18 luglio. Il Podestà Rosso D'Oria promulga alcune ag-
giunte alle leggi genovesi.

Statuti di Pera, pag. 763 e segg.

XII.

1308, 22 marzo. Nuove convenzioni stipulate dall'imperatore Andronico II col Comune di Genova, in-
torno la colonia di Pera.

Hoc est exemplum cuiusdam consilii celebrati per tunc dominos
Capitaneos MCCCVIII die XXII marcii.

MCCCVIII die XXII marcii.

Domini Capitanei in presencia otto consciliarorum suorum or-
dinatorum ad ipsorum consilium, sive septem ex eis, fecerunt con-
siliium supra infrascriptis petitionibus sive requisicionibus factis pro
parte serenissimi domini domini Andronici Dei gratia (*imperatoris*)
grecorum, et quarum requisicionum tenor talis est.

Pro parte serenissimi domini domini Andronici Dei gratia im-
peratoris grecorum, et nunciorum et ambassatorum ipsius domini
Imperatoris dicitur et exponitur coram vobis dominis Capitaneis,
Abbate et octo consciliariis ipsorum dominorum Capitaneorum et
Abbatis supra infrascriptis capitulis.

Primo enim dicitur et exponitur quod multi ianuenses com-
mercium dicti domini Imperatoris defraudaverunt et in eo sibi
dampnum maximum reddiderunt; quod dampnum petunt ipsi am-

bassatores ipsius domini Imperatoris ipsi domino Imperatori emendari et de eo ipsi satisfieri.

Item petunt dicti ambassatores quod in deveto facto de ferro, lignamine et mumuluchis in Alexandriam non defferendis addatur quod si aliquis ianuensis defferat quod solvat et solvere teneatur dicto domino Imperatori commercium sicut hactenus consuetum est.

Item dicunt et exponunt quod officiales qui sunt in mari maiori pro Comuni Janue et in partibus illis concedunt litteras libertatis et franchigie multis et multis qui non sunt de Janua vel districtu, et dicto modo commercium dicti domini Imperatoris defraudatur. Quare petunt statui et ordinari per vos dictos dominos quod dicti officiales non possint concedere dictas immunitates et franchiseas alicui, et quod solum intelligatur esse immunes ianuenses et districtuales Janue et illi qui a vobis haberentur per ianuenses et haberent litteras vestras et dicti Communis; illi vero qui facti sunt qui habent litteras franchisee per officiales traspasare non possint esse in futuro liberi nec impediti a dicto commercio.

Item dicunt et exponunt quod multi mercatores ianuensium defferunt et defferri faciunt in navibus, taridis, galeis et lignis eorum mercatores et res extraneorum qui non sunt de Janua nec districtui, et eas asserunt esse ianuensium, et sic multum ex hoc dictum commercium defraudatur; quare petunt ex parte dicti domini Imperatoris dicti ambazatores eius, quatenus placeat statuere et ordinare et eciam per litteras generales mandare omnibus et singulis officialibus de Janua et districtu quod sub penis arduis vestro arbitrio statuendis, nullus de Janua sive districtu in dicto commercio defraudando vel detinendo non debeat nec presumat dolum vel fraudem committere nec committi facere. Et quod patroni et scribe navium, gallearum et taridarum et aliorum lignorum ianuensium teneantur iurare corporaliter, tactis scripturis, ad postulacionem nunciorum dicti domini Imperatoris ostendere et manifestare omnes res et mercaciones que in navi, gallea, seu tarida seu ligno cui petunt erunt aliquorum extraneorum sive aliquos non ianuenses; et eciam marinarii, si placuerit nunciis dicti domini Imperatoris, teneantur hoc idem iurare, et hoc dicere et manifestare. Et si quis in hoc fraudem seu dolum invenient commississe, teneantur

dampnum quod propterea passus fuerit dictus dominus Imperator ei emendare, et ultra denarios sex Janue pro quolibet denario defraudato, seu illam penam de qua vobis pro cautella dicti domini Imperatoris videbitur expedire.

Item dicunt et exponunt quod officiales ianuenses qui sunt in dicto Imperio questiones vertentes inter ianuenses et grecos inceperunt committere quibusdam, quos vocant mediatores: ipse dominus Imperator et greci sui non contentantur; quare petunt ut placeat vobis statuere et ordinare quod questiones ipse terminentur per officiales vestros in dicto Imperio, quemadmodum terminantur et terminari consueverant questiones vertentes inter ianuenses et grecos coram officialibus dicti domini Imperatoris per ipsos officiales.

Item dicunt et exponunt quod aliqui ianuenses emerunt ab aliquibus grecis locum extra fossatum Peyre et ibi domos edificaverunt, et inde brigas et guerras quotidie faciunt, et propterea iam multa sunt orta scandala et possent in posterum exoriri; quare petunt statuere et ordinare quod omnes ianuenses extra dictum fossatum commorantes revertant ad habitandum intra dictum fossatum sicut hactenus ex parte dicti Communis a dicto domino Imperatore fuit requisitum et per ipsum dominum Imperatorem ipsi Comuni concessum.

Item cum aliqui ianuenses et specialiter Benedictus Ususmaris et Amicetus de Volta, qui presencialiter esse dicuntur in Aquis mortuis, occasione infrascripta, intendunt ut dicitur ire in galleis armatis contra ipsum dominum Imperatorem et insulas eius, et dictus Amicetus iam hoc fecit; petunt ex parte dicti domini Imperatoris quare placeat vobis statuere et ordinare quod aliquis de Janua et districtu ubicumque armaverit non audeat ire ad partes Romanie nisi primo satsidet sufficienter, eo modo de quo vobis videbitur expedire, de dicto domino Imperatore insulis, terris et subditis eius non offendendis personaliter vel realiter; similiter ut non ibunt cum aliquibus inimicis contra terras et insulas sui sancti Imperii.

Item petunt ex parte dicti domini Imperatoris quod omnes greci et qui pro grecis distinguntur et appellantur sint et esse debeant liberi et immunes in civitate Janue ab omnibus dactis,

avaris et oneribus realibus et personalibus sicut sunt ianuenses in Imperio Romanie.

Item dicunt et exponunt quod aliqui ianuenses induzerunt aliquos pueros et puellas grecas de Constantinopoli et de aliis terris Romanie, promittentes eis multa bona facere, ut cum eis Januam venirent; et multi et multe venerunt et cum fuerunt in civitate Janue vendiderunt eos et eas pro sclavis, quod est iniquum. Quare petunt ut placeat statuere et ordinare quod illi greci et grece qui sic venerunt et qui et que empti seu empte non fuerunt per ianuenses, sed venerunt sua propria voluntate, sint et esse intelligantur liberi et eis liceat quocumque voluerint ire.

Item quia dominus Bernabò Spinula intendit ire officialis in Imperio Romanie, cum habeat questionem cum domino Imperatore propter quod non esset conveniens quod ibi esset officialis, et etiam de hoc esse debeat capitulum speciale, petunt a vobis dicti ambassatores quatenus placeat ipsum Bernabovem non mittere officialem ad dictas partes.

Primo videlicet super primo capitulo fuit summa consilii dictorum dominorum Capitaneorum et dictorum consiliariorum ipsorum: quod ipsi Capitanei et consilarii parati sunt facere et fieri facere domino Imperatori sive eius nunciis plene iustitie complementum super hiis de quibus fit mencio in ipso capitulo, secundum formam convencionis inite inter dictum dominum Imperatorem ex una parte et Commune Janue ex altera.

Item super secundo capitulo fuit summa consilii: quod nunciis dicti domini Imperatoris detur in scriptis capitulum ordinatum super hiis de quibus fit mencio in ipso capitulo, in quo capitulo continetur devetum Alexandrie et in quo imposite sunt maxime pene prout in ipso capitulo continetur.

Item super tercio capitulo fuit summa consilii: et voluerunt et ordinaverunt dicti domini Capitanei et dicti consilarii ipsorum, quod Potestas et Abbas Peire super ianuensibus constituti pro Comuni Janue, qui sunt et pro tempore fuerint in Peira, cum Consilio magno Peyre provideant et declarent si questio fuerit de aliquibus habentibus litteras immunitatum vel franchiziarum in Imperio Ro-

manie, qui sint ianuenses vel districtuales, quibus litteris gaudeant ipsis franchiziis et immunitatibus si ipse littere sunt concesse vere et sine fraude; et si invenientur fraudes commissas in ipsis litteris, quod ille tales sint casse et nullius valoris. De aliis vero litteris concedendis de cetero aliquibus ianuensibus sive districtualibus quibus gaudeant vel gaudere possint dictis immunitatibus vel franchiziis, volunt dicti domini Capitanei et dicti consiliarii et in ipso consilio statuunt et ordinant, quod si ipse littere fuerint facte pro parte Potestatis Peyre et Abbatis et Consilii maioris Peyre aliquibus ianuensibus vel districtualibus de ipsis immunitatibus et franchiziis, quod ipsi tales litteras habentes faciendas pro parte Potestatis Peyre, Abbatis et Consilii maioris, gaudeant ipsis immunitatibus et franchiziis, et aliter non, quantumcumque ipse littere facte essent per alios officiales constitutos in Imperio Romanie aliquibus asserentibus se ianuenses vel districtuales.

Item supra quarto capitulo fuit summa consilii: et ordinant quod aliqui ianuenses non debeant committere fraudem in dicto commercio sub pena dupli eius quod dominus Imperator deberet habere de ipso commercio; et volunt et ordinant quod predicta mittantur Potestati Peyre ut procedat contra illos qui fraudem commiserint in dicto commercio, et inde mittantur littere domino Potestati Peyre; et nihilominus in predictis ultra predicta observetur convencio inita inter dominum Imperatorem ex una parte et Commune Janue ex altera.

Item supra quinto capitulo fuit summa consilii, et consulunt, volunt et ordinant quod omnes questiones que erunt inter ianuenses et grecos deffiniantur et terminentur per Potestatem Peyre super ianuenses pro Commune Janue constitutum et constituendum de cetero secundum formam convencionis inite inter dictum dominum Imperatorem ex una parte et Commune Janue ex altera, et non per medianos.

Item super sexto capitulo fuit summa consilii: et volunt et ordinant quod ab hodie in antea aliqui ianuenses non debeant de novo hedificare vel hedificari facere aliquas domos sive hediffitia pro habitando extra dictum fossatum de quo fit mencio in ipso capitulo de novo emere; et quod rogetur dominus Imperator pro parte Communis Janue quod ei placeat emere domos et hedifficia

ianuensium, qui in ipso loco habent hedifficia vel hedifficatas domos que sint ianuensium, ad hoc quod dicti ianuenses conserventur indemnes.

Item super septimo capitulo fuit summa consilii: et statuunt et ordinant quod respondeatur domino Imperatori quod ab omnibus ianuensibus ducentibus galleas exiguntur cauciones librarum iv millium de non offendendo dictum dominum Imperatorem nec mentem ipsius dicti domini Imperatoris; et quod si aliqui contrafacient ita punientur quod erit honor dicti domini Imperatoris, et quod pena ipsorum erit ceteris in exemplum et pro honore dicti domini Imperatoris.

Item super octavo capitulo fuit summa consilii: et volunt et ordinant quod convencio facta inter dominum Imperatorem ex una parte et Commune Janue ex altera efficaciter in omnibus observetur.

Item super nono capitulo fuit summa consilii: et statuunt, volunt et ordinant prout in capitulo continetur.

Item super decimo capitulo fuit summa consilii: et volunt et ordinant quod respondeatur dicto domino Imperatori prout dicta Potestacia concessa fuit Bernabovi Spinule, qui ipsam emit; qui Bernabos intendit venire ad dictum regimen ad honorem et servicium ipsius domini Imperatoris, et ab ipso domino Imperatore cum eius bona voluntate recipere gratiam et amorem; qui domini Capitanei et octo predicta specialiter commisserunt dicto Bernabovi, nec modo aliquo per ipsos dominos Capitaneos et Commune tollerari posset quod per ipsum Bernabovem vel aliam personam aliqua fierent que displicerent ipsi domino Imperatori.

Extractum est ut supra de actis publicis dominorum Capitaneorum; et ad fidem faciendum de predictis omnibus appositum est signum infrascriptum.

Capitanei et Octo. — Populus.

L. de Rappallo.

Archivio di Stato in Genova: *Materie Politiche*, mazzo VI. — Dobbiamo la diligente trascrizione di questo atto alla cortesia del signor Carlo Astengo, alunno della Scuola di Paleografia, ed autore di alcuni scritti pubblicati nel *Giornale Ligustico* del 1875 e 1876.

XIII.

1315-16. Incendio a Pera. Nuove costruzioni pubbliche.

Et mcccxv accessit quod igne accidentali quasi tota Peyra combusta est et Palacium Comunis. Et mcccxvi Palatium Comunis redificatum et pondus Comunis et platea, logie et muri de versus terram facti sunt tempore potestatis domini Montani de Marinis.

Continuazione della Cronaca di Jacopo da Varagine; negli Atti, vol. X, pag. 500.

XIV.

1317, 14 febbraio. Nuovi ordinamenti per l'amministrazione della Colonia.

Hoc est exemplum quorundam tractatum tunc factorum per Consilium Gubernatorum civitatis et Comunis Janue mccc decimo septimo die xiiii februarii.

In eterni Dei nomine amen. Anno Dominice nativitatis millesimo ccc decimo septimo, die decimo quarto februarii, Consilium Gubernatorum civitatis et Comunis Janue volens providere utilitati ianuensium viventium in partibus Imperii Romanie, habito colloquio cum aliquibus sapientibus ordinatis per ipsum Consilium ad providendum super predictis et plurium aliorum sapientum, tractat statuit et ordinat ut infra.

Primo videlicet quod quilibet Potestas qui ire debuerit in Peyra ante quam recedat de Janua iurare debeat in Consilio ipsorum Gubernatorum attendere et observare omnia et singula in presenti tractatu comprehensa, et contra ea non facere vel venire modo aliquo vel ingenio quod dici vel excogitari possit.

Item quia quandoque aliqui se volunt in dicto Imperio gerere et expedire pro ianuensibus qui ianuenses esse negantur, tractat et ordinat dictum Consilium quod quilibet Potestas Peyre infra dies octo sui regiminis congregari faciat Consilium viginti quatuor loco et

modo consuetis, et ab ipsis exigere corporale sacramentum de bene et legaliter eligendo sex sapientes. Quo facto predicti viginti quatuor, vel saltem tres partes eorum, eligant et eligere teneantur ante quam recedant sex bonos et sapientes homines, tres nobiles et tres populares; qui sex sapientes audiant, cognoscant et declarent, si de hoc orietur questio inter officiales dicti domini Imperatoris et aliquos qui dicerent se ianuenses vel vellent pro ianuensibus tractari, et cognoscant predictum et definiant auditis iuribus partium. Et Potestas Peyre teneatur ipsos sex compellere ad iurandum et exercendum dictum officium bene et legaliter et faciendum supradicta et infrascripta, et ipsos congregari facere ad dictum officium exercendum semper quando de hoc fuerit requisitus. Et si quem sex dictorum mori contigerit vel abesse vel aliter impediri, incontinenti predicti viginti quatuor vel tres partes eorum ut supra substituunt aliquem loco illius mortui absentis vel impediti; et quod dicitur de uno intelligatur de pluribus, ita quod numerus dictorum sex semper ad ipsum officium exercendum sit completus; et si quem declarabunt esse ianuensem vel deffendi pro ianuensi, deinceps pro ianuensi tractari debeat secundum formam convencionis, et si non declarabunt ipsum esse ianuensem, non tractetur vel habeatur pro ianuensi.

Item quod Potestas Peyre qui est vel pro tempore fuerit, in principio sui regiminis teneatur preconizari facere per Peyram quod nulla persona ianuensis vel que pro ianuensi distinguatur, causa venandi vel alia de causa, presumat aliquod dampnum vel lesionem inferre in vineas viridaria et terras grecorum secularium vel religiosorum. Et si in aliquo contra fieret, teneatur Potestas compellere et condempnare illum vel illos qui dampnum dedissent seu iniuriam aliquam irogassent secundum qualitatem dampni vel iniurie que irogata diceretur dampnificato seu iniuriam passo vel heredibus eorum secundum qualitatem iniurie ut dictum est.

Si autem per ipsum Potestatem vel aliquem vel aliquos de familia sua aliquod predictorum fieret, teneatur Potestas ianuensis ad simplicem requisicionem seu denunciacionem cuiuslibet persone ipsum Potestatem Peyre punire et eius familiam secundum qualitatem iniurie, et ipsos compellere et condempnare ad restitutionem dampni passo

dampnum seu heredibus eius; et etiam ipse Potestas Peyre teneatur compellere et condemnare in dicto casu illos de familia si contingat ipsos aliquid committere in predictis.

Tractat insuper quod nullus ianuensis vel qui pro ianuensi distinguatur presumat aliquam coniuracionem seu societatem contrahere ad componendum vel hedificandum aliqua castra seu fortilicias in terris subditis domino Imperatori que possidentur per inimicos fidei christiane et in preiudicium Imperii sui, nec eciam ipsi ianuenses vel qui pro ianuensibus distinguuntur hedificent vel hedificari faciant dictas fortilicias in dictis terris subditis ipso domino Imperatori, et in preiudicium ipsius, sub pena librarum mille ianuensium exigenda per dictum Potestatem si persona vel bona contrafacientis haberi poterunt.

Item tractat dictum Consilium quod nullus ianuensis vel qui pro ianuensi distinguatur presumat de cetero aliquo modo hedificare seu hedificari facere aliqua hedificia super solo seu terra dicti domini Imperatoris extra lineam seu loca determinata et assignata ipsis ianuensibus ad domificandum et habitandum per ipsum dominum Imperatorem sine scientia et voluntate domini Imperatoris predicti; et si quis ianuensis vel qui pro ianuensi distinguatur aliquod hedificium habet ultra predicta loca taliter in preterito tempore hedificatum, de ipsis hedificiis relinquatur arbitrio domini Imperatoris et Consilii dicatorum sex sapientum de quibus dictum est.

Et volens dictum Consilium Gubernatorum quod aliquis ianuensis (*non*) abutatur immunitatibus ianuensibus concessis, tractat et ordinat quod nullus ianuensis vel qui pro ianuensi distinguatur presumat deffendere vel expedire res merces seu mercaciones non ianuensium pro suis et tamquam sint res ianuensium, sub pena dupli tocius quantitatis que solvi deberet pro comercio rerum seu mercium fraudatarum; et quod pena applicetur Comuni Janue, et nichilominus quod compellatur per dictum dominum Potestatem ad solvendum quidquid solvi deberet pro comercio domini Imperatoris.

Ad quorum inquisitionem teneatur Potestas Peyre qui nunc est et pro tempore fuerit ad requisitionem comerciariorum dicti domini Imperatoris procedere cum effectu, et veritate inventa fraudantes condemnare ut supra; et etiam teneatur dictus Potestas in principio

sui regiminis preconizari facere quod nullus ianuensis vel qui pro ianuensi distinguatur presumat deffendere vel expedire aliquo colore fraudulentè submisso res merces et bona non ianuensium seu reddencium ipsi domino Imperatori pro suis vel tamquam sicut res ianuensium sub pena predicta; et dictas penas teneatur Potestas exigere cum effectu.

Et quod Potestas teneatur precipere patronis navium galearum et ceterorum lignorum vel scribis eorum qui aplicuerint in Peyram, quando de hoc per comerciariorum domini Imperatoris fuerit requisitus, quod ipsi sub certa pena dent in scriptis nunciis et comerciariorum domini Imperatoris ad requisicionem eorum res et merces non ianuensium et hominum reddencium domino Imperatori et nomina eorum, ut dominus Imperator non fraudetur suo commercio.

Item cum sit licitum ianuensibus tam in emendo quam in vendendo sive inter se sive cum extraneis quascumque res et merces ponderare et ponderari facere ad pondus et stateram ianuensium concessam per dominum Imperatorem; et ne aliqua fraus possit committi in preiudicium commercii domini Imperatoris, tractat et ordinat quod ipsi ianuenses et qui pro ianuensibus distinguuntur (sive ipsi inter se emant et vendant, sive emant a non ianuensi sive vendant non ianuensi) possint libere ponderare quascumque res et merces ad voluntatem ipsorum ad pondus et stateram ipsorum ianuensium concessam eisdem per dominum Imperatorem; tamen ne fraus aliqua committi possit contra commercium domini Imperatoris, tractat et ordinat dictum Consilium Gubernatorum quod ipse Potestas Peyre qui est et qui pro tempore fuerit sub certa pena precipere ponderatoribus debeat quod ipsi ponderatores notificent nunciis sive comerciariorum dicti domini Imperatoris res et merces predictorum non ianuensium sive reddencium domino Imperatori que ponderate fuerint per ipsos ponderatores ad pondus ianuensium, ad hoc ut fraus aliqua committi non possit in commercio domini Imperatoris, si de hoc fuerint requisiti.

Non tamen possint dicti ponderatores nec alius pro eis sub certa pena ponderare aliquas res et merces emptas et venditas inter non ianuenses tam vendentes quam ementes reddentes ipsi domino Im-

peratori; et dicti ponderatores non possint nec debeant accipere aliquod premium pro pondere a reddentibus domino Imperatori.

Item tractat quod aliquis Potestas qui de cetero fuerit in Peyra pro Comuni Janue non possit movere aliquam suam propriam causam contra dominum Imperatorem per totum tempus sui regiminis. Non tamen propterea intelligantur iura ipsorum in aliquo diminuta.

Tractat etiam et ordinat quod nulla persona ianuensis seu que pro ianuensi distinguatur audeat nec presumat deferre seu deferri facere in aliquo ligno proprio vel conducto seu naulizato aliquam quantitatem salis in portu Constantinopolitano seu in Peyram seu in aliquam terram subditam dicto domino Imperatori; et si contrafactum fuerit perdat et perdere debeat ipsum sal contrafaciens, nisi forte hoc accideret tempestate maris; et si causa tempestatis maris aliquod lignum ferens salem veniret usque Giro (1), statim facta tranquillitate recedere teneatur; si vero aliquam quantitatem satis exhoneraret seu venderet in dicto loco, quod eo casu non possit excusare sive defendi per tempestatem maris; et salvo non obstanti quod sit licitum ianuensibus et qui pro ianuensibus distinguuntur defferre et defferri facere salem deversus occidentem inter mare maius faciendo transitum per mare Costantinopoli et Peyre, etiam ibi accipiendo portum, dummodo in dictis locis sive aliquo eorum seu in aliqua terra seu loco subdita sive subdito ipsi domino Imperatori de ipso sale nichil exhoneretur vel vendatur sub pena admissionis tocus salis.

Teneatur insuper Potestas Peyre iuramento ordinare et defendere sub certa pena quod aliquis ianuensis seu qui pro ianuensi distinguatur non presumat durante rebellione Varne et Asillo (2) defferre seu defferri facere aliquam quantitatem frumenti de dictis locis ad vendendum in civitate Constantinopolitana; sed ad omnia alia loca possint ipsum frumentum defferre et vendere ad voluntatem suam.

Item tractat et ordinat dictum Consilium Gubernatorum quod nulla persona ianuensis seu qui pro ianuensi distinguatur qui habeat lau-

(1) GIRO. La bocca del Mar Nero. Ved. *Atti*, X. 507, nota 2.

(2) ASILLO. Nell' *Atlante Luxoro* è scritto *Saxilla*. Risponde all' antica *Anchiolus*, ora *Akiouli* o *Akialu*. Ved. *Atti*, V. 244, num. 19.

dem reprehensivam seu pignorationem contra aliquam universitatem civitatem communitatem regem baronem seu singulares personas uti possit ipsa laude seu pignoratione in terris subditis ipsi domino Imperatori.

Verum cum alias pro parte ambazatorum domini Imperatoris fuerit oblatum Comuni Janue et etiam requisitum quod super questionibus ianuensium et grecorum in quibus ianuenses essent actores et greci essent rei deberent eligi et ordinari per ipsum dominum Imperatorem duo greci qui ipsas questiones audirent et terminarent prout in ipsis obligationibus plenius continetur; tractat et ordinat dictum Consilium quod per Potestatem Peyre requiratur ab Imperatoria Maiestate quod dignetur et velit eligere dictos duos bonos viros et sapientes, a quibus corporaliter dignetur exigere sacramentum secundum consuetudinem et rictum grecorum cum solempnitatibus que haberi consueverunt in iuramento secundum rictum grecorum; qui duo dicto iuramento prestito locum ordinatum habeant ad quem ianuensibus et qui pro ianuensibus distinguuntur libere et semper horis debitis et consuetis pateat aditus ad iusticiam requirendam quum casus occurrerit questio oriatur inter ianuensem actorem et grecum reum seu subditum ipsi domino Imperatori; et quod sacramentum fiat per omnem modum per quem maior conscientia fiat dictis duobus ut melius cum Deo sententia feratur. Et ipsi duo sub dicto iuramento teneantur bene et legaliter dictas questiones desinire terminare summarie de plano et sine strepito et figura iudicii et sine dillacione temporis.

Si autem racionabiliter videretur Potestati Peyre qui est vel pro tempore fuerit ianuensibus per dictos sapientes duos non fieri modo vel tempore debito iusticie complementum, vel ipsos duos non subtiliter intellexisse questionem propter varietatem linguarum et pontam questionum inter ianuensem et qui pro ianuensi distinguatur et grecum, quod eo casu ipsi Potestati libere pateat aditus ad ipsum dominum Imperatorem pro ipsis dubiis declarandis et removendis; et si per ipsum dominum Imperatorem seu in eius presencia ipsa dubia seu questio fuerint terminata, perpetuam habeant firmitatem nec possint amplius revocari. Et predictum locum habeant in questionibus civilibus que moverentur ab aliquibus ianuensibus alicui

greco seu singulari persona in questionibus que moverentur ipsi domino Imperatori seu aliquibus suis officialibus vel etiam aliquibus grecis occasione aliquarum depredacionum raubariorum vel malleficiorum, non intelligantur predictum locum habere, sed ipse dominus Imperator per potestatem Peyre adeatur et requiratur prout ipsi Potestati videbitur expedire.

Et si contingeret aliquo casu Potestatem Peyre scribere Comuni Janue conquerendo de domino Imperatore, teneatur Potestas Peyre et scriba eius vinculo sacramenti petere in scriptis ab ipso domino Imperatore seu a duobus qui constituti essent ut supra singulariter vel coniunctim allegaciones et causas et excusaciones questiones (*sic*) de qua ipse Potestas Peyre sentiret se gravari et conquereretur Comuni Janue; et predictas causas et excusaciones teneatur Potestas et scriba eius ut supra scribere Comuni Janue simul cum ipsa lamentatione quam faceret Janue de domino Imperatore, ut in omnibus veritas clareat ipsi Comuni Janue; et hoc si ipse dominus Imperator vel dicti duo seu alter eorum dictas excusaciones et allegaciones eisdem dederint seu dari fecerint infra dies octo ex quo ipsas requisiverint vel postea quandocumque darent vel dari facerent, dummodo non teneatur ipsas expectare ultra dies octo ex quo eas requisiverint ut supra.

Testes vero quos recipi contingerit in causis predictis contra ianuenses vel qui pro ianuensibus distinguuntur, si greci fuerint et subditi dicto domino Imperatori, ante quam deponant iurent et iurare debeant secundum ritum grecorum cum solempnitatibus quas greci adhibere solent in sacramento, et omni modo in presencia actoris per quem maior conscientia fiat illis testibus producendis, de bene et legaliter dicendo veritatem tam pro greco quam pro ianueni ut supra. Et aliter dictum eorum seu testimonium non recipiatur nec valeat; et predicta fiant ad hoc ut melius veritas eruatur.

Item tractat et ordinat dictum Consilium quod Potestas Peyre qui nunc est teneatur presentem tractatum et ea que continentur in ipso ex quo sibi presentatus fuerit observare et observari facere non obstanti aliquo tractatu vel ordinamento hinc retro facto vel edito; et de hoc sibi speciales littere mittuntur pro parte Communis.

Item tractat et ordinat dictum Consilium quod Potestas Peyre

qui nunc est et pro tempore fuerit teneatur et debeat presentem tractatum in omnibus et singulis attendere et observare et attendi et observari facere sub pena a libris centum Janue usque in libras mille Janue arbitrio domini Potestatis Janue; ad quam exigendam teneatur Potestas Janue procedere cum effectu ad simplicem denunciacionem seu requisicionem cuiuslibet persone summarie et de plano, et sine libello et pignore bandi et qualibet figura iudicii, infra mensem unum ex quo sibi fuerit denunciatum.

Et predicta omnia et singula que in presenti tractatu continentur durent et durare debeant usque ad annos proxime venturos et ab inde in antea nisi per dominum Imperatorem vel per Comune Janue fuerit revocatum.

Ego Henricus de Castelliono notarius cancellarius Comunis Janue predictis omnibus interfui, et rogatus de mandato et auctoritate dicti Consilii Gubernatorum civitatis et Comunis in eorum actis publicis scripsi, et ex dictis actis ut supra in hanc publicam formam presens exemplum exemplavi et redeggi mittendum domino Imperatori sigilli munimine Comunis Janue roboratum.

Populus.

Enricus de Castelliono.

Archivio di Stato. *Materie Politiche*, mazzo IV; SAULI, II. 222.

XV.

1335. Nell'atto che precede la trascrizione fattasi di quest'anno, addi 8 aprile, dei privilegi imperiali del 1304, si rammentano: « egregius vir Andalo de Mari honorabilis Potestas ianuensium in Imperio Romanie »; e « discretus et prudens vir dominus Luchinus de Petra rubea honorabilis Abbas Comunis et populi Peyre ».

Liber Jurium, II. 440.

XVI.

1352, 6 maggio. Con trattato di pace segnato in Costantinopoli, l'imperatore Giovanni Cantacuzeno conferma tutte le convenzioni già esistenti fra Genova e l'Impero Greco, aggiungendo che debbano eziandio ritenersi per valide e ferme le convenzioni e la pace stipulata dai genovesi con Orcan bey. Rinnova la donazione di Galata « cum terreno pro ut fossatum tendit usque ad castrum sancte Crucis, et ultra dictum fossatum cubitus centum, infra quod non possit hedificium latinum vel grecum nec aliqua alia novitas fieri. Ita quod cubitus centum isti sint in facie incipiendo a capite Gallata usque ad castrum sancte Crucis recta linea et a castro sancte Crucis usque ad turrem Traverii ». —

Se nei domini imperiali avverrà alcuna rissa tra i catalani ed i veneti da una parte ed i genovesi dall'altra, i Capitani dell'Impero sosterranno i rissanti e li deferiranno al Podestà di Pera se genovesi, al Bailo di Venezia se veneziani. —

« Item extitit per pactum quod Imperium nostrum non debeat ponere vel accipere comerchium a greco qui emat mercimonia a ianuense; et si esset in conventionibus quod possit vel debeat recipere dictum comerchium, quod non accipiatur nisi accipiatur generaliter a nostris grecis ementibus ab aliis grecis mercimonia. Et similiter faciat Comune ianuensibus suis ementibus mercimonia a grecis. Item extitit per pactum quod si aliquis grecus vendiderit in Peyra vel in burgis vinum, quod comerchium impositum secundum ordinationem sindicorum Comunis Janue huiusmodi grecus debeat solvere prout alii ianuenses; et similiter comercharii Imperii nostri colligant et accipiant impositum per nos comerchium a ianuensibus vinum vendentibus in Constantinopoli prout ab aliis grecis. Et predicta locum habeant durante guerra catalanorum et venetorum cum ianuensibus vel quousque comerchium vini esset disobbligatum si pignoraretur occasione dicte guerre. Item extitit per pactum quod si casus accideret, quod absit, quod videretur Imperio nostro quod per ianuenses esset factum vel operatum contra pacem, taliter quod intenderet Imperium nostrum movere vel habere guer-

ram cum ianuensibus, tunc intelligatur vinculo iuramenti per suum certum nuncium et specialem ad Potestatem Peyre denunciare eidem et protestari de predictis ut a die qua hoc fecerit usque ad octo menses tunc proxime venturos non possit, non obstantibus predictis, fieri aliqua offensio inter partes aliqua occasione vel modo. Et similiter si Potestati Peyre videretur quod per Imperium nostrum et grecos suos contraveniretur paci predictae, teneatur Potestas illud idem similiter ut supra dictum est et protestari et denunciare Imperio nostro; nec possint dicte partes similiter usque ad octo menses tunc proxime venturos facere aliquas offensas; quibus octo mensibus elapsis, dicte partes sint et esse debeant in eorum libertate non obstante dicta pace.

» Item extitit per pactum et promissum, quod aliquis ianuensis non possit emere aliquas possessiones, vel terras, seu vineas ab aliquo greco, nisi de mandato Imperii nostri; et si aliquis ianuensis emeret sine mandato Imperii nostri, amittat precium dicte possessionis. Item quod debita que sunt inter grecos et ianuenses sint in eo statu et iure quibus erant ante guerram, excepto quod si aliqua pervenissent in vestiario Imperii nostri vel in Comuni Janue vel Peyre, illa talia restitui non debeant ».

SAULI, II. 217; *Lib. Jur.*, II. 601.

XVII.

1356, 21 marzo. Lettera della Signoria di Genova ad Orcan bey sulla pace conclusa coll' imperatore Cantacuzeno, e su alcuni particolari concernenti Filippo Demerode e Bonifacio de Saulo borghesi di Pera.

A laoto e magnifico e possente signor honoreyve frae nostro e de lo honorao Comun de Zenoa, messer Orcham, grande amirao de la Turchia, lo quar lo Segnor Dee lo mantegna in grande honor et possanza sicomo voi dexirai. Noi recevemo le vostre lettere faite in Nichia a dì vinti de lo meise passao de Settembre, per le quae lettere noi vimo e cognoscemo la vostra sanitae e lo bon stao; de le quar cosse noi avemo grande alegreza sicomo de nostro frai e chi è stao payre de li nostri de Peyra, e speremo

che cossi serei da chi avanti. E si pregemo lo Segnor Dee chi ha fatto lo Ce e la terra che ello ve guarde e ve defenda; e etiamdè vimo lo bon amor e piazer de la nostra paxe, de che noi ve referamo gratia, e si semo apareiai a tuto lo vostro piaxer e honor lo quar è nostro proprio. Ancor se inteisemo in quella vostra lettera de lo servixo de Filippo Demerode e Bonifacio da Sori servioi e amixi vostri; e però ancor che se contra honor e bem de lo nostro Comun e dano grande zo che elli voren, noi si como quelli che semo a tuti li vostri piaxer et servixi apareiai, si mandemo comandando a li nostri dè Peyra chi fazam la dicta franchexa a quelli Filippo et Bonifatio como voi comandai; si che la dicta francheza serà feita per lo vostro amor e per lo vostro honor. Noi ve pregemo che voi ne mandei de le vostre lettere e de lo vostro bom stao. E si ve recomandemo li nostri de Peyra che sum vostri figi e servioi e veraxi. Lo Segnor De si ve guarde aora e sempre.

Per parte de noi Luchin de lo Vermo capitano e logo tenente in la citae de Zenoa, per li grandi e magnifici Segnoi de Miram, de Zenoa e de tuta la Lombardia, e lo Conseio de li doze Antiam de la dicta citae de Zenoa.

Data in Zenoa, M CCC LVI, die XXI marcii.

LOBERO, *Memorie sulla Banca di San Giorgio*, pag. 22; Arch. di San Giorgio, *Regulae Comperarum Capituli*, cod. membr. num. 5, car. 305.

XVIII.

1356, 21 marzo. Lettera della Signoria di Genova al Podestà di Pera, per la concessione della franchigia ai suddetti borghesi.

Luchinus de Verme capitaneus et locum tenens in civitate Janue et districtu pro magnificis et excelsis dominis Dominis Mediolani, Janue etc., et Consilium Antianorum civitatis eiusdem. Providis et discretis viris Lanzaroto de Castro Potestati nostro Peyre et Imperii Romanie, ac Jacobo Carpeneto et Octobono de Nigro sindicis et sindicatoribus nostris in partibus orientalibus.

Nobis, vobis ac omnibus ianuensibus est notorium et manifestum quantum favorem, quantam utilitatem et quantum bonum et gratias habuimus a domino Orchano amirato Turchie ad destructionem et mortem tam venetorum quam grecorum tempore guerre nostre; et inter alia vicia que Deo et hominibus odiosa sunt vitium ingratitude tenet locum. Cum autem pro parte ipsius domini Orchani fuerit Commune Janue requisitum tam tempore domini Johannis de Valente (1) quam moderno, et modo de novo ipse dominus Orchanus nobis scripserit per suas litteras speciales quod pro suo amore et honore velemus facere Philipum Delomede et Bonifatium de Sauro burgenses Peyre liberos et franchos tamquam ille qui pulsatus est ab eis. Nos autem facto consilio de hoc, et deliberatione habita, quamquam durum, grave et damnosum omnibus existat facere concessionem dicte immunitatis; actamen, consideratis servitiis et meritis dicti Orchani, recordantes quod proverbialiter dici solet *chi no da de zo che dol no ha de zo che vol*, deliberamus et deliberavimus quod dicta gratia fiat et concedatur, et sic respondimus dicto domino Orchano, sed tamen sub certa forma et non in generalitate, quia sub eorum colore et cum fictis paliationibus aliena bona mercarentur per eos; et propterea vobis committimus et mandamus quatenus caute, secrete et sapienter inquiratis conditionem, facultatem et quantitatem monete quas ipsi Philipus et Bonifatius habent vel habere creditur de proprio eorum et non alieno; et secundum quod ipsos reperieritis habere, et pro tanta quantitate, faciatis eos et tractetis liberos et franchos et immunes quantum a nostris comerchiis et introytibis Comunis Janue, et sic per nos est terminatum. Et si vobis videtur loqui et conferre de hoc cum Officio Mercantie vel Gazarie vel aliis Consiliis Peyre, vel etiam aliis personis bonis et conscientie pro maiori vestra informatione hoc faciatis; et hoc vobis duximus committendum semper illa ducentes et tractantes secrete pro ut vobis videbitur faciendum.

Data Janue, M CCC LVI, die XXI marcii.

Cod. cit., car. 305.

(1) Giovanni Valente ebbe il Dogato dal 1350 al 1353.

XIX.

1356, 5 novembre. A seguito delle istruzioni contenute nella lettera su riferita, il Podestà ed i Sindaci sopra detti assunte diligenti informazioni dalle quali risulta che il Demelode dispone di una somma superiore ad ottomila perperi d'oro, concedono al medesimo la richiesta franchigia sino alla concorrenza della citata somma. Quanto a Bonifacio de Saulo, del quale non hanno potuto accertare la fortuna, il dichiarano franco sempre che provi come il denaro impiegato nelle operazioni da lui imprese sia di sua proprietà. — L'atto è rogato dal cancelliere Bartolomeo Bracelli « in pontili sive logieta Comunis Palatii in quo moratur dictus dominus Potestas . . . , presentibus domino Anthonio de Odonibus de Vultabio, vicario dicti domini Potestatis, Dominico Marihono burgensi Peyre ».

Cod. cit., car. 305.

XX.

1357, 30 ottobre. « Bartholomeus Rubeus, Potestas ianuensium in Peyra et Imperio Romanie », pronunzia la conferma della detta franchigia, « viso quodam consilio celebrato per dominum Jacobum Grillum olim Potestatem Peyre . . . successorem dicti domini Lazzaroti (*de Castro*) . . . , hoc anno xx ianuarii ». — Fra i testimoni presenti alla pronuncia si citano « dominus Luchinus de Pinu Vice Abbas populi Peyre » e « Meliadux Tavanus miles dicti domini Potestatis ».

Cod. cit., car. 305-306.

XXI.

1358, 20 novembre. Nuova conferma della suddetta franchigia per parte del doge Simone Boccanegra e del Consiglio degli Anziani di Genova. — Si accennano anche le cause per le quali essa

venne già conceduta; ed eccone i termini precisi. « Attendentes nil utilius, nil honestius, nichilque magis debitum esse quam benemeritis in premium gratiose concessa non subtrahi, quinymmo favoribus et opportunis roboribus conservari et intensius quantum sine preiudicio Comunis Janue potest fieri augumentare; recollentes grata et magnifica servitia per viros providos Philippum Delomede et Bonifatium de Saulo burgenses civitatis Peyre exhibita circa ineundum concordium inter Comune Janue seu egregium virum dominum Paganum de Auria tunc amiratum exercitus Comunis Janue transmissi de Janua in partibus Romanie et magnificum dominum Orcambech magnum amiratum Turchie, cuius concordie occasione fuit ipse dominus Orcambech eiusque potentia contra venetos, catalanos et grecos tunc Comunis Janue inimicos mortales per dictos Philippum et Bonifatium favorabiliter provocata, ex quo quanta salus quantusque robor Comuni Janue et ianuensi nationi additus fuerit ianuensem neminem latet ipsas immunitates et gratias . . . approbaverunt, confirmaverunt » *etc.*

Cod. cit., car. 303.

XXII.

1361, 12 aprile. Il Doge e gli Anziani, cedendo alle istanze dei Protettori delle Compere del Capitolo e udito il parere del Collegio dei Giudici, pel quale si dimostra la concessione come sopra fatta essere illegale e di troppo grave pregiudizio al Comune, sentenziano « supradictam immunitatem franchisiam et privilegium non valere nec tenere, et non valuisse nec tenuisse ».

Cod. cit., car. 307.

XXIII.

1366-67. Notizie riguardanti Pera, estratte dal conto del Tesoriere di Amedeo VI di Savoia.

1366, 12 septembris. Libravit Johannoto camerario Domini (*Comitis*) pro dandis quibusdam marineriis cuiusdam galee Janue, supra

ATTI SOC. LIG. ST. PATRIA, Vol. XIII, Fasc. I.

9

quam ivit Dominus de Constantinopoli apud Peram ad sepulturam Girardi Marescalci, florenos boni ponderis iii.

Libravit pro dandis quatuor valletis qui Domino presentaverunt equos datos per Potestatem Pere, flor. b. p. iv.

Libravit pro precio quatuor viginti et unius torchiarum cere, ponderantium viginti quatuor libras, singulis decem libris unum florenum; et fuerunt oblate ad sepulturam Domini Sancti Amoris, domini Rolandi de Vayssie, domini Johannis de Verdone et Girardi Marescalci, flor. b. p. xxxii.

Libravit apud Tisopuli, die xvii octobris, patronis galearum Janue infrascriptorum in exoneratione stipendiorum suorum *etc.*, fl. b. p. dc. Et primo domino Ectori Vincencio patrono unius dictarum galearum manu Dominici Pancie scriptoris dicte galee, Paulo Justiniano, Lanfranco Pancie, Octobono de Groppo, Marco de Canava, Ysnardo de Goarco patrono galee domini Johannis de Magnerii.

1367. Libravit apud Mesembriam de mandato Domini, die xxii februarii, domino Dominico Veyrolii de Pera patrono unius galee Domini *etc.*, pro remanencia stipendiorum suorum, perperos CCCCLXXXIII.

Libravit apud Lorfeval, die vi mensis aprilis, de mandato Domini de Grandisson cuidam famulo misso apud Peram et Constantinopolim per terram, cum litteris Domini que dirigebantur Potestati Pere *etc.*, flor. b. p. xxxv.

Libravit *etc.* in sepultura domini Francisci de Lucingio facta in ecclesia fratrum minorum perperos ponderis Pere ii.

Libravit apud Peram pro sepultura Johannis de Bella-villa coci Domini quondam, qui obiit apud Constantinopolim die xv aprilis, et fuit dicta sepultura in ecclesia fratrum minorum, flor. b. p. xl.

Libravit die vii maii fratri Petro confessori Domini, quos Dominus manu sua donavit in helemosinam quibusdam sacerdotibus pro certa quantitate missarum quas Dominus iussit celebrari, perperos auri ponderis Pere vi.

Libravit Angelo de Dyano patrono cuiusdam navis supra quam plures de familia Domini et de brigandis Mediolani portantur de Pera apud Venecias, perperos auri ponderis Pere cc.

Libravit pro sepultura *etc.* Derame scutiferi Domini, qui obiit

apud Peram in mense maii nuper elapsam, et ipsum seppelliri fecit Dominus in ecclesia fratrum minorum dicti loci *etc.*, perperos dicti ponderis xc.

Libravit die octava iunii uxori Marci de Eynaudo condam, in cuius domo Dominus fuit hospitatus in suburbiis Pere, ex dono sibi facto per Dominum, LIII perperos auri ponderis Pere.

Libravit pluribus brigandis et marineriis qui portaverunt ligna et paleas subtus turrim castri vocati de Eveacossia die xiv maii, qua die Dominus ipsum invadebat, inclusis duobus florenis datis de mandato Domini Georgio Socico de Pera qui missus est portare banderiam Domini supra turrim dicti castri illis qui in dicta turri existebant debellando *etc.*, flor. b. p. XIII.

DATTA, *Spedizione in Oriente di Amedeo VI Conte di Savoia*, pag. 188, 191, 196. 201, 205.

XXIV.

1376, 23 agosto. Andronico figlio ribelle dell'Imperatore Giovanni I Paleologo dona ai genovesi l'isola di Tenedo, giusta gli accordi stipulati « cum Potestate Peyre, videlicet domino Bartholomeo Pindebem de Vernacia capitaneo galearum ianuensium . . . et cum massariis existentibus in Peyra pro Comune Janue domino Cosma Squarsafico, domino Nicolao de Marco, domino Johanne Dentuto ».

Liber Jurium, II. 819.

XXV.

1379, 29 settembre. Narrazione di una battaglia vinta dai genovesi per la prudenza del Podestà di Pera ed il valore di Nicolò De Marco, il quale in ricompensa è fatto esente dai pubblici aggravii, essendogli anche decretata l'annua pensione di cento perperi.

Eoque anno dum intra ianuenses, et hos ipsorum emulos venetos, grecos, teucros, burgaros et alios orientales legi christiane contrarios, inimicitie vigerent et bella, ianuenses de Peyra illis

resistebant ut poterant, dum eo loco Potestas et Preses foret vir nobilis Lucianus de Nigro, et cum ipso gubernatores atque consiliarii Raffus Griffiotus et Elianus de Camilla. Connexus tunc ianuensibus erat Andronicus filius Kaloianis grecorum imperatoris, licet idem Kaloianes adversaretur nostratibus. Erant et eo tempore Peyre incole ab eisdem eorum adversariis per mare et per terram obsessi, quo ibidem magna victualium vexabantur inedia. Fuit igitur anno ipso eorum de Peyra terra marique ductor et capitaneus constitutus vir strenuus Nicolaus de Marco Janue civis ex vocatis de populo sua prudentia suaque inspecta virtute. Et dum esset Peyre, relatum est quod cymbe quedam recedebant victualibus onerate Constantinopolim deferende, idem Nicolaus misit galeam unam nocte ut cymbas illas caperet; sed non potuit sic occultum id ipsum decerni, quin grecorum Imperator sentiret. Habens igitur ipse Imperator galeam unam armatam remis tribus pro singulo scamno, et hominibus trecentis aut pluribus, galeotas insuper duas, quarum erant in una viri centum duo et in alia nonaginta sex, cum navigiis octo que paliscarmos vulgares appellant, et multis aliis parvis scaffis, ea destinavit armata vasa ut premissam subigerent ianuensem galeam. Verum ipse Capitaneus id sciens, in ortu solis die vigesima nona septembris repente fecit aliam Peyre armari galeam, que nobilis Luciani Potestatis et Consilii opere fulcita fuit antequam decurrerent hore tres, balistis, mercatoribus et civibus Janue ferme LXV, et nautis pro remis cxx opportunisque aliis cum duabus ex illis scaffis que brigantini dicuntur. Parve quidem erant ipse due scaffe, cum quibus et galea ipsa navigans Capitaneus die premissa intra horam tertiam et meridiem hostes reperit; quos cum distaret a teucrorum litoribus per dimidium baliste iactum, prope locum qui Calonisii dicitur iuxta Constantinopolim, aggressus est. Duravit prelium fere per unius hore spatium, quo tandem cum audacter et strenue ipse Nicolaus et sua comitiva pugnassent, nam pre aliis insultibus ascenderunt bis nostrates grecorum galeam, in qua secunda vice fuit idem probus Capitaneus secundus ascendens, in Dei nomine et sue beatissime Genitricis triumphantisque ianuensium vexilliferi sancti Georgii, et beati archangeli Michaelis Peyre protectoris et patroni, cuius erat festum ea die ipsa, ianuenses galeam grossam grecorum ceperunt cum

viris trecentis, que galee eiusdem Capitanei fuerat alligata pro bello. Cetera emulorum fugere navigia Peyram. Igitur ipsa die in vesperis captionem suam nostrales dixerunt. Unde Omnipotenti gratie relate sunt, et fuit inde non parva concepta letitia, cum hostes si non fuissent ita confracti ianuensem galeam alteram subegissent et intulissent alia Peyre dispendia. Aspicientes ideo ipsi Imperator et teucri ianuensium corde et actibus magnum robur, anno ipso cum ianuensi natione contra voluntatem venetorum, quibus federe iuncti erant, venerunt ad pacem. Cernentes ergo premissus Lucianus Potestas et alii Peyre indigene audacis et probi capitanei Nicolai de Marco valorem laudarunt valde, quatenus ipsi circumspecto Nicolao, ut exigebat actio, et in futurum esset exemplar, retributio conveniens assignaretur. Statuerunt igitur ut idem Nicolaus, quamdiu vixerit, immunis et exemptus habeatur ab omni publica collectione et vectigalibus Peyre vestium eius et victu occasione; insuper quod anno singulo, dum vita fuerit eidem, a Republica Peyre suscipiat eum pecunie numerum quem ipso stantes loco perperos centum ad Peyre sagium nominant, ut de immunitate ipsius Nicolai capitanei beneficii in publica forma mihi presentato decreto manu signato Bartholomei de Castelliono notarii mihi patuit contineri.

GEORGII STELLAE *Annales ianuenses*, apud MURATORI *S. R. I.*, XVII. 1113.

XXVI.

1382, 2 novembre. Convenzione degli imperatori Giovanni I Paleologo, Andronico suo figlio e Giovanni suo nipote col Podestà di Pera e gli ambasciatori di Genova.

In nomine Domini amen. Serenissimus princeps et dominus dominus Johannes Paleologus in Christo Deo fidelis imperator et moderator romeorum ex una parte, et nobiles et egregii viri dominus Laurentius Gentilis honorabilis potestas Peyre et ianuensium in Imperio Romanie, et dominus Petrus Lercharius et dominus Julianus de Chastro, ambassatores sindici et procuratores illustris et excelsi domini domini Nicolai de Goarcho Dei gratia ianuensium Ducis et populi defensoris, Consilii sui et felicis Comunis Janue, ut de eorum

sindichatu procuratione et bailia apparet per publicum instrumentum Janue rogatum manu Raffaelis de Casanova notarii et canselarii Comunis Janue, anno Dominice Nativitatis millesimo CCC LXXX secundo, die trigesima aprilis, indictione quarta secundum cursum ianuensium, habentes ad infrascripta et alia peragenda plenam et largam potestatem et bailiam a prefactis domino Duce Consilio et Comune Janue vigore dicti instrumenti, nomine et vice prefatorum domini Ducis Consilii et Comunis Janue, ex altera parte; advertentes quemadmodum post pacem factam inter dictum dominum imperatorem Johannem ex una parte et dominum imperatorem Andronicum eius filium ex altera parte aliquae suspiciones et dubitationes remanserunt in cordibus eorum; et volentes ipsas sendare tolerare et extraere de dictis eorum cordibus, ut ipsi possint vivere pacifice et quiete et in bona pace et amore, pervenerunt ad infra scripta compositioem et concordium et pacta infra scripta, sub modis formis et condicionibus infrascriptis Deo propicio perpetuo duraturam et duraturas. Videlicet quod dictus dominus imperator Johannes promisit et convenit per presens publicum instrumentum dictis dominis Potestati et ambassatoribus, nomine et vice dicti Comunis Janue, quod in vita ipsius nunquam palam guerram faciet per se solum cum eius gentibus et subditis, vel cum aliqua alia persona vel personis, seu cum aliqua progenie cuiuscumque nacionis existat que fuerit in dicta guerra cum ipso contra dictum dominum imperatorem Andronicum eius filium, nec contra dominum imperatorem Johannem filium ipsius domini imperatoris Andronici, nec contra terras castra seu locha ipsorum vel alterius eorum quas et que nunc habent et tenent et de cetero habebunt; nec capiet seu rapiet seu capi vel rapi faciet ab ipsis dominis imperatoribus Andronico et eius filio vel altero eorum vel aliquo ex suis aliquo quovis modo castrum aliquod seu lochum aliquem, terram vel fortificiam ipsorum vel alterius eorum, ipsis dominis imperatoribus Andronico et eius filio et utroque eorum observantibus omnia et singula in presenti instrumento contenta. Et si contigerit aliquem ex subditis dicti domini imperatoris Johannis et dictorum dominorum imperatorum Andronici et Johannis eius filii vel alicuius eorum, vel aliquam aliam personam extraneam, capere castrum ali-

quod locum vel fortiliciam dictorum dominorum imperatorum Andronici et Johannis eius filii vel alterius eorum, preter Morabey et suos turchos qui illud castrum locum vel fortiliciam caperent de voluntate dicti Morabey. Promittit etiam dictus dominus imperator Johannes tunc et in dicto casu guerram facere una cum dicto filio suo domino Imperatore Andronicho et dicto domino imperatore Johanne eius nepote contra predictum qui acceperit predictum locum castrum vel fortiliciam, salvo contra dictum Morabey et suos turchos predictos qui hoc chommitterent de voluntate dicti Morabey, ut per hoc cognoschatur dictam capcionem factam non esse de voluntate dicti domini imperatoris Johannis. Item promissit et convenit dictus dominus imperator Johannes dictis domino Potestati et ambasiatoribus recipientibus nomine Comunis Janue quod si contigerit in vita ipsius domini imperatoris Johannis patris predictum dominum imperatorem Andronicum dampnificari per aliquam progeniem cuiuscumque nacionis existat et de reditibus et introitibus suis dictorum locorum sive castrorum et terrarum stante et perseverante predicto domino imperatore Andronicho cum suis hominibus et subditis eius pacifice amichabiliter et fideliter cum dicto eius patre domino Johanne, et iuvante et defendente cum toto suo posse dictum dominum Imperatorem patrem suum eiusque Imperium terras et locha dicti Imperii, et intrante et accipiente guerram contra dictam progeniem cum consiencia voluntate et consilio dicti domini imperatoris Johannis patris sui, tunc et in dicto casu ipse dominus imperator Johannes suchuret subveniet et iuvabit dictum dominum imperatorem Andronicum filium suum, tamquam filium suum heredem et successorem Imperii, ac si inter ipsos schandalum seu schandala exorta non fuissent. Versa vice supradicti domini Laurentius Potestas ambasatores et sindici dictis nominibus afirmantes omnia et singulla suprascripta promiserunt et convenerunt dicto domino imperatori Johanni presenti stipulanti et recipienti quod si contigerit, quod absit, dictos dominos imperatores Andronicum et Johannem eius filius vel alterum eorum in vita dicti domini imperatoris Johannis patris et avi eorum pallam guerram facere per se solos cum eorum gentibus et subditis, vel cum aliqua alia persona vel personis, seu cum aliqua progenie cuiuscumque nacionis existat

que tunc fuerit in dicta guerra cum ipsis vel altero eorum contra ipsum patrem et avum eorum eiusque Imperium terras loca et castra ipsius que et quas nunc habet et tenet vel de cetero habebit et tenebit, vel capere seu rapere vel capi seu rapi facere aliquo quovis modo castrum terram locum seu fortilicium ipsius imperatoris Johannis patris, observante ipso domino imperatore Johanne omnia et singula in presenti instrumento contenta, facere et curare ita et taliter cum effectu in dicto casu quod omnes et singuli ianuenses subditi dominacioni Communis Janue qui tunc temporibus fuerint et esse reppererint in Peyra et Imperio Romanie et terris et locis dicti Imperii iuvabunt et defendent toto eorum posse ipsum dominum imperatorem Johannem, Imperium suum, terras castra et loca ipsius Imperii fideliter in illis locis et terris dicti Imperii in quibus dicti ianuenses se reppererint; intellecto quod illi ianuenses qui fuerint tunc in Peyra et in Chonstantinopoli iuvare et defendere teneantur in Chonstantinopoli et partibus chonstantinopollitanis toto eorum posse contra dictos dominos imperatorem Andronichum et imperatorem Johannem eius filium, gentes et subditos eorum, et omnes et singulos qui cum eis fuerint in dicta guerra; et guerram apertam habebunt dicti ianuenses et preliabuntur contra suprascriptos tamquam contra inimicos Communis. Et si contigerit aliquem ex subditis ditorum dominorum imperatorum Andronici et Johannis eius filii, sive eciam dicti domini imperatoris Johannis patris et avii eorum, vel aliquam aliam personam extraneam, capere castrum aliquod locum vel fortilicium eiusdem domini imperatoris Johannis patris et avii ipsorum, preter dictum Morat bey et turchos suos qui illud chomiterent de voluntate dicti Morat bey, tunc et eo casu promiserunt et convenerunt dicti domini Potestas et ambasiatores dictis nominibus facere et curare cum effectu toto eorum posse quod dictus dominus imperator Andronichus et dictus eius filius guerram facient una cum dicto domino imperatore Johanne patre et avo eorum contra predictum qui acceperit castrum predictum terram seu fortilicium, salvo contra Morat bey et suos turchos qui hoc chomiserint de voluntate dicti Morat bey, ut per hoc chognoschatur dictam captionem factam non esse de voluntate ditorum dominorum imperatoris Andronici et imperatoris Johannis eius filii, vel alterius eorum.

Item fuit actum et conventum inter dictas partes quod si contigerit in vita ipsius domini imperatoris Johannis prefatum dominum imperatorem Johannem eius nepotem sine dicto domino imperatore Andronicho eius patre pro se solo cum gentibus et subditis suis vel cum aliqua persona seu personis vel cum aliqua progenie cuiuscumque nacionis existant que tunc fuerit, cum ipso facere et habere guerram apertam contra dictum dominum imperatorem Johannem avum suum eiusque Imperium terras et loca dicti sui Imperii, dicto domino imperatore Johanne avo suo observante omnia et singulla in presenti instrumento contenta, tunc et eo casu promiserunt et convenerunt dicti domini Potestas et ambasiatores nomine dicti Comunis Janue facere et curare ita et taliter cum effectu quod dictus dominus imperator Andronichus una cum ianuensibus superius dictis iuvabit et defendet toto suo posse dictum dominum Imperatorem patrem suum eiusque Imperium terras et loca dicti Imperii contra dictum dominum imperatorem Johannem eius filium et contra omnes et singulos qui cum eo fuerint in dicta guerra, et guerram facient et habebunt contra ipsos tamquam contra inimicos proprios. Quod si facere rechussaverit idem dominus imperator Andronichus, tunc et eo casu omnes et singulli ianuenses qui tunc temporis fuerint et reperientur in Peyra et in Imperio habebunt guerram apertam contra dictum dominum imperatorem Andronichum et dominum imperatorem Johannem eius filium et suos et omnes qui cum eo et eis fuerint, et contra ipsos preliabuntur tamquam contra inimicos Comunis. Item fuit actum conventum inter dictas partes dictis nominibus quod si contigerit in vita dicti domini imperatoris Johannis dictum dominum imperatorem Andronichum eius natum sine dicto domino imperatore Johanne eius filio facere guerram apertam per se solum cum gentibus et subditis suis vel cum aliqua alia persona seu personis vel cum aliqua progenie cuiuscumque nacionis existant que cum eo fuerint indicta guerra contra predictum dominum imperatorem Johannem patrem suum eiusque Imperium terras castra et loca dicti Imperii, observante dicto domino imperatore Johanne omnia et singulla in presenti instrumento contenta, tunc et eo casu promittunt et conveniunt dicti domini Potestas et ambasiatores nomine dicti Comunis facere et cura ireta

et taliter cum effectu quod dictus dominus imperator Johannes filius dicti domini imperatoris Andronici dicet et demonstrabit manifeste predicta fieri per dictum eius patrem contra ipsius voluntatem et consensum et guerram faciet contra predictum. . . . (1) Et ibit una cum suprascriptis ianuensibus contra dictum eius patrem et omnes suos et omnes et singulos qui cum eo fuerint, semper et quodcumque videbitur dicto domino imperatori Johanni eius avo et Potestati et Consilio qui tunc fuerit in Peyra pro dicto Comune, et in dicto casu teneatur et debeat dictus dominus imperator Johannes eo quod dictus dominus imperator Johannes eius nepos tunc fuerit et erit divisus a dicto domino imperatore Andronicho eius patre et ab eo non habebit promixionem aliquam eidem nepoti suo subvenire et providere tamquam suo nepoti et heredi et successori Imperii ac si schandala aliqua inter eos non unquam exorta fuissent. Item fuit actum et conventum inter dictas partes quod si dictus dominus imperator Johannes non observabit et attendet omnia et singula supra scripta per ipsum ut supra promissa modo et forma quibus promisit, tunc et eo casu omnia et singula suprascripta promissa et conventa per dictos dominos Potestatem et ambasatores dicto domino imperatori Johanni ut supra sint chassa irita et nullius valoris, et de predictis eidem domino imperatori Johanni in nichilo teneantur dicti domini Potestas et ambasatores dicto nomine seu dictum Comune Janue et ianuenses; quinimo si ianuenses qui tunc fuerint et reperirentur in Peyra et in partibus Romanie voluerint, habeant libertatem bailiam guerram faciendi et preliandi contra dictum dominum imperatorem Johannem et Imperium suum et omnes suos et omnes qui cum eo fuerint tamquam contra inimicos Communis. Insuper dicte partes dictis nominibus ratificaverunt approbaverunt et confirmaverunt, et ratificant et approbant omnes et singulas convenciones novas et veteres vigentes inter Imperium predictum et Comune Janue, et omnia et singula in ipsis et qualibet earum contenta et anotata, salvis semper et reservatis omnibus pactis et promissionibus supra scriptis; que pacta et promissiones suprascripte attendi et observari debeant per ipsas partes, non

(1) Guasto per un terzo di linea.

obstantibus convencionibus novis et veteribus predictis vel aliqua carum eisdem pactis et promissionibus suprascriptis. Que omnia et singulla suprascripta prefatus dominus imperator Johannes ex una parte et suprascripti domini Potestas ambasiatores et sindici nomine et vice prefatorum domini Ducis Consilii sui et tocius Comunis Janue ex altera promiserunt sibi ad invicem et iuraverunt ad sancta Dei evangelia et per sanctam et vivificantem Crucem et per beatam Virginem Mariam et per omnes sanctos, corporaliter tacta imagine domini nostri Jhesus Christi, perpetuo rata et firma habere et tenere, eaque omnia attendere et observare et contra non facere vel venire aliqua racione occasione vel causa. Actum Chostantinopolli in Palacio Imperiali nunchupato Porfirogenito, in chamera cubiculari prefati domini imperatoris Johannis, anno a constitutione mundi sexto mileno octavo centeno nonagesimo primo, indictione sexta secundum cursum grechorum; secundum vero ritum ianuensium anno Dominice Nativitatis millesimo CCC LXXX secundo, indicione quinta secundum cursum ianuensium, die secunda novembris paulo post vespas; presentibus testibus dominis Alecsio Chavalari, Thoma Alusiano, Georgio Godelli, Chostantino Tricha, Theodoro Chonoxio et Dimitri Kaloda, omnibus grecis de Chostantinopolli, Manuele de Guerris, Stefano Pinello civibus ianuensibus, Todischo Pastecha, Cunradus Donatus burgensis Peyre, ac Bartolomeo Vilanucio notario interprete Comunis in Peyra.

† Johannes de Alegro Sacri Imperii notarius hiis omnibus interfui eaque de mandato prefatorum dominorum Imperatoris Potestatis et ambasiatorum scripsi, testatus fui et publicavi, et signum instrumentorum meorum aposui consueptum in testimonium omnium premissorum, ipsumque instrumentum sigilo magno Comunis Peyre in cira verde pendente mognimine roboratum tradidi mandato prefatorum dominorum Potestatis et ambasiatorum.

Noveritis quod non solum non fuerunt suprascripta observata, sed predictus imperator dominus Andronichus accepit unum castrum et dominus Imperator exivit foras causa defendendi terram suam, et ille ivit et venit contra patrem suum dominum Imperatorem cum toto posse suo, et Deus servavit dominum Imperatorem a furore

et mala intencione filii sui. Potestates Peyre fuerunt ibidem querentes pacem (1) ipsi ostendebant; ipsi vero erant pro alia parte tantum. Item nepos meus de voluntate patris sui iuit ad turchas et petebat castrum Item post mortem imperatoris domini Andronici exaltaverunt et fecerunt laudem nepoti meo in Peyra. Hoc autem fecerunt illi tres Potestates qui tunc erant. Fecerunt autem causa reobandi et schandalizandi partes istas, quod facere non debebant levare laudem nepoti nostro sine voluntate grechorum ecclesie ipsorum. Ego autem rediens de exercitu, transivi per Peyram per mare et mihi non levaverunt laudem nec fecerunt illa que erant consueti facere. Item (2) trium Potestatum invenimus aliquos ianuenses proditores contra vitam nostram, et nulla punicio facta fuit. Similiter invenimus tempore potestatis *Eliani* (3) de Chamila aliam prodicionem contra vitam nostram; et facta est examinacio palam Vicario Peyre ipsius Potestatis Anthonio de Via, Johanni de Monleono, Janoto Branche Spinolle et Luchino de Draperiis et Bartholomeo Vilanucio notario et interprete Curie Peyre; de quibus prodicionibus nula punicio facta est et confessio fac. magnifestissima coram eis per predictos malefactores ac proditores.

Archivio di Stato. *Materie politiche*, mazzo X; SAULI, II. 260.

XXVII.

1386, 14 aprile. L'Arcivescovo di Genova, compiendo all'incarico ricevuto da papa Urbano VI, stabilisce una transazione cogli eredi di Filippo Demelode circa il legato di cinquecento perperi annui da costui fatto per la redenzione degli schiavi cristiani, la dotazione di zitelle ed il soccorso dei poveri di Pera.

In Christi nomine amen. Universis et singulis presentes litteras seu presens publicum instrumentum inspecturis, Jacobus permissione divina archiepiscopus ianuensis, commissarius ad infrascripta solus a Sede Apostolica specialiter deputatus, salutem in Domino qui est omnium vera salus. Nuper quasdam litteras apostolicas sanctissimi

(1) Guasto qui e nelle seguenti lacune.

(2) Forse: *Item tempore dictorum trium Potestatem etc.*

(3) Questo nome il quale, per causa di guasto, più non si legge nel presente atto, trovasi invece nel Documento xxxi; donde anche si rileva che Eliano morì durante il tempo della propria Podesteria.

patris et domini nostri domini Urbani divina providentia pape VI, eius vera bulla plumbea cum cordula canapis more romane curie bullatas, sanas et integras, et non abolitas nec suspensas, sed prorsus omni vicio et suspicionem carentes, coram notario et testibus infra-scriptis, cum ea qua decuerit reverentia recepimus tenorem quem sequitur continentes.

Urbanus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Archiepiscopo ianuensi salutem et apostolicam benedictionem. Justis peccantium desideriis libenter annuimus, et eis favorem apostolicum impartimur. Exhibita siquidem nobis pro parte dilectorum filiorum Johannis et Benedicti Demerode fratrum et heredum quondam Philippi Demerode burgensium terre Peyre laicorum Constantinopolitane diocesis petitio continebat quod olim dictus Philippus condens de bonis suis in sua voluntate ultimum testamentum, in eodem testamento inter cetera voluit et etiam ordinavit quod de bonis suis pro anima sua in perpetuum annuatim, per certos tunc expressos quos executores dicti testamenti constituerat, perperi quingenti ad sagium eiusdem terre darentur et distribuerentur pauperibus Christi et personis miserabilibus, ac pro redimendo et extrahendo Christi fideles carceratos de manibus turchorum, et pro maritando puelas pauperes de quibus et pro ut eisdem executoribus videretur melius expedire; volens etiam dictus Philippus quod distributio medietatis dictorum quingentorum perperorum perpetuo quolibet anno circa festum Nativitatis domini nostri Jhesu Christi, alterius vero medietatis ipsorum similis distributio fieret annuatim in hebdomada sancta. Cum autem, sicut eadem petitio subiungebat, bona hereditatis dicti Philippi qui in partibus turchorum et aliorum infidelium ut asseritur consistunt, propter guerras et oppressiones ipsorum turchorum et aliorum infidelium post ipsius Philippi obitum adeo diminuta existant quod prefatis heredibus ad quos eadem bona devenerunt impossibile redditur huiusmodi legatum annuatim exolvere; pro parte dictorum heredum nobis fuit humiliter supplicatum ut providere eis super hoc de oportuno remedio dignaremur. Nos itaque de premissis certam notitiam non habentes, fraternitati tue de qua in hiis et aliis specialem in Domino fiduciam obtinemus, per apostolica scripta

committimus et mandamus quatenus si vocatis dictis executoribus et aliis qui fuerint evocandi ita esse reppereris, prefatis heredibus persolvendi legatum huiusmodi annis singulis in perpetuum pro ut ipsi heredes possunt et poterunt et alia pro ut iustum fuerit apostolica autoritate concedes, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo, non obstante si eisdem executoribus vel quibusvis aliis comuniter vel divisim a Sede Apostolica sit indultum, ut interdicti suspendi vel excommunicari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Datum Beneventi vi kalendas augusti, pontificatus nostri anno octavo (1).

Quibus quidem litteris per nos cum debita reverentia receptis, fulimus pro parte dictorum heredum cum debita instantia requisiti quatenus in huiusmodi negotio procedere deberemus iuxta traditam a Sede Apostolica nobis formam. Nos igitur volentes mandatum apostolicum supradictum nobis in hac parte directum reverenter exequi ut tenemur, et attenta et diligenter inspecta dictarum litterarum forma, et iuxta eam in huiusmodi negotio debite procedentes, demum vocatis dictis executoribus et aliis qui forent evocandi pro ut melius eos evocari facere potuimus, de premissis omnibus nos plenarie informavimus; et huiusmodi informatione perhabita, et quia per eam et etiam quantum in nobis est sumus plenarie informati quod ita est et ita esse repperimus pro ut in dictis litteris apostolicis emanatur; idcirco dictarum litterarum forma et facultatibus dicte hereditatis diligenter attentis, et impotentia dictorum heredum et demum huiusmodi informatione premissa, auctoritate apostolica nobis in hac parte commissa moderatione provida tenore presentium eisdem heredibus concedimus, et sic ordinamus, quod de dicta hereditate tollantur et extrahantur mille libre monete ianuensis assignande in manibus nostris quas in locis Compere seu Comperarum Communis Peyre ponere et assignare intendimus, pro ut et secundum quod executores dicti testatoris quoad hec sciverint disponere et etiam ordinare, ita tamen quod fructus et emolumenta que pervenient ex

(1) Cioè 27 luglio 1385.

locis huiusmodi emendis in dictis Comperis de dictis mille libris dentur et distribuuntur pauperibus Christi, testatoris voluntatem in omnibus immitando; et si per eventum contingeret dictos executores seu fideicommissarios ab hac fragili vita migrare, volumus quod de dictis fructibus et emolumentis dictorum locorum emendorum pro ut supra disponatur secundum quod per testatorem extitit ordinatum, ipsius voluntatem nullatenus immutando; et quod dicta loca ut supra emenda non possint per dictos fideicommissarios vel alios aliquo modo alienari; residuum vero dicte hereditatis volumus et mandamus penes eosdem heredes et eorum successores perpetuo remanere. Item volumus et mandamus quod dictis mille libris tollitis et extractis ac expositis et assignatis in emptione locorum ut premissum est, dicti heredes ad solvendum ultra minime compellantur salvo infrascriptis. Item volumus quod si dicti heredes aut eorum successores in hereditate predicta pervenerint ad pinguiorem fortunam adeo quod huiusmodi legatum in totum vel pro parte persolvere comode potuerint, ad quam pinguiorem fortunam ipsos pervenisse et solutionis possibilitatem habere relinquimus conscienciis dictorum executorum et heredum dicti quondam Philippi seu maioris partis eorum, quod ultra fructus et emolumenta dictorum locorum emendorum de dictis mille libris ad complementum totius legati annis singulis ut dictum est supplere et solvere teneantur pro ut in dicto testamento continetur et de iure fuerit. De quibus omnibus heredes et executores predictos volumus esse contentos, et super controversiis et molestationibus silentium imponentes, et presentem nostram ordinationem et concessionem perpetuo inviolabiliter observari; contrarium vero facientes excommunicationis sententia, commonitione premissa, volumus subiacere; presentesque nostras litteras seu presens publicum instrumentum quas fieri fecimus et nostri sigilli appensione muniri in premissorum testimonium concedentes.

Actum et datum Janue in palacio archiepiscopali de sancto Laurentio, anno a Nativitate Domini M CCC LXXXVI, indictione octava secundum cursum Janue, die XIII aprilis, in signo; presentibus presbiteris Symone de Dyano archipresbitero plebis de Rappallo Diocesis Januensis, Bartholomeo Corvo preposito ecclesie sancti Nazarii

ianuensis, et Tomayno de Retiliario cappellano ecclesie ianuensis, ac Badassale Regio notario, omnibus ad premissa vocatis et rogatis.

Archivio Notarile. *Notulario di ANTONIO FOGLIETTA per l'anno 1386*, car. 46 verso.

XXVIII.

1386, 19 dicembre. Papa Urbano VI assolve Antonio Fazio, già dimorante in Pera, che avea combattuto contro i veneziani.

Urbanus episcopus servus servorum Dei. Dilecto filio Antonio de Facio scolari ianuensi salutem et apostolicam benedictionem.

Vite ac morum honestas aliaque laudabilia probitatis et virtutum merita super quibus apud nos fide dignorum commendaris, testimonio nos inducunt ut tibi reddamur ad gratiam liberales. Exhibita siquidem nobis nuper pro parte tua petitio continebat quod olim inter dilectos filios Civitatis Januensis et Veneciarum communia guerra vigente, tu in terra de Peyra ianuensis diocesis que per dictum Commune Januense tenetur tunc existens, per dilectos filios universitatis ipsius terre etiam per captionem persone tue ad capiendum arma et quasdam galeas dictorum Communis Januensis tunc ibi existentes intrandum fuisti compulsus; et cum nonnulli ex prefatis Communis Veneciarum cum certis eorum galeis huiusmodi galeas ipsius Communis Januensis hostiliter invasissent, tu timens mortem et captionem, non insultando sed fugiendo, pro tui et patrie tue defensione et liberatione certa tela cum quadam ballista versus dictas galeas ipsius Communis Veneciarum iactavisti, et hinc inde per gentes in eisdem galeis existentes multa alia tela iactata fuerunt ex quibus nonnulli homines expirarunt, quamvis non credas secundum tuam conscientiam ex huiusmodi tuo iactu aliquem expirasse. Cum autem sicut eadem petitio subiungebat tu qui ut asseris in partibus Gazarie et alta Romania per octo annos vel circa vitam heremiticam et pauperem duxisti, non ad pompam mundanorum seu ecclesiasticorum honorum sed pro tue anime consolatione ascribi desideras milicie clericali et ad sacros ordines per-

veniri, pro parte tua fuit nobis humiliter supplicatum ut, cum ex hoc propter noticias in dictis partibus Gazarie christianos partium ipsarum in melius fovere et multos paganos ad fidem reducere speres providere, tibi super hoc de oportune dispensacionis gratia dignaremur. Nos igitur volentes te premissorum meritorum tuorum intuitu favoribus prosequi gratiosis, huiusmodi supplicationibus inclinati tecum, si de interfectione cuiuspiam te conscientia non demordet ut premittis, et quibuscumque constitutionibus apostolicis contrariis nequaquam obstantibus, ad omnes etiam sacros ordines statutis a iure temporibus promoveri et in eis ministrare libere et licite valeas auctoritate apostolica tenore presentium dispensamus. Nulli ergo omnino *etc.*

Datum apud Portumveneris ianuensis diocesis die XIII kalendas ianuarii, pontificatus nostri anno nono.

Archivio Notarile. *Notulario di ANDREA FOGLIETTA per l'anno 1387, car. 66 verso.*

XXIX.

1387, 27 maggio. « Johannes de Mezano, Potestas Peyre et ianuensium in Imperio Romanie », unitamente agli ambasciatori dal Comune di Genova e come altro dei rappresentanti del medesimo, conclude coi legati di Juanco principe della Bulgaria, un trattato di pace, navigazione e commercio, nel quale si stipulano i vantaggi reciproci che in forza del medesimo godranno i genovesi e i sudditi del detto Principe. Si aggiunge che ogni lesione di esso trattato si debba risarcire colla « pena perperorum centum mille auri ad sagium Peyre »; oltre che a malleveria di osservanza, intendonsi obbligati per parte dei genovesi « omnia et singula bona dicti Communis Janue et opidi Peyre que aliquo capitulo obligari non prohibentur ».

Gli ambasciatori di Juanco aveano presentato le loro lettere credenziali « in presentia Consilii octo ancianorum dicti domini Potestatis et tocius Peyre, quorum nomina sunt hec: Dominus Raffael

de Auria, Lodixius Vayrolus, Lucas Ususmaris, Johannes Pancia, Dominicus Marihonus, Philippus Rubeus et Darius Spinulla ».

In fine il trattato reca le seguenti indicazioni:

« Actum Peyre, in palatio habitationis domini Potestatis, in aula superiori dicti palatii, anno Dominice Nativitatis M CCC LXXXVII, indictione nona secundum cursum Janue, die vigesima septima maii, hora post tercias et ante nonam; presentibus testibus ad hec vocatis et rogatis, discreto viro domino Antonio de Via notario, Vicario curie ipsius domini Potestatis, Angelino de Sirimbaldo de Saulo, Lodixio de Ponte condam Johannis, Lodixio Carpeneto filio Laurencii; Bartholomeo Villanucio notario, interprete publico, predicta omnia legente . . ., Johanne de Bozolo notario, et Raffaele de Viacava filio Georgii, milite Curie ipsius domini Potestatis.

• Extractum est ut supra de volumine sive libro conventionum Communis Peyre, existente penes dominum Potestatem Peyre, scilicet ab authentico publici instrumenti scripti manu Hetoris de Aleneriis notarii in dicto libro extensi et publicati.

» Antonius de Murtedo de Monelia notarius ».

Archivio di Stato. *Materie politiche*, mazzo X; *Notices et extraits des manuscrits de la Bibliothèque du Roi*, vol. XI, pag. 65.

XXX.

1387, 8 giugno. Convenzione del Sultano Amurat I col Comune di Genova, mercè cui si stipula una parziale esenzione dai dazi a favore dei turchi trafficanti in Pera, e libertà di dimora e commercio pei genovesi negli Stati di esso Amurat.

In nomine Domini amen. Magnificus et potens dominus dominus Moratibei magnus armiratus et dominus armiratorum Turchie ex una parte, et nobiles prudentes viri Gentillis de Grimaldis et Janonus de Boscho, ambasiatores sindici et procuratores incliti Communis Janue ex altera parte; habentes ad infrascripta sufficiens mandatum, ex forma instrumenti publici scripti manu Petri de Bargallio notarii et Communis Janue cancellarii, millesimo trecentesimo octuagesimo septimo, die secunda marcii, omni modo via, iure et

forma quibus melius potuerunt, ratificaverunt aprobaverunt et confirmaverunt omnia pacta convenciones et promissiones factas et facta tam inter ipsum magnificum dominum Moratibei, quam inter recolendam memoriam magnifici domini domini Orchani patris sui ex una parte, et illustrem Commune Janue ex altera; renunciantes dicte partes, dictis nominibus, exceptioni compositionis pactorum et promissionis non factorum, rei sic ut supra et infra non geste vel sic non se habentis, doli mali metus in factum, actioni, conditioni sine causa vel ex iniusta causa, et omni alii iuri; promittentes dicte partes, dictis nominibus, sibi invicem et vicissim, solempnibus stipulationibus hinc inde intervenientibus, ipsa pacta convenciones et promissiones de cetero observare, et contra ipsa vel aliqua ipsorum non facere vel venire aliqua occasione ratione vel causa que dici vel excogitari possit de iure vel de facto. Insuper etiam promiserunt dicti ambasiatores, nomine et vice Communis Janue, facere et curare ita et sic quod commerciarum Peyre et collectores tolte censarie restitutionem facient prefato domino Moratibey de omnibus quantitibus pecuniarum habitis et receptis a Johanne Semelode burgense Peyre, pro rebus et mercibus emptis et venditis in Peira ipsius domini Moratibei, tempore quo ipse Johannes faciebat facta ipsius domini Moratibei; salvo de caratis octo pro quolibet centenario yperperorum solutorum censariis seu collectoribus dicte tolte censarie. Item promiserunt dicti ambasiatores quod saraceni districtuales dicti magnifici domini Moratibei de cetera non solvent in Peira aliquod comerchium ianuensibus de aliquibus rebus et mercibus portandis in Peiram, vel extrahendis per dictos saracenos vel aliquos ipsorum. Item promiserunt predicti ambasiatores quod saraceni districtuales predicti domini Moratibei non solvent in Peyra, de rebus et mercibus suis emendis vel vendendis, censariis et collectoribus tolte censarie, quam carati octo pro quolibet centenario yperperorum. Versa vice ipse magnificus dominus Moratibei acetans predicta omnia et singula, promisit dictis ambasiatoribus, recipientibus nomine et vice prefati Communis Janue, facere et curare ita et sic cum effectu, quod ianuenses de cetero in toto territorio suo stabunt manebunt et transitum facient salvi et securi, et ibi negotiari et mercari poterunt, emendo et vendendo omnes

merces quas voluerint pro suo libito voluntate, absque eo quod deinceps possent aliquo modo impediri aggravari vel molestari, solvendo comerchium dicti magnifici domini Moratibei solitum et consuetum solvi, iuxta formam conventionum antiquarum; et ultra promisit prefatus dominus Armiratus facere et curare ita et sic quod omnia et singula navigia ianuensium, et qui pro ianuensibus tractantur et reputantur, poterunt in toto territorio suo victualibus honerari, solvendo dicto magnifico domino Moratibei vel factoribus suis, pro quolibet modio Romanie grani ordei millii et aliorum leguminum, illud quod solvent saraceni greci veneti et alii qui minus solvunt. Que omnia et singula supradicta dicte partes, dictis nominibus, promisserunt sibi invicem et vicissim, et una pars alteri et altera uni; et ad maiorem cautellam premissorum iuraverunt ad sancta Dei evangelia, corporaliter tactis scripturis, videlicet dicti ambasiatores dictis nominibus, et ipse magnificus dominus Moratibei secundum morem et consuetudinem saracenorum, attendere complere et observare et contra non facere vel venire de iure vel de facto, aliqua occasione, racione vel causa que dici vel excogitari posset, sub pena dupli eius et totius de quo fuerit contra factum vel ut supra non observaretur, ratis manentibus omnibus et singulis supradictis, et sub ypotheca et obligatione omnium bonorum suorum dictis nominibus habitorem vel habendorum, illa tamen que obligari non prohibentur secundum formam capitulorum et ordinamentorum dicti Communis. Acto in presenti contractu et qualibet parte ipsius, quod ipsi ambasiatores dictis nominibus teneantur facere et curare ita et sic quod Potestas Peire et eius Consilium iurabunt attendere et observare omnia et singula supradicta. Item fuit actum in presenti contractu, inter prefatos contrahentes, dictis nominibus, quod in quantum in Peiram sclavus aliquis, ex illis prefactorum Domini vel subditorum ipsius, fugam eriperet, quod quolibet habitator Peire et burgorum ad manus cuius dictum tallem sclavum pervenerit, teneatur dictum tallem sclavum presentare domino Potestati Peire qui nunc est, vel pro tempore fuerit, sub pena solvendi pretium dicti sclavi Domino suo, et ultra yperperos centum ad sagium Peire Comuni Janue in Peira, sive massariis stipulantibus nomine et vice dicti Com-

munis, et quod de predictis fieri debeat proclamationem et ordinem in dicta terra Peire. Et e converso prefactus dominus Moratibi promissit et solempniter convenit dictis ambasiatoribus, dictis nominibus, stipulantibus et recipientibus nomine et vice Communis Janue, facere et curare sic et taliter cum effectu quod omnes sclavi ianuensium fugientes a dominis suis in Turchiam vel Greciam restituentur libere prefactis dominis suis, nulla conditione interveniente; salvo et specialiter reservato si tallis sclavus vel sclava sic fugientes ut supra essent vel esset saracenos vel saracenus, quod tunc et eo casu prefactus Dominus nil ad aliud teneatur quam ad solutionem et satisfactionem veri et iusti pretii dicti tallis sclavi cogniti saraceni. Mandantes mihi Quilico de Tadeis, notario infrascripto, ut de predictis conficere debeam presens publicum instrumentum in testimonium premissorum. Actum in Turchia, in quodam cassalle dicto Mallaina, in cortillio domus habitationis personaliter prefacti Domini. Anno Dominice Nativitatis millesimo trecentesimo octuagessimo septimo, indictione nona secundum cursum Janue, die octava iunii, hora paullo post vespere; presentibus testibus Bartholomeo de Lamgascho, burgensi Peire, interprete de lingua grecha in latinam presentis instrumenti, Johanne de Draperis, Dario Spinulla, Anthonio de Mentono, burgensibus Peire, et Amgelino de Saulo cive Janue; nec non Cassano Bassa et Tomortassio saracenis, baronibus dicti Domini, ad predicta vocatis et specialiter rogatis.

† Ego Quilicus de Thadeis imperiali auctoritate notarius, predictis omnibus et singulis interfui, et rogatus scripsi, licet occupatus meis variis negociis per alium exharari fecerim.

Archivio di Stato. *Materie Politiche*, mazzo X; *Notices et extrails etc.*, XI. 59.

XXXI.

1390, 11 aprile. Ordine di pagamento dell'intero stipendio a favore del Podestà Raffaele D' Oria.

Circumspectis viris Antonio Leardo Potestati et Massariis nostris Peyre dillectis.

Dux Januensium *etc.* et Consilium Ancianorum.

Carissimi. Jam diu precessoribus vestris mandasse recollimus quatenus nobili viro Raffaelli de Auria dillecto civi nostro, olim Potestati Peyre electo in loco qm. Elliani de Camila deffuncti, solvere deberetis integrum salarium ipsius Raffaellis sine aliqua diminutione de racione quam dicto qm. Elliano precessori ipsius debebatur, et hoc pro rata temporis quam supradictus Raffael successor in dicto officio stetit, non obstante diminutione salarii dicte Potestatie facta Peyre antequam dictus Raffael elligeretur . . . Quapropter vobis expresse iubentes mandamus quatenus dicto Raffaelli vel legiptime persone pro eo faciatis solutionem integram et completam pro rata temporis quo dictam Potestatiam exercuit . . . taliter quod non sit opus de cetero vobis scribi.

Datta Janue MCCC LXXXX die XI aprillis.

Archivio di San Giorgio. *Cartolario II della Masseria di Pera, per l'anno 1390, fol. 87 verso (1).*

(1) Tre solamente sono i Cartolarii superstiti della Masseria; custodisconsi tutti nel citato Archivio, ed eccone i titoli.

1. MCCC LXXXX die XXI iunii. — *Exemplum Cartularii Massarie Comunis Janue in Peyra etc.* (non vi è il nome del Podestà).

2. MCCC LXXXX, die XVII octubris. — *Cartularium introitus et exitus Massarie Comunis Janue in Peyra, existentibus massariis . . . Lodixio Vayrolo et Urbano Piccamilium, ellectis et ordinatis per . . . Dominichum de Auria honorabilem potestatem Peyre et tocius Imperii Romanie.*

3. MCCC LXXXI die XVIII octobris. — *Cartularium introitus et exitus Massarie Comunis Janue in Peyra, existentibus massariis . . . Dagnano Spinulla et Nicolao de Marcho . . . electis et ordinatis per . . . dominum Nicolaum de Zoallio honorabilem Potestatem Peyre et ianunsiium in Imperio Romanie etc.*

D' ora innanzi, per brevità, citerò questi Cartolarii distinguendoli semplicemente così: *Cart. I, 1390; Cart. II, 1390; Cart. 1391.*

1390. Primo saggio delle spese della Masseria di Pera.

M CCC LXXXX.

8 augusti. Pro . . . expensis factis . . . in barchis, pro transitu equorum, cibo et potu quando dominus Potestas ivit ad Creseam pro ponendo acordium inter Imperatores Pp. 5. 12. —

18 septembris. Paulo de Valegia militi domini Potestatis . . . pro expensis factis per ipsum in emendo duos compedes ferreos, unam manariam et unam maciam » 4. 10. —

Cart. II. 1390, fol. 30 *verso*.

22 septembris. Constantino militi domini Potestatis, et sunt pro certis expensis factis per eum in marinariis XXI qui portaverunt dominos Antonium de Via et Bartholomeum Vilanucium ad Creseam, pro habendo quadam galeotam Sij alias captam per galeas domini Chirmanoli. » 4. 15. —

22 septembris. Dicto Constantino, et sunt pro certis expensis et solutis per ipsum in marinariis qui portaverunt dominum Potestatem et suum Consilium ad Creseam ad salutandum dominum imperatorem Caloianem. . . . » 4. — —

Id., fol. 31 *verso*.

26. septembris. Dominus Leonardus de Rosio Potestas Peyre, electus nuper loco domini Anthonii Leardi debet *etc.*

Id., fol. 55 *recto*.

28. septembris. Pro barcha supra qua iverunt dominus Janotus Bexacia et Anthonius de Via ad Cresseam ad dominum Imperatorem, alia barcha que portavit dominus Potestas ad dominum Imperatorem Chirandronicum, *etc.* . . . » 3. 12. —

Id., fol. 31 *verso*.

19 octobris. Pro scribis Curie, videlicet Anthonio de Clavaro et Anthonio de Castelliono, et sunt pro extraendo in scriptis pacem factam cum Juancho Dobroticie quam portavit Thodischus Pastechus ambasator missus pro Comune. Pp. 3. — —

20 octobris. Pro una bancha magna posita in Palacio Comunis, pro sedere quando fit consilium » 1. 3. —

22. octobris. Pro expensis minutis factis in Palacio Comunis in reparando clavaraturas, et in stamegna alba et stachetis pro facere duas lanternas que pependunt in palascio, et in ferrario pro aulis positis in dictis lanternis . . . » 4. 3 1/2

23 octobris. Pro expensis factis in barchis quando ivit dominus Potestas in Crista ad visitandum dominum Imperatorem, videlicet pro transeundo ac redeundo equos super barchas, et in barcha que aportavit literas in navi de Biasa que erat in Sancto Fucha » 2. 21. —

28 octobris. Pro pingendo arma domini Ducis in Palacio » — 4. 1/2

Cart. II. 1390, fol. 66 verso.

2 novembris. Pro ambasata missa per dominum Potestatem et eius Consilium ad dominum Jhalabi, in qua ambasata electi fuerunt ambasatores domini Anthonius de Mentono et Bartholomeus Marocellus... Pro cupa una argenti librarum IIII unciarum VII...; pro peciis VIII de scarlata...; et pro raubis tribus pannorum de Janua...; pro veluto cremixi pecia I...; et pro peciis duabus dolso- rum etc. » 597. 12. —

2 decembris. Pro exeniis dandis ac tribuendis filio domini Jhalabi et matri et domino Grecie, qui residenciam faciunt ad campum cum domino

Imperatore, causa eos visitandi per dominos Andream Mayranum et Urbanum Picamilium electos per dominum Potestatem et eius Con- siliium	Pp.	148. 18. —
Id., fol. 67 <i>recto</i> .		
3 decembris. Pro Jane Zuri magistro, pro una campana pro ponendo eam in castro sancte Crucis Id., fol. 68 <i>verso</i> .	»	7. — —
5 decembris. Pro exenio et pro honorando quodam Turcho ambatore cum eius comitiva in Palacio Comunis, noviter misso per domi- num Jhalabi ad dominum Potestatem	»	23. 15. —
Id., fol. 33 <i>recto</i> .		
9 decembris. Pro Andrea de Monelia, pro uno cepo pro incidere capud Laurentio de Ver- nacia, <i>etc.</i>	»	1. 16 1/2
Id., fol. 68 <i>verso</i> .		
25 decembris. Expense facte in festo Natalis Domini pro confoco et aliis expensis more consueto in Palacio Comunis <i>etc.</i>		
Pro preparare confocos in platea Palacii et in Palacio domini Potestatis	»	6. — —
Pro idria una vini data in Palacio (1).	»	7. 12. —
Pro denariis de nuce datis domicelis, servien- tibus, placteriis et tumbatoribus, et pro elemo- xinis datis in ecclesiis more consueto, videlicet: conventui sancti Dominici perpero uno, con- ventui sancti Francisci perpero 1, ecclesie sancti Micaellis perpero 1, monasterio sancte Catarine perpero 1 (2), hospitali sancti Johannis per- pero 1, hospitali sancti Anthonii perpero 1, pauperibus Christi perpero 1; XII domicelis do- mini Potestatis perperis 11; tumbatoribus per-		

(1) Più chiaro nel Cartolario del 1391, fol. 69: *Pro jarra una vini trilie data in Palacio pro dicto festo (Natalis) ut moris est.*

(2) Nel Cartolario citato si aggiunge la chiesa di san Giorgio, anch'essa per un perpero.

peris 11; nuncio Massarie perperis 11; porteriis perpero 1	Pp.	19. 12. —
Pro domicelis predictis domini Potestatis, denariis de nuce	»	1. — —
Pro candelis lib. xxxv datis in Palacio Co- munis domino Potestati et aliis dominis qui erant ad comitandum dominum Potestatem ad con- focum more consueto, et pro confectionibus lib. xx datis in dicto confoco pro ut consuetum est facere	»	19. 12. —
Summa: Pp.		53. 12. —

Id., fol. 69 verso.

XXXIII.

1390, 3 dicembre. Appalto delle gabelle.

MCCCLXXX, III decembris.

Cabelle Comunis Janue in Peyra vendite in publica callega ut moris est, preconizate per cintracum Comunis in Logia Comunis, per egregium nobilem et potentem virum dominum Dominicum de Auria honorabilem Potestatem ianuensium in Peyra et in toto Imperio Romanie et per nobiles et prudentes viros dominos Loddixium Vairolum et Urbanum Picamilium honorabiles massarios Comunis Janue in Peyra.

In Petro Muscha emptore torius introytus
cabelle capitum Pp. 890. — —
Cart. II. 1390, fol. 34 recto.

In Andrea Vasilico collectore stobie burgo-
rum de Lagirio, . . . pro anno uno (1) . . . » 316. 18. —
Id., fol. 38 verso.

(1) Più chiaramente al foglio 5: *Collector stobie burgorum de Lagirio imposita pro custodia nocturna domorum burgorum*. E nel Cartolario del 1391, fol. 6: *Stalia hominum burgorum Peyre deversus Lagirio, que colligitur pro solvendo custodes nocturnos*.

Chilicus de Ardito collector stabie burgorum de Spiga, pro custodia nocturna	Pp.	88.	—	—
Id., fol. 34 <i>verso</i> .				
Officio Provixionis terre Peyre, et sunt quos domini Massarii assignaverunt dicto Officio pro expendendis in reparacione murorum, turrium et burgorum terre Peyre, pro ut moris est.	»	784.	—	—
Id., fol. 34 <i>recto</i> .				
Bernabos de Coronato, notarius, emptor tocuis introytus pensionum et terraticorum Comunis.	»	784.	—	—
Id., car. 19 <i>verso</i> .				
In Joseph de Levanto placerio Comunis em- ptore cabelle carcerum Comunis	»	31.	—	—
In Enrico de Clavaro emptore karatorum XII ex karatis XXIII introytus cabelle Censarie	»	2742.	12.	—
In Gabriele Mairano emptore reliquorum ka- ratorum XII	»	2742.	»	12
Id., fol. 34 <i>recto</i> .				
Athanasius de Neapoli emptor cabelle Bara- tarie Comunis . . . pro anno uno (1)	»	305.	—	—
Recepimus in Ugeto de Rocha taliata et Do- minico de Riva, procuratoribus monasterii sancte Caterine de Peyra, et sunt qui assignati sunt dicto monasterio annuatim pro ut consuetum est.	»	305.	—	—
Id., fol. 7 <i>verso</i> .				
In Enricho de Clavaro emptore karatorum sex ex XXIII karatis introytus comerchii unius pro centenario (2)	»	3150.	—	—
In Lanfranco Portonario emptore karatorum duorum <i>etc.</i>	»	1052.	—	—
In Enrico de Clavaro emptore karatorum quatuor <i>etc.</i>	»	2104.	—	—

(1) Nel Cartolario del 1391, fol. 35: *Introytus Baratarie Logie Comunis*.

(2) Nel Cartolario del 1391, fol. 32 *verso*: *Collectores caractorum XXIII commerchii Janue qui col-
guntur in Peyra*.

In Percivale de Porta emptore reliquorum karatorum XII	Pp. 6303. — —
	Pp. 12609. — —
In Percivalle de Porta emptore tocius introytus karatorum VIII comerchii quod coligitur in Peyra.	» 4499. — —
In Enrico de Clavaro emptore tocius introytus cabelle grani et leguminum	» 1385. — —
In Ambroxio Bono emptore tocius introytus cabelle olei	» 1390. — —
In Luchino de Vivaldis emptore karatorum XII ex karatis XXIII introytus cabelle vini	« 5500. — —
In Anthonio de Levando (1) emptore reliquorum karatorum XII	» 5630. — —
In Ambroxio Bono emptore tocius introytus cabelle pannorum	» 1610. — —

Id., fol. 34 *recto*.

XXXIV.

1390-91. Prospetto degli Uffiziali della Colonia e degli stipendi annui.

Dominus Dominicus de Auria honorabilis Potestas ianuensis Peyre <i>etc.</i> , in eius salario pro anno finiendo die XVI octobris (1391) . . . computatis diebus septem quos non servivit pro eo quod redidit regimen domino Nicolao de Zoalio honorabili Potestati Peyre die VIII octobris . . .	Pp. 5075. — —
Car. II. 1390, fol. 56 <i>recto</i> .	
Domino Matheo de Fano vicario domini Potestatis, et sunt pro suis obvencionibus, videlicet pro sigilo et sindicamentis (2) . . .	» 50. — —

(1) A carte 4 verso : *Anthonius de Levanto filius Pasturini*.

(2) Non apparisce che oltre siffatti proventi il Vicario avesse un determinato stipendio.

Anthonius de Clavaro notarius, olim scriba Curie Peyre. Id., fol. 7 <i>recto</i> .	
Bartholomeo Vilanucio interpretatori Communis	Pp. 250. — —
Jane Varana scriba literarum grecarum Communis	» 72. — —
Id., fol. 200 <i>recto</i> .	
Arbizono de Arbizola et Quilico de Castelliono militibus domini Potestatis.	» 40. — —
Id., fol. 38 <i>verso</i> .	
Lodisio Vayrolo massario	» 100. — —
Urbano Picamilius massario	» 100. — —
Dominico de Pace notario, scriba eorum	» 100. — —
Salaria servientum decem et octo Communis et Curie domini Potestatis Peyre.	» 1808. 15. 1/2
Cart. 1391, fol. 189 <i>verso</i> .	
Ambroxio de Fiacono et Prospero de Sancto Blaxio notariis et scribis Curie Peyre, et sunt pro eorum obventionibus pro scripturis sindicamentorum et aliarum scripturarum Communis pro anno uno . . . more consueto	» 150. — —
Id., fol. 67 <i>recto</i> .	
Johanni de Pasano nuncio Massarie	» 50. — —
Car. II. 1390, fol. 200 <i>recto</i> .	
D. Melchio Spinulla unus ex provixoribus Peyre. Id., fol. 145 <i>verso</i> .	
D. Nicolaus Carene unus ex provixoribus duobus Peyre. Id., fol. 155 <i>recto</i> .	
Officium Guerre terre Peyre. Id., fol. 163 <i>recto</i> .	
Anthonius de Via et Jacobus Bexacia, officiales victualium Communis. Id., fol. 3 <i>verso</i> .	

Dagnanus Spinulla et Johannes Bellotus de Quarto, burgenses Peyre, officiales victualium Comunis nuper electi (17 februarii 1391).

Id., fol. 58 *recto*.

Johannes de Sibia castelanus.

Id., fol. 110 *verso*.

Andriolus de Monelia sabarbarius Comunis, qui incepit servire die IIII septembris de LXXXVIII, ad rationem perperorum sex in mense, et ultra debet habere darsanatam marine ad piscandum et piscari faciendum in ea pro ut voluerit, juxta formam deliberationis super hoc facte per dominum Potestatem et Consilium (1)

Pp. 72. — —

Car. I. 1390, fol. 2 *verso*.

Dominico de sancta Agnete cintraco Comunis

» 100. — —

Car. II. 1390, fol. 200 *recto*.

Magister Nicolo magistri Francisci de Florentia chirurgicus medicus noviter ellectus per dominum Potestatem et Consilium, et debet habere in annum perperos centum ad sagium Peyre.

» 100. — —

Id., fol. 139 *verso*.

Magister Leonardus de Petra Turrilie medicus chirurgicus accordatus cum Comune, et debet habere in annum perperos centum ad sagium Peyre.

» 100. — —

Id., fol. 140 *recto*.

Magister Thomas doctor grammaticae qui regit scolas in Peyra, provixionatus a Comuni, et debet habere in anno perperos LXXV

» 75. — —

Id., fol. 142 *recto*.

Pro tumbatoribus tres (*sic*) et uno nacarato.

» 168. — —

Id., fol. 200 *verso*.

(1) Nel Cartolario del 1391, fol. 4 *recto*, si nota: *Andriolus de Monelia salvator portus sive sabarbarius Comunis*.

Nicolao de Gaiano cōiraciario, et sunt pro eius provixione pro anno uno.	Pp.	25. — —
Simoni de Clavaro remorario, provixionato a Comune	»	40. — —
Magistro Gonzallo remorario Comunis.	»	40. — —
Id., fol. 200 <i>recto</i> .		
Officium Salis, existentibus cabellotis dominis Raffaele Conte et Dagnano Spinulla <i>etc.</i>		
Id., fol. 162 <i>verso</i> .		
Officiales Misericordie <i>etc.</i>		
Cart. 1391, fol. 69 <i>verso</i> .		
Manoli Cruncioti et Manoli Vasilico arguxii Comunis, equites et custodes campestri (1)	»	240. — —
Cart. II. 1390, fol. 143 <i>verso</i> e 200 <i>recto</i> .		
Custodes nocturni murorum, turarum (<i>sic</i>) et burgorum Peyre.		
Id., fol. 162 <i>recto</i> .		
Salarii placieriorum <i>etc.</i> , pro placeriis sex (2)	»	272. — —
Id., fol. 199 <i>recto</i> .		
Anthonius Manchus scopator et mundator Logie Comunis	»	24. — —
Id., fol. 7 <i>verso</i> .		

XXXV.

1391, 7 luglio. Ordine di rifondere i danni patiti in Pera dal podestà Antonio Leardo.

Dux Januensium *etc.* et Consilium Antianorum.

Carissimi. Per Anthonium Leardum olim Potestatem Peyre nostrum dillectum oblata suplicatione lamentabilli coram nobis de fienda sibi satisfacione damnorum illatorum sibi in bonis oblatis ei et exportatis de Palacio Peyre ubi tunc residenciam faciebat, et de fienda sibi solucione salarii sui retenti. Cui quidem suplicationi per

(1) Cioè: perperi 120 ciascuno.

(2) Salario annuo complessivo.

nos et Consilium fuit responsum quod de premissis staretur iuramento dicti Anthonii, pro ut in responsione predicta scripta manu Anthonii de Credentia notarii et canzelarii hoc anno die xvi iunii seriusius continetur. In cuius responsionis observacione iuravit hodie dictus Anthonius Leardus, volens beneficio dicte responsionis gaudere, quod per illos qui irruerunt in eum de dicto Palacio fuerunt ablatae tot res et bona sua que comuni estimacione valebant perperos viginti quinque auri ad sagium Peyre, et quod sibi retentum fuit salarium octo dierum servitorum ante eius recessum. Idcirco vobis precipientes mandamus quod summarie et de plano et sine strepitu et figura iudicii, reiectis cavilacionibus et suterfugiis, compelatis illos qui in dictum Anthonium irruerunt ut supra ad solvendum dicto Anthonio vel legitime persone pro eo dictos perperos viginti quinque; et eciam fieri faciatis sibi solucionem de pecunia Comunis Peyre pro octo diebus quos ut supra iuravit se ante recessum ipsius servivisse.

Data Janue, MCCCLXXXI, die vii iulii.

Cart. 1391, fol. 175 *recto*.

XXXVI.

1391. Secondo saggio delle spese della Masseria.

MCCC LXXXI.

2 ianuarii. Pro Jhoanne de Draperiis ambasatore misso ad dominum Jhalabi turchum per dominum Potestatem et Consilium pro negotiis Comunis. Pp. 250. — —

Cart. II. 1390, fol. 33 *recto*.

4 februarii. Pro Anthonio de Via ambasatore nuper electo et constituto . . . ituro ad presentiam magnifici domini Ducis Janue pro agendis negotiis Peyre. » 550. — —

Ea die. Pro pingendo coronam cuiusdam frustati	Pp.	1. 12. —
Id., fol. 36 <i>recto</i> .		
2 marcii. Pro Bartholomeo de Langasco et Alenerio de Mari electi pro facere festum in Palacio carnis levium, pro expensis per ipsos factis in dicto festo.	»	6. 11. —
6 marcii. Pro . . . quodam nuncio misso per dominum Potestatem usque ad Catasiam pro habendo novam de exercitu turchorum	»	1. — —
Id., fol. 71 <i>recto</i> .		
8 marcii. Expense facte pro adventu domini Chirmanoli imperatoris grecorum quando venit de Turchia in Constantinopoli . . . , pro homi- nibus LXXX et comites III pro armandis ga- leotam et bergantium Comunis in occursum dicti Chirmanoli	»	25. 12. —
Id., fol. 72 <i>verso</i> .		
9 marcii. Pro stantalle sancti Simonis et Jude (1).	»	39. — —
14 marcii. Pro Bartholomeo Granara specia- rio, pro confectionibus lib. v, zucaro lib. III . . . ; et pro Jacobo de Terdona pro vino, pinte VI, datis in Palacio Comunis, pro honorando Cas- sam bassa quando venit de Constantinopoli . . .	»	4. 4. —
Id., fol. 71 <i>recto</i> .		
16 marcii. Pro campanelas XIII positas in tur- ribus burgorum Spiga et de Lagirio	»	100. 1. —
Id., fol. 36 <i>recto</i> .		
18 marcii. Domus empta pro Comune a Blaxino de Ceva, qui dictus Blaxinus emit a Lucho Cataneo, posita in quarterio sancti Mi- chaelis . . . pro precio dicte domus <i>etc.</i>	»	187. — —

(1) In questa partita sono compresi sette perperi pagati il 25 febbraio antecedente a Pietro da San Remo, sartore, pro facere pingendo vexillum sancti Simonis et Jude (fol. 171 *verso*).

Pro Palamedes Novella, et sunt pro domos duas contiguas ante supradictam domum de versus maritimam	Pp. 100. — —
Pro Georgio Franchopollo, et sunt pro pretio unius domus contigua cum supradictas domos.	» 150. — —
Que quidem supradicta omnia facta sunt de mandato domini Potestatis et sui Consilii, et ex deliberatione Officii Monete quod expendi debeat in emendo supradictas domos et insulam dictarum pro construendo unum granarium pro Comune <i>etc.</i>	
Id., fol. 59 <i>verso</i> .	
6 aprilis. Manoli Milocaracti magistro mo- lendorum . . . in solucione perperorum XIII quos habere debet si aptabat molendinum Co- munis, et si non aptabat tenetur redere . . .	» 5. — —
Id., fol. 144 <i>recto</i> ,	
Ea die. Pro magistris qui laboraverunt ad turrim sancte Crucis, pro eius biberagio. . .	» 1. 13. —
8. aprilis. Pro expensis factis in barchis que portaverunt dominum Potestatem in Costanti- nopoli ad Chirmanoli imperatorem, et pro aliquibus expensis factis in campana sancti Mi- caelis	» 1. — —
10 aprilis. Magistro pinctori qui pingit san- ctum Georgium ad Musicam ad faciem Palatii Comunis.	» 10. — —
26 aprilis. Pro IIII brandonis oblatis pro do- mino Potestate, Vicario et Massariis in festo sancti Georgii in ecclesia sua ut moris est facere.	» 5. 21. 1/2
Ea die. Pro ceriotis lib. XIII pro aluminando sanctum Georgium in eius vigilia	» 2. 19. —
9 maii. Pro brandonis II oblatis in ecclesia sancti Micaelis in eius festivitate per dominos Potestatem et Vicarium, pro quadam victoria pro ut moris est	» 3. 5. —

27 maii. Pro Arbizono milite domini Potestatis, pro quodam malefactore frustrato et pro mitra	Pp.	1. 19. —
Id., fol. 74 <i>recto</i> .		
Ea die. Expense facte in festo Pentecostes pro pravia equitum et maritime barcharum pro ut moris est facere <i>etc.</i>		
Pro Jacobo de Cairascho et socio ellectis pro mundare faciendo vias et carubeos et aliis necessariis ad hec	»	7. 12. —
Pro duobus arguxiis qui erant in custodiam extra Peyram	»	1. 12. —
Pro ragaciis domini Imperatoris qui duxerunt equos perp. II, et pro tumbatoribus perp. I	»	3. — —
Pro Castelano placerio pro expensis per ipsum factis in guantis, galum, canestrelis et aliis minutis	»	3. 7 1/2
Pro latucis et aceto dato super turrim ubi erat dominus Potestas cum sua societate.	»	1. 4 1/2
Pro uno nacho	»	50. — —
Pro Dimito fornario pro panis cc datis in barchis pravii, et aliis expensis minutis	»	2. 4. —
Pro confectionibus lib. xv unc. vii, et zucari unc. vi, datis in turri ubi erat dominus Potestas pro ut consuetum est facere.	»	12. 16. —
Pro crastonis positis in barchis pravii maritime	»	10. — —
Pro magistro Gonzalo remorario pro astis duobus praviorum	»	2. — —
Pro Nicolao de Rocha draperio pro caligas paira duo, pro pravo equorum unum et pro maritime unum	»	6. 6. —
Pro vino . . . idrie III, videlicet unam in Palacio Comunis et duas ad barchas pravii maritime	»	13. 3. —
Summa: Pp.		112. 17. —

Id., fol. 75 *recto*.

8 iunii. Pro Johanne de Brugnadello notario, et sunt pro expensis faciendis in itinere suo pro litera domini nostri domini Ducis presentanda domino Jhalabi Pp. 100. — —

Id., fol. 36 *recto*.

26 iunii. Expense facte pro luminaria in vigilia sancti Johannis Baptiste *etc.*, in vegetes VIII . . . et aliis expensis oportunis » 8. 6. —

Pro vino pinte XI in Palacio » 1. 9. —

Pro confectionibus lib. x datis in Palacio Comunis, et ceriotis III ad inluminandum sanctum Georgium et sanctum Micaellem et sanctum Simonem et Judam pro ut moris est facere » 11. 5. —

Summa: Pp. 20. 20. —

Id., fol. 77 *recto*

27 iunii. Pro certa quantitate zucari, pro presentando dictum dominum Jhalabi per dictum Johannem de Brugnadello portatorem dicte littere domini Ducis » 25. 16. —

Id., fol. 36 *recto*.

5 iulii. Pro domino Lodisio Vayrolo, et sunt qui dati fuerunt quodam Jhansio turcho nuncio domini Jhalabi, qui portavit literam domini Jhalabi ad dominum Potestatem de victoria quam habuit de Bassa de Castamen, et quomodo percussit eum et obtinuit totum suum territorium » 20. — —

Id., fol. 36 *recto*.

11 iulii. Procuratoribus domini Anthonii Leardi olim Potestatis Peyre . . . pro salario dierum octo quibus dictus dominus Anthonius servivit in Peyra in officio eius Potestacie ultra annum. » 112. 18. —

Cart. 1391, fol. 33 *recto*.

20 iulii. Pro Simone Ususmaris, et sunt pro eius expensis iturum Januam cum quadam navi

venetorum pro literis portandis domino nostro
domino Duci Pp. 60. — —

Cart. II. 1390, fol. 36 *recto*.

21 augusti. Pro Officio Provisionis terre Peyre,
et sunt pro ipsis solvendis et distribuendis circa
reparationem murorum et bertescarum opidi
Peyre » 500. — —

Id., fol. 38 *verso*.

25 augusti. Pro coperiendo turrim de Castello. » 1000. — —

Car. 1391, fol. 33 *recto*.

4 septembris. Pro Quilico de Tadeis patrono
galearum Comunis Janue, et sunt pro salario
unius mensis pro ducatis auri M XXXX, ad ra-
cionem de perperis II karatis VII pro ducato . » 2448. 8. —

Et hoc . . . attentis decreto et litteris ducalibus
et Consilii . . . ; viso eciam quodam tractatu facto
dominis Melchioni Spinulle et Nicolao Carene
officialibus missis in partibus orientalibus per
magnificum dominum dominum Ducem Janue,
eius Consilium, Officium Provisionis et Offi-
cium Romanie, signato manu Anthonii de
Credentia notarii et cancellarii M CCC LXXXI
die VI iunii, capitulum tenoris infrascripti: « Item
ordinamus quod Quilico de Tadeis patrono
huius galee, quando aplicuerit in Peyra, fiat
solucio pro paga unius mensis » *etc.*

Id., fol. 38 *verso*.

22 septembris. Dominus Nicolaus de Zoalio
Potestas nuper ingressurus in Peyra, debet *etc.*

Id., fol. 156 *recto*.

2 octobris. Pro brandonis v oblati in ecclesia
sancti Micaelis in eius festivitate per dominos
Potestatem, Capitaneum et Massarios, pro qua-
dam victoria pro ut consuetum est facere . » 6. 10. —

Id., fol. 78 *verso*.

Ea die. Manoli Menigno fabro greco . . . ,

in solucione unius pomi de ramo cum sua cruce
desuper et deauratum per totum, quod poni
debet super turrim sancte Crucis de Castro . Pp. 25. — —

Id., fol. 146 recto.

Ea die. Pro Johanne Demelode sindico nuper
ituro Januam pro factis et causis Comunis
Peyre » 1000. — —

11 octobris. Pro domino Dominicho de Auria,
et sunt pro armis emptis per ipsum pro Co-
mune, et quas dimissit in Palacio Comunis . . .
Et hoc de mandato domini Nicolai de Zoalio
honorabilis Potestatis Peyre » 45. — —

14 octobris. Pro ratione expensarum pro
exenio domini Jhalabi, existentibus ambaxato-
ribus nobilibus et discretis dominis Melchione
Spinula et Nicolao Carene » 3118. 12. —

16 octobris. Pro Gabriele Becchignono, et
sunt quas habere et recipere debet a Comune
pro dampno fructuum arborum destructorum in
terra ipsius Gabrielis, et pro quinque govis sive
cubitis terre vinee ipsius Gabrielis, occaxione
fossi faciendi » 40. — —

Id., fol. 39 recto.

18 octobris. Mutuum perperorum decem mi-
lium factum tempore domini Dominici de Auria
honorabilis Potestatis Peyre etc.

Id., fol. 146 recto.

Ea die. Dominus Leonardus de Roxio, olim
Potestas Peyre debet etc.

Cart. 1391, fol. 124 verso.

Ea die. Dominus Nicolaus de Zoalio Pote-
stas Peyre etc. Qui dominus Potestas intravit
in officium Potestacie die xi octobris mensis pre-
sentis . . . , et sunt pro salario suo anni unius. » 5075. — —

Cart. 1391, fol. 134 verso.

Ea die. Expense facte in construendo et fa-

bricando quendam molendinum Comunis in viridario Andrioli Mayrane, et qui postea dirruptus fuit et repositus intus Peyram.	Pp.	93.	17.	—
Id., fol. 66 <i>verso</i> .				
26 octobris. Pro una asta pro stantali turris sancti Michaelis	»	—	9.	—
31 octobris. Pro quodam nuncio turcho cuiusdam Jhansi domini Jhalabi turchi, et sunt pro suo alafa occasione certorum verborum pacis.	»	1.	—	—
6 novembris. Pro brandonis IIII oblatis in ecclesia sancti Georgii pro festo victorie Portus lungi, more consueto	»	5.	5.	—
Id., fol. 67 <i>recto</i> .				
27 novembris. Pro uncia 1 1/2 argenti, pro reparacione trape domini Potestatis que semper remanet in Palacio Comunis	»	2.	10.	1/2
Id., fol. 68 <i>recto</i> .				
24 decembris. Pro Federico de Gropo, pro labore trape Comunis pro domino Potestate (1).	»	5.	12.	—
Id., fol. 69 <i>verso</i> .				
25 decembris. Pro panno tubatorum, pro eorum vestibus in festo Natalis Domini more consueto.	»	50.	—	—
Id., fol. 67 <i>recto</i> .				
Ea die. Pro Luchino de Vivaldis et Lodixio Cisao officialibus Misericordie, qui eis dati fuerunt more consueto pro festo Natalis Domini.	»	10.	—	—
Id., fol. 69 <i>verso</i> .				

(1) Si notino i Gropo di Levanto già sin d'allora fabbri |argentieri, poi famosi nello stesso magistero nel secolo XVI.

1392, 8 aprile. Avviso della spedizione di cinque galere da Genova, in difesa di Pera.

Circumspecto et prudentibus viris Nicolao de Zoalio Potestati et Massariis nostris Peyre *etc.*

Dux Januensium *etc.* et Consilium Ancianorum.

Carissimi. Litteras vestras accepimus; et per eas informati de hiis que in partibus illis occurrunt, vestram diligentiam commendantes, hortamur ad continuum studium et solertem vigilanciam omniumque securitatem et tutelam Peyre ceterorumque locorum huius Communis incrementa concernunt; ad quorum favores et auxiliare subsidium nos indesinenter intenti providimus de quinque galleis, licet scripseritis nobis de duabus dumtaxat; quas quinque hinc celeriter expediendas mittemus. Habemus et alias quas etsi pro aliis locis ordinatas, si tamen foret expediens diverteremur a proposito indigentiis orientalibus succursuras. Adicite ergo nostratum animis prolificum vigorem, strenuis adhortaminibus erigite mentes, et ad grandia vires viribus inculcate, ut alacritas, consolacione resumpta, ad salutarem tutelam Peyre ceterorumque locorum atque ad solitum Communis favorem et decus exultent. Et si opportunum contingeret presto sint, sane semper placidas ac prudentes fovendo, ne ex parte vestra cum aliquibus prorumpatis ad guerram nisi fortiter provocati. Ceterum cum pro iamdictarum gallearum expeditione magna fuerit impensa, necessarium fuit quod nostri Massarii generales Communis ad cambium ceperint non modicas pecunie summas. Ex quibus nos considerata facultate Peyre, impartiti sumus vobis quanto minorem valuimus sarcinam scilicet decem millium perperorum. Mandantes expresse quatenus ipsa perperorum decem milia omnino et omnia qualibet exceptione solvatis illis personis de quibus et prout vobis dicti Massarii scribent. Preterea quia facta victualium valde ut expedit sunt nobis contraria, committimus vobis quatenus Peyra aliisque locis nostris prius victualium uberte munitis, quam maiorem frumentorum copiam mittite nobis. Exinde plurimum placituri. Quod enim facere possitis habillius, concedimus vobis presencium auctoritate bayliam dandi illis eidem navigiis

tantum que aliter frumentum non advexissent solidos tres ianui-
norum de seu partito pro qualibet mina usque in decem millia
frumenti Janue consignata.

Data Janue M CCC LXXXII die VIII aprilis.

Petrus.

Cart. 1391, fol. 37 *versa*,

XXXVIII.

1392. Terzo saggio delle spese della Masseria.

MCCCLXXXII.

7 ianuarii. Pro expensis barcharum pro
eundo ad visitandum dominum Imperatorem
in Constantinopolim in festo vigilie Epifanie
Domini, per dominum Potestatem cum comitiva. Pp. 4. — —

Cart. 1391, fol. 69 *verso*.

3 februarii. Magister Jacobus de Sancto Ro-
mulo medicus chirurgie, qui incepit servire Co-
muni ad rationem perperorum centum in anno
a die prima mensis presentis » 100. — —

Id., fol. 146 *recto*.

7 februarii. Pro tribus banderiis datis con-
stabulis ad arma Communis » 5. 14. —

7-8 februarii. Pro Jacobo de Terdona domicelo
domini Potestatis, et sunt qui proiecti fuerunt
super capud domine Imperatricis in eius adventu
que fecit in Constantinopoli » 16. — —

10 februarii. Pro avariis barcarum que por-
taverunt dominum Potestatem et comitivam ad
festum nupciarum domini Imperatoris » 16. — —

Id., fol. 69 *verso*.

21 februarii. Pro expensis . . . factis . . . ad
convivium egregii Domini Metelini, ad quod
ipse pro Comuni fuit in Peyra invitatus. » 369. 4. —

Id., fol. 75 *recto*.

14-15 maii. Expense facte pro convivio et exenio facto dominis Capitaneo gallee de Roddo et suis nobilibus et comitiva.

Pro galinis, pipionis et pullis emptis pro dicto convivio	Pp.	17.	21.	—
Pro confectionibus pro dicto convivio	»	32.	—	—
Pro vino Candee sive Marvaxie	»	17.	21.	—
Pro agnis . . . , pane, safrano, zucharo, speciis et canela	»	18.	—	—
Pro sonatoribus, cochis, camalis, lacte, aquaroxa, amindolis, zebibo, lardo, rixo, canestrelis, cetronis et multis aliis minutis	»	28.	19.	—
Pro duabus vegetibus vini de Candea datis . . . in exenio dominis de Roddo predictis.	»	56.	—	—
Pro castronis VIII datis in dicto exenio	»	16.	—	—
Pro panibus D datis in dicto exenio, et pro sachis IIII de canabacio pro ipsis reponendis	»	10.	—	—
Pro galinis XXV datis in dicto exenio	»	8.	8.	—
Pro brandonis IIII et libris XII de ceriotis datis in dicto exenio	»	8.	—	—
Pro cinnabris freschis confectis, pro recipiendo in mane dictos dominos de Roddo post dictum convivium	»	3.	12.	—
Pro libris IIII confectionum et zucharo datis in Palacio, pro recipiendo quosdam turchos domini Jhalabi quando dicti domini de Roddo erant in Palacio	»	4.	8.	—
Summa: Pp. 220. 17. —				

Id., fol. 73 *recto*.

17 maii. Anthonio de Massa seaterio . . . pro reparacione stantalis turre sancti Michaelis » 17. 8. —

24 maii. Pro una candela posita coram sancto Georgio sub Logia in festo suo, more consueto *etc.* » 24. 2. —

Id., fol. 72 *recto*.

24 maii. Expense facte pro festo Pentecostes *etc.*

Pro quantis, gallo, gabia, canestrelis et aliis expensis minutis, et pari uno de speronis pro pario equorum	Pp.	7. — —
Pro . . . faciendo purgari vias parii more con- sueto	»	7. 12. —
Pro castronis quinque poxitis ad parium ma- ritimum barcarum more consueto	»	10. — —
Pro Anthonio milite domini Potestatis . . . , pro expensis factis per eum in barcha Communis pro pario barcharum, ad eundem ad ordinan- dum barchas dicti parii maritimi, et pro alia barca in qua erat parium barcharum	»	3. — —
Pro quibusdam grecis, pro equis ductis pro parte domini Imperatoris ad dominum Pote- statem more consueto ad festum parii equorum.	»	2. — —
Pro panibus ducentis positis ad parium bar- carum more consueto	»	2. 12. —
Pro cerexiis datis ad turrim pro domino Po- testate et aliis dominis ad videndum parium barcharum more consueto	»	1. — —
Pro expensis minutis pro pario et astis duabus pro pariis	»	3. 7 1/2
Pro iarra una vini data in Palacio more con- sueto, pro recipiendo dominos ad turrim ad parium barcarum	»	4. — —
Pro tubatoribus qui sonaverunt ad festum parii more consueto	»	1. — —
Pro Anthonio de Massia (<i>scaterio</i>) . . . , pro precio panni unius auri pro pario	»	55. — —
Pro marinariis qui iverunt cum barcha Co- munis armata supra qua ivit dominus Vicarius seu eius locum tenens, pro barchis parii ma- ritimi lassandis, more consueto	»	2. — —
Pro iarris duabus vini positi ad parium bar- carum	»	8. — —
Pro libris xv confectionum datis in Palacio		

more consueto, et pro zucharo pro recipiendo Cadi turchum in Palacio et aliis minutis avariis.	Pp.	14.	—	—
Pro pechiis 11 1/2 panni virmilii positi ad parium equorum et barcharum	»	5.	15.	—
Summa: Pp. 126. 2. 1/2				
Id., fol. 72 verso.				
28 maii. Expense facte per dominum Nicolaum de Marcho, Johannem de Draperiis, Luchinum de Vivaldis et Lodisium Cisaum, officiales guerre, ellectos per dominum Potestatem eiusque Consilium pro custodia et salute terre Peyre etc. (1)	»	271.	9.	—
Id., fol. 74 recto.				
2 iunii. Anthonio Johannis placerio . . . pro portando literas pro parte domini Potestatis in Bursia Turchie ad dominum Jhalabi.	»	10.	—	—
Id., fol. 72 recto.				
16 iunii. Pro Johanne milite domini Potestatis . . . pro avariis per eum factis in quadam barcha que ivit nocte pro habendo nova de lignis turcorum.	»	2.	—	—
17 iunii. Pro quodam qui apportavit literas domini Vaivode Velachie pro bonis novis Hungarie.	»	2.	—	—
18 iunii. Pro alafa cuiusdam turchi nuncii domini Jhalabi, et pro pensione domus in qua habitavit.	»	2.	15.	—
Ea die. Pro Anthonio Johannis, et sunt pro suis avariis causa eundi pro parte Comunis ad dominum Jhalabi pro aliquibus tangentibus Comuni	»	10.	—	—
10 iulii. Pro Johanne Daniele, quos ipse Johannes dedit in Valachia Pasquali de Restis				

(1) Le spese furono fatte principalmente per riparazioni di galee ed acquisti di bombarde; e la somma messa a disposizione dei detti ufficiali era di perperi 500.

de Raguxia ambaxatori Comunis misso ad dominum Regem Hungarie.	Pp.	60.	—	—
15 iulii. Pro Ambroxio de Fiacono notario, sindico Comunis nuper electo, ituro Metelinum pro factis lige complendis et tractandis	»	228.	—	—
17 iulii. Pro Johanne Theoctonico familiari domini Regis Hungarie, et sunt qui sibi dati fuerunt dono ob reverenciam Serenissimi Regis prefacti	»	50.	—	—
19 iulii. Pro militibus domini Potestatis, pro barchis missis in Constantinopolim ad dominum Imperatorem et ad galeotam domini Consulis Caffè, pro aliquibus negociis Comunis.	»	1.	12.	—
Id., fol. 74 <i>verso</i> .				
22 augusti. Magister Nicolaus de Bardis de Florentia, medicus chirurgie, concordatus pro medico Comunis Peyre ad rationem perperorum cxxxxiiii in anno, qui incepit servire die xvii maii preteriti	»	144.	—	—
Id., fol. 147 <i>recto</i> .				
24 augusti. Pro Nicolao de Marco pro avariis factis in quadam barcha causa eundi ad Fanarium pro habendo colloquium cum domino Consule Caffè occasione negocii Bassani Turchi.	»	6.	8.	—
26 augusti. Pro quibusdam magistris pictoribus, qui reparaverunt ymaginem sancti Georgii sub Logia Comunis.	»	7.	7	1/2
6 octubris. Pro pictore baculorum placeriorum ad arma Ususmaris.	»	1.	12.	—
Id., fol. 76 <i>verso</i> .				
10 octubris. Dominus Dorinus Ususmaris Potestas Peyre debet <i>etc.</i> (1)				
Id., fol. 57 <i>verso</i> .				

(1) Era giunto a Pera fino dal settembre, leggendosi al foglio 189 *tergo* notato sotto il giorno 18 di questo mese il pagamento di 74 perperi *certis servientibus ventis de novo de Janua cum domino Dorino Ususmaris*.

16 octubris. Pro magistro greco, pro vitris pro Palatio Comunis	Pp.	2. — —
Ea die. Pro quodam turcho nuntio Jhalabi, qui portavit nova domini Regis Hungarie, et sunt pro pechiis vii panni eidem dati	»	17. 12. —
17 octubris. Pro brandonis iiii cere oblatis in ecclesia sancti Georgii in festo eius per dominos Potestatem, Vicarium et Massarios more consueto, et pro candelis positis ante ymaginem sancti Georgii in festo suo sub Logia	»	6. 13. —
Ea die. Pro brandonis iiii oblatis in ecclesia sancti Michaelis in festo suo de mense septembris, et pro candelis positis ante eius ymaginem in festo suo more consueto	»	7. 12. —
Ea die. Pro libris tribus confectionum datis in Palatio de mense iulii, causa recipiendi Pasqualem de Restis et nuncios domini Regis Hungarie ventos cum literis a prefacto domino Rege	»	2. 6. —
Id., fol. 77 <i>recto</i> .		
18 octubris. Janoto Besacia et Nicolao Portonario officialibus ellectis ad emendum milium et bombardas pro Comuni, et sunt pro . . . modiis . . . (1) millii repositi per eos, ut asserunt, in turribus Comunis Peyre pro salute loci Peyre, et pro bombardis ix repositis in domo Comunis ubi reponuntur armature Comunis, et pro certa quantitate lapidum a tronis et sanitri et ferrorum a sagitis que sunt reposita in dicta domo Comunis	»	3681. — —
Id., fol. 38 <i>recto</i> .		

(1) Lacuna.

XXXIX.

1396, 31 agosto. Il Regio Governatore e gli Anziani di Genova, « confisi de circumspecta prudentia et discretione egregii viri Luchini de Bonavey electi Potestatis Peyre », gli confidano l'amministrazione della Colonia.

Archivio di Stato. Fogliazzo *Instructiones et Relationes ann. 1396 in 1464.*

XL.

1397, 18 aprile. Gli stessi costituiscono il detto Luchino insieme a Marzocco Cicala e Giovanni Sauli, massari della Colonia medesima, in loro procuratori « ad se personaliter transferendum ad partes Romanie et Turchie, ac etiam maris maioris.... ad tractandum... et concludendum quascumque conventiones, compositiones, paces et concordias cum illustrissimo et potentissimo domino domino Baxita Jalaby magno amirato amiratorum Turchie ».

Arch. e loc. cit.

XLI.

1397, 26 ottobre. La Signoria di Genova rinnova l'incarico di cui sopra nei detti Cicala e Sauli, conferendolo in pari tempo a Gentile Grimaldi testè eletto a surrogare il Bonavei.

Arch. e loc. cit.

XLII.

1397, 29 dicembre. Per atto ricevuto dal cancelliere Antonio di Credenza, Giuliano di Castello, e Cattaneo ed Antonio Cicala promettono al Regio Governatore ed agli Uffiziali di Romania che una loro nave appellata *Santa Caterina*, salpando da Genova intorno alla metà del prossimo gennaio, caricherà in Acquemorte cinquemila mine di buon frumento da condurre a Pera « recto et continuato viaggio . . . , salvo quod liceat dicte navi eundo Peyram declinare ad portum Sij pro perscruptandis et habendis novis de Peyra et locis circumstantibus ». Il frumento costando in Acquemorte soldi 34 e denari 6 per ogni mina della misura di Genova, sarà rivenduto in Pera coll' aumento del venticinque per cento, e pagato nello spazio di un mese dopo l' arrivo della nave in perperi d' oro al saggio della Colonia.

Archivio di Stato. Fogliazzo *Diversorum Cancellariae*, ann. 1375 in 1423, num. 164.

XLIII.

1398, 13 aprile. Nuovi regolamenti circa il governo di Pera, emanati dalla Signoria di Genova ad istanza degli ambasciatori della Colonia.

In Christi nomine amen. M CCC LXXXVIII, die XIII aprilis.

Reverendissimus in Christo pater et dominus dominus Petrus Episcopus Meldensis, Regius Consiliarius et Commissarius, ac spectabilis miles dominus Bourleus de Lucemburgo locumtenens illustris et magnifici domini Regii Gubernatoris ianuensium et Communis et populi defensoris; nec non venerabilis Consilium dominorum sexdecim antianorum civitatis Janue in legitimo numero congregatorum; et illorum qui interfuerunt nomina sunt hec:

Dominus Inofius Picamilium, Prior

Dominus Enricus de Illionibus legumdoctor

Babilanus Cataneus

Lucianus Paiucius

Benedictus de Monelia Michaelis.
Enricus de Camilla
Andreas Italianus
Nicolaus de Zolasco lanerius
Lucianus Spinula de Luculo
Johannes de Lavania notarius
Georgius Calvus
Marcus Centurionus, et
Luchinus Casella de Sexto.

Auditis requisitionibus disertis plurimum et suppliciter expositis coram eis per discretos viros Gaspalem Spinulam et Antonium Mazurum ambaxatores universitatis burgensium Peyre tenoris seu continentie subsequents.

Supplicatur excellentie vestre cum omni humilitate et instantia Antonii Mazurri et Gaspalis Spinule pro vestra fidei et devota Comunitate Peyre ut infra.

Primo quod Potestas Peyre in principio sui officii teneatur iurare de observando capitula Communis Peyre ut solitum erat fieri temporibus preteritis.

Item quod officia Romanie que temporibus preteritis dabantur in Peyra, dari et concedi debeant per Potestatem et Consilium Peyre more solito.

Item quod in Peyra sit tabula una super soluciones et pagamenta notariorum, et que tabula fieri debeat hic in Janua per dominos Sindicatores et dimitatur in Peyra, vel saltem quod dicta tabula fieri debeat in Peyra per Potestatem et Consilium et Officium Provisionis Peyre, ad hoc ut pauperes homines habitantes in burgis Peyre agravari non possint.

Et etiam relatibus Officii Provisionis Romanie in Janua constituti, cui Officio commissa fuit examinatio dictarum requisicionum et responsio ac investigatio consiliorum et voluntatis civium Janue circha illas. Cuius Officii Romanie officialium nomina sunt hec:

Raffus Lecavellum
Georgius Lomelinus Georgii

Georgius de Casanova
Petrus de Persio
Lucianus Spinula Cepriani
Nicolaus de Marco
Cosmas Tarigus, et
Raffael de Vivaldis.

Qui in executione sibi facte commissionis predictae habito examine et participato cum quampluribus colloquio super illis, consulerunt et persuaserunt ipsis domino Episcopo, domino Locumtenenti et Consilio annuendum fore requisitionibus supradictis; omnia via iure modo et forma quibus melius et validius potuerunt et possunt, nomine et vice Serenissimi Francorum Regis domini Janue et ipsius Communis Janue, publico decreto et deliberatione usque ad ipsorum dominorum condentium seu domini Regii Gubernatoris Januensis et Consilii Ancianorum civitatis Janue beneplacitum duraturo et duratura; concesserunt et concedunt dictis ambassiatoribus nomine dicte Comunitatis, instante sollicite dicto Gaspale altero predictorum, et ad cautelam mihi Antonio de Credentia notario et Communis Janue cancellario infrascripto, dicto nomine recipientibus, et per eos dicte universitati Peyre, requisita eius parte in petitionibus supradictis; mandantes et iubentes fieri debere quod in ipsis supradictis requisitionibus continetur. Et pro celeriori expeditione componende tabule supra in petitione tertia et ultima requisite, committunt et imponunt Officium Sindicorum Communis Janue quod nunc est, ut secundum quod dicto Officio convenire videbitur imponat et instituat tabulam de qua supra, et ipsam per dictum Sindicorum Communis Janue Officium institutam et compositam mandant ex nunc pro ut ex tunc debere inviolabiliter et ab omnibus ad quos pertinuerit observari.

Archivio di Stato. Codice *Diversorum Cancellariae ann. 1398*, X. 929.

XLIV.

1399, 14 aprile. Pietro Maria da Savona che aveva combattuto nell'esercito turco, contro i coloni di Pera e gli altri genovesi di Romania, viene assoluto dalle sue colpe e riammesso nella grazia di Genova.

M CCC LXXXVIII, die XIII aprilis.

Illustris dominus dominus Collardus de Callevilla Miles locumtenens Regius in partibus citramontanis ac Gubernator ianuensium et Comunis et populi defensor, et Consilium Antianorum Comunis et civitatis Janue, in sufficienti et legitimo numero congregatum, et quorum qui hiis interfuerunt nomina sunt hec:

Dominus Paulus Gentilis, Prior

Dominus Johannes de Innocentibus legumdoctor

Bartholomeus Pindebem notarius

Petrus Scotus

Cristoforus de Cruce

Symon de Auria

Johannes Niger de Lavania

Franciscus Justinianus de Campis

Leonardus Marruffus

Ellianus Centurionus Bechignonus

Georgius de Marinis

Raffael Figonus de Franchis

Tobias Lomellinus, et

Georgius Cataneus.

Intellecta supplici requisicione coram eis exposita pro parte Petri Marie de Saona, exponentis quod cum dictus Petrus per tempora preterita et maxime tempore guerre vigentis inter Baxitam Jhalabi dominum turchorum et Comune Janue, seu illos de Peyra et alios subditos Comunis Janue in partibus Romanie, se reperierit in Turchia ad stipendium prefati Baxite et aliorum dominorum Turchie, et prefatos de Peyra et alios subditos Comunis Janue offenderit realiter et personaliter, eos captivando, derubando, occidendo et quecumque damna inferendo veluti eorum hostis et emulus, et postmodum penitencia ductus ibi se reperiendo memor nominis

christiani ab huiusmodi scelestibus operibus se retraxit et ut nobis asserit multa grata servicia intulit illustri principi domino Duci Nivernensi aliisque pluribus proceribus et magnatibus galicis in partibus Turchie se reperientibus, et demum cum eis ad partes Galie se transduxit, ubi pro excellentissimo domino nostro Rege francorum, intuitu prefatorum illustris domini Ducis et procerum, de omnibus et singulis per eum commissis et perpetratis contra prefatos de Peyra et quoscumque subditos Comunis Janue obtinuit et habuit remissionem et indulgenciam, uti per regales litteras constare vidimus sigilo regali munitas; omni iure via modo et forma quibus melius possunt ex potestate et bailia eisdem domino Gubernatori et Consilio concessa et attributa, prefatum Petrum eiusque bona libera-verunt et absolverunt, ac presentium auctoritate liberant et absol-vunt ab omnibus et singulis quocumque et qualitercumque per eum commissis et perpetratis contra prefatos de Peyra et quoscumque alios ianuenses et subditos Comunis Janue in partibus Romanie in here et personis tempore quo prefatus Petrus stetit et fuit in partibus Turchie ad favorem seu stipendium prefati Baxite seu aliorum dominorum Turchie, sive alio quovis modo in partibus Tur-chie stetisset, et etiam a quibuscumque bannis forestacionibus multis et penis in quibus hactenus incidisset pro predictis vel occasione predictorum, ita quod per aliquem magistratum Comunis Janue inquietari turbari peti molestari vel quomodolibet vexari non possit pro predictis vel aliquo predictorum, proinde ac si predicta non commisisset; sane semper intelligendo quod dictus Petrus ad partes Peyre seu ad alia loca Turchie et Romanie ire et se transferre non possit vel debeat sine licentia prefatorum illustris domini Gu-bernatoris et Consilii, et de hoc satisfacere teneatur et debeat arbi-trio prefatorum illustris domini Gubernatoris et Consilii et pro ut eidem Petro prefatus illustris dominus Gubernator et Consilium Antianorum ordinabunt et committent, restituentes prefatum Petrum in pristinum statum ac si premissa per eum commissa non fuis-sent modo et forma quibus superius est expressum.

Archivio di Stato. Codice *Diversorum Cancellariae anni 1399*, X. 930, fol. 59
recto.

XLV.

1402, 12 aprile. « Egregius et potens vir dominus Lodisius Bavosus honorabilis Potestas Peyre etc., sedens pro tribunali etc. », pronuncia una sentenza.

Archivio di San Giorgio. *Sindicamenta Peire anni 1402 et seqq.*

XLVI.

1402, 11 maggio. Con sentenza di questo giorno « Bartholomeus Rubeus honorabilis Potestas Peyre et ianuensium in toto Imperio Romanie », assolve il Bavoso da ogni querela registrata nel processo di sindacamento contro di lui istituito allorquando era spirato il termine della sua Podesteria.

Sindicam. Peire, anni 1402 et seqq.

XLVII.

1403, 10 novembre. « Nobilis et egregius vir dominus Johannes Ultramarinus, Capitaneus generalis omnium partium Orientis ianuensibus subditarum », ordina che sia bandito il sindacato a favore di chiunque « volens lamentacionem seu querimoniam facere de dominis Bartholomeo Rubeo et Janoto Lomellino olim Potestatibus Peyre ».

Sindicam. Peire anni 1402 et seqq.

XLVIII.

1404, 14 gennaio. Nell'atto di nomina di tutti gli ufficiali del Comune di Genova e delle sue Colonie, dicesi eletto « in Potestatem Peyre Johannes Bottus ».

Archivio di Stato. Codice *Diversorum Cancellarie ann. 1403-1405*, X. 932, fol. 191 *recto*.

XLIX.

1405, 3 giugno. « Bailia et arbitrium Neapolioni Salvayghi Potestatis Peyre ».

Sotto questo titolo si legge l'introduzione di un atto, nel quale il maresciallo Bucicaldo, Governatore di Genova pel Re di Francia, ed il Consiglio degli Anziani « considerantes nonnulla fuisse ordinata... tangentia magnopere honorem... loci seu opidi Peyre et locorum subditorum eidem serenissimo francorum Regi et Comuni in partibus Romanie in quibus Potestas Peyre iurisdictionem exercet et habet...; confisi de fidelitate, prudentia et virtutibus nobilis viri Neapolioni Salvaygi Potestatis Peyre et ianuensium in Imperio Romanie... ».

Qui l'atto rimane interrotto; ed in margine si legge: « Nota quod fuit postea provisum huiusmodi bayliam debere concedi in formam patentium litterarum; imo isto modo hic non processit ulterius, sed per licteras dicta die datas » (1).

Arch. e Cod. cit., fol. 179 *recto*.

L.

1405, 31 ottobre. Il Luogotenente del Regio Governatore ed il Consiglio degli Anziani, revocano una sentenza pronunciata dall'Ufficio dei Sindicatori di Genova il 19 maggio antecedente, con la quale accogliendosi le istanze di Gaspare Lomellino, veniva condannato Giannotto Lomellino di Gabriele a pagare a detto Gaspare la somma di lire 84 e soldi 14, che questi aveva domandata a titolo di « stalia Abbacie Peire et Potestatie Peire » per l'anno 1403; « attento quod dictus Janotus Lomelinus Gabrielis exercuit officium dicte Potestacie dicto anno de M CCCIII per spacium mensium octo. Quo anno dictus Gaspal Lomelinus habuit ad sortes generales officium dicte Abbacie, et Bartholomeus Malonus qm. magnifici

(1) I codici *Litterarum* dell'Archivio di Stato oggi cominciano soltanto dall'anno 1411.

Oddoni, a quo dictus Gaspal Lomelinus habuit iura cessa ut asseritur, habuit ad sortes generales officium dicte Potestacie Peyre dicto anno.

Arch. e Cod. cit., fol. 191 *recto*.

LI.

1410, 20 agosto. Lettere patenti dell'elezione di Tommaso da Campofregoso a Podestà di Pera.

Nos Theodorus Marchio Montisferrati Janue Capitaneus *etc.*, et Consilium Antianorum civitatis Janue nobilibus et prudentibus viris Quilico de Tadeis Potestati, Consilio, comuni, universitati, civitati Peyre, universisque et singulis ianuensibus et qui ianuensium beneficio funguntur in Imperio Romanie salutem. Cum elegerimus et constituerimus egregium virum Thomam de Campofregoso, de virtute eius et fama bona confisi, in Potestatem et pro Potestate Peyre pro anno uno, et pluri et minori tempore ad nostrum beneplacitum, cum salario, honoribus, comitiva et obventionibus consuetis, illaque omnimoda potestate, iurisdictione et baylia tam in civilibus quam in criminalibus quas precessores ipsius habuerunt; mandamus vobis omnibus et singulis supradictis quatenus, finito tempore vestri Quilici potestatis, dictum Thomam in potestatem et pro potestate vestro habeatis, recipiatis, veneremini et tractetis sicut decet, sibi de dictis salario et obventionibus tempore debito respondententes. Nos enim omnes et singulos processus, sententias, condemnationes et alia civiliter et criminaliter recte ferenda per eum auctoritate presentium approbamus proinde ac si processissent a nobis, non obstantibus aliquibus regulis, ordinibus, capitulis et decretis et aliis obstantiis quibuscumque, quibus in quantum obviarent predictis abrogatum et derogatum esse volumus et censemus. Die xx augusti M CCCCX.

Biblioteca della R. Università di Genova. *Codice Miscellaneo* segnato C. VII. 33.

LII.

1411, 6 febbraio. Nell'atto di elezione degli ufficiali del Comune è detto che fu scelto « ad Potestatiam Peyre Quilicus de Tadeis notarius »; il quale « iuravit die x february ».

Archivio di Stato. Codice *Diversorum Cancellariae*, anni 1411-12, X. 934.

LIII.

1411, 3 maggio. « Quilico de Tadeis Potestati Peire ». — La Signoria lo autorizza a concedere che Berterio Gotuzzo da Portofino, mandato a confine in Caffa, possa da Pera tornare in Genova.

Archivio di Stato. Codice *Litterarum Communis ann. 1411-13*, num. 1, X. 104, car. 16 *recto*.

LIV.

1413, 13 marzo. « Nobili viro Conrado Cigale Potestati Peyre nobis carissimo ». — La Signoria gli raccomanda Barnaba De Franchi, olim de Pagana, che è spedito Console a Soldaia.

Archivio di Stato. Cod. *Litterarum ann. 1411-13*, car. 271 *recto*.

LV.

1413, 31 marzo. « Potestati Peyre presenti et futuro ». — Il Doge Giorgio Adorno gli raccomanda il proprio nipote Andrea Adorno.

Id., car. 287 *verso*.

LVI.

1416. Ritorno di Spinetta Campofregoso dalla Podesteria di Pera.

Eodem anno (1416) a regendo Peiram eminens Spineta Ducis nostri germanus est reversus ad patriam. Peiram quidem recturus accesserat, priusquam ipse Dux Januensis Domini sceptrum haberet (1), et quam prudenter quamque strenue insignem Peire locum servans, ibi iuris fuerit ministrator excellens, universalis fama testatur; unde Savonae et ianuensium litorum occidentis Praeses eligitur.

JOHANNIS STELLAE *Annales Genuenses*, apud MURATORI, *S. R. I.*, tom. XVII, col. 1267.

LVII.

1424, 1.º febbraio. Si rimproverano il Podestà ed i Provvisori di Pera, perchè non usarono alcuna diligenza nell'investigare quali sieno i genovesi che percepiscono emolumenti dall'Impero, e perchè rimandarono assoluto l'ex-Podestà Zaccaria Spinola. Si domandano anche notizie della asserta vendita di una casa pertinente alla Masseria.

Egregiis viris!.. (2) Potestati Peyre, nec non Conrado de Pastino, Frederico Scipione Ceba, Zacharie Spinulle et Leonardo de Francis Burgaro consiliariis et provvisoribus Peyre nobis dilectis.

..... Non possumus enim non mirari quod scribitis vos Potestas nullos videlicet reperisse qui provisionem ab Imperatore recipiant. In quo certe parum advertisse vos constat, quoniam notorium est nonnullos continuo provisionem et antea et in presens et emolumenta capessere. In qua re maiore opus est investigatione.... Est et aliud nos vehementi admirationi constringens, quod Zacharias Spinula olim Potestas Peyre secundum informationes per nos habitas extiterit absolutus nec preter unam accusationem habuerit. Et ex alio latere scripta sunt nobis multa et gravissima crimina

(1) Tommaso da Campofregoso fu eletto Doge il 6 luglio del 1415; e dall'insieme del racconto dello Stella sembra che il ritorno di Spinetta in Genova si possa assegnare intorno al marzo del 1416.

(2) Lacuna.

contra eum, sicut aperte videbitis ex copia introclusa litterarum ex Peyra nobis advectarum; quod, si vera sunt ea pro quibus criminatur, quomodo possit vestra ignavia vel negligencia excusari nullo pacto videmus. Qua enim ratione potuerunt pauperes Peyre, qui illum graviter accusare videntur, tam graves iniurias reipublice preterire silentio, quia si eiusmodi littere et querimonie false sunt, calumniantes ipsi gravi supplicio digni sunt? Quamobrem ne talia delicta impune pertranseant, vobis iniungimus et iubemus expresse quatenus omnem solertiam et diligentiam apponatis, solícite procedendo ad indaginem veritatis quam faciliter reperire poteritis si voletis (*sic*). Et quemcumque reperiendum culpabilem punietis, iudicando severe attenda criminum qualitate. Et nichilominus quicquid horum vos reperire contingat (reperietis enim omnia si voletis), notum facite nobis confestim. Originales autem litteras ipsas, ut facilius scriptorem reperire possitis, super primo tuto passagio emittemus.

Vulgo audivimus domum Massarie fuisse venditam; et tamen a vobis nullam advisationem habemus, neque scimus quid de pecunia actum sit. Monemus itaque vos obnixè quatenus pecuniam ex precio domus ipsius habitam nullo modo expendatis, nec de ea novitatem aliquam faciatis donec a nobis habueritis aliud in mandatis.

Archivio di San Giorgio. Codice *Officii Provisionis Romaniae ann. 1424-27.*

LVIII.

1424, 28 febbraio. Istruzioni circa il favorire la conclusione della pace tra l'Imperatore di Costantinopoli ed il sultano Amurat II.

Ducalis Gubernator ianuensium, Consilium et Officium Provisionis Romaniae. Potestati et quatuor Provisoribus Peyre.

Saluti locorum nostrorum orientalium et christianorum illius climatis semper intenti, egregium et carum civem nostrum Jacobum Adurnum impresentiarum eundem Potestatem et castellanum Phocarum abunde instruximus de certis modis quibus habet persuadere Morathbei teucrorum principem ut Imperatori romeorum det pacem;

illique dedimus in mandatis, ut si tentata illius Domini mente reperiat aut sentiat eum paci dispositum, id nobis notum faciat quam celeriter. Itaque si contingat ipsum Jacobum hoc vobis insinuare, volumus et mandamus vobis expresse ut rem hanc nullo modo perire permittatis. Sed hanc occasionem arripite ac providete tam celeriter quam opportune traiciendo ad ipsum teucrorum Dominum illos oratores et sub illis formis qui digniores et magis ydonei atque utiles vestre prudentie videbuntur, semper habentes cordi et pre oculis quod discrimen et sinistrum urbis Constantino-politane penetrat usque ad viscera terre Peyre et consequenter huius Reipublice. Cui rei utpote maxime importantie diligentiam omnem per vos adhiberi mandamus omnino.

Janue ultima februarii (1424).

Off. Rom. 1424-27.

LIX.

1424, 15 aprile. Si riprovano altamente le trattative iniziate da taluni genovesi di Pera col sultano Amurat.

Ducalis Gubernator, Consilium Antianorum et Officium Provisionis Romanie. Prudentibus viris Thome de Prementorio Potestati, necnon Conrado de Pastino, Frederico Sipiono, Zacharie Spinule et Leonardo de Francis Burgaro consiliariis et provisoribus nostris Peyre dilectis.

Non absque cordis amaritudine ac gravi mentis turbatione nuper audivimus nonnullos vel in pessimum finem tendentes, vel rerum penitus ignaros, hoc persuasisse opera dedita ut videlicet dominus Morathbey teucrorum princeps donata prius tracta lapidum et calcis, tricenta etiam perpera donet Comunitati Peyre, ex quibus iuxta pondus et comerchium Peyre turris fabricetur fortis et alta, hac etiam adiecta lege quod sit in voluntate Comunitatis Peyre super ipsam turrim pingi facere ipsius principis teucrorum insignia. Horum siquidem temeritas et imprudentia nos non modicum irritavit ad iram; sed non minus etiam vestra inadvertentia que simi-

libus erroribus aures accomodet, aut potius non puniat severe atque coybeat cogitationes istas ineptas. Ne itaque talis morbus terras et populos nostros inficiat vel colludat, vos obnixè monemus quatenus omnem modum omnemque curam adhibeatis quod de huiusmodi discriminosa materia sermo non fiat, neque talem intentum alicui orbis principi permittatis inferri si gratiam nostram vobis conservare et indignationem gravissimam cupitis evitare. Ac ne deinceps quis ausu temerario sive etiam ignorantie cecitate ductus, principis alicuius subsidium implorare presumat pro terrarum nostrarum reparatione vel fortificatione fienda, cui Dei gratia suppetunt vires nostre, presentes litteras in illa Curia volumus registrari ad noticiam non minus burgensium quam officialium futurorum.

Data Janue, die xv aprilis (1424).

Off. Rom. 1424-27.

LX.

1425, 2 aprile. « Imperiali Lomelino Potestati, Consilio et Massariis Peyre ». — Paghino a Lodisio De Franchi-Burgaro 2070 perperi, dei quali è creditore verso l'Ufficio di Romania.

Off. Rom. 1424-27.

LXI.

1425, 29 novembre. « Potestati Peyre ». — La Signoria gli trasmette lettere del Duca di Milano e Signore di Genova, ingiungendogli di presentarle all'Imperatore di Costantinopoli cui sono dirette, per richiamarsi di diverse ingiustizie ed angherie onde opprime gli abitatori della Colonia.

Off. Rom. 1424-27.

LXII.

1426, 9 gennaio. « Potestati et Massariis, Consilio et universitati Peyre etc. — Cum devotus religiosus frater Gregorius de Corsanego, ordinis sancti Benedicti, intendat, Deo auspice, in Pera vivere intra monasterium aliquod iam constructum vel forsan divino suffragio construendo, aut ecclesiam aliquam . . . ; mandamus vobis . . . quatenus . . . eundem fratrem Gregorium . . . fratresque suos presentes et futuros . . . habeatis . . . pro francis . . . a quibuscumque solutionibus introituum seu cabellarum ».

Off. Rom. 1424-27.

LXIII.

1426, 20 gennaio. « Imperiali Lomelino Potestati et Consilio Peyre ». — Costituiscano sollecitamente il tribunale di sindacato per tutti gli ufficiali usciti di carica.

Off. Rom. 1424-27.

10 LXIV.

1426, 31 gennaio. Il Podestà di Pera non rilasci salvocondotto a Nicolò di Casale, contro cui ha sporti richiami la Signoria di Venezia.

Off. Rom. 1424-27.

LXV.

1426, 4 febbraio. « Potestati et Consilio Peyre ». — Lamentasi la Signoria perchè la Curia abbia pronunciato una sentenza favorevole a Lodisio de Pineto notaro e contraria a certo Sana armeno. Af-

fermano i Signori della vita di esso Lodisio « turpem informationem habemus ».

Off. Rom. 1424-27.

LXVI.

1426, 6 febbraio. « Officio Provisionis terre Peyre ». — Si sono ricevute lettere di detto Ufficio, con le quali si chiede alla Signoria che voglia conferire a Giovanni Musso, « tamquam ydoneo et famoso notario », la scrivania dell' Ufficio medesimo. « Quas siquidem litteras scriptas esse cognovimus per manum dicti Johannis et in maximas eius laudes; cuius vita et fama nobis non est ignota. Acceptius autem nobis esset quod operationes et bene gesta hominum eos facerent commendatos, non autem precationes et littere precario impetrate. Hec autem libenter dicimus, quoniam omnis Potestas Peyre in exitu sui officii commendatorias et laudatorias litteras affert, cum sepe fama sit in oppositum. Itaque volumus ut circa premissa oculos et diligentiam ponatis ».

Off. Rom. 1424-27.

LXVII.

1426, 21 febbraio, 8 e 9 marzo. « Potestati et Massariis Peyre ». — Si manda loro da Genova un certo numero di balestrieri armati per custodia della terra.

Off. Rom. 1424-27.

LXVIII.

1426, 5 marzo. « Potestati et Massariis Peyre ». — Conferiscano l' ufficio del peso dell' oro e dell' argento a Federico di Groppo.

Off. Rom. 1424-27.

LXIX.

1426, 11 marzo. « Potestati Peyre. — Porrexit nobis nobilis et bene compositus civis Zacharias Spinula supplicationem cuius copiam iussimus hic includi. Vobis itaque committentes mandamus ut meritis huius rei tandem in lucem veniat quatenus processus tempore Potestatie nominati Thome (1) agitados in ipsa causa simul et sententiam et omnia inde secuta nobis ad seriem mittatis ».

Off. Rom. 1424-27.

LXX.

1426, 13 marzo. « Potestati Peyre. — Multas habemus causas diligere magnificum dominum Jacobum Gatilusium Mitileni dominum... Volumus itaque... quatenus, quantum fieri possit, eidem Domino Mitileni suisque procuratoribus atque subditis impendatis amplios favores et auxilia, ita ut in hoc aperte monstretis quantum eius commoda et favores diligamus; precipue autem celerem et expeditam iustitiam contra quoslibet eorum debitores efficaciter ministrando, si quicquam talium coram vobis emerget ».

Off. Rom. 1424-27.

LXXI.

1426, 30 marzo. Prudentibus viris Vicario et Officio Provisionis Pere fidelibus nostris carissimis. — Si inter cetera loca nostra partium Romanie terra Pera, quam velut nobile membrum corporis nostri et alterum oculum Januensis Reipublice nobis cordi insidet, nulla admiratione quipiam capi potest. Est enim hostium per quod nobis aditus est ad singulas maris maioris civitates et terras. Item ad eiusdem terre favores et commoda procuranda persuadent nos alia perplurima; quo fit ut nullus locus sit nobis gratior cariorve

(1) Tommaso Promontorio predecessore di Imperiale Lomellino.

Pera ipsa. Matura itaque animadversione adhibita iudicavimus pro cautela et tutiori custodia eiusdem terre, licet de ea minime dubitemus, in fide et probitatibus vestris plene confisi, utile fore providere vobis de septuagintaquinque balistariis expertis et bonis ad vos impresentiarum venturis cum balistis et armis eorum ».

Off. Rom. 1424-27.

LXXII.

1426, 30 luglio. « Potestati et Consilio Peyre ». — Facciano buona custodia contro i veneziani, i quali hanno rotta la pace con Genova e si apprestano alle armi.

Off. Rom. 1424-27.

LXXIII.

1426, 14 novembre (poi spedita il 18 gennaio 1427).

Tadeo de Zoalio Potestati, nec non Consilio, Officio Provisionis et Vicario Pere. — Litteras vestras multiplices... accepimus, non absque cordis amaritudine lectas, intellectis presertim lamentationibus quas continent contra Dominicum De Mari quem scribitis multa enormia, plurimos excessus, pleraque minus honesta minusque debita commisisse... Verum quoniam is Dominicus habet necessario petere ducalem presentiam secum ducens ambaxatorem illustrissimi domini Morat teucrorum principis, non fuit fas in tam parvo temporis spacio eas res que plures articulos continent terminare... Ceterum volumus quod omnia civilia administrata quomodocumque per dictum Dominicum revocetis... Ita gratias habuimus commendationes et laudes nobilis Imperialis Lomelini olim Potestatis vestri, quemadmodum sunt nobis odio hi qui male gerunt officia.

Off. Rom. 1424-27.

LXXIV.

1426, 18 novembre. La Signoria conferma l'elezione, seguita in Pera, di Francesco Villanuccio all'ufficio d'interprete.

Off. Rom. 1424-27.

LXXV.

1427, 18 gennaio. La Signoria partecipa avere eletto a scrivano del Podestà e de' varii uffizi amministrativi della Colonia, per un biennio, quel borghese Francesco Durante.

Off. Rom. 1424-27.

LXXVI.

1427, 4 giugno. Essendo il Durante assente da Pera, ne assuma l'incarico il notaio Simone di Giacomo Mazzurro.

Off. Rom. 1424-27.

LXXVII.

1427, 20 giugno. La Signoria ha nominati Luchino Grimaldi e Cristoforo del Poggio Massari di Pera, per un anno.

Off. Rom. 1424-27.

LXXVIII.

1427, 1.º settembre. « Potestati . . . et universitati Pere. — Acceptis informationibus complurimorum carorum civium nostrorum, quod egregius legumdoctor dominus Benedictus de Pomario qui a Pera relegatus est, recte et optime se componit et gerit, iurgia et

discordias ac lites pacando, pacemque adducendo inter litigantes preter morem legistarum etc., preteractam relegationem revocamus.

Off. Rom. 1424-27.

LXXIX.

1427, 17 settembre. « Janoto Spinule Potestati Peyre ». — La Signoria gli partecipa l'elezione di Antonio di Camogli a sottoscrivano della Colonia.

Off. Rom. 1424-27.

LXXX.

1427, 16 ottobre. « Nobili et prudentibus viris Luchino de Grimaldis et Georgio de Quarto nobis carissimis! — Quotidianis extortionibus et iniuriis officialium Peyre, ac enormibus et excessivis solutionibus quibus per eosdem, et potissimum per scribas et cavaleros, ut nobis nuperrime querelantur allatum est illi burgenses contra mentem nostram afficiuntur, non mediocriter commoti. Et de utriusque vestrum rectitudine, prudentia et promptitudine plurimum confisi, intentique semper pro viribus ad illius nobis carissime terre conservandam iustitiam, ecce sicut nobili et circumspetto viro Janoto Spinule futuro nostro Potestati Peyre dedimus in tractatu, ita vos delegimus creavimus et deputavimus . . . in syndicatores continuos et assiduos loci eiusdem ».

Off. Rom. 1424-27.

LXXXI.

1427, 5 novembre. « Potestati presenti et futuris, et Consilio, Communi et universitati Peyre. — Venerabilem religiosum Melianum Salvaigum . . . speciali complectimus caritate, suisque de vir-

tute et meritis optime sentimus. Mandamus vobis . . . quatinus eundem Melianum, quem informamur creatum fuisse Vicarium in terra illa ecclesie sancti Michaelis, suscipiatis benigne honorifice et favorabiliter commendatum ».

Off. Rom. 1424-27.

LXXXII.

1427, 10 novembre. « Luchino de Grimaldo et Georgio de Quarto sindicatoribus nostris Pere. — Per tractatum datum nobili viro Janoto Spinule accedenti Potestati Pere, sibi dedimus in mandatis expressis ne Antonium de Cavana nunc Vicarium Potestatis Pere modo aliquo secum teneat . . . ». Se lo Spinola disobbedirà, si intendano nulli tutti gli atti che il Cavanna potesse compiere in qualità di Vicario.

Off. Rom. 1424-27.

LXXXIII.

1427, 15 novembre. Si avisano il Podestà ed i Provvisori, che all'ufficio del peso in Pera venne eletto Giovanni di Biagio Monleone.

Off. Rom. 1424-27.

40 LXXXIV.

1428, 4 marzo. « Janoto Spinule Potestati Peyre ». — Gli si comunica un recente decreto, per cui viene stabilito che l'entrata dei vari ufficiali della Colonia nella rispettiva carica abbia luogo « in kalendas septembris ad tardius ».

Archivio di Stato. Cod. *Litterarum Communis ann. 1427-31*, num. 3, X. 106.

LXXXV.

1428, 9 agosto. « Janoto Spinule Potestati ». — Gli si comunicano alcuni articoli inclusi nel trattato di pace stipulato col Re d'Aragona (1).

Cod. cit.

LXXXVI.

1428, 25 agosto. « Ducalis ianuensium Gubernator etc. Animadvertentes admodum nonnullos officiales in partibus orientabilibus hactenus prefuisse, qui inequali ac minus honesto regimine pravoque proposito et effreni avaricia multum ducti, se in dictis eorum officiis dissolutissime habuerunt . . . ; volentesque propterea ad officia . . . virtutibus claros et laudabili fame prestantia peditos viros transmittere . . . elegerunt . . . Benedictum de Viali in Potestatem Peyre . . . pro anno uno » ; cioè spirato il tempo di Giannotto Spinola.

Archivio di Stato. Cod. *Diversorum Cancellariae ann. 1428-30*, X. 944, fol. 18.

LXXXVII.

1428, 18 settembre. « Janoto Spinule Potestati nostro Peyre. — Intelleximus nuper inter illam nostram Comunitatem Pere et Serenissimum Imperatorem Constantinopoli exortas esse discordias, ita quod fuit necesse illic armare duas galeas ad ipsius et suorum offensis; quod nobis admodum displicet, maxime hoc tempore.

(1) Il detto trattato di pace reca la data del 5 maggio stesso anno 1428 (Ved. DUMONT, *Corps Diplomatique* etc., vol. II, par. II, pag. 216); ma è steso in termini molto generali. La lettera della Signoria accenna invece, senza riportarli, ad alcuni articoli che dovettero far parte dei protocolli, come or si direbbe, annessi al trattato medesimo. Nella stessa guisa appunto adoperò il Governo relativamente a Dorino Gattilusio, signore di Metellino e Foglievecchie; i cui procuratori accedettero al trattato e lo ratificarono con atto del 29 aprile 1429. Ved. LUXORO e PINELLI-GENTILE, *Documenti riguardanti alcuni Dinasti dell' Arcipelago*, nel *Giornale Ligustico* ecc., anno 1875, pag. 86-87.

Hortamur itaque vos et persuademus obnixè ad bonum et pacificum vivere cum eodem ».

Off. Rom. 1424-27.

LXXXVIII.

1431, 3 marzo. « Philippo De Francis Figono, Potestati Peyre ». — Faccia sequestrare i beni del qm. Gaspare Donato a favore di Raffaele Pernice.

Cod. Litterarum ann. 1428-37, num. 4, X. 107.

LXXXIX.

1431, 7 marzo. « Massariis et Sindicoribus Peyre ». — Si dà loro avviso della spedizione di Manfredo Ghizolfi, capitano di centoquaranta stipendiati, per guardia e difesa della Colonia.

Cod. cit.

XC.

1431, 8 marzo. Il Podestà ed il suo Consiglio facciano pagare 1276 perperi, che sono dovuti agli eredi d'Antonio Spinola qm. Branca cittadino di Pera.

Cod. cit.

XCI.

1431, 19 marzo. « Philippo De Franchis Potestati Peyre ». — Gli è partecipata la deliberazione della Repubblica di muover guerra ai veneziani e fiorentini, e lo si eccita in pari tempo a provvedere

alla sicurezza della Colonia; in vista di che gli si manderanno prossimamente delle acconce provvigioni caricate sulla nave *Italiana*.

Cod. *Litterarum ann. 1427-31*, num. 3, X. 106.

XCII.

1431, 5 aprile. « Potestati Peyre ». — Gli è dato avviso della partenza del Ghizolfi, con centoquaranta balestrieri, seguita il 26 marzo; nonchè dell'armamento di cinque navi cui si attende dalla Repubblica.

Cod. *Litterarum ann. 1428-37*, num. 3, X. 107.

XCIII.

1431, 4 dicembre. « Potestati et Consilio Peyre ». — Armisi contro i veneti una galea; « illamque eo tempore expediatur, ut die xv maii in portu Chii ipsam inveniat Commissarius noster ».

Cod. *Litterarum ann. 1431-34*, num. 5, X. 108, fol. 114.

XCIV.

1432, 8 marzo. Si rinnova l'ordine circa la spedizione della galea pel 15 maggio.

Cod. cit., fol. 183.

XCV.

1432, 19 agosto. « Potestati et Consilio Peire ». — Si adoperino in difesa di Dorino Gattilusio Signore di Metellino. Al quale infatti si partecipa nello stesso giorno da Genova: « Nos autem ut

que petitis recte conficiantur, scribimus efficacissime Prefecto classis nostre ac rectoribus Pere et Chii, ut quatenus res exigat provideant saluti status vestri ».

Cod. cit., fol. 281; LUXORO e PINELLI-GENTILE, *Documenti ecc.*, nel *Giornale Ligustico*, anno 1875, pag. 93.

XCVI.

1432, 2 settembre. « Illario Imperiali Potestati Peyre ». — Provveda alle ragioni di Emanuele Cattaneo creditore di Babilano Pallavicino.

Cod. *Litterarum ann. 1431-39*, num. 6, X. 109.

XCVII.

1432, 24 settembre. « Potestati et Consilio Peyre ». — Si invitano a concorrere nelle gravi spese di mantenimento della flotta, che dee svernare in Oriente.

Cod. *Litterarum ann. 1431-34*, num. 5, X. 108, car. 304.

XCVIII.

1433, 27 aprile. « Ilario Imperiali Potestati Peyre ». — Viene eccitato ad agire risolutamente contro i debitori della gabella dei marmi.

Cod. cit., fol. 306.

XCIX.

1433, 22 giugno. Lettera autografa del mercante Imperiale Tonso a suo fratello Cristoforo, circa le condizioni politiche ed economiche di Pera.

(*Extra*) Domino Christoforo Tonso in Nicosia.

Recepta de Peira die xxx iulii 1433. Imperialis Gentilis (1).

(*Intus*) Jbesus. M cccc xxxiii die xxii iunii in Pera. Domino Christoforo Tonso.

Frater carissime. Vestras de mensibus marcii et aprilis et viiii madii recepi pridie, que fuerunt prime postquam ibi estis, vissas cum placere, videndo vestrum incolumen statum; et gaudeo quod locus ille competet nature vestre, quod paucum vobis non est. Semper confortor vos in bonam custodiam, evitando discrimina; in quantum tamen apareat vobis tediosus, novi mihi non est; sed unde fiant bene facta vestra pro consolatione et placere pauci sunt qui extra patriam diu maneant.

De partito facto cum serenissimo domino Rege resto advisatus et quasi cohactus comprehendere illud fecistis et contra voluntatem. Sic enim a multo tempore citra vidi ibi degentes similia negotia contrahere que tamen non mihi placent. Video clare per tempus ibi stare vos necessitat non paucum; quod cum salute anime et corporis vobis concedat pius Dominus.

De navibus Lucheti et Falamonice et de mercibus in eis existentibus vidi, et quomodo recto tramite Januam iverunt. Salvete illas pius Dominus . . . (*guasto*) tempore hodierno cum salute Janue sint, restabunt illi domini Consulibus qui in ipsis non iverit. Memor enim sum de tella Benedicti, quam mecum Deo volente portabo. Dubito tamen ne hic yemare compellar; nam quasi totam rationem meam in Caffa habeo et in parte in pannis, de quibus propter miseram condicionem loci dubito de lunga fine; de quo . . . (*guasto*) doleo. Ideo videbo libenter de vestris mihi scribatis.

Adavisant Johannes de Levanto nuper hic venit, et ut dicitur

(1) Questa linea è scritta d'altra mano.

restare debet in loco fratris sui Bartholomei qui ivit pridie in Ci . . . , (*guasto: Cimbalo?*) cum armata nostra. Teneo sit bonus iuvenis. Quid sit de vestro non laudo ad istas mittatis, nam sucari sunt sine consumacione et vili precio, et de ipsis satis sunt; et continue per terram de Damiata et sic versus Siciliam conducuntur. Feci ex ipsis sepe mercantiam, et continue cum pauco utile; nam propter frasum (1) ipsorum, quia panes semper franguntur, de ipsis homo aliquid facere potest.

De Nicolao fratre nostro vidi quantum dixit. Ab ipso enim diu est literas non habeo. A Nicolao tamen cognato nostro habeo de xxvi marcii. Nicolaus filius eius non accepit uxorem; causam tamen ignoro, quia litteras ab eo non habeo. De Alaono quantum dixit vidi, cum abili et non aliter; videbo semper libenter secum participetis, sed cum vestro consencio et non aliter, quia ad impossibilia nemo tenetur et sufficit bona voluntas. Diu est ab ipso literas non habeo. Non credebat enim tantum ad istas me esse ut et ego pe . . . Franciscus noster gentilis de Rhodo mihi scribit ab eo litteras habere; et Deus scit cum quanta affectione de ipso scribit et comm scripsit velle . . . eodem secum participare; ab omni latere de ipso bene dicitur; qua in re spero Dominus de ipso nos *consolare*.

Advisationes vestras tam Insule quam Sirie et Egipti distincte vidi, et ad vestras nil aliud dixi indigendo respondere vestro . . . Restavi cum maximo desplacere de morte Francisci cognati nostri qui me plangit et continue affligit variis respectibus, et de ipso inter ceteros maximum dampnum facit Alaonus quia illum satis diligebat. Tamen nati sumus ut semel moriamur; et Deus laudetur de toto. Simon Macia veniet in galeoto *infalantly* ut penso quem attendimus totum augustum. Fuit occupata dicta navis cum illa Cepriani de Mari et aliis pro negociis Cimbali amissi; et secundum sentivimus nostri nichil facere potuerunt in recuperacione dicti loci, de quo vehementer dolemus, et scripsimus tam per terram quam per mare Dominacioni circa provixionem fiendam in recuperacione loci quoniam necessitat valde; aliter periclitarent cetera loca

(1) Dal genovese *frizzo*: diminuzione, mancamento.

nostra granditer; et teneo firmiter per nostros providebitur *maxime* (?) essendo pax ut ab undique reffertur, et demum per galeam unam venetorum hic missam ad nuntiandum ipsam pacem cum litteris ducalibus et quomodo cessent offensiones, quamquam a nostris de Janua iterum nulla habeatur noticia; et si verum est quod reffertur avenet (*advenit*) cum paucis nostrorum honore, tamen bona dici potest respectis pluribus. De Janua vero in Chio naves attenduntur, et omnia distinctius videbitur.

Hic parum fit ex mercantia et omnia cum pauca consumacione, preter olea et sapona de quibus fuit maximum mancamentum. De ipsis oleis aliqui pauci conducti sunt et venditi a perperis I karatis VIII bene (?). Sed in hiis preciiis fundandum non est in galeoto. Cavialis et satis debitam somma (*sic*) quo illos adviso da perperi VI k. XII in VII lo cantaro, *corni* de buffaro . . . pauca sunt valuta perperi XII in plus secundum bonitatem crudis. Sucari de duabus cotis in . . . perperi LVIII in LX de Cipro; de tribus vero, perperi LXX et cum pauca consumacione. De pulveris non sunt. Valerent pro Pera . . . essendo bone, perperi xxx lo cantaro. Cambia pro Janua perperi XIII: lo ducato veneto perperi III k. v; lo *turco* (?) perperi II k . . . Lana clameloti ad presens hic non est.

Brunorus Salvaigus non ivit Caffam. Ansaldus vero se vobis commendat . . . me domino Consuli et domino Thomaxio. Benedictum vero multum saluto a quo literas non habeo. Videbo libenter me advisetis sicut facit Benedictus pater. Paratus semper vestris.

Imperialis frater vester salutem.

Archivio di Stato. ROCCATAGLIATA, *Miscellanea*, vol. II, pag. 183, Cod. num. 65.

C.

1433, 15 luglio. « Ilario Imperiali Potestati Peyre ». — Faccia diritto alle lagnanze che si muovono dagli appaltatori della gabella dei marmi.

Cod. *Litterarum* X. 108, fol. 440.

CI.

1434, 15 settembre. « Potestati et Antianis Peire ». — Viene raccomandato ai medesimi Francesco Cepollino, eletto ministro in quella città per un anno.

Cod. *Litterarum anni 1426-1503*, num. 2, X. 105, fol. 33.

CII.

1434, 3 dicembre. « Potestati, Antianis etc. Peire ». — Commendatizia di Agostino di Montaldo eletto Podestà della Colonia per un biennio, da cominciare alla scadenza dell'attuale Stefano De Marini.

Cod. cit., fol. 35.

CIII.

1435, 2 agosto. « Potestati Consilio et universitati ac personis singularibus... Pere ». — Commendatizia di Ansaldo D'Oria, il quale è stato eletto Podestà per un biennio, ed entrerà in carica tosto che cessi dall'ufficio il suo predecessore Cipriano De Mari.

Cod. cit., fol. 42.

CIV. 60

1436, 2 settembre. « Potestati Peyre ». — Si assicuri delle persone di Giovanni di Dernice e Benedetto Cicero, patroni di navi, i quali nell'Ellesponto e nel mare d'Africa si erano violentemente impadroniti di legni veneziani, maltrattandone crudelmente gli equipaggi; li obblighi a restituire il mal tolto, e li invii a Genova sotto buona custodia.

Cod. *Litterarum anni 1434-37*, num. 7, X. 110, manuale xxiiii.

CV.

1438, 13 marzo. « Johanni de Levanto Potestati Peyre ». — Provvegga alle richieste di Giacomo Fieschi, creditore della Comunità di Pera per buona somma di perperi.

Cod. *Litterarum anni 1437-39*, num. 8, X. 111.

CVI.

1439, 5 maggio. « Simoni Macie Potestati Peyre ». — Faccia dritto alle ragioni di Giovanni Della Porta sulla eredità paterna.

Cod. cit.

CVII.

1439, 19 maggio. « Simoni Macie Potestati Peyre ». — Faccia ragione alle istanze de' Maonesi di Scio, riguardanti alcune casse di mastice state vendute sei anni addietro per ordine del Podestà e del Consiglio di Pera.

Cod. cit.

CVIII.

1439, 1.º agosto. « Simoni Macie Potestati Peyre ». — Proveda perchè Battista figlio di Bartolomeo De Franchi, giovinetto di ciassettenne, non sia tenuto chiuso ed inaccessibile ai parenti, a cagione dell'aver egli manifestato il proposito di dedicarsi alla vita monastica.

Cod. cit.

CIX. ⁶⁵

1439, 30 dicembre. « Potestati et Consilio Pere ». — Abbiamo per raccomandati i reverendi Sarchis e Tommaso, professori di sacre lettere e legati del Patriarca Armeno, i quali ritornano da Roma ove hanno compiuto felicemente il loro mandato di trattare la riconciliazione di quella Chiesa colla Latina.

Cod. cit.

CX.

1439, 31 dicembre. « Potestati, Consilio et Communitati Pere ». — Si adopriano a favorire tutti gli armeni che abitano o frequentano in Pera, specialmente ora che sono tornati all'unità della Chiesa Romana.

Cod. cit.

CXI.

1440, 1.º agosto. Lettere patenti con cui la Signoria di Genova assolve Bartolomeo Caffeca dalle pene cui era stato condannato, per l'omicidio da lui commesso in Pera sulla persona del marinaio Salvatore De Mata, fuggito dalla nave di Angelo Giovanni Lomellino.

Cod. *Litterarum anni 1440-47*, num. 11, X. 114.

CXII.

1440, 16 aprile. « Potestati et Consilio Peyre ». — Si comunica ai medesimi il decreto pontificio emanato nel Concilio di Firenze, recante i patti e le concessioni stipulate cogli armeni; e si ordina che ne curino l'osservanza.

Cod. *Litterarum anni 1440-41*, num. 10, X. 113.

CXIII.

1441, 8 aprile. « Potestati et Consilio Pere ». — Esonerino la chiesa armena di Pera dal pagamento dei terratici, dovendosi gli armeni favorire in ogni modo.

Cod. cit.

CXIV. 70

1441, 11 aprile. « Nicolao Anthonio Spinule Potestati Pere ». — Si adoperi affinché il giovinetto Luigi figlio del qm. Andrea Grimaldi, borghese di Pera, possa venire a Genova onde esservi educato « sub disciplina bonarum artium ».

Cod. cit.

CXV.

1441, 22 novembre. « Potestati, Consilio etc. Peyre ». — Viene loro notificata l'elezione di Lodovico de Ripa a scrivano delle Compere nella Colonia.

Cod. *Litterarum anni 1440-41*, num. 10, X. 113.

CXVI.

1442, 25 settembre. Lettera della Signoria di Genova al Papa circa gli aiuti da prestarsi all'Imperatore di Costantinopoli.

Pape.

Exhortatur nos Beatitudo Vestra, Sanctissime ac Beatissime Pater, Constantinopolitano Imperatori turcorum bellum repellenti opem ferre. Dignus profecto Sanctitate Vestra labor, cuius etiam partem capessere nos nequaquam abnuamus. Quo circa ut Beatitudo Vestra

non ignoret que a nobis iam pridem comparate sunt provisiones, menimimus Sanctitatem Vestram suum ad nos aliquando nuncium misisse qui moneret curarem navem aliquam ex maioribus singulis annis Peram traicere, ita quidem instructam ut bello etiam idonea foret; ut si forte Imperator ille bello premeretur, haberet mari auxilium paratum. Id nos a Beatitudine Vestra moniti, non modo agere singulis annis statuimus, verum etiam implere cepimus. Namque vere superiore stipendio conduximus navem Nicolai Gentilis, que sexta iunii die Peram pervenit, ibique dies aliquot morata in Pontum Caphamque penetravit. Constatque nobis eam iam Peram regressam esse; ibique confidimus non levi presidio urbibus illis fuisse. Hoc idem et vere sequenti faciemus, ne in his que et decent et expediunt commonefacti, presertim ab Vestra Sanctitate, essemus. Plusquam opis arbitramur rebus illis afferri his et eiusmodi provisionibus pace cum Rege turcorum servata; quam si rupto federe bellum cum potentissimo Domino palam geratur. Clam enim tela, arma, commeatus, pecunie Imperatori subministrantur; que omnia pro defensione terrarum nostrarum belli tempore retinenda forent. Si quid aliud censuerit Beatitudo Vestra a christianis principibus moliendum fore, nos portionem nostram nunquam refugiemus, qui nos nostraque omnia Sanctitati Vestre semper commendamus. Data xxv septembris (1442).

Sanctitatis Vestre filii ac servitores devotissimi
Thomas Dux et Consilium
et Officium Romanie Communis Janue.

Cod. *Litterarum anni 1441-44*, num. 12, X. 115.

CXVII.

1443, 7 giugno. Lettere patenti di protezione e salvocondotto generale, a favore di Nicola Natara.

Raphael Adurnus Dei gratia Dux Januensium *etc.*, consulibus, potestatibus, capitaneis ceterisque rectoribus in transmarinis urbibus nostris constitutis..., set precipue Potestatibus Pere presentibus ac venturis, atque insuper prefectis classium ac ductoribus navium et galearum nostrarum dilectissimis nostris, salutem. — Permovent nos

studium ac rectus in nos animus magnifici militis domini Luce Natate, movent sua et quondam domini Nicole parentis sui merita, ut dignitati et commodis eius libenter inserviamus Quamobrem vos omnes et singulos suprascriptos monemus, precipientes obnixe ut ipsum dominum Lucam debitum honoribus colentes, eum inter precipuos ianuensis nominis amicos habeatis et adnumeretis; nunciis, procuratoribus ac suorum negotiorum gestoribus impense faveatis; bona eius mobilia et immobilia, domos, loca, merces, pecunias resque omnes non aliter teneamini quam si ianuensium essent, Janue natorum Janueque habitantium. Quare si contingeret eum nunciis, litteris, intercessione ac favoribus vestris apud illos principes aliquando egere, volumus ea omnia sibi accumulate prestari. Nos preterea harum litterarum auctoritate damus ipsi domino Luce suorumque negotiorum gestoribus ac familie, pecuniis, mercibus, rebus, domibus, locis Communis, bonisque omnibus mobilibus, tutissimum ac generalissimum salvumconductum annos quinque proximos duraturum et valiturum; ita ut pretextu guerrarum, discordiarum aut inimiciciarum iam exortarum aut quas deinceps moveri contingeret inter quosvis reges, principes, dominos et communia, presertim serenissimum dominum Imperatorem romeorum una ex parte, et nos atque iamdictum Commune Janue ex altera, idem dominus Lucas aut eius procuratores ac negotiorum gestores capi, detineri, impediri aut molestari non possint. . . . In quorum testimonium has litteras nostras fieri et sigilli nostri impressione muniri iussimus. Data Janue M CCCC XXXXIII, die VII iunii.

* Cod. *Litterarum anni 1441-44*, num. 12, X. 111.

CXVIII.

1443, 3 luglio. « Borueli de Grimaldis Potestati Peyre ». — Mandi sotto buona custodia Francesco di Beltrame al Console di Caffa, perchè deponga nella vertenza tra Battista Della Rocca e Leonardo Spinola.

Cod. *Litterarum anni 1440-47*, num. 11, X. 114.

CXIX.

1443, 7 dicembre. « Borruei de Grimaldis Potestati » *etc.* —
Gli si notifica la facoltà conceduta a Leonardo Spinola, di trasferirsi colla propria famiglia da Pera ad abitare in Genova.

Cod. cit.

CXX.

1446, 11 luglio. Il Doge Raffaele Adorno scrive a Luca Natara:
« Egregio quoque propinquo nostro Luquino de Facio novo Pretori Pere mandata dedimus ne ulli dignitati ullisve commodis vestris unquam desit; sed ita potius enitatur, si se oferat occasio, ut neque diligencia neque studio vel ardore, amplitudini vestre unquam defuisse videatur ».

Cod. *Litterarum ann. 1446-1450*, num. 13, X. 16, car. 35 *recto*; DESIMONI, *Introduzione all'opuscolo di Adamo di Montaldo, della conquista di Costantinopoli ecc.*, negli *Atti*, vol. X; pag. 299.

CXXI.

1447, 27 marzo. « Petro de Marco futuro Potestati nostro Pere ». —
Gli si partecipa l'elezione di Stefano Lercari a suo Vicario.

Off. Rom., 1448.

CXXII.

1447, 31 marzo. « Luquino de Facio Potestati Pere ». — L'Ufficio di Romania gli commette di far pronta ed ampia giustizia contro gli Adorni, dai quali la casa Fregoso ha patito ingiurie e danni gravissimi.

Off. Rom., 1448.

CXXIII.

1447, 6 settembre. « Potestati et Consilio Pere ». — Essendo morto Francesco Villanuccio, che esercitava coll' aiuto di Stefano Parrisola l' ufficio d' interprete, si elegge quest' ultimo a succedergli.

Off. Rom., 1448.

CXXIV. 80

1447, 10 giugno. « Luquino de Facio Potestati, Consilio et universitati loci Pere. — Confisi de viro spectato Benedicto de Vivaldis cive nostro carissimo, quem suis benemeritis speciali quadam dilectione complectimus, eundem tenore presentium eligendum duximus et constituendum in Potestatem vestrum et dicti loci Pere pro anno uno integro et continuo, incoando die qua ipse Potestatie officium inceperit exercere, et pluri *etc*; cum salario, commodis, honoribus... et obventionibus ordinatis et reformatis per nobiles et egregios viros Barnabam de Vivaldis et socios commissarios et reformatores superioribus diebus ad partes orientales missos » (1).

Off. Rom., 1448.

CXXV.

1447, 28 giugno. « Benedicto de Vivaldis futuro Potestati Pere ». — La Signoria lo informa della concessione delle rappresaglie che essa ha emanato a favore di Tommaso da Campofregoso e del cancelliere Gottardo Stella, contro il Comune di Firenze; ordinandogli di adoperarsi ad ogni evenienza perchè la enunziata concessione ottenga il suo effetto.

Cod. Litterarum anni 1446-1503, num. 2, X. 105, car. 76 verso.

(1) Le stesse lettere trovansi poi ripetute sotto il 23 stesso giugno; ma già il dì 20 del mese medesimo era stata notificata al Vivaldi l' elezione di Stefano Lercari a suo Vicario, sì come nel marzo anteriore la vedemmo annunciata al De Marco.

CXXVI.

1448, 1.º febbraio. « Potestati et Consilio Pere ». — Si notifica ai medesimi la nomina del borghese Domenico de Ripa a scrivano della Protettorìa delle Compere.

Off. Rom., 1448.

CXXVII.

1448, 14 febbraio. « Benedicto de Vivaldis Potestati nostro Peyre. — Accepimus litteras vestras ex Pera sub nono decembris elapsi scriptas . . . Placet nobis magistratum a vobis esse susceptum, quem cum virtute geri et administrari a vobis confidimus . . . Do-lemus propter multa quod pestis in ea regione vim habeat, et maxime propter vos; propter quod suademus vobis diligencia laborandum pro salute . . . Curate illic omnia, et cum prudentia et honestate. Nos autem in dies omnia agimus, omniaque cogitamus que publice saluti quietique conducant ».

Cod. Litterarum anni 1446-50, num. 14, X. 117.

CXXVIII.

1448, 18 marzo. Istruzioni al Podestà di Pera, circa le rappresaglie concesse ad alcuni cittadini genovesi contro il Re di Polonia ed i suoi sudditi.

Janus de Campofregoso Dei gratia ianuensium Dux *etc.*, spectabili viro Benedicto de Vivaldis Potestati nostro Pere nobis carissimo.

Comparuerunt coram nobis nobiles viri Jacobus de Oliva nomine Nicolai de Porta et Thome Spinule, ac Angelus Lercarius, graviter condolentes quod cum superioribus diebus concesserimus ipsis reprehensalias et reprehensaliarum laudes contra et adversus serenissimum dominum Regem Polonie, subditos ipsius et eorum bona, commissum fuisset vobis quatenus nullatenus permetteretis executioni mandare reprehensalias ipsas nisi prius a nobis licentiam haberetis

Visis itaque dictis reprehensaliis . . . , et super eis habito maturo examine, volumus vobis committentes quatenus in primis provideatis, si id hactenus actum non est, scribantur per vos littere dicto serenissimo domino Regi Polonie . . . a quo studeatis cum effectu habere responsum, aut saltem certiorari de ipsarum vestrarum litterarum presentatione. Et si habita a vobis noticia de presentatione ipsa aut responsum, ab eo cognoveritis eundem serenissimum Regem minime intendere ad satisfactionem reprehensaliarum sepe dictarum; tunc una cum Consilio antianorum loci illius ac Officio sindicatorum tanquam presentibus vobis licentiam concedimus et arbitrium, consideratis debite considerandis, permittendi exequi et executioni mandare, si vobis et prudentie officialium predictorum videbitur, reprehensalias ipsas in omnibus ut fuit concessum, non obstante aliqua commissione vobis Potestati in contrarium data; dummodo transactum sit tempus anni de quo in eis reprehensaliis fit mentio. Sub hac lege et declaracione, quod nullatenus intelligatur quod reprehensalie ipse se extendant super bonis et seu pecuniis et locis existentibus penes fideicommissarios qm. Agnus de Laneburga pro ut ordinatum fuit.

Data die XII marcii M CCCC XXXXVIII.

Off. Rom. 1448.

CXXIX. 85

1448, 15 marzo. Componimento fatto con Nicolò Ceba, perchè sia abolita in Pera la gabella dei defunti.

† M CCCC XXXXVIII, die veneris XV martii.

Dux et Consilium *etc.*

Audito viro nobili Nicolao Ceba nomine populi perensis multa narrante de damnis et incommodis quibus populus ille affectus fuit ob solam cabellam defunctorum, que sine dubio causam prebuit ut plus quam centum familie citra paucos annos eam terram deseruerint; se autem ut huic malo occurreret pepigisse cum spectabilibus Protectoribus Comperarum sancti Georgii dare illis nomine

Communitatis Pere loca sancti Georgii quinquaginta loco fructus et emolumenti huius cabelle defunctorum, ut sic populus ille ab hac perniosa vexatione liberetur; sed expedire ut illustris dominus Dux et Consilium celebriter statuunt ac decernant quod nullo unquam tempore florenus qui nomine Communis intercipi solet aut alii proventus vel proventuum portio capientur aut retinebuntur ex his locis quinquaginta, sed omnino omnis eorum proventus ac fructus intactus et indiminutus dictis Protectoribus relinqueretur. Et ob id enixius supplicante id ipsum ita decerni, ne forsitan res facilis et exigua impedimentum afferat multiplici ac maximo bono nobilissimi oppidi inter scismaticos et infideles positi. Petitioni sue liberaliter assentientes, sanxerunt statuerunt ac preceperunt quod si dicta loca quinquaginta vel quotcumque fuerint ob eam causam scribantur super Protectores sancti Georgii, nullo unquam tempore liceat recte vel indirecte, quavis necessitate aut periculo superveniente, in ea manus iniicere, nec florenum aut fructus vel proventus eorum attingere intercipere aut modo aliquo retinere, nec eorum etiam minimam portionem; sed omnes fructus omnisque proventus et emolumentum eorum a dictis Protectoribus et Comperis quemadmodum petitur plene ac liberaliter omni tempore reliquantur:

Archivio di San Giorgio. Cod. *Contractuum ann. 1350-1452*; Cod. num. 8, car. 171.

CXXX.

1448, 11 aprile. I Signori « decreverunt... quod ea cabella defunctorum nullo unquam tempore... imponi possit super Communitatem aut populum Pere ».

Arch. e Cod. cit., car. 174 *recto*.

CXXXI.

1448, 8 maggio. Al Podastà di Pera, circa le vicende di Merualdo Spinola e i mali diportamenti i alcuni borghesi.

Benedicto de Vivaldis Potestati Pere. — Receptis litteris vestris nobis scriptis ex Pera sub anno preterito die xxiiii decembris restitimus habunde informati de facto Raffelini et Bernabini de Spinulis qui attigerunt portum illum Pere cum nave Egidii de Carmadino burgensis illius loci, illo castro Merualdi Spinule derelicto et eo Merualdo in compedibus posito, et de tartaris conductis in ipsa navi *etc.* Pariter intelleximus id quod pro vestra prudentia ac iusticia fecistis circa rem ipsam ne quid sinistri a teucro nostralibus posset inferri, et etiam contra transgressiones commissas et que in dies committuntur illis in partibus per dictum Egidium; quas quidem res et transgressiones non modicum nobis ingrattissimas omnino volumus et mandamus adeo gubernetis et reformetis, si actum non est, ut sit semper iusticie locus et iuxta rei exigentiam in his debite provisum. Casum vero noviter occursum inter Dominicum et Obertum de Rippa fratres, Thomam Spinulam et socios burgenses est et alter sancius (?) displicenter audivimus, et ex adverso vidimus ordinem datum cum missione legationis ad dictum Imperatorem pro mitiganda indignatione sua, de quibus vos non modicum commendamus. Hortamus atque committimus vobis ut circa materiam ipsam cum tali iusticia ambuletis ut dicto Imperatori tollatur causa iuste querele, ne merito possit condolare de vobis, et nostratibus non exasperetur casum ipsum in forma quod vobis obici possit eos acerbiozem apud vos invenisse iusticiam quam inveniunt apud Imperatorem aut officiales eius grecos et subditos suos in delicto culpabiles contra nostros *etc.*

Off. Rom. 1448.

CXXXI.

1448, 4 giugno. « Potestati etc. Pere ». — Si conferma Stefano Lercaro nell'ufficio di Vicario.

Off. Rom. 1448.

CXXXII.

1448, 5 luglio. Istruzioni circa il governo delle chiese dei santi Domenico, Michele ed Antonio, onde venne testè commessa la cura a frate Baldassarre Vegio.

Potestati etc., Consilio et universitati burgensium Pere. — Ut constat per publicum documentum super inde confectum et patentes litteras in autentica forma conscriptas, dilectus noster frater Baldasar Vegius ianuensis sacre teologie bacalarius ordinis predicatorum fuit substitutus, per venerabilem magistrum Thomam de Eugubio, generalem vicarium ordinis predicti in partibus orientilibus, ex concessione et Sanctissimi Domini nostri Pape Nicolai et reverendissimi domini Generalis ordinis sui, magistrum vicegerentem et seu locumtenentem ipsius in conventu et ecclesia sancti Dominici predicti loci Pere; nec non eidem fratri Baldasari appodiata cura et administratio ecclesiarum sanctorum Michaelis et Antonii eiusdem loci, cum omnibus et singulis redditibus emolumentis et obventionibus sibi et magistri Thome in acomenda a prefato Sanctissimo Domino nostro Pape concessarum. Et quia maxima ex parte ad substitutionem et appodiationem predictam devenum est a dicto magistro Thoma nostra intercessione, auditis nonnullis civibus nostris et burgensibus dicti loci illud nobis requirentibus, quibus complacere studuimus multis bonis respectibus, et precipue attentis moribus sufficientia fidelitate et vita laudabili dicti fratris Baldasaris; volumus ideo vobis committentes quatenus quamprimum idem frater Baldasar istuc appulerit, eum benigne et caritative suscipientes, eidem omnem favorem vestrum auxilium et consilium prebeatis ut admittatur in locumtenentem ipsius magistri Thome vicarii in conventum dictorum fratrum predicatorum de Pera, ac in corporalem possessionem sepe dictarum ecclesiarum

sanctorum Michaelis et Antonii, et reddituum earum ut est mentis et dispositionis eiusdem Vicarii habentis pleno iure administrationem et conventus et ecclesiarum ipsarum, ac nostra omni postposita exceptione. Preterea volentes etiam in omnem eventum providere, quod pro posse dicte ecclesie et conventus idoneo pastore et fidei non careant, volumus operemini si, quod absit, dictus frater Baldasar decederet aut non eligeret in dicto loco moram trahere, preheminentiam sepedictarum ecclesiarum et conventus confectu deveniat in fratre aliquo ianuense et minime forense vel extraneo, approbando iudicio prudentiarum vestri Potestatis et Consilii antianorum. Sub qua approbatione volumus etiam sit quicumque substitueretur in dictis ecclesiis a prefato fratri Baldasari, si a dicto loco Pere discederet de brevi in eum postea reversurum. Cui in hoc casu tenore presentium quantum ad nos attinet licentiam concedimus et impartimur.

Off. Rom. 1448.

CXXXIII.

1448, 26 agosto. « Consilio, Communi et universitati Pere. — Confisi non parum de prudentia, gravibus moribus, fidelitate et sufficientia... Benedicti de Vivaldis, quem intelleximus in officio sibi per nos collato bene fideliterque se habere, eundem tenore presentium denuo eligendum duximus et confirmandum in Potestatem vestrum et dicti loci Pere pro alio anno uno integro et continuo ».

Off. Rom. 1448.

CXXXIV.

1448, 1.º settembre. Istruzioni dell' Ufficio di Romania, perchè vengano sollecitamente restaurate le fortificazioni della Colonia.

Benedicto de Vivaldis Potestati, Consilio et Officio Provisionis Pere. — Post ea que superioribus diebus nobis scripta sunt per

vos . . . , ultimo loco ad nos venit vir prudens Lucas Sacherius, et sub credentialibus litteris vestri Potestatis duo inter cetera nobis retulit: unum scilicet quod opus omnino esset reparari facere turres sitas in Pera versus locum qui dicitur Largerio, que nisi presto reficiantur ruinam incurrerent; reliquum vero de munitio- nibus quibus locus ille opus habet. Super his autem sic dicimus: quod non modicum miramur ad primam partem reparationem tur- rium provisionem opportunam non dederitis adeo quod dubitari mi- nime possit ruinentur. Ex quo volumus vobis committentes qua- tenus taliter provideatis quod turres ipse reficiantur et ut nostre mentis est ad sufficientiam reparentur *etc.*

Off. Rom. 1448.

CXXXV.

1448, 1.º settembre. Rescritto a favore di maestro Pietro Cremonese amministratore delle scuole in Pera.

Potestati, Consilio *etc.* Pere. — Informati virum providum ac litterarum maxime doctum magistrum Petrum Cremonensem, sco- larum administratorem in dicto loco Pere, circa opus ei com- missum bene fideliterque se habere; et non ignorantes ad hoc ut valeat Peram moram trahere, eidem per publicas deliberationes superinde conscriptas fuisse provisum ut annuatim percipiat ab illa Massaria perperos ducentos nomine annue provisionis, ab annisque decem et ultra citra solutionem suam de dictis perperis ducentis percepisse et annuatim percipere, et volentes ut ad edocendos pueros magis invitetur, et quod non opera, non studio, non labore unquam desistat quin eos sufficientes quantum fieri poterit efficiat. Harum litterarum auctoritate, ratificantes et approbantes in primis deliberationes ipsas sic ut supra pro dicta eius annua provisione factas, volumus quatenus eundem magistrum Petrum benigne et amore tractetur, in suisque solutionibus eum efectua- liter commissum habeatis, eius virtute sufficientiaque attentis, adeo quod intelligat pro suis bene gestis et administrandis digne premiari.

Off. Rom. 1448.

CXXXVI.

1448, 4 settembre. « Benedicto de Vivaldis Potestati ». — Gli si notifica l'elezione del suo Vicario nella persona di Gian Giacomo de' Ratti.

Off. Rom. 1448.

CXXXVII.

1449; 3 marzo. « Benedicto Vivaldi Potestati Pere ». — Aiuti Bernardo Benini da Firenze nella ricerca di un suo figliuolo, che molt'anni avanti disertò la casa paterna e rifugiòssi (per quanto si crede) in Pera.

Cod. Litterarum ann. 1446-50, num. 13, X. 116.

CXXXVIII.

1449, 5 giugno. Lettere patenti circa la nomina di Nicolò Paggiuzzi (*Nicolaum Pajucium*) ad interprete della Curia di Pera, in luogo di Stefano Parrisola.

Off. Rom. 1448.

CXXXIX.

1449, 9 giugno. Istruzioni al Podestà ed al Consiglio di Pera, sul modo di contenersi colle Corti di Costantinopoli e di Trebisonda, e col Sultano. Inoltre non permettano che si compia la riedificazione del castello di Lerici.

Benedicto de Vivaldis Potestati et Consilio Pere. — Non unis tantum, sed binis ternisque litteris vestris intelleximus ea omnia que contingerunt illis in partibus et tam in agendis teucrorum ob mortem Imperatoris illius Constantinopolitani quam Trapezundarum; ac etiam vidimus quid per vos actum extitit, propter dicensionem ortam inter constantinopolitanos et nostrates de Pera occasione illius ar-

meni fugitivi, quid per vos factum fuit, nec non de rebus Illicis et negociorum Samastri advisati restitimus. Super quibus omnibus prudentiam vestram commendamus, que opportunas advisationes solite nobis dedit. In his igitur per vos scriptis sic respondimus. Primum namque quod cum Domino teucrorum pro solito in pace vivatis libenter audivimus, hortantes semper vos ut agenda ipsa sub tali prudentia et consilio gubernetis quod cesset materia discensionis et iurgii, quoniam id cognoscimus loco illi perniciosum esse. Ad partem vero rerum Trapezundarum inferius vobis apperiemur per presentem mentes nostre, cum hic adsit legatus cum quo hactenus conclusionem non habemus. Rem autem grecam et presumptionem ipsorum linquimus gubernandam per vos et octo electos uti presentes, quoniam prudentiis vestris attentis persuademus nobis nil inconsulte vel impensate in materia ipsa exequendum fore. Attamen continue nos certiores reddatis quicquid feceritis in predictis, licet credamus in adventum novi Imperatoris in Constanti-nopoli omnia composueritis. Egre tulimus presumptionem Juliani de Guizaldis et Gregorii de Turrilia qui ausi sunt contra ordines nostros rehedificare castrum Illicis, ut litteris vestris vidimus. Ideo ut prave dispositioni eorum opportuna adhibeantur remedia, scribimus quantum expedit nostris de Capha, vobisque etiam committendo mandamus quatenus omni cum diligentia et solitudine procuretis ne dicti Julianus et Gregorius opus inceptum perficiant, et si rehedificatum esset omnino a manibus ipsorum arripiatur soloque adhequetur. Quod si secus procederet, tunc volumus proclamari faciatis ne aliquis nostrorum ianuensium aut subditorum possit non solum auxilium consilium vel favorem ipsis dare, ymmo nec ad eum locum aliqualiter accedere, vel aliquid mittere vel portare aut de eo loco extrahere, sub pena amissionis capitum raube rerum et mercium de eo loco extrahendarum et ad eum vehendarum et ultra aureorum quingentorum totiens exigendorum quotiens fuerit contrafactum, et alia qualibet graviori usque ad indignationem nostram inclusive. Super qua re taliter vos habeatis quod aut vi aut necessitate cogantur ipsi Julianus et socius vel castrum linquere vel ipsis invitis eum deserere..... Veniemus denuo ad res Trapezundarum de quibus supra mentionem fecimus, et pro quibus qua-

tuor graves cives nostri ex præstantionibus auditores dati cum legato serenissimi Imperatoris dietim adsunt; tamen nil hactenus factum est dignum noticia vestra. Quamprimum autem conclusio fiet, studebimus omnia vobis nota facere.

Off. Rom. 1448.

CXL.

1449, 16 settembre. La Signoria di Genova raccomanda al Papa il già menzionato frate Baldassarre Vegio, o Vegetti, designato Vicario del proprio Ordine in Pera ed altre terre d'Oriente.

Cod. Litterarum anni 1446-50, num. 13, X. 116.

CXLI.

1450, 18 aprile. « Francisco Cavalo Potestati Pere ». — Faccia eseguire la convenzione stipulata per la transazione di una lite che si dibatteva tra Bartolomeo Giudice e Giovanni Piccamiglio.

Cod. Litterarum ann. 1449-50, num. 17, X. 120.

CXLII.

1450, 11 maggio. « Potestati Pere ». — Abbia cura che sia fatta una più equa ripartizione dei proventi di dieci luoghi delle Compere di San Giorgio, legati dal qm. Andreolo Giustiniani e da erogarsi in opere di misericordia.

Cod. Litterarum anni 1446-50, num. 13, X. 116.

CXLIII.

1451, 15 aprile. « Angelo Johanni Lomellino futuro Potestati Pere ». — Lo si avvisa della elezione di Agostino Usodimare al Consolato di Samastro.

Cod. *Litterarum ann.* 1438-69, num. 9, X. 112.

CXLIV. 100

1452, 13 marzo. Consiglio della Signoria circa i pericoli onde le colonie di Pera e Caffa sembrano minacciate pei continui progressi del Turco.

M CCCCLII die lune decimatertia martii.

Cum ad conspectum illustris et excelsi domini Petri de Camfregoso Dei gratia ianuensium Ducis et magnifici Consilii dominorum Antianorum Communis Janue in legitimo numero congregati, vocata fuissent spectata Officia Monete Romanie et Protectorum sancti Georgii, et preterea cives circiter octoginta; lecte sunt coram illis littere ex Pera et Capha postremo allate. Deinde propositum illis est sub his verbis.

Segnoi, voi odirei leze le lettere chi son scripte deverso Capha et de Pera, chi son responsive de quelle lettere, le quae esti iorni passae fon scripte per lo illustre messer lo Duxe et li Officii e li officiali de quelli nostri logi, per lo suspecto chi lantora se aveiva de la guerra de Re de Aragona et de venetiani; et perocchè quelli de Pera temen grandementi de la guerra dello Segnor Turco e quelli de Capha requereno subsidio de omini et de munitioni cossi in tempo de paxe como de guerra, como intenderei per quelle lettere, è parsuo alla Signoria de lo prefato messer lo Duxe magnifici Antiaim et Officio de Romania che questa cosa sea de importantia e chi merita de avei bon consegio, e specialmente da voi chi sei pratici de quelli logi; per la qua cosa voi sei steti domandè chi a porze lo vostro savio consegio, quello che ve par se abbia a far, e se se ha a far speiza alcuna donde se de' trar la monea et per che via.

Post hec, cum plerique ex vocatis iussi essent assurgere et sententiam dicere; postremo vocibus collectis compertum est sententiam generosi viri Gabrielis de Auria, in qua voces octo supra septuaginta convenerunt, prevaluisse. Ipse autem in hanc ferme sententiam locutus est: Videri sibi longe melius et convenientius fuisse ut ex iis qui novissime ex Pera Caphaque advenerunt quique omnia propriis oculis aspexerunt, aliquis iussus fuisset rebus consulere quam ab eis initium fieri qui longo iam tempore e regionibus illis advenerint; neque possit eque bene conditiones horum temporum cognoscere quam possunt ii qui eas et viderunt et multipliciter tractaverunt. Itaque propter solam obedientiam ea se memoraturum esse que nunc sibi succurrent. Et ante omnia videri sibi quod populus Pere non multum vereri debeat bella catalanorum et venetorum; cum urbs ipsa natura munita sit, et viros habeat defensionis sue late sufficientes, armaque et cetera necessaria que ad defensiones urbium desiderari solent; preterque omnia apud se dubium non esse quod et turci eam urbem ab iis bellis soli tuerentur; se autem multo magis vereri periculum quod ab ipsis turcis immineret, si oppidum extruerent de quo littere mentionem faciunt; nec se invenire consilium quod adversus eiusmodi periculum sufficiat, nec in presentia videre posse aliud fieri quam litteris et legationibus vagare turcorum Dominum et ei blandos atque humiles esse; et ei demum rationibus dissuadere ne velit id oppidum extruere quod facile posset scandali et discordiarum initium esse. His tamen non obstantibus, se laudare ut committatur Officio maris Chii, ut si Potestas et populus Pere ab eis opem petat, strenue illis subveniant ac mittant quecumque fuerint necessaria, et curent ut perenses rerum earum precia solvent, quoniam intelligit Communitatem Pere late posse eiusmodi sumptus perferre. De rebus vero Caphe dixit longe aliud sibi esse iudicium, nam civitas ipsa carere videtur omnibus quatuor elementis; nam nec viros habet defensionis satis idoneos, nec arma aliaque instrumenta defensionibus terrarum apta. Neque arbitratur provisiones quondam factas, quibus iubebantur quidam habitatores Caphe arma domi habere, ultra durare; sed audit potius hec ipsa vendita et alienata fuisse. Propter que dixit rem hanc admodum sibi difficilem videri; et ideo laudavit et consuluit eligi quatuor pre-

stantes cives ex hiis qui maiorem et certiozem habent cognitionem rerum illarum, qui simul cum illustrissimo domino Duce et spectato Officio Romanie omnia explorare, omnia intelligere studeant, inquirentes potissimum quidnam civibus faciendum videatur. Postque omnia plane intellecta eidem illustrissimo domino Duci et magnifico Consilio dominorum Antianorum cuncta referant que invenerint, qui tunc approbent, reproben, consulant ac statuant prout eis videbitur. Addidit preterea ut summa vi et omni studio acceleretur navis viri nobilis Georgii de Auria ad partes illas ex pacto et conventionem accessura.

Archivio di Stato. Codice *Diversorum Cancellariae ann. 1452-53*, X. 987.

CXLV.

1452, 17 maggio. Rescritto a favore di Pietro di Gravaigo, borghese di Pera, contro alcuni suoi creditori sudditi del Signore di Valacchia.

Angelo Johanni Lomellino Potestati Pere. — Questum est apud nos parte dilecti nostri Petri de Gravaigo, burgensis loci illius, eundem Petrum habere debentem a certis suis debitoribus velachis magnam pecuniarum summam, hactenus caruisse iusticia apud illorum Dominum Valachie. Quod si nostra est iniuriis nostrorum consistere, ortatur nos dicti Petri indigentia ut accurramus. Volumus igitur, si sic esse noveritis, ad instantiam dicti Petri interdici et arrestari faciatis in loco illo tantam rerum et bonorum velacorum quantitatem quantam capit summa crediti dicti Petri, quam nulloatenus relaxari permittatis donec per nos committetur vobis quid faciendum esset.

Cod. *Litterarum ann. 1426-1503*, num. 2, X. 105, car. 235 *recto*.

CXLVI.

1452, 28 giugno. « Illustris et excelsus Dominus *etc.* Dux ianuensium *etc.*, elegit et constituit in Potestatem ac pro Potestate civitatis Pere spectabilem affinem suum (1) Franchum Justinianum pro mensibus tredecim proximis tantum, incohandis finito tempore nobilis Angeli Johannis Lomellini. Ex quo mandat eidem Francho fieri litteras tempore congruo in oportuna forma ».

Cod. *Litterarum ann. 1447-72*, num. 16, X. 119.

CXLVII.

1452. Lettera della Signoria di Genova al Re d'Aragona, esortandolo al soccorso dell'Impero Greco.

Petrus Dux et Consilium, Sacre Regie Maiestati Aragonum et et utriusque Sicilie.

Admonuerunt nos nuper, serenissime et preclarissime Princeps, ex transmarinis regionibus ad nos missi legati duo Pere pavidus adhuc recordatione periculorum que estate superiore egre devitarunt, pavidiores novi terrore belli quod adversus Constantinopolim et Peram Machometus turcarum Dux in ver proximum summa vi molitur; namque hic precipitis consilii iuvenis, recenti imperio ferox, eo cogitationes suas, eo conatus omnes obstinatissimo proposito vertisse videtur, ut has quas diximus urbes ferro excindat, et christiani nominis memoriam in tota regione illa penitus deleat, eo forsitan consilio, ut quemadmodum prior Machometus decepta Asia et Africa inter clarissimos viros colitur, ita hic secundus, armis subacta haud ignobili Europe parte, ingens sibi nomen ac gloriam comparet. Dumque implorantibus legatis ipsis propere ad se presidium mitti omnia diligentius percunctamur, renuntiaverunt

(1) Il Doge era Pietro da Campofregoso; e la sorella di lui Clemenza, già moglie di Giorgio marchese Del Carretto, aveva sposato in seconde nozze Giovanni Giustiniani. LITTA, *Fam. Fregoso*, tav. III.

nobis oratorem ab Imperatore grecorum ad Maiestatem Vestram mox esse venturum, qui oret Imperio illi iam senescenti ac defesso cicius succurri. Nos Imperatoris consilium et laudavimus sepe, et iterum iterumque laudamus, quod post Romanum Pontificem spes omnes suas in Maiestate Vestra collocaverit; nam quem sperare potuit christianorum regum eque velle ac posse sibi adversus hunc Machometum opem ferre, quam in sublimitate vestra et sperare et certo sperare debuit? Ab his enim regibus ortum ducit clarissima domus vestra, qui multis iam seculis occupantes Beticam, mauros vi ac ferro domitos ex in sedibus (*sic; ex suis sedibus?*) eiecerunt, plurimasque urbes et quidem nobilissimas christiano cultui restituentes, vix unquam positi armis a persecutione infidelium quieverunt; ac sic succedente temporum serie eo parente genita est Maiestas Vestra, qui suscepto adversum Granatum regum bello, multas illas terras, multa parvo tempore oppida eripuit. Nec infideles modo populos Hispaniam insolentes, sed ipsam quoque summotam freto Mauritaniam velut fulmen quoddam belli solo nomine plerumque terruit. His accedit quod Vestra Sublimitas mari ac terra latissime imperans, sex et quidem opulenta regna in ditione habet longa pace florentia, nullo hostis incursu, nullis minis exagitata, quorum quedam adeo grecorum Imperio vicina sunt, ut Cypro excepta cetera christianorum regna in eorum comparatione alio prope in orbe posita videantur.

Que cum ita sint iure optimo exigere creditur Deus, cuius est regna dare atque eripere, ne patiatur Excellentia Vestra hanc christiano nomini maculam inferri, ut Orientale Imperium, totque fideles populi occidentalibus auxiliis destituti, calcandi et dilacerandi pollutis gentibus relinquuntur. Nos, quibus solis Peram tueri necesse est, ut precibus etiam salutem illius Imperatoris adiuvemus, Maiestatem Vestram orandam duximus, ut hec que dicta sunt cogitans, velit cum propria gloria, tum (quod maius certiusque premium est) pro causa Dei, infelicibus populis illis cicius succurrere, neque expectare ut reges in longinquo positi et gravibus preterea bellis impliciti, dum sero auxilia moliantur, interim ferro christianorum Imperium exuatur. Nos autem, ne quis otiosos putet, arma, viros, tela, naves, magna festinatione paramus, ut si faverit

Deus, illuc presidia nostra veris initio perveniant, pro vi semper in omnem gloriam vestram parati. Janue (1).

RAYNALDUS, *Annal. Eccles.*, ad ann. 1452, § XVI.

CXLVIII.

1453, 30 maggio. Capitolazione stipulata fra Maometto II ed i genovesi, per la resa di Pera (2).

Ἐγὼ ὁ μέγας αὐθέντης καὶ μέγας ἀμυρᾶς σουλτάνος ὁ Μεχμέτ μπέης, ὁ υἱὸς τοῦ μεγάλου αὐθέντου καὶ μεγάλου ἀμυρᾶ σουλτάνου τοῦ Μουρᾶτ μπέη, ἠμνῶ εἰς τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς καὶ εἰς τὸν μέγαν ἡμῶν προφήτην τὸν Μωάμεθ καὶ εἰς τὰ ἑπτὰ μουσάφια, ὅπου ἔχομεν καὶ ὁμολογοῦμεν, καὶ εἰς τοὺς ρηδ' χιλιάδας προφήτας τοῦ θεοῦ καὶ πρὸς τὴν ψυχὴν τοῦ πάππου μου καὶ τοῦ πατρός μου καὶ πρὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸς τὰ παιδία μου καὶ εἰς τὸ σπαθί, ὅπου ζῶνομαι.

Ἐπειδὴ ἔστειλαν οἱ καθολικοὶ ἄρχοντες τοῦ Γαλατᾶ πρὸς τὴν Πόρταν τῆς αὐθεντείας μου τοὺς τετι-

Io il gran Signore e grande emir sultano Meehmet bei figlio del gran Signore e grande emir sultano Murat bei, giuro nel Dio del cielo e della terra, e nel grande nostro profeta Moameth e nei sette musaffi che abbiamo e confessiamo (3) e nei 124 mila profeti di Dio, e per l'anima dell'avo mio e di mio padre e per sè (me) stesso e pei figli miei e nella spada di cui son cinto.

Da che mandarono i cattolici magistrati di Galata alla Porta della mia Signoria gli onore-

(1) Manca la data.

(2) Già abbiamo avvertito nel *Discorso storico*, che del volgarizzamento di questa convenzione siamo debitori all'ottimo nostro amico can. prof. Angiolo Sanguineti.

(3) L'Hammer traduce: *per le sette sacre lezioni del Corano, che noi mussulmani professiamo*; e credo voglia intendere pei sette versetti che costituiscono il primo capitolo di quel volume, il quale tra gli altri nomi ha pur quello di *el mos' haf*, che è quanto dire il codice per eccellenza. I mussulmani recitano questo capitolo assai più frequentemente degli altri, e ne fanno una preghiera alla quale attribuiscono effetti maravigliosi. Ma anche il Corano propriamente ha sette nomi: *El Kitáb*, il libro; *Kita-boullah*, libro di Dio; *Kelime-louahl*, parola di Dio; *el tenzil*, libro disceso dall'alto; *el dhikr*, ammonizione; *el forkan*, distinzione (fra il lecito e l'illecito, il buono e il cattivo); ed il già detto *el mos' haf*.

μημένους ἄρχοντας, τὸν κύριον Μπα-
 πιλᾶν Παραβᾶν καὶ τὸν κύριον
 μαρκέζον Δριφάγκην καὶ τὸν δρα-
 γομάνον των Νικόλαον Πελατζόνην,
 καὶ ἐπροσκύνησαν τὴν βασιλείαν μου,
 καὶ ἐδέηθησαν τῆς αὐθεντείας μου,
 καὶ νὰ ἔχουν τὰς νομὰς κατὰ τὴν
 συνήθειαν τοῦ καθόλου τόπου τῆς
 αὐθεντείας μου, νὰ [μὴ] χαλάσω
 τὸ κάστρον των, αὐτοὶ δὲ νὰ ἔχουν
 τὰ πράγματά των καὶ τὰ ὀσπήτιά
 των καὶ τὰ μαγαζία των καὶ τὰ
 ἀμπέλιά των καὶ τοὺς μύλους των
 καὶ τὰ καράβια των καὶ τὰς βάρ-
 κας των καὶ τὰς πραγματείας των
 ὅλας καὶ τὰς γυναϊκάς των καὶ τὰ
 παιδία των εἰς θέλημά των, καὶ
 νὰ πωλοῦν τὰς πραγματείας των
 ἐλεύθερα, καθὼς ὅλος ὁ τόπος τῆς
 αὐθεντείας μου, νὰ πηγαίνουν καὶ
 νὰ ἔρχονται ἐλεύθερα διὰ ξηρᾶς καὶ
 θαλάσσης, καὶ κουμέρκιον νὰ μὴ
 δίδουν, μήτε φιαστικόν, εἰ μὴ νὰ
 δίδουν χαράτζιον, ὡς καθὼς εἶναι
 ὁ τόπος τῆς αὐθεντείας μου, οἱ
 αὐτοὶ νόμοι καὶ συνήθειαι νὰ εἶναι
 οἱ αὐτοὶ ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἔμπροσθεν,
 καὶ νὰ τοὺς ἔχω ἀκριβοὺς, καὶ νὰ τοὺς
 διαφεντεύω, ὡς καθὼς διαφεντεύω

voli magistrati, il signor Ba-
 bilano Pallavicino e il signore
 Marchesio De Franchi e il drago-
 manno loro Nicolò Pagliuzzi (1)
 e riverirono la mia Maestà e
 pregarono la mia Signoria (e)
 onde abbiano le leggi secondo
 la consuetudine di ogni luogo
 della mia Signoria, che (*non*)
 distrugga il castello loro; essi
 poi abbiano le cose loro e le
 lor case e le loro botteghe e le
 loro vigne e i mulini loro e le
 navi loro e le barche loro e le
 merci loro tutte; e le donne loro
 e i figliuoli loro a volontà loro;
 e che vendano le merci loro li-
 beramente, siccome (*in*) ogni
 luogo della mia Signoria; che
 vadano, che vengano libera-
 mente per terra e mare; e che
 non paghino imposta, nè la-
 voro forzato, tranne che (*non*)
 paghino testatico (2) siccome è
 il luogo della mia Signoria (3).
 Le stesse leggi e consuetudini
 sieno le medesime da ora in
 avvenire; che le abbia care e le
 difenda (4), siccome difendo la

(1) Veramente questi nomi non si leggono così chiari nel testo greco; dove stanno invece guasti e sfigurati per modo, che il Pallavicino è chiamato *Bapilan Paravan*, il De Franchi è detto *Marchese Drifanchi*, ed il Pagliuzzi è convertito in *Pelazoni*.

(2) Lo stesso che il *carrachium*, di cui nella lettera del Lomellino. Il che è pienamente conforme a quanto si legge in Benedetto Dei, che cioè Maometto obbligò tutti gli abitanti di Pera « a pagare ogni anno un duchato per bocha, così povero chome richo ». *Della Decima*, vol. II, pag. 247.

(3) Cioè: come si pratica in ogni luogo della mia Signoria.

(4) Qui nascerà il dubbio se Maometto parlasse dei Galatini, o delle loro leggi e consuetudini. νόμος (*legge*) è maschile; e perciò si può appropriare tanto a queste come a quelli. Ma forse inten-

τὸ πρόσωπόν μου ὅλον. τὰς ἐκκλησίας
των νὰ τὰς ἔχουν καὶ νὰ τὰς ψάλλουν,
μόνον καμπάναις καὶ σημαντήρια νὰ
μηδὲν κτυποῦν, ἀπὸ τὰς ἐκκλησίας
ματιδιον νὰ μὴ ζητήσω, μηδὲ αὐτοὶ
νὰ ποιήσουν ἄλλας ἐκκλησίας. οἱ
πραγματευτάδες τῶν Γενουβέζων νὰ
πηγαίνουν καὶ νὰ ἔρχονται ἐλεύθερα,
νὰ ποιοῦν τὰς πραγματείας των.
παιδιά ποτὲ εἰς γιανιτζάρους νὰ μὴ
πάρω, μήτε τινὰ νέον. μήτε Τοῦρκοι
νὰ εἶναι εἰς τὸ μέσον των, ἀμὴ νὰ
εἶναι ἐξόχως, εἰ μὴ τὰ νὰ βάλῃ ἢ
αὐθεντεία μου σκλάβον νὰ τοὺς βλέπη·
αὐτοὶ δὲ οἱ Γαλατιανοὶ νὰ ἔχουν
ἄδειαν νὰ βάλλουν πρωτόγηρον εἰς
τὸ μέσον των, διὰ νὰ διορθώνη τὰς
δουλείας, ὅπου ἔχουν οἱ πραγματευ-
τάδες. γιανιτζάρου καὶ οκλάβου νὰ
μηδὲν κονεύουν εἰς τὰ ὀσπήτια των.
τὰ κουμέρκια, ὅπου χρεωστοῦν, νὰ
τὰ μαζώξουν, ἔχουν καὶ χρέος ἀπερ-
νῶντες τὰ ὅσα ἐξόδευσαν, ἔχουν τὴν
ἄδειαν νὰ τὰ μαζώξουν ἀπὸ τὴν
μέσῃ τους, διὰ νὰ εὐγουν ἀπὸ τὸ
χρέος. οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ πραγμα-
τευτάδες των νὰ μηδὲν ἀγγαρεύων-
ται. οἱ πραγματευτάδες τῶν Γενου-

mia persona tutta. Le chiese loro
le abbiano e le uffiziino (*salmeg-
gino*); solo che non battano cam-
pane e segnali; che io non cerchi
(*fare*) delle chiese moschee (1)
nè essi facciano altre chiese. Che
i mercadanti de' genovesi vadano
e che vengano liberamente; che
facciano gli affari loro. Che io
non metta mai nei gianizzeri (*i
loro*) figliuoli, nè alcun giovane.
Nè i turchi sieno in mezzo a
loro, tranne che sia di autorità;
se non mandi la mia Signoria
schiavo ad osservarli. Gli stessi
galaziani poi abbiano licenza di
mettere un anziano in mezzo a
loro, affinchè diriga gli affari che
hanno i mercadanti. Che gianiz-
zeri e schiavi non alloggino nelle
case loro. Che i diritti di cui sono
debitori li raccolgano, abbiano
anche debito passando di quanto
hanno speso; abbiano la licenza
di ciò raccogliere di mezzo a loro,
per compensarsi del debito (2). I
magistrati e i mercadanti loro non
sieno angariati. I mercadanti dei

deva parlare delle persone; e benchè da un pezzo ei non le abbia più nominate, si vede che erano sempre il soggetto dominante.

(1) L' Hammer traduce: *io non cambierò chiese in moschee*. Ma il verbo *ζητήσω* vuol dire *cercare* e non già *cambiare*. Il vocabolo *ματιδιον* che si legge nel testo non è greco, ma la grecizzazione del turco *mesjid* che vale appunto *moschea*.

(2) Su questo passo di cinque righe l' Hammer ha sorvolato, col tradurre: *Gli arconti e gli uomini d' affari non devono essere incomodati*. Ma anche dalla versione letterale può a stento afferarsene il significato. Credo che voglia dire: « Gli stessi galatini s' incarichino della percezione dell' imposta, e percepiscano in più quanto sarà necessario a compensarsi della fatica di andare in giro a raccogliere il denaro ».

βέζων νά ἔχουν ἄδειαν νά πηγαίνουν
καί νά ἔρχωνται, κα' νά δίδουν
κουμέρκιον κατὰ τοὺς νόμους καί
τὴν συνήθειαν.

Ἐγράφη τὸ παρὸν ὀρκωτικὸν,
καί ὤμωσεν ἡ αὐθεντεία μου ἐν
ἔτει ρπζα' ἀπὸ κτίσεως κόσμου,
ἐγύρας ωνζ'.

Subscriptio litteris arabicis:

Scriptum ultimis decem diebus
mensis gemaziul-achir 857 in urbe
bene custodita Costantinopoli

Pauper Saganos.

genovesi abbiano licenza di an-
dare e venire, e paghino l'im-
posta secondo le leggi e la con-
suetudine.

Fu scritto il presente atto di
giuramento e giurò la mia Si-
gnoria nell'anno 6961 dalla crea-
zione del mondo, dell'egira 857.

Scritto negli ultimi dieci giorni
del mese di gemaziul-achir del-
l' 857 nella città ben custodita
di Costantinopoli.

Il Povero Saganos.

MIKLOSICH et MÜLLER, *Acta et diplomata graeca res graecas italiasque illu-
strantia*, pag. 287-88.

CXLIX. 1-5

1453, 23 giugno. Lettera dell' ex-Podestà Angelo Giovanni Lomellino a suo fratello, in cui gli dà contezza della caduta di Costantinopoli, della resa di Pera a Maometto II e degli atti già compiuti dai turchi nella Colonia. Conclude porgendo alcuni avvisi intorno ai provvedimenti che stima dovrebbero adottarsi dal Governo di Genova.

1453, die 23 iunii. Pere.

Nobilis frater carissime. Si ante istam non scripsi, nec per istam faciam responsionem ad vestras receptas, me excusatum habeatis, quia semper fui et sum in tanta melanconia, et occupatus, quod potius mortem quam vitam mihi desidero. Sum certus sciveritis ante istam de inopinato casu Constantinopolis capte a Domino Téucro alli 29 elapsi, qua die expectabamus cum desiderio, quia videbatur nobis habere certam victoriam. Dedit Dominus prelium tota nocte undique, et in omni loco viriliter receptus est; in summo mane Johannes Justinianus cepit in mentum, et portam suam

dimisit, et se tiravit ad mar (1), et per ipsam portam teucris intraverunt, nulla habita resistentia: concludendo; sic vili modo non se deberet amittere unum casale. Volo credere procedat pro peccatis nostris. Attenta natura mea, cogitate comodo resto; Dominus det mihi patientiam. Posuerunt dictum locum ad saccum, per dies tres; nunquam vidistis tantam compassionem: fecerunt predam inestimabilem. Ad deffensionem loci misi omnes stipendiatos de Chio, et omnes missos de Janua, et in maiori parte cives et burgenses de hic, et, quid plus, Imperialis noster (2) et famuli nostri. Feci mei parte quantum mihi fuisset possibile, novit Deus: nam semper cognovi, amisso Constantinopoli, amisso loco isto. Ceperunt maiorem partem. Aliqui pauci huc territi se salvaverunt; et alii burgenses et cives in tanta fuga se posuerunt, et maior pars se reducerunt in eorum familiis; aliqui capti fuerunt super palificata, quia patroni in tanto terrore se posuerunt, quod neminem expectare voluerunt. Non sine magno periculo reduxit (3) in loco restantes super palificata; nunquam vidistis tantam terribilitatem. Videndo me taliter conductum, disposui potius vitam amittere quam terram derelinquere; si recessissem, terra ista derelicta posita fuisset ad saccum: ab alia disposui in salute provideri, et subito misi ambasciatores ad Dominum, cum pulcris exeniis, dicendo: Habemus bonam pacem, rogantes et se submittentes vellet ipse nobis observare. Pro illo vero nullum responsum dederunt. Naves se tiraverunt ad locum pro velificando. Feci dicere patronis amore Dei et intuitu pietatis vellent stare tota die sequenti, quia eram certus facere (4) deberemus cum Domino. Nil facere voluerunt; imo ad dimidiam noctem velificaverunt. In mane habita notitia Domino (5) de recessu navium, dixit ambasciatoribus velle terram liberam, et vix salvari potuimus personas et robas; dicendo in salutem Constantinopolis fecimus quid possibile nobis fuisset, et quod nos fuimus causa quod prima die non habuerint locum. Certe verum dicebant. Fuimus in maximo periculo. Pro evitari tantam furiam, fuit opus

(1) Leggasi *ad mare*.

(2) Suo nipote Imperiale, di cui dice in appresso che fu fatto prigione dai turchi.

(3) Leggi *reduxi*.

(4) Giustamente nota il Sacy: « Je crois que le mot *pacem* ou *conventionem* a été omis ».

(5) Forse *Dominus*.

facere quid voluit, ut pro introclusa videbitis; omnia facta fuerunt sub nomine burgensium. Ego me in aliquo intromittere non disposui, bona de causa. Fui postea ad visitandum Dominum, qui bis hic fuit; dirui fecit omnia; burgos et partem fossorum de castro dirui fecit; turrim sancte Crucis dirui fecit; partim unius cortine intra barbicanetam et partem barbacane, omnia menia maris restari; cepit omnes bombardas, et intendit capere omnes munitiones et omnia arma burgensium; scribere fecit omnia bona mercatorum et burgensium qui de hic recesserunt, dicendo: si revertant, restituantur; et si non revertant, facta erunt Domino. Ob quam causam optinuimus a Domino litteram cum nuncio pro Chio, notificantes omnibus mercatoribus et burgentibus qui de hic recesserunt, reverti possunt, et revertendo habebunt bona sua; et cum ipso nuncio mittimus Antonium Coccam, et avisamus omnes mercatores quomodo hic venetos dimiserunt omnes suos magazenos plenos. De burgensibus qui recesserunt cum eorum familiis propinquis eorum similiter in ipse littere continetur omnes ianuenses posse navigare in partibus istis. Recessit ista nocte Dominus pro Andrinopoli; in quo loco conduci fecit Calibassa, a quo habuit summam maximam monete; decapitari fecit suis diebus Bailus venetorum cum eius filio et aliis septem venetis; et similiter Consulem catalanorum cum aliis quinque vel sex catalanis. Cogitate si fuimus in periculo. Inquisivit Mauritium Cattaneum et Paulum Bocardum, qui se occultaverunt; dimisit in loco isto sclavum pro custodia loci (1); in Constantinopoli dimisit Subasi et Cadi cum ianizeris 1500 circa; misit in Chio, ut fertur, sclavum pro requirendo carrachium, et hic dicitur mittere et (2) vult in Caffa et omnibus locis maris maioris. Ab alia feci requirere Despote de Cervia certa loca que tenebat pater suus, et dominus Despoti minime dare voluit. Concludendo, de captione Constantinopolis tantam insolentiam cepit, que (3) videtur se facturum in brevi dominum totius orbis, et large dicit

(1) Cioè il vizir Saganos, firmatario della capitolazione. Più circostanziamente Francesco Giustiniani scriveva: *Per quendam a theucris prepositum, vulgariter nuncupatum Protogerum, locus ille (Perae) regitur; quanquam inter ipsos burgenses et incole, permissu theucrorum in civilibus ius dicant, videlicet quatuor ex his inter eos electi et officiales prepositi, nomine tamen theucrorum.* Ved. *Atti*, vol. VI, pag. 20.

(2) Forse meglio *etiam*.

(3) Leggi *quod*.

non transibunt anni duo que (1) intendit venire usque Romam; et per verum Deum, nisi per christianos providetur et cito, faciet mirabilia; et providendo ut opus est, Constantinopoli erit destructio sua. Dabo mihi locum de illa. Scito esse..... de omnibus ordinibus, ut videbitis, pro pacto concluso, Universitas facere potest per tegenum (2) qui iusticiam administret inter ipsos. Facto acordio deliberavi de Palatio me levare, et me tirare in aliqua domo: requisitus fui ab Universitate vellem stare in Palacio et regere usquequo recedere possim. Multis de causis fui contentus requisitioni eorum acquiescere. Non intelligatis aliquod salarium ab ea: vult domum (3) commercium pro ipso et nulla alia cabella: loca Comperarum amissa sunt. Laudo et conforto per Dominum nostrum provideat (4) de solemne ambasciata, que ad istas veniat, pro componere omnia de locis nostris, et ab alia non dormire in christiana provisione nec et facere ut fecimus. Exploramus (5) semper auxilium; habuimus naviculam cum omnibus (6) centum quadraginta octo, talibus qualibus. Volo credere fuerit voluntas divina, quia nemo fecit debitum suum, neque greci neque veneti. Per verum Deum, si per christianos provisum non erit, iste Dominus faciet mirabilia; non pretendit nisi in rebus bellicis. Imperialis nepos meus captus fuit; in redemptione eius feci quantum fuit mihi possibile; disceptus fuit, et super..... non velle nullum recattum. Interim Dominus de ipso notitiam habuit, et ipsum cepit, et sic unum alium venetum; et non nulla alia causa, quia Dominus vult habere aliquos latinos in Curia sua, de quo resto in tanta melanconia, quia (7) me vivum facere non possum. Sum certus faciet; etatem habet; multa officia feci pro presenti; non fuit possibile ipsum habere. Stando firmum, spero non transibit multum tempus; pro moneta non restabit, si deberem restare in camixa. Undique sunt angustie mihi. Si non scribo ordinate, me excusatum habeatis;

(1) Anche qui leggesi *quod*.

(2) Correggasi *protogerum*, si come è scritto nella nota 1 alla pag. precedente.

(3) Forse *Dominus*, o forse anche *denum*.

(4) Forse *provideatur*.

(5) Probabilmente *expectamus*.

(6) Certo *cum hominibus*.

(7) Meglio *quod*.

habeo animum egrotum per formam quod male scio quod facio. Sunt menses decem et octo quod steti in continuis laboribus et affanis, et in una die amissum totum laborem nostrum, volo credere pro peccatis meis (1). Illustri Domino Duci millies me commissum facite, cui non scribo, non habendo animum cum ipso satis. Me desidero domine socere mee me commissum facite, cui similiter non scribo, ista scit (*sic*) ei legere, nec non me commendo patri meo et mulieri vestre; alios saluto.

Angelus Joēs Com.^{rius}

Notices et extraits des mss. de la Bibl. du Roi, vol. XI, pag. 75-79.

CL.

1453, 17 agosto. Relazione di Leonardo da Scio a papa Nicolò V, sull'eccidio di Costantinopoli e la resa di Pera.

De urbis Constantinopoleos iactura captivitateque ad sanctissimum dominum nostrum divinum Pontificem Leonardi Chiensis humilis theologiae professoris, mitylenaei archiepiscopi, historia.

Flere mihi magis licet, Beatissime Pater; et forte dum gladio impetebam a Teucris, salubrior mors mihi fuisset quam vita. Verum quoniam narrationes sinistrae tum vere prosunt auditoribus, si prostrati resurgant, uti quibus occisos parentes ab hostibus dicimus, animi ad vindictam moesti vigorosius excitantur. Narrabo igitur et flens et gemens Constantinopoleos proxime his cernentibus oculis discrimen ultimum et iacturam. Nec dubito, Pater Sancte, praecessisse me multos qui rei gestae seriem eidem Sanctitati retulerunt. Confert enim multorum in unum relatio. Sed quoniam quae visu magis quam quae auditu verius exponuntur, quod scio loquar, et quod vidi fidelius contestabor.

Cum igitur reverendissimus pater dominus Cardinalis Sabinensis,

(1) Forse nell'originale era *nr̄is*, consueta abbreviazione di *nostris*. La qual parola è più conforme alle espressioni consimili che pur si veggono usate innanzi.

pro nomine Graecorum legatus, in eius famulatum me ex Chio vocasset, ego summa cum animi mei diligentia, ut fidem Sanctae Romanae Ecclesiae fortiter constanterque, uti debitum exigit, defensarem. Captabam perinde et mores et naturam Graecorum, argumentisque, ac sanctorum theologorum dictis agebam intelligere, quod eorum esset studium, quod propositum, quae rationes, quis finis eos a vera intelligentia debitaque obedientia vel revocabant vel retrahebant. Intellexi plane, praeter Argyropyllum artium magistrum, Theophilum Palaeologum, Hieromonicosque quosdam paucos et alios laicos, quod ambitio Graecos quasi omnes captivasset; ut nemo esset qui zelo fidei vel salutis suae motus, primus videretur fieri velle suae quam opinionis et pertinaciae contemptor. Ex una parte, ad fatendum articulum Sancti Spiritus urgebat eos conscientia; ex altera, ne meliorem Latini quam Graeci de veritate fidei intelligentiam habere crederentur, elationis tumor abducebat. Verum quoniam nec ratio, nec auctoritas, nec variae Scolarii, Isidori, Neophytique opiniones adversus Romanae Ecclesiae fidem stare poterant, actum est industria et probitate praefati domini Cardinalis, ut sancta unio, assentiente Imperatore Senatuque (si non ficta fuit) firmaretur, celebrareturque secundo idus Decembris, Spiridonis episcopi sancti die.

Itaque ea peracta, mox tempestas Teucris oborta, urbem Constantinopolis, Galatam caeteraque adiacentia oppida absorbit. Ut verbum Esariae verum sit dicentis: *Tempestas convulsa absque ulla consolatione*. Qua tempestate concussus, ego quoque captus sum et pro demeritis meis vinctus caesusque a Teucris, non fui dignus cum Christo Salvatore configi. Reminiscor ergo, Beatissime Pater, cum primum de unione facta Graecorum, eidem Sanctitati epistolas serius destinassem, inter alia dixisse: Nos propter futuram Teucris obsidionem, quam in dies expectabamus, inter spem et desperationem constitutos esse. Spes de tuo expectato subsidio dabat fiduciam, timor de Graecorum pertinacia desperationem suggererat. Heu quae spes in populo duro gravi iniquitate, qui tot annis sine vita spirituali abscissus a capite permanebat, quomodo non desperati, quomodo non abiecti a Deo, qui tantis dissimilitudinibus, tantis fictionibus tantisque scissuris, ab Ecclesia elongati

Romana, in cordis duritia permanserunt? Etenim iam captivati, urbe, templis, auro laribusque propulsi, in Latinos retorquent offensam, asseverantes: Quoniam unionem, inquiunt, fecimus, summoque Pontifici commemorationem dedimus, merito indignatum Deum.

O pertinaces homines, inquo. Si malum est hoc, prisci, Basilius, Athanasius, Cyrillus caeterique Patres, quos praecipuo sanctitatis honore praefertis, mali censendi sunt, quod sanctam unam eandemque fidem cum Romana Ecclesia, omnium Christianorum magistra, coluerunt. Non haec causa est, quod unionem, sed quoniam unionem non veram sed fictam fecistis. Hac de re merito indignatum Deum, hac de re iusta animadversione in hostium manibus vos esse deductos. An non sponsionem de unione sancto iuramento apud Florentinam Synodum conscriptam violastis? obedientiam declinastis? sententiam Decreti occultatis? An non summi Dei nuncii (o Graeci) vestram perditionem iugiter praedixerunt? Qui aures, ut aspis, impie obturastis, et Sanctam Ecclesiam Catholicam matrem fidelium obaudistis. Flete miseras vestras, arguite vos metipsos et non alios condemnetis.

Mos obstinatorum hic est, sanctos aspernari Dei nuncios; uti Sedecias coeterique Judaei in Babylonem traducti, Hieremiam, direptionem captivitatemque Hyerosolymorum praedicentem, contempserunt. Certe hactenus stetisset Ilion, si Cassandram Priamus pater audivisset, si prophetas Hebraei, si sibyllam Romani, si vos quoque apostolicos nuncios dudum audissetis. Idcirco non mirum, si in poenam tanti criminis inspirata, mox tempestas invaluit, quam Spiritu Sancto docti, quoque a multis annis futuram esse praedixerant. Sane ut beatissimi patris Nicolai primi summi pontificis execrationem in pravos Graecos per illud: *Vergentis in senium saeculi corruptela* etc. praetermittamus, tabula illa, quam Leoni sapienti ascribunt, apud monasterium sancti Georgii de Mangana constructam, vetusto tempore in Constantinopoli occultatam, mysterio iam signo detectam iactura demonstrat. Haec, Pater Beatissime, cellulis distincta quadratis, Imperatori ordinem successionemque ponebat, finiendum tamen in hoc ultimo Constantino. Ita quoque Patriarcharum alia in longum tracta tabula,

ordinem praescribat; nam ille spiritu prophético illustratus, tot cellulas figurandorum Imperatorum tabulae inscripsit, quot a primo Constantino magno, Constantinopolis conditore, usque ad ultimam captivitatem futuri erant. Itaque in dies cellulae illae repletae, unam modo et ultimam facturi, in qua hic sub quo urbs periit, collocandus erat; si coronatus fuisset, vacuum praetendunt. Morsenus perinde, vir sanctus, sagittariam gentem contra Constantinopolim futuram, cuius portum inclytum caperet, exterminandosque Graecos, seculis multis ante praedixit. Erythraeae autem nostrae de Graecorum iactura vaticinium legentibus patet; Joachim autem abbas, meo iudicio, Constantinopolis iacturam in *Papalista* denunciat, cum dicit: Ve tibi, septicollis moenibus truncatis, quasi auxilio destitutam, septicollim autem Graeci vocant. At quid igitur Latinos damnant? Cur invehunt nobis, cum vera scribimus? contra quos tot aperta vaticinia protestantur. Non ergo unio facta, sed unio ficta, ad fatale urbem detrahebat excidium, quo divinam iram maturatam in hosce dies venisse cognovimus. Excitatus itaque in furorem Deus, misit Mehemeth regem potentissimum Teucrorum, adolescentem quidem audacem, ambitiosum, temulentum, Christianorum capitalem hostem, qui nonis aprilis ante Constantinopolis prospectum cum tercentis et ultra milibus pugnatorum, in gyro terrae castra papilionesque confixit. Milites maiore numero equestres, quanquam omnes pedites magis expugnabant. Inter quos pedites, ad Regis custodiam deputati audaces, qui ab elementis Christiani, aut Christianorum filii retrorsum conversi, dicti Geniczari, ut apud Macedonem Myrmidones, quasi quindecim milia; ad tertium autem diem, captato urbis situ, machinas innumeras craticulasque ex virgultis viminibusque contextas, circum muralis vallum, quibus pugnantes tegerentur, fossati admovit. Initium confusionis hoc nostrum fuit, ut qui telis machinarumque lapidibus iuxta datum ordinem eminus repellendi erant, neglectis singulis, eo minus proximare permiserunt. Tantum eorum ordinem instruendis machinis, tantam promptitudinem, tantam acierum providentiam, quidam aut Scipio, aut Hannibal, aut moderni belli duces, admirati fuissent.

Sed quis, oro, circumvallavit urbem? qui nisi perfidi Christiani instruxere Teucros? Testis sum quod Graeci, quod Latini, quod

Germani, Pannoni, Boiæ, ex omnium Christianorum regionibus Teucris commixti, opera eorum fidemque didicerunt; qui immanius fidei christianæ oblitæ, urbem expugnabant. O impii, qui Christum abnegastis! O satellites Antichristi, damnati gehennalibus flammis, tempus hoc vestrum est! Satagite augere vobis poenas, quas luatis æternas!

Horribilem perinde bombardam, quanquam maior alia quæ confracta fuit, quam vix boum quinquaginta a centum iuga vehabant, ob partem illam murorum simplicem, quæ nec fossatis, nec antemurali tutabatur, Calegariam dictam, figentes, lapide qui palmis undecim ex meis ambibat in gyro ex ea murum conterebant. Erat tamen murus perlatus, fortisque; qui tamen machinæ tam horribili cedebat. Inde, quia maior confracta, Regis animum afflictabat, ne tristitia in tanto certamine afficeretur, iussit mox aliam longe maioris formæ construi, quam, ut aiunt, industria Calilbasciæ consularis baronis amici, artifex nunquam ad perfectum conduxit, aliis mediocribus innumeris collidere urbem machinis undequaque conabantur. Sclopiis, spingardis, zarbathanis, fundis, sagittis, die nocteque muros hominesque nostros vexabant, macabantque Existimavit enim hostis Christianos esse paucos, quos assidua prostratos fatigatosque pugna, urbem tueri non posse. Ignominiose igitur factum est, ut primo illo congressu, Teucris obstaculum non invenerint. At in dies doctiores nostri facti, paravere contra hostes machinamenta, quæ tamen avare dabantur. Pulvis erat nitri modica, exigua; tela modica; bombardæ, si aderant, incommoditate loci primum hostes offendere maceriebus alveisque tectos non poterant; nam si quæ magnæ erant, ne murus concuteretur noster, quiescebant. Interdum in cuneos hostium emissæ, et homines et tentoria exterminabant. Nec enim in vanum iaciebantur, quas illaesos hostes declinare non poterant. Itaque cadebant Teucris icti torneis telis lapidibusque. Vulnerabantur et nostri: qui quandoque vallum egredientes, ad manus decertantes, et occidebant et occidebantur. Victoria ex hoc æquus tyronibus nostris, quod egrediebantur impavidi, quam Teucris dabatur.

Verum quoniam, malo fato, Johannes Longus ianuensis de Justinianorum prosapia, duabus cum navibus suis magnis et armatis

circiter quadringentis, mare decursitans, forte veniens stipendio ascriptus Imperatoris, ducatum militiae obtinuit, strenue defensare urbem visus, reparationi demolitorum murorum vigilantius agebat. Teucris animum viresque deludere videbantur. Nam quanto hostis mole ingentis lapidis muros conterebat, tanto hic animosius sarmentis, humo vasisque vinariis intercompositis reparabat. Qua de re Teucrus delusus, cogitavit non cessandum ab ictibus machinarum, sed fortiori cura subterraneis cavis furari urbem, minerarum fosfores, quos ex novo brolo conduxerat magistros, accersiri iussit. Lignis instrumentisque advectis, solerti cura, uti imperatum actum est, ut mox per cuniculos tentarent fundamenta suffodere, penetrareque omnis arium urbis murum. At cum a fundamentis (o rem mirabilem!) primum iam vallum antequemurale, mirando cum silentio subcavassent, Johannis Grande alemanni ingeniosi militis, rerum bellicarum doctissimi, quem Joannes Justinianus militiae dux centurionem conduxerat, industria et sagacitate opus detectum est, exploratorumque id firmatum relatione, animos omnium commovit. Graeci cum dudum Barsicham Ammi Amorrhathque genitorem, huius pristinis bellis frustra laborasse in cavanda urbe cognovissent, impossibile per hunc fieri posse firmabant. Quorum opinio ex facti evidentia confusa est. Itaque penetrabilia haec nostris reconfessionibus detecta, urbem non laesere; timorem tamen ingentissimum, a fundamentis confossa turris, ligneis stylis bituminatis innixa nobis incussit. Sed ut res in lucem venit, repulsis igne et sulphure hostibus, e lathebris reconstructa, mox timorem excussit.

Composuit perinde ligneas turres iuxta vallum, humo plenas, pellibus boum circumtectas, ex quibus fossatis clam terram quibusquillasque, ut facilis eis fieret ingressus, immittebant. Crates deinde innumeras ex virgultis viminibusque contextas, catts oblongos, scalasque rotatas, currus castellatos, taliaque machinamenta quae vix Romani aduersus Poenos construxissent. Bombarda propterea illa ingens, eo quod Caligaream strenue reparatam aduersus non proficeret, alium locum Bactatineae turris, iuxta Sancti Romani portam, inde dimota lapide, mea aestimatione mille ducentarum librarum, interdiu collidit, collisum concutit,

concussum exterminat. Ruina turris antemuralis fossatum replet aequatque, ita ut via hostibus, qua decurrere possent, strata cereretur; nisi quia concite introrsum, uti in Caligareae demolitione, reparatio facta fuisset, haud dubio impetu urbem intrassent. Itaque Teucus demolitum quam primum restauratum ut conspexit murum, non Graecorum, inquit, sed Francorum hoc ingenium est, ut tanta resistantia fiat tanta pugna, quos nec innumerae sagittae, nec machinarum ligneorumque castrorum horror, nec intermissa obsessio deterret.

Agebant interea Galatae, sive Perenses, quanquam prudentius, ne in Propontide castrum struxisset Teucus, sollicitam providendi curam, nunc armorum, nunc militum, clanculo tamen, ne hosti, qui pacem cum eis simulabat, innotuisset, quae res renuisset, ne auxilium post hac Graecis conferre potuissent. Sic simulata illa pax urbi ad tempus profuit. Ego, iudicio meo, ni fallor, arbitror apertam guerram Perensibus a primo salubriorem, quam fictam pacem. Quoniam Teucus neque castrum, quod demolitionis eorum causa fuit, condidisset, neque guerram posthac tam terribilem intulisset. O Genuenses, iam quodammodo cicurati, sileo, ne de meis loquar, quos externi cum veritate diiudicant, ubi sunt prisci incltyti Genuenses, qui Galatam accincti gladio, uti qui reparabant Hierosolymam, condiderunt? Illi cum effuso cruore et aere; vos ne aes vestrum, cupidi, et sanguinem effunderetis, cum vecordia illam mundo decoram Teucro tradidistis, si tamen tradere potuistis.

Sed ut historiam prosequamur, interea fatigati nostri de praesidio diffidebant. Nam neque ex Genua, neque ex Venetiis, quibus (pace eorum) mitti debuit auxilium, mittebatur. Neque aliunde spes erat, nisi ex Deo, cuius qui prudentius tarditatem metiebatur, ex mysterio fieri autumabat, quod infidelitas, irreligio, magnaue crimina Deum potius irritabant. Vide, Beatissime Pater, quam dignum, quam rectum iudicium! Celebrarunt unionem Graeci voce, sed opere negabant. Aiebant quidem magnates, quorum cruor hostili gladio iam irrigat terram: Detur Summo Pontifici commemorationis honos, sed decretum Florentinae Synodi non legatur. Cur hoc, hypocrita? Ut deleatur, inquit, ex decreto, quod Spiritus Sanctus non aequè ex filio quemadmodum ex patre procedit. Cur item,

hypocrita? Ne errasse videantur Graeci, si dicant duos Sancti Spiritus productores. Sed cur, item oro, hypocrita? Ne detur ei qui totam sibi ex officio captare cupit gloriam. Intendebat ex una parte Scolarius, ex altera Chirluca quandoque ad praesentiam semet apostolicam conferre, ut hi essent qui soli rem intellexisse viderentur, quique primi laudarentur tantae unionis autores. Adversus enim Legatum multi invidia clanculo torquebantur. Ergo dixi: Paterisne, o Imperator, ut haec ambitio scindat Ecclesiam, ut huius gratia divina ira magis magisque merito accendatur? Cur non e medio pertinaces illi tolluntur? Aquiescere Imperator visus, Metropolitae ad concupiscendum Scholarium, Ysidorum, Neophytum complicesque iudices constituit, verbo quidem, non facto. Nam si pusillanimitatem Imperator excussisset, hanc fidei illusionem vindicasset. Qui enim hominibus, Deo spreto, complacet, utique confundetur. Cohercendi quidem illi erant; qui si fuissent, morbum pestiferum non propagassent. Sed ignoro, utrumne Imperator aut iudices damnandi, quibus correctionis virga, quanquam minore, in-tecessissent, aberat.

Continuata igitur obsidionis tempestate, clausa urbe, ducentarum et quinquaginta fustarum ex diversis Asiae, Thraciae Pontique littoribus, contra urbem disposita classis venit, inter quas, triremes sex et decem biremes, septuaginta reliquae fustae unius banchoremis. Cymbae etiam barculaeque sagittariis ad ostentationem plenae vehabantur, quae cinctum cathena portum, et navibus rostratis bene armatis, Genuensium septem, Cretensium tribus collegatum, intrare non valentes, minus ad stadia centum Propontidis ripa anchoras figunt. Et cum proximare non auderent, mare a longe sulcantes, lignamina, lapides aliaque machinamenta castris opportuna deferrebant. At cum Teucus tribus iam in locis, concussos lapidibus muros machinis desperaret, memoratu cuiusdam infidi christiani ex colle biremes intromittere iurat. Est enim portus ille, Beatissime Pater, in longum angustumque protractus, cuius orientalem plagam colligatae naves, cathena muniebant; inde hostibus aditus impossibilis erat. Quare, ut coangustaret circumvallaretque magis urbem, iussit invia aequae, ex qua re colle suppositis lenitis vasis lacertorum sex, ad stadia septuaginta trahi biremes, quae ascensu gravius

sublatae, post hac ex apice in declivum, ad ripam levissime sinus introrsum vehebantur. Quam novitatem puto, Venetorum more, ex Gardae lacu, is qui artificium Teucris patefecit, didicerat. Ita nos magis territi, cogitabamus eas aut igne aut lapide exterminare. Sed neque hoc profuit, naves illae maioris nocumenti nobis erant, machinis undequaque tutatae. Sic iam perduto portu, necesse fuit ex postis, ut maritimos custodiremus muros, deminuere milites.

Perinde hoc ingenio non contentus Teucrus, aliquod quoque quo nos terreret magis, construxit, pontem videlicet longitudinis stadiorum circiter triginta, ex ripa urbi opposita, maris qui sinum scinderet, vasis vinariis colligatis, sub constructis confixisque lignis, quo exercitus decurreret ad murum prope urbis iuxta fanum: imitatus Xerxis potentiam, qui ex Asia in Thraciam Bosphoro exercitum traduxit. Non restabat ergo nisi navium cathenaeque, diametralis tuitio, quae transitum ingressumve classi prohibebat.

Interea ex Chio in nostrum subsidium tres Genuenses, armis, militibus frumentoque conductae naves, unam Imperatoris, quae ex Sicilia frumento onusta advenerat, comitem ducebant. Quas ut mox vicinas urbi, classis quae excubabat, applicare vidisset, concite strepentibus tympanis tubisque sonantibus, intuentibus nobis, obvandit (*sic*), fingens Imperatoris navem expugnare velle. Teucrorum Rex ex colle Perensi, fortunae expectans eventum, proconspicit. Fiunt tunc celsi clamores, triremes maiores navibus haerent, tentant imperialem, sed protectam a nostris audacius invadunt, certamen ineunt, focum machinis adhibent, sagittas iaciunt, sic atrox pugna committitur. Naves, Mauritio genuense Catano imperante, ex adverso repugnant. Ibi Dominicus de Novaria, et Baptista de Felliczano balanerii patroni genuenses, ardue pugnam prosequuntur. Balistarum horribilium missilia iaciuntur, ex que coronis navalibus infra Teucrorum commixtam classem infiniti lapides demittuntur. Tuetur se egregie Imperator navis. Succurrit Flectanella patronus, bombardae perstrepunt, fit ululatus in coelum, confraguntur galarum remi. Teucris sine remissione sauciantur. Rex, qui ex colle circumspicit quod classis perit, blasphematur; urget equum in salum, vestimenta cum furore conscindit, ingemiscunt pagani, et totus exercitus afficitur. Quid ultra? Bellum recensetur, invalescit

pugna; et tantis classem telis lapidibusque obruunt, tot Teucros occidunt, ut declinato Marte, ad littus remeare non possint. Exploratorum et profugorum relatu didicimus quod decem prope milia ceciderunt, alii gladio perempti et sagittis et machinis, alii confossi vulneribus, flebilem exercitum reddiderunt. Erant quae invaserunt naves, inter triremes et biremes circiter ducentae. Confusa tunc Regis ambitio est, parvique reputata potentia quod tot triremes navem saltem unam ceperint. Naves ergo (Deo gratias) non laesae, nec uno saltem homine perduto, aliquot tamen vulneratis, noctu salve cum iucunditate portum intrant.

Rex contra classis praefectum Balthoglum oppido indignatus, praecibus baronum concessa ei vita, sententiam tulit, quod officio et bonis omnibus privaretur. Cogitavit itaque odio accensus in naves, ex colle Galata orientali plaga, vel eas lapidibus machinarum obruere, vel a cathena repellere. Dispositis itaque et ex ripa occidentali bombardis, satagit omni acuitate artificis naves infringere, referens Perensibus quoniam, uti dixerant, piratarum erant, quos Imperator conduxerat, contra eas agere velle, quae inimicorum suorum essent. Itaque artifex cui provisio negata fuit ex nostris ad Teucros reductus, quanto ingenio potuit, naves frangere studuit; nescioque, quo fato, resultans bombardae a colle lapis, Centurionis navem, forte ob crimen, uno ictu confondit: quae extemplo mercibus onusta, fundum mersa repetiit, maximum discrimen quidem inferens. Quo casu, reliquae ne confringantur, muro Galatae protectae haerent. Mirandum quidem Dei iudicium, ut immisis quinquaginta et centum prope lapidibus, quibus perforatae multae Galatae domus; et cum mulier optimae famae interempta fuit, inter triginta conglobatas, illa sola periit.

Erant perinde in portu triremes mercatoriae tres venetae, duaeque agiles in portum, ad tutelam earundem designatae: quas magno cum hortatu Imperator, auro, in menses prope sex, pro tuitione urbis restare fecerat: quae pacem cum Teucro simulantes, non nisi clanculum praestabant Graecis patrocinium. Verum cum notatae fugae aliquandiu earum patuissent, tum quod merces ex fundis suppellectilemque traducebant, actum est ut nullo pacto, quod populum titubassent, prohibitione Imperatoris quae restabant tradu-

cerentur, quinimmo deonustae in terram reportarentur. Res haec Venetis indignationis fomitem ministravit, utpote quod libertate, privilegiis, pro honore Domini eorum nactis, verecundius privarentur. Sed sedatis post hac animis, suo arbitrio relictis, spondent Veneti omni fide et studio, finem usque belli tueri urbem.

At post hac inter Venetos et Genuenses Galatae oborta dissensio est, quod alter alterum fugae suspicionem improbrassent, asserentibus Venetis, ut tollatur suspicio quod e navibus suis gubernacula, carbasaque apud Constantinopolim in salvo deponant. Indignati Genuenses: Et si pacem, inquit, consulto etiam Imperatoris, pro salute Graecorum, quae communis est, qua proba dissimulatione supportamus cum Teucro; absit tantum facinus, ut Peram toto orbe pulcherrimam, uxores, liberos, thesaurosque deseramus, quam usque ad sanguinis effusionem defensare disponimus. Gubernacula carbasaque nostrarum navium, ne exiguo precio inclytos Genuae decor apud vos sit, non in aliena potestate, sed in nostra servabimus; nunquam fugae licentia nobis datur, si res nostras arbitrio nostro servamus. Pacata post hac cuncta sunt, agentibus Venetis de triremibus suis uti voluissent.

Crescente perinde angustia, consultum est si quomodo intromissas hostium fustas urere nostri possent. Clanculoque una dierum ante lucem, duabus navibus per Joannem Justinianum capitaneum dispositis, cum aliquot biremibus ad ripam vehendis, parato foco et machinis. Fit, detractis navibus, dato ordine ut cymbae rectae quas barbotas dicimus, biremesque sequerentur: hoc ideo, ut munitae saccis lana plenis naves, prius ex machinis acciperent lapidum ictus. At Jacobus Cocha, vir venetus, armatam ex nautis triremium venetarum imperialem biremem, iuxta ordinem datum gloriae et honoris avidus, laxatis remis, praeventem convertit: moxque ut ab hostibus cernitur, heu gravem sortem! bombardae lapide medio penetratur cum omnibus armatis, aequore biremis absorbetur. Heu, Pater Beatissime, grave discrimen, ut uno ictu Neptuni furor immerserit. Etenim res haec detecta relataque Teucris, agit, ut dum nostri percutere voluere, ipsi prius percussi sint. Sed quid dicam, Beatissime Pater? accusarene quempiam licet? Silendum mihi est. Qui casus acerbum luctum nostris dedit, et

unde exierunt naves cum confusione retraxit. Ex mersis inde supernatantes quidam ad litus capiuntur ab hostibus, quos impius Rex ante oculos nostros crastino decollari iussit. Nostri exacerbati, quos habebant captivos carcere Teucros, ad muros in suorum prospectu immanius trucidant. Sicque impietas crudelitate commixta, bellum atrocius fecit.

Simulavit posthac Teucus pacem facere velle, exploratoribus fecte referentibus poenituisse eum, quod guerram, quasi stimulatam ab Ungaris, intentasset. Statuitque caduceatorem. Sed haec res conficta patuit. Quia nec demoliri oppidum, quod in Propontide struxit, nec restaurare quae vastarat, permittebat. Quodque magis augebat infidentia erat Teucris, qui iusiurandum foedusque nunquam servarat. Cur igitur pacem querit immanis invidus hostis? Percunctatus ex more esse intellexi, ut antequam certamen generale committant, hostes optione pacis petendos, nec ea praetermissa, Deum non propiciam, sed iratum in tanto Marte sentirent. Itaque delusionem eius praescientes, salutem nostram Deo commisimus; dies nostros dinumerantes in amaritudine cordis et plenitudine, letaniis, sacrificio, thure, prece placandum Deum praedicabamus; ieiunia indiximus imperare nostris, ut solus Deus pugnare pro nobis dignaretur. Sed quid proderunt Deo missae preces, si ex corde non sint, si pollutae manus habentur, si impia et inconfida corda consistunt? Iniquitates enim diviserunt inter nos et Deum. Sabata nostra, kalendae, incensum, sacrificia in abominationem versa sunt. Et quem propiciam sperabamus habere Deum, habuimus scelerum nostrorum ultorem. Pauci admodum et maiore numero ex Graecis imbelles, scuto, lancea, arcu, gladio, natura potius quam arte militabant; maiores galea, thorace, lorica, gladio, lancea; quidam in arcu et balista doctiores; sed propugnaculis impares numero agebant, quo adsciverant et poterant. Cadebant Teucris, qui audacius adhaerebant. Sed quid si centum in die cecidissent, innumeri illi quanto cadere, tanto resurgere plures videbantur? Si unus ex nostris cecidisset, tum praecipue cordatus vir, centum perdidisse flebamus, Graeci ad sex milia bellatorum non excedebant. Reliqui, sive Genuenses sive Veneti, cum his qui ex Pera clam ad praesidium accesserant, vix summam trium milium

aequabant. Sed quid agimus in ore leonis, quid frivola in ore ursi, quid unus contra mille? Etenim nostri vix urbem Ponto terraque obsessam circumvallatamque, quam octo et decem miliaria complectuntur, muniebant. Sed, o Graecorum impietatem, o patriae direptores, o avaros! quos cum saepenumero lachrymis perfusus inops Imperator, rogasset ut pro militibus conducendis pecuniam mutarent, iurabant se inopes, exhaustosque penuria temporum, quos posthac ditissimos hostis invenit. A paucis nihilominus quaedam ultronea oblatio facta est. Cardinalis hercle omne studium habuit in ferenda ope, in formandis turribus et muro. Quid autem Imperator perplexus agat, ignorat. Consultit barones, suadent non molestari cives angustia temporis, sed recurrendum ad sacra. Auferri igitur et constari iussit ex sacris templis sancta Dei vasa sicuti Romanos, pro necessitate temporis, fecisse legimus, exque eis pecuniam insigniri, darique militibus fossoribus constructoribusque, qui rem suam, non publicam attendentes, nisi ex denario convenissent, ad opus ire recusabant.

Angustia igitur afflictus Imperator, dispositis in propugnaculis militibus quoad potuit, antemurale solum urbis vallumque sat videbatur tutari posse. Bellum itaque, paucitate suorum diffidens, tolerat, et spem omnem in Joanne praefecto Justiniano reposuit. Bene siquidem, si fata secundassent. Juxta ergo se eodem capitaneo cum tercentis commilitonibus Genuensibus posito splendidis refulgentibus armis, delectis quidem coadiunctis Graecis aliquot strenuis, circa illam partem murorum Sancti Romani reparatorum, ubi magis urgebat pugna, Imperator stetit. Mauritius inde Catanaeus, vir nobilis genuensis, praefectus inter portam Pighi, idest fontis, usque ad Auream, cum ducentis balistariis, commixtis etiam Graecis, contra ligneum castrum, pellibus boum contactum, oppositum accurate decertat. Paulus, Troilus, Antonius de Bochiardis, fratres in loco arduo Miliandri, quo urbs titubabat, aere proprio et armis, summa cum vigilantia, noctu dieque et spingardis horrendis et balistis torneis viriliter pugnam sustinent: qui tanta animositate, nunc pedes nunc eques defendunt, ut Horatii Coclitis vires, repulsis hostibus, aequare viderentur. Nam nec muri fracti concussione, nec machinarum turbine territi, aeternam sibi memoriam

vendicant. Teodorus Caristino senex, sed robustus graecus, in arcu doctissimus, Theophilusque graecus nobilis Palaeologo literis eruditus, et ambo catholici, cum Joanne Alemanno ingenioso Callegaream concussam reparant proteguntque. Contareus inter Venetos clarissimus Contareno, capitaneus Aureae portae et adiacentes turrets usque oram maris viriliter pondus sustinens, hostes impugnat. Graeci perinde alii, suis distributi pugnaculis, aciem, mare terramque in urbis gyrum prosequantur. Palatii Imperialis cura bailo Hieronymo Minotto Venetorum commissa est. Cardinalis, a consilio nunquam absens, Sancti Demetrii regionem ad mare defendebat. Cathalanorum consul turrim ante Hippodromium tutabatur versus orientalem plagam. Chirluca curam portus totiusque maritimae regionis invigilabat, ad deferendum praesidium. Hieronymus Italianus, Leonardus de Langasco genuenses, cum multis sociis Chsiloportam et turrets, quas aveniadas vocant, impensis Cardinalis reparatas spectabant. Flamines monachique, supra muros undequaque collocati, pro salute patriae excudebant. Gabriel Trivisano, subtilium galearum nobilis venetus, cordatissime a turri Fani usque ad imperialem portam, ante sinum, cum quadringentis Venetis egregiis decertabat. Grossarum vero galearum praefectus Andreas Dieio cum reliquis, triemes potius pavidus quam portam custodiebat. Naves perinde armatae buccinis iugiter et ululatibus martem invitabant. Demetrius socer N. Palaeologo, Nicolausque Gudelli gener, praesidentes, ut decurrant urbem, cum plerisque in succursum armatis, reservantur.

Taliter ergo pugnatoribus, sive ducibus, sive tyronibus ordinatis, expectabatur constituti martis generalis insultus, quo saepneumero territi Graeci, postes (*sic*), nunc agris, nunc vineis colendis, nunc voluptatibus laxati, ex industria declinabant. Fingebant quidem rei familiaris curam, etiam qui graves videbantur. Alii inopiam accusabant, quae ad opus lucrandi gratia cogebantur. Quos cum absentes corripissem, periculum non modo suum sed omnium Christianorum allegans, respondebant: Quid nobis cum castro, si penuriam sustinet domus mea? ita quod magna vis erat reducendi ad muri custodiam. Ob hoc, paucitatem hostes captantes pugnantium, audaces facti, uncinis vasa, quae in propugnaculis posuerant nostri,

demolito muro, detrahebant. Quandoque itidem lapidem ingentem vallo ex resaltu collapsum, quae magna illa bombardam muro iniecerat cum rubore nostro, cum retiaculis extra ducunt, reproiiciuntque; sed ubi custodes, ubi milites evagantes, ubi lapides, ut prohibeant vel repellant? O quam malum praesagium! Quid erit, inquit, quando velut torrens Tigris, irruet exercitus?

Ordo perinde ex hoc datus est, ut panis per familias aequè distribueretur, ne illius curandi gratia, uti se excusabant, a castris recederent, neque famem potius populus quam gladium expaveret. Quam quidam humanum sanguinem sitientes, vel occultato frumento, vel aucto precio praetendebant. Sed haec iniquitas non fuit causa mali, sed ordinis confusio. Severitas a Principe aberat, nec compescebantur, verberare aut gladio, qui neglexissent obedientiam. Idcirco quispiam suis efferebatur voluptatibus blandimentisque ex natura demulcebant iratum Imperatoris animum; delusus improbe a suis bonus ille, dissimulare malebat iniurias.

Interea capitaneus generalis Joannes Justinianus, totius fortunae observator, ut praesensit proclamatione, Teucrum praesto daturum certamen, agebat confestim murorum, quos machina contriverat, reparationem; petivitque sibi a Chirluca magno duce consulari, communes urbis bombardas, quas contra hostes affigeret. Quas cum superbe denegasset: Quis me capitaneus inquit, o proditor, tenet, ut gladio non occumbas meo? Qua ignominia indignatus, tum quod latinus exprobrasset eum, remissius post rei bellicae providentiam gessit; Graecique, quam secretius, quod Latini salvandae urbis gloria debita esset, odiose ferebant. At capitaneus Joannes, Mauricii Catanei praefecti, Joannis de Careto, Pauli Bochiardi, Joannis de Fornariis, Thomae de Salvaticis, Lodixii Gatilusii, Joannis Illyrici aliorumque asitorum graecorum consultu, acies munimenta refecit. Cuius providentiam Teucus commendans dixit: Quam vellem penes me praefectum illum Joannem honorandum! Magnis hercle donis auroque multo corrumpere illum studuit, cuius inflectere animum nunquam potuit.

Operosa autem protegendi vallum et antemurale nostris fuit cura, quod contra animum meum semper fuit, qui suadebant in refugium muros altos primos non deserendos. Qui si ob imbres negligentes

tiamque vel scissi vel inermes propugnaculis essent a primo dum propositum guerrae intervenit, reparari potuissent, reparandi custodiendique erant: qui non deserti, praesidium urbis salutis contulissent. At quid dicam? Arguamne Principem, quem semper praecipuo honore veneratus sum, cuius fidem erga Romanam Ecclesiam intellexi, nisi pusillanimitate vinceretur? an potius eos qui ex officio muros reficere debuissent? O quorum animae forte damnantur, Manuelis Giagari dudum inopis, et Neophyti Hieromonaci Rhodii, si audeo dicere, praedonum, non conservatorum Reipublice, quibus veluti Reipublice tutoribus, aut exeniis intestatisque bona relictis, muris ascribi debebant, privatis potius commodis impendebant. Primus viginti prope milium florenorum servus proditoris monachus quos posthac reconditos urna, septuaginta milium gratiam relinquunt Teucris. Idcirco urbs praedonum incuria in tanta tempestate periit. At cum omnia Graecorum ineptia opera reprehendantur, non mirum, si hoc illustre sanctis Imperatoribus institutum monimentum egregium, Reique publicae tutamentum, esca praedonibus fuit. Quam postea sero, si reparare voluerunt, duo defuerunt, aes et tempus; quae poterant, si guerram intendebant, opportunius et importunius extorquere; sed innata non sinebat procrastinationis ineptia. Omnem ergo spem in fossatis et antemurale posuerunt. Quibus tandem perditis, ad altissimum desertum murum coangustatis, abilitas non fuit. Prudentius Hebraei, qui perditis uno muro, deinde ad secundum, deinde ad tertium se contulerunt: quibus annis quatuor Vespasiani atque Titi obsidionem tulerunt.

Vox inter haec ex castris, exploratorum celatus it, quod triremes navesque aliquot in subsidium ab Italia mitterentur; et Joannes Pannonum dux exercitus, Blancus vulgo nuncupatus, ad Danubium contra Teucrum congressurus adventasset. Qua concitatus exercitus discinditur. Cur, inquit, tanta mora periclitatur exercitus frustra contra muros pugnaturi? adversus Regem Teucris clamant. Etenim quanquam maximus numerus esset, quanquam infinitis sagittis machinassent urbem, utpote ad muros invadendos, timidi, vecordes, victoriam diffidebant. Calilbascia enim, Regis vetustior consularis baro, gravitate, consilio rerumque bellicarum experientia pollens, Christianis favens, Regi semper dissuaserat, ne urbem Constanti-

nopolis molestaret, eo quod fortitudine situs, rerum fertilitate providentiaque non tam Graecorum quam Latinorum munita, inexpugnabilis erat, quae proavorumque patrisque guerras annis multis toleravit. Quodque peius, quia eius iniuria lacessiti omnes Christianorum reges principesque ad eandem tuendam facile provocarentur. Tu ergo, Rex; pacem da tuis. Noli Genuenses Venetosque vicinos, qui tuis semper proderunt, hostes reddere, iramque Christianorum adversus gentem tuam provocare. Maxima est potentia tua, quam pace maiorem facis quam guerra. Finis enim belli varius est, quem adversitas saepenumero magis quam prosperitas comitatur. Zaganus iunior, secundus consularis baro, Christianorum hostis, tum praecipue Calilbasciae aemulator, maximam esse Regis sui potentiam, adversum quem nulla gens possit, suasit contra Graecos guerram, potentiam exiguam habentes, quorum moeniis, machinis collidendis exercitus innumeritate et diutina fatigatione, qui nec ex Italis expectassent praesidium, faciliter expugnandos. Nec voce illa revocandum esse Regis animum, quae conficta fuisset. Genuenses scissi, Veneti oppressi ab Duce Mediolani, nullum daturi sunt praesidium. Thuracan, Thracialis militiae princeps, Calilbasciae commendare propositum non audens, ad guerram Regem animavit. Eunuchus, tertius consularis baro, dicta confirmat. Juniores igitur belli duces: O rex, inquiunt, quis peremptor gentilitatis nostrae, timiditatem nobis incutit? Decet invictissimum principem nostrum res magnas et cogitare et aggredi, et quemcunque eventum permagnifice ferre. Zaganus perinde, ut vidit multitudinem bene dispositam: Da, inquit, bellum, Rex, quoniam, diis faventibus, victoriae gloriam consequeris. His itaque verbis animosior factus Rex, inquit: Fortunam tentare licebit. An Macedonis potentia, mea maior fuit, cui orbis minore cum exercitu pavit? Quis aut genitor meus, aut avus, aut proavus, tanta potestate, tantis machinis, ut ego urbem hanc oppressit? Constitue, Zagane, diem belli, compone exercitum: Peram, ne subsidium hostibus conferat, circumvalla: et quae ad militiam spectant, omni cum maturitate dispone.

Itaque ut Calibascia, senior consularis, complacuisse Regi Zagani aemulatoris sui consilium intellexit, diffinitumque esse certamen, clam internunciis admodum fidissimis, ut amicus, Imperatori cuncta

denunciat. Hortaturque ut non expavescat temulentissimi adolescentis insaniam; nec terreri minis eorum qui magis timuissent, nec indoctiore multitudine commoveri. Custodes sint vigiles, et pugnam perseverantes expectent. Frequentes enim epistolae ad Imperatorem ex Calibascia portabantur.

Ergo proclamatum est in castris edictum, ut quarto kalendis Maii, die videlicet Martis, praeviis diebus tribus, quibus luminaria Deo accendant, Deum invocent, integra die abstineant, parati sint omnes ad praelium, daturi Christianis generale certamen, altissimaque voce praecones voluntate Regis urbem triduo ad saccum esse bellatoribus donatam. Juratque Rex, per immortalem Deum, perque quatuor milia Prophetarum, per Machometum, per animam patris, per liberos, perque ensem quo cingitur, omnem depopulationem omnemque hominum utriusque sexus genus, omnemque pariter urbis thesaurum atque substantiam, libere bellatoribus donatam: nulloque pacto quae iurat violare. O si audivisses voces ad coelum elatas (Illalla, Illalla, Machomet Russolalla, scilicet: Quod Deus est, et semper erit, et Machometus est servus eius), quidem obstupuisses. Sicque factum est, triduo luminaria Deo accendant, ieiunant die, nihil usque ad noctem gustantes, invicem congaudentes, invicem convivantes, se ipsos, quasi ad inferos die certaminis abituri, oculis resalutant.

Nos tantam religionem admirati, Deum propitiatorem profusis lachrymis praecabamur, sacras imagines processionaliter compuncti, per vallum urbemque transferentes, nudis pedibus, mulierum virorumque turbis consequentibus, deprecabamur cum plenitudine cordis, ne haereditatem suam Dominus demoliri permetteret: et quod dignaretur fidelibus nostris in tanto certamine porrigere dexteram, qui solus Deus, et non alius pro Christianis pugnare potuisset. Itaque nostram spem totam in Deo ponentes constitutum certaminis diem, confortati, vigorosius expectabamus. Propter quod ascitis senatu, baronibus, belli capitaneis et commilitonibus ab Imperatore universis, sermo talis habitus est.

Quoniam viri nobiles, militiae illustres duces, vosque commilitones christianissimi, appropinquantem certaminis horam conspiciamus, constituendos vos hoc in loco proposui, ut plane siquidem

intelligatis constantiam vestram magis ac magis firmandam, utpote qui gloriose semper adversus hostes Christi dimicastis: iam patriam urbemque toto orbe perinclytam, quam invidus Teucrus duos et quinquaginta dies cougustavit, vestris altis spiritibus commissam habeatis. Neque vos muri, mole ingentis lapidis ab hoste contriti, exterreant; quoniam tota vis in Dei praesidio, in lacerisque vestris, vibratis excussisque gladiis, in hostes exercenda est. Scio indoctam illam multitudinem, ex more magnis congressuram ululatus, infinitisque a longe sagittis, non personas nostras, quas iam strenue armatas conspcio, sed murum, thoraces ac scuta nostra impetere. Neque enim more equorum, quos Poeni, dum Romanos adversus decertarent, per elephantorum invisam horribilitatem detertere voluerunt, ululatus eorumdem, hac in pugna timorandi estis, aut fugandi, quin potius animandi Hercule constantius. Bestiae enim si fugantur a bestiis, vos qui homines estis magnanimes, bestias illas viriliter sustinentes in eosque veluti agrestes apros lanceas mucronesque transfigetis, ut intelligant cum animalium dominis, non cum animalibus, eos bellaturos. Cognoscitis quod impius et infidus hostis pacem nostram iniuste perturbavit, iusiurandum et foedus inter nos exactum violavit, colonos nostros messis tempore interfecit, coloniam depopulavit, castrum, quod quasi ad vorandum Christianos sit, in Propontide aedificavit, Galatamque simulatione pacis circumdedit. Minatur nunc Constantini magni urbem, patriam vestram, profugum Christianorum auxilium et omnium Graecorum tutamentum capere et sacra Dei templa equinis stabulis profanare. O barones mei, o fratres, o filii Christianorum, aeternum decus defensare curetis. Vosque Genuenses, viri quidem magni cordis et inclyti, qui infinitis victoriis triumphatis, qui urbem hanc matrem vestram, multis adversus Teucros certaminibus semper protexistis, eia agite, robur vestrum animositatemque contra eos viriliter ostendatis. O Veneti, viri quidem potentissimi, quorum gladio saepenumero Teucrorum sanguis effunditur, quique diebus nostris, per Plordanum excellentissimum classis nostrae praefectum, tot galeas, tot infidorum animas ad inferos crebro destinatis, extollatis nunc celsos animos ad certamen. Vosque commilitones, vestris praefectis omnem obedientiam

exhibentes, intelligite quod hic dies est gloriae vestrae, in quo si sanguinis guttam fuderitis, coronam vobis martirii et gloriam parabitis immortalem.

Itaque finito sermone, omnis Christianorum coetus, constantem se animum habere spondit. Repetit Imperator, Estote igitur omnes in actu virtute parati crastino: quo Deo favente, uti speramus, victoriam consequemur. Confortati posthac Graeci qui primum, quasi pavidi, bellum declinabant, virtuteque confirmati, privatis post terga dimissis rebus, ad certamen communis salutis eventum, constanter alacriterque conspirant; suisque per capitaneos, duces, tribunos, centuriones, vicarios, propugnaculis ordinatis, nocte quae martem praecedebat, maximis excubiis infra vallum, valvis urbis, ne quisquam retrocederet, clausis, pernoctarunt. Audiunt igitur parari machinas, vehi castratas bigas, vallis scalas rotatas admoveri. Classis inter haec, ut circumdet portum et urbem disponitur. Pons iuxta urbis ripam applicatur, omniaque machinamenta instantius praeparantur; praepositisque minus robustis, minus doctis, ut dum lux venerit, robustiores milites sint recentes. Certamen inchoatur; nostri magna cum animositate resistunt, hostes machinis et balistis repellunt, et ex utraque parte proportionabiliter occiduntur. Tenebrosa nox in lucem trahitur, nostris vicentibus. Et dum astra cedunt, dum Phaebi praecedit lucifer ortum, buccinis ex utraque crepantibus parte, tympanis perstreptibus, altissimis clamoribus missis, Illalla, Illalla, in martem conclamans, conglobatus in gyrum consurgit exercitus. Una ergo hora omnem terra et mari urbem invadunt. Machinas primum excutiunt, sagittas coelum obscurantes immittunt. E contra nostri missilia invisa demittunt, spingardas in globum iaciunt. Scinditur exercitus horribili Christianorum resistantia. Tunc fiunt clamores in coelum, vexilla alacrius expanduntur. O mirandas bestias! Consumitur exercitus, et immensurata audacia vallum intrare praesumit. Cadunt lapidibus obruti Teucri, morti multi succumbunt: et se invicem conculcantes, tentant per ruinam muros scandere. A nostris quidem strenue repelluntur: sed vulnerati nostri multi pugnam declinant. Stat capitaneus Joannes, stant caeteri in suis propugnaculis. Duces succurrunt urbis Capitaneo deputati. Imperator: Eia, inquit, viri fortes, iam laxatus exercitus hostium, co-

rona victoriae nobis utique datur; Deus nobiscum est, agite constantem pugnam. Inter haec malo urbis fato, heu Joannes Justinianus sagitta sub asella configitur; qui mox inexpertus iuvenis, sui sanguinis effusione pavidus perdendae vitae concutitur. Et ne pugnatore, qui vulneratum ignorabant, virtute frangantur, clam medicum quaesiturus ab acie discessit. Qui si alium suo loco surrogasset, salus patriae non periisset. Pugnam inter haec arduam committunt. Imperator ut vidit deesse Capitaneum, ingemiscens, quo scilicet ierit percunctatur. Nostri, ut se vident sine duce, resilire e locis incipiunt. Teucri convalescunt, horror nostris incutitur. Desiderio enim cuncti desiderabant ex periculoso illo loco scire quid contigisset. Quod praefectorum, qui singula, quae sinistra vel prospera evenissent, nunciare debebant, negligentia praetermissum est. Terrebatunque acerbum illud bellum magno cum silentio, his qui longe stetissent. Fatigabantur igitur nostri plurimum; et quem reparaverant Bachatureum murum, hostium compressione paulisper deserunt. Quo inspecto, diiudicant Teucri, propter repletionem quam ruina collapsa fecerat, aequo calle posse transire. Irruendum igitur est, inquit, et veluti impetuusus turbo, uno impulsu muros ascendunt, mox moenibus vexilla figentes, hilaritate pleni clamant victoriam, gladio pugnant, et quoad possunt omni cum virtute nostros vel exterminare vel subiicere moliuntur.

At Imperator infelix, ut vidit Capitaneum desperatum: Ha me miserum, inquit, peritne urbis? O infortunatam sortem: siste praecor Capitaneae, nam tua fuga alios incitat ad fugiendum. Non est mortale vulnus, patere dolorem, et siste viriliter, ut spondidisti. At ille salutis, gloriae, suique oblitus, uti altam quidem primo magnanimitatem, ita posthac pusillanimitatem ostendit. Debit enim, si poterat, vulneris dolorem sufferre; non recedere, si vir erat, a seipso; vel saltem alium, qui stetisset, loco sui surrogare. Franguntur ex hoc omnium commilitonum animi, hebetantur vires, et Capitaneum fugientem, ne pereant, insequuntur. Da Clientulo, inquit Capitaneus, clavem portae, quam mox reseratam satagunt magna cum compressione transire. Refugit Capitaneus in Peram; qui post Chium navigans, ex vulnere vel tristitia ingloriosum transitum fecit. Imperator insuper, ne ab hostibus capiatur: O quispiam, inquit, valens tyro,

propter Deum, ne maiestas vafri viris succumbat, meo gladio me transfigat. Inter haec. Theophilus Palaeologo, vir catholicus, iam perdita urbe, me inquit, vivere non licet. Teucrorumque pondus aliquandiu sustinens, et decertans, securi discinditur. Ita Joannes sclavus Illirycus, veluti Hercules se opponens, multos prius mactat; deinde gladio finivit vitam hostili. Se invicem post nostri, ut portam ingrediantur, vita oppressi pereunt. Quibus innixus Imperator cadens atque resurgens, relabitur, et compressione princeps patriae e vita demigrat. Perierunt igitur ex nostris et Latinis et Graecis, se invicem conculcantibus in portae exitu, circiter octingenti.

Inde Teucro altum murum decurrentes, ex alto quos possunt lapidant: cuneusque unis vocibus per antemurale descendens, in fugam omnes nostros compellit. Rumorem iacturamque ex fugientibus audientes, Paulus Troilusque Bochiardi, viri latini urbis cives, cum aliquot Graecis strenuis Latinisque equis insidentes, ob invidos evadunt. Hostes, forte maiorem numerum quam essent autumantes, terga vertunt. Paulus in Teucrum urget equum: lanceaque, unum transfodiens, caeteros in fugam vertit. Et ne ex alto lapidibus obruantur ad Troilum inquit: Haa periit civitas, nosque, facile ab hostium moltitudine circumdati, spem vite perdemus. Et sic ictus securi Paulus in vertice, fuso cruore, cum fratre post redemptionem ad Galatam confugit. O rem mirabilem, o stuporem! nec dum Phoebus orbis perlustrat hemispherium et tota urbs a Paganis in praedam occupatur. Concite igitur omnes pedes decurrunt, quosque resistentes gladio feriunt: imbecilles, decrepitos, leprosos atque infirmos trucidant: obsequentibus vitam parcunt. Sanctissimae Sophiae admirandum templum, quod nec Salomonis equat, profani atque infidi ingredienti, nullam sacris aris reverentiam neque sanctis imaginibus agunt: quin potius exterminant, oculos sanctorum suffodiunt. Sanctorum quoque reliquias vel dilacerant, vel dispergunt. Sacrilegae manus mox sancta Dei vasa usurpant, argentum, aurum tam sanctarum imaginum quam mulierum sacculis infarciunt. Fit clamor et ululatus ad coelos; et omnis sexus, omnis homo, omne aurum, omne aes, omnisque supellex, omnisque urbis substantia in predam vertitur. Securibus scrinia scindunt, fundos fodiunt pro thesauris, qui tanti reperiuntur, et novi et veteres, ut nulla sit urbs

saeculo quae tantis affluat, et omnes absconditi in manus eorum pervenerunt. O Graeci, iam miseri et miserabiles, qui inopiam fingebatis! Ecce iam in lucem venerunt thesauri, quos pro urbis subsidio denegastis!

Triduo igitur in praedam decursam civitatem depopulatamque, Regis Teucrorum ditioni dicati admodum relinquunt. Traducitur ad papiliones omnis substantia et praeda, vincitque omnes ad sexaginta millia funibus Christiani captivantur. Cruces ex templorum apicibus parietibusque evulsae, pedibus conculcantur; violantur mulieres, virgines deflorantur, mares iuvenes in turpitudinem maculantur. Sanctimoniales reliquae, etiam quae apparentes fuerunt, luxu foedantur. O Deus meus, quam iratus videris, quam immisericorditer faciem a fidelibus avertisti! Quid dicam? Silebo aut narrabo in Salvatorem et sanctas imagines illatas contumelias? Parce mihi, Domine, si tam foedum scelus enarro. O confusionem Christianorum, si Christi Dei iniurias vindicare retardent! Sacras Dei, scilicet sanctorum effigies, humo prosternunt, quibus super non modo crapulam sed luxuriam compleant. Crucifixum posthac per castra, praevis tympanis, deludendo deportant, sputis, blasphemis, opprobriis iterum processionaliter crucifigunt, pileum teucrale, quod zarchulam vocant, capiti superponentes, deridendo: Hic est Deus Christianorum. O Dei patientiam! Bene videris iratus, bone Jesu, ut pro peccatis nostris tantas iniurias iterum toleres indignatus!

Parta autem victoria, Teucri bacchanalia festosque dies celebrant, quibus Rex forte temulentior factus, sanguinem Baccho misceri voluit humanum. Vocatis igitur ad se Chirluca caeterisque baronibus consularibus, reprehensis quod non suasissent Imperatori vel pacem petendam, vel dandam sue ditioni urbem: Chirluca, qui cogitaverat eius gratias captare, adversus Perenses Venetosque, qui arma, milites consiliumque dedissent, culpam retorquere curavit, quorum gratia Imperator resistentiam fecisset. Volensque ille miser, qui semper gloriam mendaciis et schismate captare concupivit, Calibasciam vetustiore, loco et prudentia primum Teucri baronem, amicum admodum Graecis, quod crebris litteris ad Imperatorem missis, eius animum detraxit, utque fortis staret accusavit, epistolasque servatas in fide Regi praesentavit. Quibus oppido commotus,

nactam terram Perae, nescio nisi Deo revocante, et demoliri et trucidare disposuit. Calilbasciam ex hoc primum vinctum mancipari turri, deinde omni auro et substantia privari: posthac in Adrianopolim translatum, vita privari iussit. Cuius mortem lamento flebili aegre totus exercitus tulit.

At Chirluca malitiae poenam non evasit, qui protino perditis primum in bello duobus liberis maioribus, alio impubere luxui regali reservato, coramque oculis tertio filio caeso, cum caeteris baronibus decollatur.

Bailum itidem Venetorum, reliquosque delectos nobiles et filium gladio extinguere iubet. Consulemque Taraconensium cum duobus, pariter etiam Catharinum Contareno virum humanissimum, cum sex nobilibus venetis iam primum redemptis, contra omnium fidem, nisi septem milibus aureorum vitam emissent, morte utique affecisset. Expletis autem bacchanalibus, concessa licentia, traditis in captivitatem Grecis, forte patriam non visuris, in suas regiones Teucrici revertuntur.

O miseros et miserabiles Graecos, qui Latinos prohibere, ne sacra contrectarent, velariis libarent suis, iam profanis et collimosis dederint; et qui unionem fidei contempserunt, iam quoque dispersi, in unum peccati poena convenire non possunt!

Haec praecogita, Pater Beatissime, qui vices Christi geris in terris, cuius interest tantas Christi iniurias et fidelium ulcisci. Igitur moveat te divina pietas, et miserere Christianitatis tuae, qui scis et potes, cui ad nutum omnes Christiani principes vindicaturi Christianorum iniurias facile obtemperabunt. Alias, scito in tantam iam superlatum pompam, ut non erubescat dicere, Sinum Adriaticum penetrare Romamque venturum. Moveat igitur te iterum, Pater Beatissime, fides Petri, moveat Christi inconsutilis amictus, spongia et mucro perditum, dilaceratae Sanctorum reliquiae, edes sacrae eversae, et profanata sterquiliniis Dei templa.

Sed vide connexam pariter iacturae tempestatem, ut Perenses, dum urbem captam vident, in fugam quasi amentes vertuntur. Fiunt ex ipsis qui nondum naves ascenderant Teucrorum ad ripam incursantibus fustis in praedam. Captivantur matres, liberis relictis, et e contra alii aequore compressi merguntur. Gemmae sparguntur,

et invicem se ipsos sine pietate predantur, ut verum sit quod fugit impius nemine persequente.

Quid dicam? O Potestas Pere, o pravum et insultum tuorum consilium! Oratores terrore concussi a Perensibus Regi ut claves offerant mittuntur. Ille periucunde intelligens: quod potestatem non habeant, suscipit, in servosque foederatos acceptat. Constituit Teucrum rectorem, proscribit fisco omnium profugorum substantiam. Turres murumque civitatis dirui iubet; obtemperant: et se ut salvi sint, ei, neglecto Genuae mandato, mancipant. Turremque in cuius acumine Christi signum crucis, a quo et denominabatur, usque ad fundamenta evertit. Sicque qui liberi erant, pacemque tenebant, iam servi sunt, non sine poenitudine: a qua vix unquam liberari poterunt, nisi ex te Pontefice summo. Quem ut Deus animet ad vindictam, oramus, fidentius supplicesque praecamur.

Datum Chii, decima sexta die augusti, millesimo quadringentesimo quinquagesimo tertio.

PHILIPPI LONICERII *Chronicorum Turcicorum; Francofurti ad Moenum 1578;* vol. II, pag. 84 e segg.

CLI. 107

1453, 5 novembre. Rescritto della Signoria in favore di Giuliano di Lu, già abitante in Pera, affinché possa esercitare in Genova l'arte di acimatore di panni.

M CCCCLIII, die quinta novembris.

Illustris et excelsus dominus Petrus de Campofregoso Dei gratia Dux ianuensium et magnificum Consilium dominorum Antianorum Comunis Janue, in legitimo numero congregatum.

Cum audissent Julianum de Lu oriundum ut affirmat Caphe et incolam Pere, narrantem evasisse ex clade Pere velut ex naufragio inopem et seminudum, et in hanc urbem velut in refugium ac portum cum omni sua familia se contulisse; et cum exercere vellet artem acimatoriam quam Pere operabatur, acimatores huius civitatis se se opponere ac prohibere ne in ea operetur; quod

nihil aliud est quam eum cogere ut vel mendicet vel civitatem hanc deserat, et ob id supplicansem ut calamitati sue succurratur; et audissent ex adverso acimatorum Consules statuta sua opponentes, ac dicentes necessarium esse ut sex saltem annis serviat et artem ab eis discat. Non ignari quod cum tempore ducatus illustris domini Thome de Campofregoso saonenses artifices Janue se se recepissent, statutum ac provisum fuit quod eorum quisque artem impune posset exercere in qua Saone operabatur: miserati inopiam et calamitatem ipsius Juliani, decreverunt et concesserunt quod ei libere liceat artem acimatoriam exercere, sine ulla molestia vel impedimento, non obstantibus quibusvis capitulis aut constitutionibus ipsorum acimatorum, aut aliorum quorumvis, quibus quatenus huic eorum concessionem obstarent esse voluerunt specialiter derogatum. Jubentes propterea Consulibus ipsius artis presentibus et futuris et quibusvis aliis acimatoribus ne ipsi Juliano eam artem exercituro ullam inferant molestiam vel impedimentum, sub qualibet gravi pena arbitrio ipsorum illustris domini Ducis et Consilii taxanda.

Archivio di Stato. Codice *Diversorum Cancellariae ann. 1452-53*, X. 987.

CLII.

1456, 16 gennaio. — L'Ufficio di Moneta dichiara immuni dalle gravezze pubbliche « Napoleonem Vivaldum qm. Andrioli et quosdam alios ex numero habitatorum infelicis opidi Pere ».

Archivio di Stato. Cod. *Fideiussionum et Litterarum ann. 1455-56*, num. 20, X. 122.

CLIII.

1453, 10 dicembre. Consiglio e deliberazione circa gli aiuti da prestarsi dalla Signoria di Genova, per una spedizione contro del Turco.

M CCCCLIII, die lune X decembris.

Cum ad conspectum illustris et excelsi domini Petri de Campofregoso Dei gratia Ducis ianuensium et magnifici Consilii dominorum Antianorum Communis Janue in legitimo numero congregati vocata fuissent spectabilia Officia Balie maritime, Provisorum et Monete', ac Protectorum sancti Georgii, et preterea cives circiter centum et viginti; spectatus iuris utriusque doctor dominus Baptista de Goano, nomine eorum quatuor civium qui delegati fuerunt auditores reverendissimo in Christo patri domino domino Cardinali Firmano et legato etc., ipsi Concilio proposuit eundem reverendissimum dominum legatum multa prudentissime memorasse, ad exortandum populum ianuensem ut velit pro sua portione auxilia conferre expeditioni que mari ac terra adversus Regem turcorum paranda est; et proposuisse hinc ignominiam infamiam et pericula imminencia, si adversus turcos auxilia ferre renegemus ad que principes christiani se promptos ac paratos obtulerant; illinc laudes gloria et premia, que consecuturi simus, si eam opem his rebus contulerimus, quam pro rerum ac temporum conditione conferre poterimus. Et tandem post multa ab eo memorata petiisse et instanter petere dari sibi certam prefinitamque responsionem eius auxilii quod a nobis in ea expeditione dandum sit. Hec cum ita idem dominus Baptista retulisset, et moniti fuissent quicumque aderant suum quisque consilium in medium afferre, tandem collectis vocibus, compertum est sententiam generosi viri Salvagii Spinule, in quam voces octo et octoginta convenerunt, prevaluisse. Is iussus assurgere et sententiam dicere: premissa primum excusatione quod non sit satis idoneus consultationi tante tamque sublimis materie, dixit materiam ipsam grandem et altam admodum esse, et habere preterea multas in utramque partem dubitationes, nam si ullas fecerimus demonstrationes, que intelligantur et appareant, obiicemus profecto urbes nostras orientales magnis manifestisque periculis; verum simileque

videri Regem ipsum turcorum nec servaturum esse ea que cum mahonensibus Chii postremo pactus est, nec eam spem quam de caphensibus rebus nobis dedit ullum effectum habituram esse; preterea facile intelligere gravia exactionum opera que cives preferunt, et quod difficile foret recuperare pecunias, si ex loculis civium depromende forent. Contra cogitandum videtur quod si universi principes et respublice christiane in eam expeditionem opem conferant, et nos soli pro nostra portione defuissemus, non solum in execrationem essemus populis christianis, sed velut lapidaremur in toto orbe terrarum. Videtur etiam considerandum quod fides et promissa huius Regis turcorum sunt multum incerta et ab eo male servantur, ut experimento cognitum est et in nobis et in aliis; ex quo non videntur promissiones eius multi faciende. Dixit etiam considerare quod si adiuvante Deo hec expeditio felicem exitum assequeretur, et nos auxilia nostra in Orientem non misissemus, veneti aut alii principes universas terras nostras occuparent, et essent amisse nobis in secula seculorum; propter que impendentibus periculis que dicta sunt, et cum sit eiusmodi materia sublimis, et magnum prudensque consilium desiderans, conclusit non videri sibi quicquam esse in tanta multitudine decidendum aut statuendum; sibi potius videri dandam esse curam spectatis octo officialibus preparatoribus huius reverendissimi domini legati et simul cum eis spectatis octo officialibus Balie maritime, ut simul cum illustrissimo domino Duce excogitent quenam supersint vie habendarum pecuniarum, atque ipsum reverendissimum dominum legatum audiant, tentent cum eo an presentibus nobis idonea navigia ad id bellum dandum nobis foret ex pecuniis illis que in subsidium huius expeditionis colligentur. Et demum quod hi sexdecim simul cum illustri domino Duce latam habeant potestatem providendi et faciendi, prout illis visum fuerit, recte prius consideratis viribus et conditionibus nostris et reliquis ad eam materiam pertinentibus consideratione dignis. Adiecit preterea idem Salvagius utile sibi videri id quod a claro legumdoctore domino Baptista de Goano prius memoratum est, ut videlicet ipsi reverendissimo domino legato honesto sermone dicatur quod si contingat nos vexari et inique turbari ab aliquibus principibus christianis, et precipue a serenissimo domino Rege Ara-

gonum, quemadmodum legatus ipse latissime ostendit se intelligere; necesse nobis foret consulere ac providere adversus has molestias que propinquoires essent, et ex necessitate reliqua relinquere que facienda forent. Quam commemorationem ipse non putat posse ullo modo obesse, quia id pertinet ad iustificationem cause nostre; et insuper quia ex eiusmodi sermone oriri posset aliqua rerum reformatio, aut saltem excusatio nostri in omni eventu. Cum igitur in eam sententiam voces octoginta et octo ut dictum est convenissent, in vim legis ac decreti deducta est.

Cod. Diversorum. cit., X. 987.

CLIV. 110

1454. 11 marzo. Istruzioni della Signoria di Genova a Luciano Spinola e Baldassarre Maruffo, che si spediscono ambasciatori a Maometto.

M CCCCLIII die XI martii.

Petrus Dux et Consilium *etc.* committimus et in mandatis damus hec que dicentur inferius vobis prestantibus viris Luciano Spinule et Balthasari Marruffo legatis nostris ad conspectum illustrissimi et potentissimi principis domini Machometibei regis turcorum nostro nomine profecturis.

Cum perveneritis Chyum volumus ut illic numerum famulorum vobis prefinitum expleatis, conducendo et vobiscum deducendo famulos qui apti et idonei sint honori vestro, ita ut legatio vestra non solum et numero sed etiam ex apparatu et qualitate famulorum digna et honorabilis appareat. Ad quod volumus adhibeatis studium et diligentiam: consyderato precipue quam raro soleamus ad reges turcorum legatos mittere, quamque ex legatis solent ii qui mittunt ab regibus remotarum regionum extimari. Et si levi aliqua mercede possetis in numero famulorum doctum aliquem interpretem conducere in ipso loco Chij, sumptus nobis non displiceret, quamvis sciamus in Pera unum et plures posse commodissime inveniri. In Chyo etiam volumus ut a multis, presertim a prudentioribus tam mahonensibus quam mercatoribus, instructiones

sumatis rerum turcicarum, quid agat Rex ille, quid paret, ubi sit, quem gerat in nos animum, quid etiam suadeant a vobis vel dici vel fieri. Et tamen in his omnibus perficiendis date operam celeri expeditioni vestre. Nolemus enim duas naves a vobis diu impeditas retineri, set summa potius festinatione inde abire.

Perfectis in Chyo iis que diximus, volumus ut Peram petatis. Nam sive Rex ille erit in Adrianopoli sive in Constantinopoli aut alibi, utile putamus Peram vos prius accedere, nisi magnum aliquod periculum instaret quod descendantibus vobis Callipolim non incideretur; quo casu evitandum esset periculum accedendi Peram, et tutum consilium foret ex Callipoli ad conspectum Regis transire. Set nobis persuasum est posse vos tuto Peram petere. Utrum autem naves ipse anchoram iaciant ad columnas, vel portum Pere ingrediantur, id patronorum et aliorum iudicio relinquimus. Vos cum Peram intraveritis volumus ut rectorem urbis nostro nomine visatis (*sic*) et salutetis, eique donetur exiguum illud munus quod invenietis in aliis instructionibus vestris ei destinatum esse; et studete vobis eum vobis benivolum reddere, petendo ab eo consilium suum in iis que a vobis agenda erunt in curia Regis; nec recusantes eas admonitiones et instructiones quas dederit vobis. Deinde, vel etiam prius pro ut vobis utilius videbitur, curate convocari Consilium et alios magistratus Pere, quibus reddatis litteras nostras que in fine sunt credentiales; et lectis litteris, salutate eos omnes nostro nomine tanto tamque sincero affectu quantus a vobis proferri et indicari poterit, ac dicite illis hanc vestram legationem maxima ex parte mitti ad Regem illum eorum causa, ut omni studio et arte tentemus an aliquid prodesse possimus rebus eorum, et ob id precipue mandatum vobis fuisse ut prius quam presentiam Regis peteritis ad eos omnino accederetis, ut ab eis possetis cognoscere quid ipsi cogitaverint de rebus suis, quoniam cognitis eorum consiliis vos a nobis moniti et onerati estis omnia dicere facere et conari que eorum commodis inservitura sint. Et in his referendis volumus utamini omnibus illis sermonibus vultuque et extrinseca demonstratione que conveniunt propinquis et benivolis quorum calamitatibus decet etiam nos miserere. Similique humanitate volumus ut seorsum ab aliis audiatis aliquot paucos tam ex

civibus quam ex perensibus quos prudentiores et magis doctos rerum turcicarum iudicabitis, et cum eis volumus et consultetis et discutiatis quenam sint ea que a Rege illo digne et cum spe impetrandi peti possint. Dubitamus enim ne propter cupiditatem vel propter spem aliquam non similem vero, vel etiam immoderate conceptam, multitudo suaderet vobis aliquod vel dicere vel petere quod magis noceret quam prodesset. Vos vero auditis argumentationibus et rationibus horum prudentiorum, decernite vobiscum que honeste peti possint et que honeste non possint. Et cum perveneritis ad curiam, sit vobis cure ea que pro eorum commodis posse sine reprehensione peti videbuntur petere, et incumbere ut eis concedantur. Nolumus autem ut ex Pera discedatis quin vobiscum prius deducatis unum aut duos interpretes lingue turcice ex melioribus et doctioribus quos oppidum illud habeat, et qui si fieri poterit peritiam habeant regie curie.

Cum ex Pera perveneritis ad eam urbem in qua Rex ipse fuerit, utile putamus ut ianuenses qui ibi fuerint ad vos vocetis; presertim si tunc erit spectatus Franciscus de Draperiis qui maximam solet habere cognitionum rerum curialium; eisque vel omnibus vel paucis qui prudentiores videantur exponatis non quidem omnes commissiones vobis datas, nam id esset levitatis et imprudentie, set superficialiter et brevissime causas legationis vestre, multa audiendo et pauciora referendo; et ab eis consilium petatis quibus verbis quibus titulis quibus nominibus dignitatum uti vos deceat. De quibus omnibus curate ita plene ac recte edoceri, ut neque vos neque interpretem vestrum, sive unus erit sive plures, per ignorantiam peccare contingat. Deinde, ut opinamur, oportebit vos sermonem conferre cum scriba Grecie, a quo curatote deduci ad conspectum singulorum purpuratorum quos Bassiales vocant. Set sive scriba ille sive alius secundum morem curie ad eos deducet vos, cum tempus esse intelligetis, mittitote eis dona nostra, de quibus in quadam minore instructione vobis danda late admonebimini. Et diligenter curatote ut illi ex tribus qui maior ac dignior et apud Regem potentior est digniora munera mittantur. Reliquis duobus sive pares erunt, sive non multum impares, datote reliqua. Si multum inter se se potentia et dignitate distarent, tunc volumus

ut accepto a nostris super ea re consilio, si id ita eis videbitur, diminuatis ex donis indignioris et addatis muneribus dignioris. Set pro viribus cavete ne ex hoc indignatio suboriretur et qui minus accepisset indignatus noceret rebus nostris.

Postea quam Bassialibus et Regi, secundum morem Curie et secundum quod vobis memoratum fuerit, dona dederitis, et tempus ac locus exiget ut ea que vobis commissa sunt referatis, dicite vos multo iam tempore creatos fuisse legatos ad Excellentiam illius illustrissimi Principis; set propter discordiam et bellum quod nobis est cum serenissimo domino Rege Aragonum, tardius navigasse, et ad conspectum ipsius Principis tardius pervenisse. Ex quo precabimini Sublimitatem suam ut nos accipiat excusatos, cum propter evitandum id periculum digna et iuxta fuerit causa eius tarditatis.

Post hec, vel etiam ante ipsam excusationem, pro ut convenientius iudicabitis, dicite nos Ducem et Consilium ac Commune Janue misisse vos ad conspectum Sublimatis sue, primumque ac precipuum dedisse vobis mandatum ut nos et ipsam Commune commendaretis omni studio et affectu Excellentie sue. Idque dicetis verbis decentibus vos facere sincero animo et toto mentis affectu. Deinde adiicietis quod, sicut seniores sui probe possunt meminisse, nos et Januensis Respublica omni tempore singularem gessimus affectionem et venerationem ad illustrissimos quondam patrem, avum aliosque maiores suos et ad totam Otomannorum Domum; quodque e converso fuimus semper ab illis in omni re nostra habiti ac tractati ut peculiare amici, et quod raro aut nunquam aliquid ab eis postulavimus quod illi nobis negaverint. Et ut de multis pauca exempla referantur, cum tempore illustrissimi patris sui Mostafas multas terras Grecie in rebellionem concitasset, nec pater eius facultatem haberet ex Turchia in Greciam traiciendi, petiit ut navibus nostris in Greciam cum exercitu transportaretur; quod promptissime ianuenses fecerunt. Ipse quoque tantam de ianuensibus fidem concepit, ut se ipsum et exercitum ac totum Statum suum in eorum manibus posuerit; quod fuit certissimum argumentum amicitie et vere benivolentie. Transivit igitur in Greciam, et intra paucos dies victor fuit. Post aliquot autem annos cum Jannitus adversus illustrem patrem eius rebellasset, nec per

exercitus terrestris facile superari posset, poposcit idem Morathus bei pater eius auxilium navium nostrarum, quod ei facile prebitum fuit; cum quibus navibus et Jannitum statim vicit et per filium recuperavit. Hec dicetis exempla a vobis memorari, ut si qui ea ignorarent, sciant illustrem quondam patrem suum nos omni tempore ut veros amicos dilexisse et de nobis optimam semper concepisse spem, et nos semper studuisse Excellentie sue gratificari. Cum igitur hec ita se habeant, subiungetis nobis visum esse quamprimum audivimus expugnationem Constantinopolitanam, pertinere ad officium benivolentiae nostrae mittere ad Sublimitatem suam gratulatum super victoriam quam illi concesserat Deus; et vere videri nobis eam fuisse victoriam maximam et clarissimam, et que mereatur et leticiam magnam et amicorum congratulationem. Nam profecto ea urbs habet et commodissimum situm et regionem circum se valde fertilem, et magnitudinem pergrandem, et menia pulcherrima, et multa decora edificia; que omnia simul iuncta nulla alia civitas habet; propter que potest Excellentia sua vere gloriari quod habet in potestatem urbem omnium aliarum speciosissimam, quam si civibus et bonis habitatoribus impleverit, eamque ad pristinum decus redegerit, duplicabit ipse famam et gloriam nominis sui. Nam quantam consecutus est gloriam in aquirenda tam excellenti urbe, tantam consequetur si eam auxerit civibus et ad suam priorem dignitatem extulerit.

Hec que hactenus superius dicta sunt volumus a vobis referri quantum locus et tempus patientur, sub ea verborum forma que a nobis dicta est, vel saltem sub aliqua simili que ab iis que diximus non multum differat. De his autem que nunc dicturi sumus ad materiam Pere pertinentibus, non est nobis satis certum iudicium. Quapropter superius vos monuimus audire et magistratus Pere et quosdam ex prudentibus eius urbis, et preter eos audire etiam aliquos ex nostris ex iis quos invenietis in curia Regis magis doctos rerum illorum. Set presupposito quod illorum sententia similis sit nostre, vel ei non multum repugnet, videtur nobis quod sic exordiamini: Peram semper fuisse suam et suorum, et semper potuisse illustrissimum dominum patrem suum et alios antiquiores de ea statuere ut de re sua. Nobis autem et pacis et bellorum

tempore eam urbem magnas commoditates et famam semper attulisse. Nam cum aliquando cum venetis aliquando cum catalanis bellum gessimus, Pera nobis maxime accomoda erat. Ibi galee, ibi naves nostre reficiebantur; inde triticum, inde alimenta, inde pecunias sumebamus. oppidum illum quamvis esset exiguum, magnum nobis nomen et famam comparabat. Pacis vero temporibus, illuc merces nostras, illuc divitias conferebamus. Nunc autem terram illam inutilem esse, nec prodesse Sublimitati sue nec nobis. Nam cum prostratis ad terram menibus aperta sit, neque contra hostes tuta foret, neque nos auderemus merces et divitias nostras ibi reponere; quia exigua manus hostium posset eam palam diripere, et pauci latrones aut etiam nocturnis fures facile eam noctu possint spoliare; et nisi humanitas sua illi terre aliter consulat, dicetis eam diutim exhauriri et brevi tandem extingui; propter que dicetis nos iterum iterumque orare Sublimitatem suam ut dignetur eam urbem in pristino statu reponere, iubere ut muri reficiantur, turrets reparentur et reliqua qualia prius erant fiant omnia, et urbs in manu nostra reponatur. Id si Excellentia sua statuatur, erit et non solum magna laus et fama, set etiam quoddam non leve ornamentum curie sue. Ibi, cum volet, gemmas inveniet, pannos laneos, pannos sericos, et demum omnis generis merces quecumque ex Occidente afferri solent. Hec et eiusmodi cum dixeritis, nolimus de censu seu tributo ullum verbum faciatis. Set si a sua Celsitudine aut a suis de aliquo tributo propterea dando mentio fieret, respondete nos nobis persuasisse clarissimum illum Principem nichil esse petiturum, nisi quod equum et moderatum sit. Nos etiam negaturos non esse que sint equa et rationi consentanea. Et eo casu volumus ut tractatum de reparatione illius terre et de quantitate tributi dandi aggrediamini; et si res ipsa talis videatur vobis, quod sit spes eam perfici posse, significatote id populo Pere, et monetote ut aliquem suorum cum expedientibus mandatis in curiam mittant; et eo presente et assentiente, si poteritis, rem perficite cum documentis scripturarum expedientibus.

Si vero intelligeretis animum illius Principis non inclinari ad reddendam nobis Peram, tunc quod reliquum erit commendatote eam terram humanitati sue; et si magistratus ac populus Pere vos

rogassent aliquid vel dicere vel petere pro eis, ea omnia que equa visa sint pro illis diligenter curatote.

Hoc autem quod nunc dicturi sumus potissima fuit ratio que nos ad legationem mittendam permovit. Scitis esse necessarium nobis ut navigia nostra secure navigare possint in omnes terras, set precipue Capham et ad alias terras maris Pontici, et inde sine ullo impedimento redire. Verum videtur nobis utile consilium Capham et alias terras illius maris specialius nominare. Quam ob rem volumus ut post commendationes et gratulationem quas superius attigimus, vel tunc immediate vel eo loco qui vobis aptior videbitur, dicatis nos commendari Sublimitati sue omnes mercatores ac cives nostros, omnesque merces et bona eorum, omnesque naves et alia navigia nostrorum, ut in urbibus ac terris suis, et demum in omni mari ac terra tuti sint et ab omni iniuria preserventur, nec eis desit iusticia etiam cum honestis favoribus; set precipue commendare nos sue Celsitudini naves et mercatores quos dietim contingat mare Ponticum intrare et inde redire, ut sine ullo impedimento ire stare ac redire possint ut prius solebant. Hec generalis omnium nostrorum commendatio magis placet nobis quam si specialioribus verbis Capham et mare Ponticum nominarem. Si hinc vestre petitioni respondeatur Regem illum habiturum esse omnes nostros caros et commendatos, et velle ut in suis terris mari ac portibus omnia nostra navigia tuta sint et bene tractentur ut amicos decet, aut verba his similia reddentur vobis; hoc casu curate inde confici litteras aut alias scripturas secundum morem illius curie, et earum si fieri poterit accipite quatuor exempla, quorum unum Capham, unum Chyum mittatur, unum Pere reliquatur, ultimum traductum in sermonem nostrum Januam afferatur. Non enim eiusmodi littere seu scripture parvi estimande erunt.

Si vero Rex ipse aut sui ullum sermonem facerent de censu seu tributo propter Capham et alias terras maris Pontici persolvendo, volumus respondeatis nos non fuisse miratos si pro terris que quondam fuerunt sub Imperio grecorum Excellentia sua tributum aliquando petiit. Set cum Capha et alie terre iam dicte sint de pertinentibus ad Imperium tartarorum, nos nunquam opinatos fuisse

ut pro illis debuerit tributum peti; et propter hoc nulla superinde mandata vobis data fuisse; paratos tamen vos esse audire quid et qua ratione petatur, et nobis omnia in tempore nunciare, ut possimus super his Maiestati sue respondere. Tunc poteritis hunc tractatum aggredi, et rem ipsam ad aliquos terminos restringere; set rem integram ad nos reiiciatis.

Si prius quam ad curiam perveneritis, populus caphensis cum Rege illo conventionem firmasset, utile putamus ut eam rem scire dissimuletis nec de ea verbum faciatis. Set si Rex aut sui peterent eam a vobis confirmari, tunc volumus ut cogitetis quid quantumque sit quod promissum fuisset, si erit leve et exiguum vel mediocre. Si utilitas ita postulare videbitur, in Dei nomine ratificate que facta erunt. Si vero esset aliquod immoderatum et excessivum, tunc illis excusationibus quas melius adinvenire poteritis excusate vos ac dicite nos neque eius rei noticiam habuisse, nec de re incognita potuisse instructionem vobis dare.

Nec tacendum erit super damnis et ablationibus bonorum quas Rex ipse fieri iussit in Pera, in quibus nullam pretendere potest rationem vel iustam vel iuste similem. Verum quoniam ut superius memoravimus, de his et aliis dabuntur vobis in Pera plene instructiones, non arbitramur necessarium esse ut hic a nobis alia consilia deprecatis. Unum hoc dicimus videri nobis nullam ex omnibus petitionibus nostris equiorem esse quam hec est, nec que maior fiducia prosequenda sit. Itaque pro habenda satisfactione eorum damnorum, dicite ac petite pro ut vestre prudentie utilius videbitur.

Ultimis petitionibus vestris volumus addatis petitionem sub nomine gratie de tracta seu exportatione tritici eius quantitatis que vobis persuadebitur. Poteritis, si utile fore putabitis, dicere vos a longinquo advenisse nec sine magno sumptu, ut vester accessus decori ac dignitati esset illi excellentissimo Principi. Mementote tamen in petendo non excedere quantitatem moderatam, et que ab omni suspicione avaricie procul sit. Nec forsitam ineptum esset dicere nos eam tractam potissimum petere, quoniam dominus Rex Aragonum, propter bellum quod cum eo gerimus, prohibet nobis accessum Sicilie Apulieque ac Calabrie; que omnes provincie in ditione eius sunt, et propterea cupere nos ex terris Excellentie sue

triticum sumere ut Rex Aragonum intelligat non esse nobis difficile habere copiam frumentorum aliunde quam ex terris suis.

Scitis preterea quondam dominum Nicolam Nataram et quondam dominum Lucam eius filium fuisse ianuenses. Ex ipso domino Luca credimus superesse filium et filias duas, que dicuntur posite in maxima calamitate et servitute; ex quo volumus intuitu Dei primum, deinde pro honore patrie, inquiratis ubi ille puelle sint, et si aliqua ratione prodesse poteritis eis, enitameni verbo et opera ac studio pro omni commodo earum; et si fieri poterit, incumbite ut meliorem aliquam conditionem assequantur; et quoniam id est opus summe misericordie, cavete ne in hoc sitis negligentes. Quod autem de puellis diximus, hoc idem de filio dicimus si egebit presidio vestro.

Si forsitan Pere inveniretis eam contentionem nondum decisam esse que ex eo orta dicitur, quod quidam volunt partitionem et restitutionem fieri earum pecuniarum que in emendandis fossis et reparandis menibus consumpte fuerunt, quidam ne ea fiat restitutio adversantur; quocumque in statu eam contentionem inveneritis, volumus ut studeatis eam dirimere ac finire; illique populo et in genere et in specie persuadeatis in amore et unione vivere, proponentes illa pericula quibus subiacerent si paterentur se discordiis ac seditionibus distrahi. Ad que volumus ut diligentiam ac studium adhibeatis.

Si de dando tributo pro Samastra urbe quicquam proponetur vobis in curia Regis, eo quod diceretur Samastram non subesse Imperio tartarorum, set esse potius in Turchia; respondendum erit tributum illius civitatis iam dudum solvi capitaneo seu rectori qui in illa regione prepositus est ab ipso rege Machometo, quod ipsi ignorare non debent, cum regio illa dicionis sue sit.

Si Deus animum illius Regis ita flecteret, ut statueret Peram nobis restituere, tunc ad regimen illius populi, reparationemque turrium ac murorum, et ad ea extruenda que res tempusque desiderarent, volumus et omnino volumus ut alter vestrum remaneat, ille videlicet cui per sortes evenerit ibi preesse. Ad tollendas enim contentiones, volumus sortibus potius quam suffragiis locum esse. Qui igitur ex vobis urbi preerit, duo volumus precipue

curet: primum ut reficiendis menibus ac turribus e. evacuandis fossis die ac nocte summo studio vacet; reliquum ut populum illum in summa iusticia miti tamen et benigno imperio regat, donec nos successorem illi miserimus.

Cum vero perfectis rebus vobis redendum erit, sive ambo redeatis sive alter tantum, volumus ut postquam perveneritis Chyum ad exiguam vos impensam redigatis. Satisque esse videntur famuli duo cuique vestrum, sive quatuor ambobus.

Hec sunt que vobis partim iubere partim memorare visum est; vos ita incumbite, ita ingenium excitate, ut intelligamus neque studium neque diligentiam in his curandis vobis defuisse,

Archivio di Stato. Fogliazzo *Instructiones et Relationes ann. 1396 in 1464.*

CLV.

1455, 21 gennaio. Raffaele Carrega a nome di Girolamo Bellogio, ed altri cittadini, chiedono alla Signoria il rimborso di 4860 perperi di Pera, da essi anticipati per affrettare l'armamento della nave di Maurizio Cattaneo.

Pro Raffaele Carrega et sociorum (*sic*).

Vobis illustri et excelso domino domino Petro de Campofregoso Dei gratia ianuensium Duci et magnifico Consilio dominorum Antianorum civitatis Janue humiliter exponitur pro parte devotissimorum civium et servitorum vestrorum Rafaelis Carege tamquam soceri et coniuncte persone Jeronimi Belogii, Meliaducis Salvagi tamquam consanguinei jermani Luce Catanei, Johannis De Marinis-Pesagni atque Rafaelis Lomelini, Bartholomei Gentilis suo nomine ac nomine ac vice Oberti Pinelli, Augustini De Francis-Burgari, Manfredi De Francis-Luxardi fratris sui ac Jeronimi de Franchis-Julle, quod cum eo anno quo divina permittente dispositione contigit infortunium civitatis Constantinopolitane ac eciam civitatis Pere, ipsi Jeronimus Belogius, Lucas Cataneus, Bartholomeus Gentilis, Rafael Lomellinus, Obertus Pinellus, Augustinus De Francis, Marchixius De Francis et Jeronimus De Francis se re-

perirent in civitate Pere, maximusque metus esset in dicta civitate de aparato maximo et exercitu Teucris, ipsi boni cives ducti zelo huius inclite Comunitatis et contemplatione incliti Comunis Janue, ut dictam civitatem Pere conservare et tueri possent ab impetu et furore dicti Teucris et exercitus sui, exposuerunt de eorum propriis pecuniis in adiuvando et subveniando ad complementum stipendii navis Mauricii Catanei tunc conducte ad stipendium cum hominibus centum et ultra aliorum sociorum centum perperos de Pera quatuor milia octoginta sexaginta, preponentes utilitatem publicam eorum privato comodo. Que navis cum dictis hominibus et sociis venit in tempore ad subsidia et defensionem dicte civitatis Pere expedita cum dictis hominibus et sociis ad veritatem propter pecunias per eos ut supra ad supplementum exbursatas. Ex quo iure merito ac cum omni iusticia et equitate ipsis civibus vestris per prefectum inclitum Comune Janue satisfaciendum est ac soluptio facienda de predictis pecuniis per eos ut supra exbursatis. Et iure merito comendandi et laudandi sunt ut ceteri cives in qualibet parte mundi, quociens agatur de tuicione rerum vel lochorum spectantium ad ipsum Comune Janue seu navium ianuensium vel honoris nominis ianuensis alliceantur bono zelo ad similes et multo maiores si opus fuerit subvenciones. Quam ob rem supplicatur devotissime illustri ac magnificis Dominationibus vestris pro parte predictorum civium vestrorum, quatenus intuitu iusticie et pietatis dignemini taliter providere quod eisdem de dictis pecuniis per eos ut supra exbursatis de pecuniis prefecti incliti Comunis satisfiat, pro ut equius vel honestius videbitur prefectis Dominacionibus vestris, quibus se devotissime comendant, quasque Deus optimus perpetuo felicitaret. Amen.

† MCCCCLV die XXI ianuarii.

Illustris et excelsus dominus Dux ianuensium, magnificum Consilium dominorum Antianorum et spectatum Officium Monete Communis Janue in totali numero congregata. Intellecta supplicatione suprascripta, et ipsis supplicantibus oretenus una ex parte auditis, et ex altera sapientibus et sindicis quatuor Communis,

omni iure via et forma quibus melius potuerunt et possunt *etc.*, commiserunt... prefacto Officio Monete... ut partes prenominatas audiat... ac... illustri domino Duci et Consilio verbo referat quid invenerit super narratis in supplicatione prescripta, et si et quomodo providendum sit supplicantibus predictis.

Archivio di Stato. Fogliazzo *Diversorum Cancellariae anni 1453-64*, num. 14; e dell'atto num. 279.

CLVI.

1426, 17 gennaio. Marietta di Pagana dona alla chiesa di san Domenico in Genova parecchi arredi e paramenti de' quali in addietro avea fatto omaggio a santa Chiara di Pera.

Domina Marieta filia qm. domini Gasparis de Pagana, sciens se attulisse ad civitatem Janue ex loco Peyre, propter discrimina in eo loco interventa, res et seu bona divino cultui ac usui spectantia, empta ex propria pecunia ipsius domine Mariete et ex eius industria, ac per eam constructa et laborata; volens ideo bona ipsa et seu res in loco sacro permanere eaque servire cultui divino, pro ut fuit semper intencionis ipsius domine Mariete, que tamen modo ad eum usum seu cultum divinum eas res laboravit et construxit *etc.*; dicta bona et seu res infrascriptas *etc.* donavit ecclesie et monasterio sancti Dominici de Janua, presentibus ac recipientibus et acceptantibus nomine ipsius ecclesie seu monasterii reverendissimo in Christo patri domino fratri Dominico episcopo Famagustano Ordinis predicatorum, ac reverendis magistris et sacre teologie professoribus dominis fratribus Filippo de Opiciis priori dicti monasterii seu conventus, Dexiderio de Rapallo et Bernardo de Salvaticis dicti Ordinis *etc.*

Et primo planetam unam ac indumenta diaconi et subdiaconi et pumarium unum camocati albi cum suis frexiis aureis et almis Communis Janue in eis, ac litteris grecis in dicto pumario dicentibus: MATER DEI.

Item camixos tres telle cum suis frixiis aureis ad manus et stolis

duabus et manipulis tribus camocati albi, et ametis tribus aureis suprascriptarum rerum.

Item camixum unum telle albe fulcitum camocati celestis, cum sua stolla, manipullo et amito.

Item calicem unum cum sua patela argenti deaurati, cum armis de Spinolis.

Item turibulum unum argenti.

Item ampuletas duas argenti aurati.

Item tonicellas duas magnas recamatas, sive cum flixiis aureis.

Item paramentum unum camocati cremexilis, cum armis Justinianis.

Item paramentum aliud camocati vermili bordati, cum armis Justinianis et de Pagana, et frixium unum bordatum cum armis Communis pro dicto paramento.

Item paramentum aliud camocati albi cum armis Communis.

Item planetam unam camocati Caffè diversorum collorum, cum frexio celesti bordato aureis.

Item cingulos quatuor.

Item cotam unam.

Item blavia duo, sive paramenta parva pro maiestatibus, bordata auri.

Item toalias quinque.

His tamen lege pacto et conditione, quod semper et quando-cumque opidum Peyre reduceretur ad pristinum, statum ac domi-nium ianuensium pro ut erat, dicte res ad dictum locum deferantur et deferri debeant, ac traddantur ibi ecclesie sancte Clare in dicto loco constructe ex pecuniis ipsius Mariete. Et ita promiserunt pre-fati domini Episcopus, Prior et magistri nomine et vice dicti mo-nasterii et seu conventus sancti Dominici de Janua *etc.*

Actum Janue in sacristia suprascripte ecclesie sancti Dominici, anno Dominice Nativitatis M CCCCL sexto, indictione tercia secundum Janue cursum, die sabati decima septima ianuarii, circa horam com-plectorii *etc.*

Archivio Notarile. *Fogliazzo di Oberto Foglietta giuniore per gli anni 1455-56.*

CLVII.

1457, 24 settembre. — « Antonius Pansanus civis Janue qm. Antonii... confessus fuit... Nicolosie uxori sue et filie qm. Jeronimi Venti... se a dicta Nicolosia sive aliis pro ea habuisse et recepisse usque tempore traductionis ipsius Nicolosie, sive matrimonii facti et celebrati inter ipsos iugales, libras duomillia Janue occasione dotium et patrimonii dicte Nicolosie; et de quibus quidem libris duabus millibus Janue asserit dictus Antonius tunc temporis factum et celebratum fuisse per eum publicum instrumentum dotale seu recognicionis manu notarii publici confectum, quod amissum est in loco Peyre ob discrimina et excidium ac calamitatem in dicto loco intervenita ». Perciò si rinnova l' instrumento.

Archivio Notarile. *Fogliazzo del notaro su citato, ann. 1457-58.*

CLVIII.

1461, 23 gennaio. La Signoria deputa sei nobili cittadini, perchè adunati i libri, i sacri arredi e le reliquie pertinenti alle chiese di Pera ne facciano il deposito in quelle di Genova

M CCCCLXI, XXIII ianuarii.

Illustris dominus Regius in Janua Gubernator et Locumtenens, et magnificum Consilium dominorum Antianorum Communis Janue in sufficienti et legitimo numero congregatum; scientes nuper e Chio Januam delatos fuisse super navi Luciani De Marinis quosdam libros nonnullaque alia que ad ornatum templorum loci Pere erant, antequam teucrorum Rex terram ipsam occupasset, inter que et calices et reliquie sanctorum sunt; et volentes de rebus ipsis diligentem curam habere, ut quando Deus dederit per ianuenses locum ipsum recuperari, ea omnia sic diligenter custodita colonis suis reddi ac restitui possint prout equum est, sicut cum instancia per quosdam olim burgenses Pere requisitum fuit: omni iure via modo et forma quibus melius potuerunt et possunt, deliberaverunt et de-

creverunt quod infrascripti nobiles et egregii viri Jacobus De Bracellis cancellarius, Lodisius De Francis olim De Burgaro, Nicolaus De Marinis, Benedictus Salvaigus, Marcus De Auria et Guirardus Spinula curam huius rei habeant; quibus virtute presentis rescripti omnimodam potestatem dederunt et dant, illam scilicet quam ipsi illustris dominus Regius Locumtenens et Consilium in predictis habent, colligendi predicta et omnia alia eiusmodi ubicumque essent, ac compellendi et coercendi, seu compelli et coerceri faciendi, realiter et personaliter per quoscumque officiales et magistratus Communis Janue ubilibet constitutos quamcumque personam penes quam quicquid ipsarum rerum esset ad illas coram eis presentandas; quibus seu parte earum sic collectis possint dicti Jacobus et college eas reponere in illis templis ubi eis melius videbitur. His tamen conditionibus: primum ut omnes persolvantur impense que per ipsos olim burgenses in ipsis facte fuerunt; item ut per priores et magistros templorum ipsorum, penes quos consignabuntur predicta, fideiussiones presententur de restituendo integre quecumque in eos perventa fuerint, quandocumque locum ipsum Pere occupari contingeret.

Archivio di Stato. Codice *Diversorum Cancellariae*, ann. 1460-61, X. 1005; ALIZERI, *Notizie dei professori del disegno in Liguria dalle origini ecc.*, vol. I, pag. 13-14.

CLIX. 115

1461, 25 gennaio. Intimazione a Luciano De Marlui di consegnare due casse e due botti contenenti libri e reliquie.

M CCCCLXI, die XXVI ianuarii.

De mandato nobilium et egregiorum virorum dominorum Jacobi De Bracellis, Lodisii De Francis, Nicolai De Marinis, Benedicti Salvaigi, Marci De Auria et Guiraldi Spinule, officialium etc. electorum per illustrem dominum Regium in Janua Locumtenentem et magnificum Consilium dominorum Antianorum super infrascriptis: vos, Luciane De Marinis, date et consignate prenominatis Marco

et Guiraldo, nomine ipsorum officialium, mox presenti mandato inspecto, illas capsias duas et vegetes duas, in quibus sunt libri et reliquie sanctorum onerate in insula Chii per ipsum Benedictum Salvaigum, omni excusatione cessante.

Cod. cit.; ALIZERI, Op. cit, pag. 14.

CLX.

1461, 13 febbraio. Lettera del Regio Luogotenente e degli Anziani a papa Pio II, perchè faciliti colla concessione di alcune facultà l'opera dei cittadini incaricati di raccogliere e depositare le reliquie nelle chiese di Genova.

Pio Pape.

Postea quam, Beatissime Pater et Domine nobis colendissime, Constantinopolis et Pera in dictionem Regis turcorum redacte sunt, quidam oppidanorum Pere direptionem ecclesiarum metuentes, sacras reliquias, calices, libros et pleraque alia suppellectilia in divinum usum dicata clam Chyum miserunt, unde nuper ad nos perlata sunt. Eorum autem qui hec miserunt mens est ut tuto loco ad custodiam reponantur, accepta cautione ut perensibus restituantur sempercumque Deus dederit Peram in christianorum dictionem redire. Cui rei, ut adhibeatur ea diligentia que divinis negotiis debetur, sex constituimus cives fide et integritate conspicuos, quibus curam et arbitrium dedimus hec ipsa reponendi in illis ecclesiis ubi tutius servari credantur, librorumque fructus maior futurus sit. Hi narraverunt nobis fratres minores et predicatorum pretendere non licere reponere apud alterum Ordinem ea que alterius fuerint, immo nec apud regulares que conventualium fuissent; nec si que sunt alie sub alio nomine ecclesie librorum et eiusmodi rerum inopes, fas esse volunt apud has quicquam horum collocari, atque ita nefas ducunt ea custodiri ubi utilius tutiusque custodirentur. Accedit et alia dubitatio, quod pro naulis aliisque impensis debentur aurei prope nonaginta, fueratque sermo aliquis habitus de vendendis ex triginta aut circiter calicibus usque ad precium horum LXXXX aureorum; in qua venditione, ut sunt bo-

norum conscientie subtimide, quedam adduci vix possunt. Ut igitur detur his rebus ea custodia que melior tutiorque sit, nec libri presertim male crediti inutiliter consenescant, oramus Sanctitatem Vestram dignetur his officialibus arbitrium dare hec que dicta sunt iis locis reponendi ubi tutius et utilius mansura credantur, et item eam pecuniam inde eliciendi, unde minore iactura licebit, ut sic non importunitati petentium sed utilitati rerum ac populi consulatur. Officialium hec sunt nomina: Jacobus De Bracellis, Ludovicus De Francis De Burgaro, Nicolaus De Marinis, Marcus De Auria, Benedictus Salvaigus et Guirardus Spinula. Quod reliquum est, nos et nostra Beatitudini Vestre omni tempore supplices commendamus.

Data XIII februarii (MCCCCLXI).

Ludovicus etc. (1) et Consilium.

Archivio di Stato. Cod. *Litterarum ann. 1460-61*, num. 24, X. 126; ALIZERI, Op. cit., pag. 14-15.

CLXI.

1461, 19 giugno. I consiglieri della Devozione di san Giovanni in Duomo danno facoltà ai Priori della medesima di accettare in deposito alcuni lavori di argento e di cristallo provenienti dalle chiese di Pera, e d'obbligare ventun luoghi di Compere a guarentigia di restituzione.

M CCCCLXprimo, die veneris XVIII iunii, circa tercias.

Congregatis infrascriptis consiliariis in sufficiente et legitimo numero Devocionis beati Johannis Baptiste ecclesie maioris ianuensis etc., proposuit spectabilis dominus Galeotus Lomelinus miles, alter Priorum dicte Devocionis, fuisse superioribus diebus ex partibus orientalibus translata ad hanc urbem quedam argenta, candelabra ac reliquie sanctorum que olim in loco Peyre in quibusdam ecclesiis dedicata erant et nunc reposita dicuntur penes quosdam cives huius civitatis; qui ad requisicionem Priorum Devotionis predicte et ob reverentiam et cultum capelle sancti Johannis Baptiste obtulerunt

(1) Lodovico Della Valle, governatore di Genova pel re Carlo VII di Francia.

ex rebus predictis collocare ac reponere penes Priores et alios dicte Devociones valvas duas constructas et seu laboratas argento, lampadem unum argenti et candelabra duo cristali in et laborata argento, que res dicuntur esse valoris librarum septingentarum quinquaginta, et quibus ipsi de Devocione predicta possint uti ad cultum et ornatum dicte capelle, ea tamen lege quod semper et quandocumque contingeret locum predictum Peyre in dominium ianuensium aut alterius dictionis christiane pervenire, res predicte restituantur per ipsos de dicta Devocione aut valor earum, et pro cuius rei captione obligentur loca viginti unum dicte Devocionis. Quare ipsi consiliarii... omnes in hanc sententiam convenerunt: quod idem dominus Galeotus ac Nicolaus Adurnus Campanarius Priores dicte Devocionis habeant... omnimodam potestatem et bailiam tam in obligando Devocionem predictam et seu ipsius bona quam dicta loca viginti unum pro captione dictarum rerum *etc.*

Archivio Notarile. Fogliazzo di Oberto Foglietta giuniore per l'anno 1461.

CLXII.

1461, 27 settembre. Antonio Giustiniani-Longo e tre altri nobili genovesi prestano malleveria pei frati minori di Nostra Donna del Monte in Bisagno, circa la restituzione condizionata di 187 volumi e d'alquante reliquie depositate presso i frati medesimi.

† M CCCCLX primo, die XXVII septembris.

Cum nobiles et prestantes viri Jacobus De Bracellis, Lodisius De Francis De Burgaro, Nicolaus De Marinis, Benedictus Salvaigus, Marcus De Auria et Guirardus Spinula, officiales ad id constituti, statuissent tradere et sub nomine custodie et depositi collocare in conventu fratrum minorum sancte Marie Montis maximam partem voluminum que ex Pera postquam in dicionem turcorum redacta est Januam advecta fuerunt, que volumina capiunt numerum librorum CLXXXVII, et reliquias sanctorum quasdam auro et argento circum munitas, que simul cum ipsis libris coniuncte capiunt precium florenorum mille, sive librarum mille ducentarum et quinquaginta; et ab ipsis conventu et fratribus peterentur promissiones et

fideiussiones quod adveniente casu restitutionis faciende de ipsis libris et reliquiis ea omnia plene et fideliter restituentur. Idcirco nobiles et prestantes viri Antonius Justinianus Longus qm. Jacobi, Acelinus Salvaigus Meliaducis, Guirardus Spinula qm. Antonii et Baptista Justinianus Longus qm. Johannis, et quisque eorum pro quarta parte ipsorum florenorum mille, sive pro florenis ducentis et quinquaginta monete vulgo currentis, promiserunt mihi Jacobo cancellario inferius nominato, stipulanti et recipienti nomine ipsorum officialium ac populi et Communitatis Pere, quod adveniente casu quo Pera oppidum in dicionem christianorum redigatur, predicti libri et sanctorum reliquie plene restituentur Communitati et populo Pere ad eorum simplicem petitionem, sine ulla excusatione et contradictione. Alioquin ipsi solvent precium et estimacionem rerum deficientium. Et ob eam causam obligaverunt omnia bona sua presentia et futura.

Archivio di Stato. Codice *Diversorum Cancellariae Jacobi de Bracellis anni 1461*, num. 82, X. 1007.

CLXIII.

1461, 1.º ottobre. Simile malleveria prestata da tre altri nobili in favore dei frati predicatori di santa Maria di Castello.

† M CCCCLXprimo, die prima octobris.

Cum nobiles et prestantes viri Jacobus De Bracellis, Lodisius De Francis De Burgaro, Nicolaus De Marinis, Benedictus Salvaigus, Marcus De Auria et Guirardus Spinula, officiales ad id constituti, statuissent tradere et sub nomine custodie et depositi collocare in conventu fratrum predicatorum sancte Marie Castelli partem quamdam voluminum que ex Pera postquam in dicionem turcorum redacta est Januam advecta fuerunt; que volumina capiunt numerum librorum viginti et quatuor, estimatorum librarum centum et sexaginta et sex et soldorum decem et octo; et reliquias sanctorum quasdam auro et argento circum munitas, estimatas librarum qua-

dringentarum ac septuaginta et septem et soldorum decem; que due summule simul coniuncte capiunt precium librarum sexcentarum et quadraginta quatuor ac soldorum octo; et ab ipsis conventu et fratribus peterentur promissiones et fideiussiones quod adveniente casu restitutionis faciende de ipsis libris et reliquiis, ea omnia plene et fideliter restituentur. Idcirco spectati et prestantes viri Paulus Justinianus de Campis, Laurentius Justinianus olim De Nigro, et Balthasar Justinianus Paridis, et quisque eorum pro tertia parte ipsarum librarum sexcentarum et quadraginta quatuor ac soldorum octo monete currentis, promiserunt mihi Jacobo cancellario inferius nominato, stipulanti et recipienti nomine ipsorum officialium ac populi et Communitatis Pere, quod adveniente casu quo Pera oppidum in christianorum dicionem redigatur, predicti libri et sanctorum reliquie plene restituentur Communitati et populo Pere ad eorum simplicem petitionem, sine ulla excusatione et contradictione. Alioquin ipsi solvent precium et estimationem rerum deficientium pro rata portione cuique eorum contingente. Et ob eam causam obligaverunt omnia bona sua presentia et futura.

Cod. cit.

CLXIV.

1461, 6 e 7 novembre. Altra fideiussione prestata a vantaggio dei frati del Monte da Acellino Salvago e Lodovico Centurione, pel seguito deposito del Braccio di sant'Anna e d'alcuni libri.

† M CCCCLXI, die veneris VI novembris.

Cum nobiles et prestantes viri Jacobus de Bracellis *etc.* statuisent reponere . . . in conventu fratrum minorum sancte Marie Montis tabernaculum unum in quo repositum est brachium sancte Anne circum munitum auro et argento estimatum librarum centum et octoginta, et preter id aliquos insuper pauculos libros estimatos librarum circiter viginti monete ianuensis, que ex Pera . . . Januam advecta fuerunt *etc.* Idcirco vir nobilis Acelinus Salvaigus pro libris centum monete ianuensis vulgo currentis promisit *etc.*

† Die VII eiusdem novembris.

Nobiles vir Ludovicus Centurio, cognita forma promissionis suprascripte, promisit et se se ac sua obligavit . . . pro reliquis libris centum monete ianuensis vulgo currentis.

Cod. cit.

CLXV.

1527. — Giovanni Besaccia figlio del qm. Bartolomeo, borghese di Scio, istituisce nelle Compere di San Giorgio una colonna di sette luoghi (settecento lire), perchè gli annui proventi sieno distribuiti da' suoi fedecommissari in perpetuo « pauperibus et egenis personis natis in civitate et loco Pere, tam in Chio quam in civitate Janue existentibus ».

Archivio di San Giorgio. *Cartolario originale delle Colonne P. L.*, car. 113 recto.

CLXVI.

1610, 2 maggio. Verbale della solenne traslazione delle reliquie di Pera in apposita cappella, nella chiesa di santa Maria di Castello.

In nomine Domini amen. Cum sit quod anno 1461 die prima octobris in sacristia monasterii reverendorum dominorum fratrum sanctae Mariae de Castello huius civitatis Genuae depositae fuerint reliquiae infrascriptae, videlicet:

« Tre croci d'argento, cioè una grande e due piccole con legno della Santissima Croce; della testa di s. Paolo apostolo, della testa di s. Bartolomeo apostolo, della testa di s. Lazzaro quadrivano, della testa di s. Dionisio vescovo e martire, della testa di s. Costantino imperatore, del collo di s. Agata; e tutte dette parti di teste in teste sei d'argento, esclusa una inargentata; del

braccio di s. Giovanni Battista, un dito di santa Maria Maddalena, un braccio con la mano di s. Prassede, nelle (*sic*) d'argento; parte della mano di s. Stefano protomartire, un dito di s. Lorenzo in mani d'argento, un'osso della gamba di s. Paolo apostolo in una gamba d'argento; reliquie di s. Martino e di s. Raffaele vescovi, in un tabernacolo; di s. Gregorio, di s. Urbano martire, in un tabernacolo; di s. Margarita, in un tabernacolo; di s. Maurizio, in un tabernacolo; di s. Ignazio martire, in un tabernacolo; di s. Filippo, in detto tabernacolo; di s. Pietro martire, in un tabernacolo; di s. Daniele, in un tabernacolo dorato; di sant' Erasmo martire, in un tabernacolo dorato; di s. Biagio martire, in un tabernacolo; del cilicio di s. Caterina; della cappa di s. Vincenzo, in un tabernacolo serrato; un cofanetto piccolo d'argento con dentro diverse reliquie; una cassetta piccola di serpentino piena di reliquie senza nome ».

Quae ex partibus Perae et aliorum locorum ad praesentem civitatem delatae fuerant et depositae in dicta sacristia pro eis restituendis dictis locis, semper et quando loca ipsa erunt gubernata a fidelibus christianis; et pro predictis observandis intercesserunt et fideiusserunt nunc quondam magnifici Paulus Laurentius et Baldassar Justiniani; et prout dicitur constare ex publico instrumento recepto dictis anno et die a nunc quondam domino Jacobo De Bracellis notario, ac etiam in quodam libercolo dicti monasterii in pergameno.

Et cum modo, divina inspiratione mediante, multum reverendus dominus pater magister Arcangelus de Ripalta prior dicti monasterii et fratrum, ad hoc ut dictae reliquiae ab omnibus fidelibus possint venerari prout iustum et conveniens est ac merentur, ex elemosinis a piis et devotis personis habitis fieri fecit dicta argentea ac etiam reliquiarium unum decentem deauratum, pulchrum et ornatum in capella existente a parte dextera chori dictae ecclesiae pro ipsis in eo reponendis, ad hoc ut ibi permanere debeant et ab omnibus possint venerari; ea propter die heri, quae fuit die sabbati, prima praesentis mensis madii, praefatus multum reverendus dominus Prior ad presentiam rev. patris Vincentii Centurioni, rev. patris Johannis Chrisostomi de Diano, rev. patris Angeli Mariae

de Sale et fratris Camilli de Mediolano et aliorum, et etiam mei notarii infrascripti, reliquias ipsas posuit in dictis argenti factis et reponi fecit ante altare magnum dictae ecclesiae, in quo loco usque hodie permanserunt; et vespero ac completa cantatis per dictos reverendos dominos fratres dicti monasterii fuit facta sollemnis processio cum luminibus et vestibis solemnibus indutos, et in manibus portantes dictis reliquiis in dictis argenteis depositis, per totam dictam ecclesiam et claustrum eiusdem, et perventi ad dictam capellam deposuerunt reliquias ipsas super altare dicti reliquiarii; in quo steterunt usque modo, quae est hora prima noctis pulsata, ad conspectum omnium, et postea per dictum multum reverendum dominum patrem Priorem et ad presentiam rev. domini patris Thome de Burgo Tari subprioris, rev. domini patris Vincentii Centurioni, rev. domini patris Augustini de Monterubeo, rev. patris Philippi de Genua, rev. domini patris Benedicti de Chio syndici, rev. domini patris Johannis Chrisostomi de Diano, rev. domini patris Johannis Mariae de Garessio lectoris primi, rev. domini patris Dionisii de Genua lectoris Moralis, rev. domini patris Johannis Pauli a Vigheria lectoris secundi, rev. domini patris Hipoliti Mariae de Genua, rev. domini patris Philippi de Ortonovo, rev. domini patris Angeli Mariae de Salis, rev. domini patris Hieronimi de Nicia, et fratris Camilli de Mediolano ac aliorum reverendorum dominorum fratrum dicti monasterii, et mei notarii ac testium infrascriptorum, positae in dicto reliquiario cum suis propriis manibus; et postea dictum reliquiarium ad presentiam ut supra fuit clausum, et prefatus multum reverendus dominus pater magister Arcangelus prior rogavit ad praesentiam omnium praedictorum me Petrum Mathiam Tubinum notarium publicum ianuensem ut de omnibus predictis conficiam hanc praesentem publicam scripturam, ad perpetuam rei memoriam.

Acta et testata et publicata fuere omnia praedicta per me dictum et infrascriptum notarium in dicta ecclesia, videlicet in dicta capella dicti reliquiarii, a nno Dominicae Nativitatis milleximo sexcentesimo decimo, indictione septima secundum Januae cursum, die Dominico, secundo maii, hora prima noctis pulsata, cum luminibus accensis, et praesentibus testibus magnifico Baptista Merello

qm. domini Antonii, Johannetino Suto Andreae et Stephano Tubino filio mei notarii ad praemissa vocatis et rogatis.

Archivio Notarile. *Fogliazzo di Pietro Mattia Tubino per gli anni 1609-10*, num. 574; VIGNA, *Illustrazione dell' antichissima chiesa di santa Maria di Castello in Genova*, pag. 486-88.

APPENDICE

1343, 22 gennaio. Regolamento per l'appalto annuale dell'introito del mezzo per cento da esigere in Pera, colle dichiarazioni e riforme segulte nel 1386 e 1416.

Venditio introitus caratorum decem ex medio pro centenario, sive caratis duodecim, quorum caratorum duodecim videtur quod illi de Peyra sive Comune Peyre acceperint eorum auctoritate caratos duos pro serviciis Peyre, fit in hunc modum. Videlicet quod ille qui dictum introitum comparaverit debet colligere et facere colligere in formam infrascriptam, scilicet de omnibus mercibus, frumento, blado, vino et ceteris victualibus et aliis quibuscumque rebus que a festo purificationis beate Marie de M CCC XXXXIII, non comprehensa ipsa die festi, in antea per totum unum annum continuum, et quamlibet diem seu horam dicti anni, hoc est usque ad aliud festum beate Marie de M CCC XXXXIII, ipsa die festi comprehensa, portabuntur mittentur seu deferentur vel vehentur de Janua vel de mari maiori vel alia quacumque parte mundi per mare vel per terram per aliquem ianuensem, seu qui pro ianuensi distringatur dicatur seu appelletur, vel qui beneficio ianuensium gaudet in Constantinopoli vel in Peyra, sive ibi vendantur vel alienentur sive

non, et de omnibus et singulis rebus et mercibus quibuscumque que de Constantinopoli sive Peyra portabuntur mittentur seu deferentur vel veherentur in Janua vel in mare maiori vel ad aliam quamcumque partem mundi per mare vel per terram, vel que transitum faciant per dicta loca vel per aliquem eorum per mare vel per terram dictorum locorum seu alterius eorum, eundo vel redeundo vel intrando seu exeundo, ac etiam de omnibus et singulis rebus et mercibus quibuscumque que de terris villis seu locis circumstantibus civitatis Constantinopoli sive burgo Peyre, vel subditis domino Imperatori grecorum, vel de aliqua eorum portabuntur, mittentur seu deferentur vel veherentur per terram vel per mare Januam vel in mare maius vel ad aliquem alium locum seu terram non subditum seu non subditam dicto domino Imperatori grecorum portabuntur, mittentur seu deferentur vel veherentur ad aliquam terram villam seu locum dicto domino Imperatori grecorum subditam seu subditum per terram vel per mare, colligantur habeantur vel percipiantur, et colligi percipi et haberi debeant per emptorem dicti introitus, seu eius nuncium vel collectorem, carati decem de quolibet centenario perperorum precii seu valoris ipsarum rerum et mercium, et de maiori et de minori quantitate ad eandem rationem, videlicet de summa precii vel valimenti que sit a perperis viginti quinque de Constantinopoli supra, hoc est dicere quod si quis habuerit solummodo res seu merces quarum precium vel valimentum non transcendat dictam summam dictorum perperorum viginti quinque auri, non propterea pro ipsis rebus seu mercibus aliquid occasione dicti introitus solvere compellatur.

Et de auro, argento, perlis, pecunia sive moneta cuniata, summis de argento, lapidibus preciosis et iois fabricatis de auro, argento lapidibus preciosis et perlis, non colligatur nec colligi debeat vel possit nisi tertia pars eius quod colligi debet ut supra de aliis rebus et mercibus; sed de eis colligatur per dictum emptorem seu eius collectorem vel nuncium solummodo tertia pars quod colligatur et quod colligi debet ut supra de aliis rebus et mercibus.

Alios vero caratos duos ex dictis duodecim illi de Peira sive Commune Peyre colligunt eorum auctoritate ut videtur et ut supra expressatur.

Salvo tamen in omnibus supradictis quod ex quo de aliquibus rebus seu mercibus aliqua persona solverit semel dictum predictum sive introitum in dicto anno, si dicte res vel merces in eodem anno iterum per eandem personam vel per eius heredem vel nuncium portentur mittantur vel deferantur vel veheantur per terram vel per mare, vel etiam transitum faciant ut supra dictum est, ipsis rebus vel mercibus non alienatis in aliam personam, predictus dictus sive introitus pro ipsis ipso anno iterum solvi non debeat nec haberi debeat quantum ad presentem articulum, et computetur et computari debeat annus de quo in supradicto articulo, scilicet iuxta finem ipsius in tribus locis fit mentio a die qua ipse introitus solvi debuerit usque ad annum, non obstante quod ipse incipiat tempore unius collectoris sive emptoris dicti introitus et finiat tempore alterius. Predicta additio que incipit *et computetur* et finit *alterius*, facta est in dicta vendicione M ccccxvi die xvii septembris per octo sapientes constitutos per Comune Janue super factis navigandi et maris maioris.

Item quod omnes possessiones ianuensium vel qui pro ianuensibus distringuntur, dicuntur seu appellantur, vel qui dici seu appellari solent, seu qui privilegio ianuensium gaudent, qui sunt in Peira vel Constantinopoli, accotumentur et extimentur per tres mercatores non burgenses et per alios tres burgenses; qui sex eligantur et eligi debeant ad requisicionem dicti emptoris vel nuncii seu collectoris ipsius per Potestatem ianuensium conversantium in Peyra, seu locum Potestatis tenentem, et per sex consiliarios suos; et quando electi fuerint per ipsum Potestatem, seu eius locum tenentem, ad requisicionem dicti emptoris vel eius nuncii vel collectoris compellantur iurare et iurent ad sancta Dei evangelia facere bene et legaliter dictum officium sive cotumum, et ipsum faciant et facere compellantur; et de ipso precio sive valore quod acotumate sive extimate fuerint per predictos sex, vel per maiorem partem eorum, colligantur carati decem pertinentes dicto emptori et carati duo quos illi de Peira sive Comune Peire acceperunt eorum auctoritate, pro quolibet centenario perperorum dicti cotumi sive extimacionis semel in dicto anno tantum, sive fuerint extimate sive acotumate in dictorum quantitate perperorum centum, sive ma-

iori sive minori, ita quod de omnibus pro ipsa extimacione sive accotumacione solvatur et colligatur, et solvi et colligi debeat ad dictam racionem de caratis XII sive medio pro centenario semel tamen in dicto anno spectantibus et pertinentibus ut supra.

Item quod per dictos sex eligendos ut supra accotumentur omnia alia bona mobilia et semoventia burgensium sive ianuensium, vel qui pro ianuensibus distringuntur dicuntur seu appellantur, vel qui beneficio ianuensium gaudent, habitantium in Constantinopoli sive Peira, et de eo quod ipsa bona per predictos sex vel per maiorem partem eorum accotumata seu extimata fuerint solvere debeant ipsi emptori vel eius nuncio seu collectori semel in dicto anno tantum dimidiam dicti medii pro centenario tamen. Nichilominus de eo quod extra Peiram et Constantinopolim traffegarentur negotiarentur mitterentur seu deferentur vel veherentur, vel deferri seu vehi facerent, solvant et solvere compellantur dictum drictum sive introitum medii pro centenario ut supra dictum est de aliis in primo capitulo presentis vendicionis. Si tamen emptor predictus vel eius nuncius seu collector esset in concordia cum ipsis burgensibus quod quantum ad colligendum et percipiendum dictum introitum de possessionibus et bonis mobilibus et semoventibus accotumandis et extimandis ut supra dictum est, cotumo et extimacioni facto et facte de ipsis anno precedenti stetur et stari debeat quantum ad hoc pro ut inde fuerint in concordia.

De omnibus autem navibus, cochis, galeis et lignis navigabilibus que ibunt seu navigabunt de Constantinopoli sive Peyra sive per mare dictorum locorum transitum fecerint in mare maius vel ad aliquem alium locum, sive de mari maiori vel de aliquo alio loco iverint seu navigaverint in Peiram sive Constantinopolim, sive per mare dictorum locorum transitum fecerint, colligant et colligere debeant dictum introitum caratorum decem pro quolibet centenario perperorum ex dicto medio pro centenario a quolibet ianuense, seu qui pro ianuensi distringatur dicatur seu appelletur, vel beneficio ianuensium gaudeat cuius sint seu qui eis presint; et hoc totiens quotiens de Constantinopoli sive Peyra sive aliquo alio loco iverint seu navigaverint in mare maius, sive de mari maiori vel de aliquo alio loco iverint seu navigaverint in Peyra sive Constanti-

poli transitum fecerint ut supra per mare dictorum locorum per quemcumque modum et ex quacumque causa. Reliquos vero caratos duos ex dictis duodecim, sive medio pro centenario, illi de Peyra sive Comune Peyre colligunt et acceperunt eorum auctoritate ut supra expressatur.

Salvo quod de corporibus galearum armatarum, sartia, correda et apparatu ipsarum non solvatur dictus introitus medii pro centenario nisi semel in anno tantum intrando in Peira et mare maius, et semel exeundo de dictis partibus. De galeis et aliis lignis navigabilibus, seu aliis rebus Communis Janue, seu ad dictum Commune pertinentibus, nichil occasione dicti introitus solvatur colligatur vel exigatur. Quia vero in Constantinopoli sive Peyra ubi pro maiori parte colligi debet dictus introitus expenduntur perperi et non alie monete de aliis diversis provinciis; ideo ad declaracionem predictorum, de omnibus rebus et mercibus navibus cochis galeis et lignis navigabilibus, que ut supra de Janua vel districtu Janue misse seu delate fuerint, vel iverint vel navigaverint vel transitum fecerint ut supra, colligantur et percipiatur ad rationem de perpero uno et caratis XIII pro qualibet libra ianuina precii seu valimenti ipsarum; et de Trapesonda ad rationem asperorum quindecim cavaliorum pro quolibet perpero; et de Taurixio Persia et Turchia ad rationem asperorum XIII cassanuorum sive carpentanorum pro quolibet perparo.

Item quod Potestas Janue in Peira sive Imperio Romanie, et quilibet tenens locum Potestatis, iuramento teneatur et debeat ad sindicamentum librarum mille Janue dare per se et per quemcumque de familia sua auxilium fortiam et favorem et succursum emptori dicti introitus et cuicumque eius nuncio seu collectori quandocumque de hoc requisitus fuerit ad colligendum solvendum et exequendum pro ut in presenti vendicione continetur.

Item quod dictus introitus peti colligi percipi et haberi possit in civitate Janue et in quocumque loco ubi dicto emptori vel eius nuncio seu collectori placuerit, ab illis videlicet qui ipsum introitum in Peira sive in Constantinopoli non solvissent emptori predicto seu eius nuncio vel collectori.

Item quod patroni et qui pro patronis habebunt omnium et singularum navium cocharum gallearum et quorumlibet lignorum

navigabilium, et illi qui in eis preerunt qui cum eis intrare voluerint inter mare maius a dicto festo Purificationis beate Marie de MCCCXXXIII in antea per totum dictum annum teneantur non navigare ultra Constantinopolim sive Peiram donec fuerint expediti in Peira ab emptore dicti introitus vel eius nuncio seu collectore, nec aliquo modo ultra Constantinopolim vel Peiram vel aliquem alium locum inde navigare possint vel debeant, donec promiserint et idoneam securitatem fecerint dicto emptori vel eius nuncio vel collectori de solvendo et attendendo ac etiam observando bene et legaliter omnia et singula que solvi attendi et observari debent secundum formam presentis vendicionis, et donec iuraverint de veritate dicenda de his omnibus et singulis de quibus dictus emptor vel eius nuncius seu collector ipsos interrogare voluerit, et de faciendo solvi bene et legaliter ea que occasione dicti introitus pro rebus seu mercibus que in ipsis erunt seu navigari vel vehi debent; et facere teneantur et debeant dicti patroni seu qui habiti fuerint pro patronis, et qui in ipsis navibus cochis galeis seu lignis navigabilibus preerunt, sub pena librarum quingentarum Janue; quam penam colligere percipere habere et exigere possit dictus emptor et quilibet eius nuncius seu collector a quolibet de predictis qui contrafecerint ut supra qualibet vice.

Item quod quilibet patronus seu qui pro patrono habitus fuerit, et qui preerit cuicumque navi coche galee ligno de bandis seu cuicumque alio ligno navigabili, teneatur et debeat supradictam promissionem et securitatem facere vel prestare ad voluntatem dicti emptoris et eius nuncii seu collectoris quandocumque de hoc requisitus fuerit, semel tamen in anno, scilicet de attendendo solvendo et observando, et attendi solvi et observari faciendo ea omnia et singula que continentur in presenti vendicione, scilicet quantum ad eos pertinet.

Item teneatur quilibet patronus navium cocharum lignorum de bandis, seu quorumlibet aliorum lignorum navigabilium, et quilibet qui in eis navibus cochis galeis lignis de bandis seu quibuscumque aliis lignis navigabilibus preerit, non permittere exonerari de ipsis navibus cochis galeis lignis de bandis vel aliis lignis navigabilibus aliquas res vel merces pro quibus solvi debeat vel non in Peira

vel Constantinopoli, vel in aliquo loco ex locis supradictis, donec fuerit apodixia a dicto emptore nuncio seu collectore ipsius per quam appareat quod ipse res vel merces sint expedite ab ipso emptore nuncio seu collectore ipsius, vel solutum vel assecuratum sit ipsi emptori vel nuncio seu collectori ipsius quicquid solvi debeat pro ipsis rebus vel mercibus occasione dictis introitus, et hoc sub dicta pena librarum quingentarum Janue applicanda dicto emptori nuncio seu collectori ipsius pro quolibet et qualibet vice; que pena colligi et exigi possit per dictum emptorem, nuncium seu collectorem ipsius, a quocumque qui contrafecerit vel ut supra non observaverit totiens quotiens fuerit contrafactum vel non observatum ut supra.

Item possit emptor dicti introitus eligere et constituere unum collectorem et plures, et unum scribam et plures, ad dictum introitum colligendum petendum et exigendum, et colligi et exigi faciendum, et scribendum et notandum ea que scribenda et notanda occurrerent. Et quicumque constitutus vel electus fuerit collector ut supra possit costringere seu compellere, et constringi seu compelli facere, universos et singulos de quibus eidem videbitur seu placuerit subire iuramentum de veritate dicenda super hiis et de his super quibus et de quibus interrogaverit seu interrogare voluerit, et de dicto introitu bene et legaliter persolvendo.

Item possit emptor dicti introitus et quilibet collector ipsius accotumare seu extimare universos et singulos ianuenses et qui per ianuenses distringuntur dicuntur seu appellantur, vel beneficio ianuensium gaudent, et qui navigaverint in mare maius ultra Peiram vel Constantinopolim vel aliter qualitercumque non expediti sint sive expediti debuerint a dicto introitu secundum formam presentis vendicionis vel aliquas res seu merces portaverint misserint seu detulerint vel veherint, vel portari mitti seu vehi fecerint, sine solvendo dictum introitum secundum formam presentis vendicionis pro quibus dictus introitus solvi debuerit, et pro illa quantitate pro qua dictus emptor seu eius collector accotumaverit sive extimaverit ipsos ianuenses et qui pro ianuensibus distringuntur seu appellantur, vel beneficio ianuensium gaudent, possit et debeat ab eis et quolibet eorum peti percipi et exigi et colligi predictus introitus, ad

quem introitum percipiendum colligendum et exigendum et ad inquisitionem faciendam super ipsum introitum, habeant dicti collectores et quilibet eorum plenam et liberam iurisdictionem et potestatem; et si aliquem invenerint fraudem commisisse in ipso introitu; vel non solvisse dictum introitum sicut debuerit, ex contumacia possint ipsi collectores et quilibet eorum percipere exigere colligere et habere ab eo duplum dicti introitus debiti cum effectu.

Item quod quilibet scriba cuiuscumque navis coche galee ligni de bandis et cuiuslibet alterius ligni navigabilis semper teneatur dare in scriptis dicto emptori vel eius collectori omnes res et merces que in ipsa navi cocha galea ligno de bandis vel alio quolibet ligno navigabili fuerint delate vel deferri debebunt, pro quibus debeat solvi dictus introitus vel non, et personas quarum erunt sive super quas scripte fuerint; et de hoc facere debeat dictus scriba ut supra quotiens inde fuerit requisitus per ipsum emptorem vel eius collectorem, et etiam antea quam viagium arripiat sive assumat ipsa navis cocha galea lignum de bandis, seu aliud quodlibet lignum navigabile, sub pena librarum ducentarum Janue pro quolibet et qualibet vice; quam penam petere percipere colligere habere et exigere possit dictus emptor et quilibet eius collector.

Item quia difficilis est probatio eorum que occurrunt circa predicta, et quia multi fraudes facere conantur contra callegas Communis, pro ipsis fraudibus evitandis sufficiat dicto emptori vel eius collectori semiplena probatio quantum pertinet ad ea vel ad aliquod eorum que occasione presentis vendicionis occurrunt.

Item pro his que occurrunt probanda occasione dicti introitus, possit dictus emptor et quilibet eius collector uti testimonio grecorum et ipsos grecos in testes producere, lege aliqua non obstante.

Item possit dictus emptor et quilibet eius collector arrestare et detinere, seu arrestari et detineri facere, quascumque naves cochas galeas ligna navigabilia, et res et merces que in eis vel aliqua earum fuerint, que navigare debuerint inter mare maius ultra Constantinopolim vel Peiram; et hoc sua auctoritate cum nunciis Curie Potestatis Peire seu tenentis locum Potestatis, vel cum suis nunciis tantum si voluerint, donec supradicte securitates prestite seu facte fuerint secundum formam predictam; et etiam ipsas naves co-

chas galeas ligna de bandis navigabilia et portas earum et eorum possint claudere et custodire, seu claudi custodiri et clavari facere, donec fuerint facte et prestite dicte securitates, seu dictus introitus fuerit solutus, et ipse res et merces scripte fuerint si voluerit dictus emptor et eius collector.

Item possit dictus emptor et quilibet eius collector pro eo percipere colligere et habere dictum introitum, qui solvi debuerit secundum formam presentis venditionis, in illis rebus et mercibus et de eis si voluerit vel in pecunia pro valore earum, excepto de eo vel pro eo quod occasione dicti introitus solvi debebit pro rebus mercibus vel semoventibus extimandis ut supra dictum est; quibus casibus percipere colligere et habere debeat solummodo potestatem.

Item teneatur et debeat quelibet persona que dictum introitum solvere deberè putabitur per dictum emptorem seu eius collectorem, iurare dicto emptori vel eius collectori ad sancta Dei evangelia de solvendo bene et legaliter eidem quicquid solvere debuerit occasione dicti introitus, et de manifestando eidem res et merces pro quibus solvere debebit, et de ipsis se expedire, et apodisiam expeditamenti accipere, et aliter non possit nec debeat portari super aliqua cocha navi galea ligno de bandis seu aliquo alio ligno navigabili, nec res seu merces ipsius; et postquam res seu merces illius persone que se expedierit et iuraverit ut supra scripte fuerint in cartulario alicuius navis coche galee ligni de bandis vel alicuius alterius ligni navigabilis super aliquam personam, non possint ipse res vel merces aliquo modo describi de ipso cartulario sine licentia dicti emptoris vel eius collectoris, sub pena librarum centum ianuinarum pro quolibet scriba qui contrafecerit, applicanda dicto emptori; que pena peti percipi colligi exigi et haberi possit ab eo per dictum emptorem seu eius collectorem.

Item quod Potestas ianuensis qui est et pro tempore fuerit in Peira, et quicumque ibidem locum Potestatis tenuerit, et etiam dominus Potestas Comunis Janue qui pro tempore fuerit, et quilibet magistratus Janue vel districtus, vel qualitercumque iurisdictionem habens in civitate Janue vel extra pro Comune Janue, qui pro tempore fuerit, teneatur et debeat prestare dicto emptori et cuilibet eius collectori, quandocumque inde requisitus fuerit, for-

tiam auxilium consilium et favorem super his omnibus et singulis de quibus in presenti vendicione fit mentio, et contra quoscumque de quibus placuerit dicto emptori seu eius collectori procedere suo officio per viam inquisitionis, et quocumque alio modo pro ut brevius fieri poterit ad exequenda ea que exequi et fieri debebunt secundum formam presentis vendicionis, et ad inquirendam veritatem, et ad dictum introitum faciendum prestari et solvi, summarie et de plano sine strepitu et figura iudicii, et sine libello et pignore bandi, et sine remedio appellationis, et habendi consilium a sapiente et petendi assessorem.

Item quod dictus emptor et quilibet eius collector possit uti, si voluerit, in favorem sui et dicti introitus, omnibus et singulis clausulis generalibus factis per Comune super callegis Comunis, et illa ex eis de quia sibi placuerit, et etiam omnibus et singulis clausulis apposis in instrumento vendicionis quam pene dacite seu collecte imposita super rebus et mercibus que adducentur vehentur seu mittentur de terris subditis olim imperatori Cotay et nunc imperatori Usbech, scripto manu Enrici de Castilione notarii M CCC XIII die (1), et omnibus beneficiis que scripta (*sunt*) in dicto instrumento in favorem introitus dicte pene dacite seu collecte (2); dum tamen colligere non possit emptor presentis introitus vel eius collector nec colligi facere nisi ea et de his et pro his que supra dicta sunt tantum quantum supra dictum est colligi posse.

Item teneatur quilibet scribe et quilibet patronus, seu qui pro patrono habitus fuerit, cuiuslibet navis coche galee ligni de bandis et cuiuslibet alterius ligni navigabilis, ac etiam quilibet mercator, et alius quicumque similiter teneatur se presentare ad requisicionem dicti emptoris et cuiuslibet eius collectoris coram eis et quocumque magistratu de quo ipsi emptori vel eius collectori vedebitur et placuerit, et cautiones fideiussorias facere de solvendo quicquid solvere debbit pro dicto introitu, et de solvendo faciendo et ob-

(1) Lacuna.

(2) Qui è saltato un periodo, e perciò il senso rimane intralciato ed oscuro. Veggasi come dovrebbe essere, nel Documento successivo a pag. 312.

servando quicquid facere vel observare debbit seu debuerit occasione predicti introitus seu ex forma presentis vendicionis.

Item possit dictus emptor et quilibet collector ipsius, possit et dominus Potestas Janue qui pro tempore fuerit, et quilibet magistratus Janue et districtus teneatur, et etiam quilibet iurisdicionem habens extra Januam pro Comune Janue sive pro ianuensibus teneatur, ad requisicionem dicti emptoris et eius collectoris, compellere ad solvendum illos qui confitebuntur vel confessi fuerint vel scripti erunt debere in cartulariis aliquibus scriptis per notarium publicum de numero notariorum Janue super his que occasione predictorum vel eorum que in presenti vendicione contineri debeantur per aliquos homines illas quantitates pecuniarum quas confessi fuerint se debere vel scriptum fuerit in dictis cartulariis per aliquos debere occasione dicti introitus vel eorum que in presenti vendicione continentur, nisi ille a quo petatur habeat iustam defensionem, summarie cognoscendo tam de iuribus introitus predicti et dicti emptoris seu eius collectoris quam de iuribus seu defensionibus eius a quo petatur (*et hoc teneatur observare*); quilibet magistratus seu iurisdicionem habens, sub pena librarum ducentarum Janue pro quolibet et qualibet vice applicanda dicto emptori seu eius collectori.

Item quod dominus Potestas Janue et quilibet magistratus Janue vel districtus, et quilibet iurisdicionem habens in Peira vel alibi extra Januam pro Comuni vel pro ianuensibus, qui pro tempore fuerit, teneatur et debeat semper ad requisicionem dicti emptoris seu eius collectoris procedere super quacumque questione seu causa que moveatur vel emergat occasione eorum vel alicuius eorum que in presenti vendicione continentur, et ipsam diffinire et terminare summarie et de plano sine libello et pignore bandi et sine remedio appellationis, et sine habendo consilium a sapiente, et sine eo quod inde possit peti vel haberi consilium sapientis vel assessoris alicuius.

Nec possit aliqua persona audiri contra predicta vel aliquod predictorum; similiter nec possit aliqua persona advocare dictare dicere vel allegare, nec patrocinium prestare de iure vel de facto, dicto facto verbo vel scriptura, contra predicta vel aliquod predictorum, vel in prejudicium dicti emptoris seu eius collectoris, sub pena

librarum vigintiquinque Janue pro quolibet et qualibet vice applicanda dicto emptori seu eius collectori, et exigenda semper ad requisicionem dicti emptoris seu eius collectoris; et ultra quod scripture et iura scripta vel allegata contra dictum emptorem seu eius collectorem ipso facto sint nulla et nullius valoris, et quod notarii Curie scribere predicta non possint nec debeant vinculo sacramenti.

Item quod pro dicto introitu sint et esse intelligantur affecte et obligate res et merces et bona quarumcumque personarum debentium aliquid solvere vel facere ex vigore presentis vendicionis.

Item quod omnes pene in quibus occurrerint aliquae persone ex vigore presentis vendicionis applicentur et applicate sint ipso iure dicto emptori, et ex nunc semper ad requisicionem ipsius emptoris seu eius collectoris debeant colligi et exigi, et eidem assignari per quemcumque magistratum Janue et districtus vel qui sit extra Januam pro Comuni vel pro ianuensibus.

Et fiat solutio precii dicti introitus etiam ac vice per illum qui ipsum introitum incallegaverit illis quatuor temporibus et illis cautellis et securitatibus ac iuramento de quibus ordinatum est in aliis vendicionibus introituum Communis Janue, preter quam de officiis quibus debet fieri solutio precii, quia alii (*sic*) debet fieri solutio precii presentis introitus quam aliorum introituum dicti Communis sicut impositionibus ipsorum et istius evidenter apparet.

† M CCC XXXXIII die XXII ianuarii, indicione decima.

Testes Bonifacius de Camulio, Obertus Massurrus et Lanfranchus de Valle notarii et cancellarii Communis Janue.

Reducta est suprascripta venditio in forma suprascripta et approbata, et facta et firmata per dominum Ducem et suum Consilium, et pro ut fit mencio in emendacionibus factis de vendicionibus et clausulis generalibus Communis Janue factis primo per emendatores callegarum anni de M CCC XXXXII, et quorum ego Antonius Carpinetus notarius sum et eram tunc scriba, et qui scripsi ut supra testatus fui in Pallacio novo domini Ducis pro ut in libro presenti emendationum continetur.

† M CCCLXXXVI, die X ianuarii.

Illustris et magnificus dominus dominus Antoniotus Adurnus Dei gratia Dux ianuensium et populi defensor, in presentia consilio et consensu sui Consilii quindecim sapientum antianorum, et ipsum Consilium et consilarii ipsius Consilii; in presentia auctoritate, voluntate et decreto prefati magnifici domini Ducis; in quo Consilio interfuerunt infrascripti qui sunt legitimus et sufficiens numerus ipsorum antianorum, et quorum qui interfuerunt nomina et prenomina sunt ista: Dominus Enricus de Illionibus legumdoctor prior, dominus Benedictus de Viali legumdoctor, Manfredus Cocharellus, Stephanus Bochinus tabernarius, Dexerinus Simonis notarius, Antonius Bellonus formaiarius, Obertus de Planis de Pulcifera, Micael de Semino, Johannes Sauli et Dominicus de Traxio de Bargalio. Intellecta expositione facta coram eis per Officium Protectorum et officialium ipsius Officii Comperarum Capituli civitatis Janue, dicentes quod cum in quadam vendicione karatorum Peire instituta et facta anno corrente M CCC XXXXIII specialiter contineatur quod de omnibus et singulis rebus et mercibus quibuscumque, que de terris villis seu locis circumstantibus civitati Constantinopolis, sive burgis Peire, vel etiam subditis domino Imperatori grecorum vel aliqua eorum, portabuntur mittentur seu deferentur vel vehentur per terram vel per mare Januam vel in mare maius vel ad aliquem alium locum seu terram non subditam seu non subditum dicto domino Imperatori grecorum vel de Janua seu mare maiori, vel aliqua quacumque terra seu loco non subdita seu non subdito dicto domino Imperatori grecorum portabuntur mittentur seu deferentur vel vehentur ad aliquam terram villam seu locum dicto domino Imperatori grecorum subditam seu subditum per mare vel per terram, colligantur habeantur et percipiantur, et colligi percipi et haberi debeant per emptorem dicti introitus seu eius nuncium vel collectorem carati decem de quolibet centenario perperorum precii seu valoris ipsarum rerum et mercium et cetera pro ut in ipsa vendicione plenius et latius continetur, quo tempore institutionis vendicionis predictus dominus Imperator grecorum multas

et diversas terras et loca tenebat et erant sub ipsius dominio in partibus Romanie et Turchie que post dictam institutionem dicte vendicionis devenerunt in virtutem et potestatem Domini turchorum vel alterius Domini; quia sunt aliqui qui opposuerunt et contradixerunt et opponunt et contradicunt quod dicta loca et dicte terre que erant dicti domini Imperatoris et que sub dominio et segnoriam dictorum turchorum vel aliorum modo sunt, non sunt subditi vel subdite dicto domino Imperatori, et dictum introitum solvere non tenentur, et per hoc se volunt excusare a solutione dicti introitus, quod si fieret et consentiretur cederet ad maximum damnum iurisdictionis Comunis Janue et Comperarum predictarum, supplicantes et requirentes quod placeret dicto domino Duci et Consilio declarare quod dicta loca et terre que erant dicti domini Imperatoris et sub dominio ipsius dicto tempore dicte institutionis, licet presentialiter teneantur et detineantur per turchos vel alios, includantur in dicta vendicione pro ut et sicut erant dicto tempore institutionis dicti introitus in anno de M CCC XXXXIII; et supra dictis expositione et supplicatione habentes (*sic*) inter prefatom sagnificum dominum Ducem et Consilium deliberacione solemni, visa prius forma institutionis vendicionis predicte facte dicti introitus in M CCCXXXIII; volentes predictam vendicionem et introitum ad omnem ambiguitatem in futurum tollendam, declarant supra dicto articulo dubii supradicti, declaraverunt et ordinaverunt quod non obstante quod dicte terre et loca que anno de M CCC XXXXIII erant sub dominio dicti domini Imperatoris grecorum postea devenerint et modo sint sub dominio et segnoriam alterius Domini, quod pro dicto introitu solvatur, et ipse introitus colligatur et solvi et colligi debeat ac si dicte terre et loca ad presens essent sub dominio dicti Imperatoris grecorum pro ut erant tempore dicte vendicionis; et sic ut supra mandant in futurum observari et addi in vendicione dicti introitus. Habuit locum presens additio M CCC LXXXVI die X ianuarii et ab inde citra.

† M CCCCXVIII die prima februarii.

Extracta est ut supra presens venditio de libro vendicionis introituum et cabellarum Comunis Janue.

Populus.

Antonius Vallebella
notarius et Comunis Janue secretarius.

Archivio di San Giorgio. Codice *Institutionum cabellarum veterum*, car. 224-31.

1343, 22 gennaio. Regolamento per l'appalto annuale degli introiti di carati 14 e carati 5 $\frac{3}{5}$, colle dichiarazioni e riforme seguite nel 1386 e 1408.

Venditio introitus caratorum quatuordecim et caratorum quinque et trium quintarum partium unius carati ex caratis viginti et ex caratis octo, impositis per Officium duodecim sapientum constitutorum iuxta formam pacis super incorporandis et vivendis (corr. *uniendis*) Comperis impositis tempore guerre per intrinsecos et Comune Janue et Comperis quibusdam olim extrinsecorum de Janua, et super imponendo et inveniando introitus Compere nove Pacis; et quorum caratorum viginti carati decem septem et dictorum caratorum octo carati sex et quatuor quinte partes unius carati assignate fuerunt dicte Compere Pacis, secundum formam dicte impositionis per dictum Officium duodecim sapientum; et qui carati decem et septem et carati sex et quatuor quinte partes unius carati colligi debent in Peira secundum formam presentis vendicionis; et quorum caratorum viginti carati tres remanserunt Comuni Peire secundum formam dicte impositionis; et similiter dictorum caratorum octo tres vigesime partes, scilicet caratus unus et quinta, remanserunt scilicet pro salario Potestatis dicti Comunis, Abbatis, et aliis expensis fiendis in Peira, colligendi in Peira pro ut fuerit ordinatum; et hoc secundum formam dicte impositionis; et quorum caratorum decem et septem videtur illos de Peira, sive Comune Peire, post dictam

impositionem accepisse eorum auctoritate caratos tres; et similiter dictorum caratorum sex et quatuor quintarum partium unius carati caratum unum et quintam partem unius carati, ad rationem trium vigesimalium partium dictorum caratorum octo; et que impositio de novo facta fuit M CCC XXXXII die IIII septembris. Et qui carati quatuordecim et carati quinque et tres quinte partes unius carati a tempore status presentis domini Ducis citra reducti et assignati sunt comuniter omnibus tribus Comperis Comunis Janue, secundum formam regularum dicti domini Ducis et sui Consilii, ita quod restant ad vendendum hic in Janua ex dictis viginti caratis quatuordecim ut supra dicitur; et dictorum caratorum octo carati quinque et tres quinte partes unius carati ut supra dicitur, fit in hunc modum (1).

Videlicet quod ille qui dictum introitum comparaverit, si et quotiens dictum introitum vendi contingerit, et si et quando non venderetur sed colligeretur, ille et illi qui dictum introitum colligeret et colligere debet et debent et colligi facere in forma infrascripta.

Videlicet de omnibus mercibus frumento blado vino ceteris victualibus, avibus, animalibus et aliis quibuscumque rebus, que a kalendis februarii anni de M CCC XXXXIII, ipsa die exclusa, in antea per totum annum unum proxime continuum usque ad kalendas februarii anni de M CCC XXXXIV, ipsa die comprehensa, portabuntur mittentur seu deferentur seu vehentur de Janua vel de aliqua parte maris maioris, preterquam de Imperio Usbech, vel que portabuntur mittentur deferentur seu vehentur de quacumque alia mundi parte per mare vel per terram per aliquem ianuensem vel qui pro ianuensi distringatur dicatur seu appelletur, vel qui beneficio ianuensium gaudeat, in Constantinopoli vel in Peira, sive ille vendantur sive alienentur sive non. Et de omnibus et singulis rebus et mercibus cuiuscumque conditionis et manerierum que de Constantinopoli sive Peira portabuntur mittentur seu deferentur vel vehentur Januam vel in mare maius, preter quam si portarentur seu deferentur vel vehentur in aliquam terram dicti Imperii de Usbech. Et de omnibus et singulis mercationibus et rebus que de Constanti-

(1) Qui corre il senso, ma non la sintassi. Forse nell' originale si leggeva: *Que venditio ut supra dicitur fit etc.*

nopoli sive Peira portabuntur mittentur seu deferentur vel vehentur ad aliquam quamcumque mundi partem per mare vel per terram dictorum locorum vel alterius eorum, eundo vel redeundo, vel intrando seu exeundo; ac etiam de omnibus et singulis rebus et mercibus quibuscumque que de terris villis seu locis circumstantibus civitati Constantinopolis sive Peire, vel etiam subditis domino Imperatori grecorum, vel de aliquo seu de aliqua earum, portabuntur mittentur seu deferentur vel vehentur per mare vel per terram Janue vel in mare maius, preter quam ad aliquem locum Imperii de Usbech, vel que portarentur mitterentur vel defererentur vel veherentur per mare vel per terram ad aliquem alium locum seu terram non subditum seu non subditam domino Imperatori grecorum, vel que de Janua seu de mari maiori vel de aliquo alio loco Imperii de Usbech portabuntur mittentur seu deferentur vel vehentur ad aliquam terram villam seu locum dicto domino Imperatori grecorum subditam seu subditum, per terram vel per mare, colligantur habeantur et percipi debeant per emptorem et collectorem dictorum caratorum quatuordecim dicti introitus, seu eius nuncium vel nuncios, carati quatuordecim nitidi pro quolibet et de quolibet centenario perperorum, seu valoris sive extimacionis ipsarum rerum et mercium ad eandem rationem caratorum quatuordecim pro quolibet centenario perperorum, et ad eandem rationem supra et infra pro rata de summa ipsius precii vel valoris seu quantitatis que sit a perperis viginti quinque auri de Constantinopoli supra.

Item quod si quis habuerit solummodo res seu merces quarum precium seu valor non transcendat dictam summam perperorum viginti quinque auri, non propterea pro ipsis rebus seu mercibus aliquod occasione dicti introitus solvere compellatur. Et similiter habeantur colligantur et percipiantur, et haberi colligi et percipi debeant per Comune Peire, seu collectorem vel collectores dicti Comunis, supradicti carati tres qui remanserunt ex dictis caratis viginti pro salario Potestatis Abbatis et aliis expensis ut supra dictum est dicti Comunis Peire.

Reliquos autem caratos tres ad complementum dictorum caratorum viginti, illi de Peira sive Comune Peire colligunt, ut videtur, auctoritate eorum propria ut supra expressatur.

Et de auro argento pecunia seu moneta cuniata, perlis, summis de argento, lapidibus preciosis, et ioyis fabricatis de auro argento lapidibusque preciosis et perlis, non colligatur nisi solummodo tertia pars eius quod colligi debet ut supra de aliis rebus et mercibus, sed de eis colligatur solummodo tertia pars eius quod colligitur et quod colligi debet ut supra de aliis rebus et mercibus.

Et ne dubium esse possit utrum res predictae deferantur seu mittantur vel vehantur in aliquam partem dicti Imperii de Usbech, ad tollendas questiones et fraudes que super predictis esse possent occasione rerum et mercium que deferentur in Peiram sive in Constantinopolim, que dicentur deferri debere in aliquem locum dicti Imperii de Usbech, et pro ipsis deferendis in dictum Imperium de Usbech dicerentur delate in Peiram vel in Constantinopolim, declarando vendicionem introitus predicti, intelligantur res et merces delatas in Peiram sive Constantinopolim pro quibus dictus introitus solvi debet delatas fuisse pro ipsis portandis sive mittendis in dictum Imperium, si infra mensem unum postquam in Peiram vel Constantinopolim delate fuerint mittentur ad aliquem locum Imperii predicti, et hoc si res predictae de Peira vel Constantinopoli delate fuerint a medio mense marcii usque ad medium mensem octobris, et quod pro eis solvi debeat tanquam pro delatis in dictum Imperium Usbech. Et si sic non fuerint de Peira sive Constantinopoli infra dictum tempus transmissae seu delate pro deferendo in dictum Imperium, non intelligantur delate pro deferendo in dictum Imperium, sed de eis solvi debeat tanquam de delatis sive pro delatis in Peira sive Constantinopolim. Si autem a medio mense octobris usque ad medium mensem marcii res deferentur in Peiram vel Constantinopolim, que dicerentur deferri debere sive delatas esse pro ipsis deferendis in dictum Imperium, transmissae fuerint de Peira sive Constantinopoli per totum mensem marcii tum proxime venturum, sive onuste fuerint infra dictum tempus in galea vel ligno quod vel que de Peira sive Constantinopoli navigabit ad dictas partes dicti Imperii, pro quibus sic delatis, seu ut supra infra dictum tempus onustis, solvatur et solvi debeat introitus predictus tanquam pro delatis seu missis ad dictum Imperium Usbech.

Si autem ut supra dictum est non deferentur, seu infra dictum tempus ut supra non onerarentur, de eis solvatur tanquam de rebus et pro rebus delatis in Peiram seu Constantinopolim. Et teneatur quilibet sic mittendo vel deferendo, ut supra dictum est, idonee satisfacere collectori seu collectoribus dicti introitus de dicto introitu solvendo tanquam de rebus non delatis in dictum Imperium, si contingeret res ipsas in dictum Imperium non deferri.

Item quod quotiens de aliquibus ex predictis rebus delatis in Peiram sive Constantinopolim, fieret venditio vel aliqua alienatio in Peiram vel in Constantinopolim antequam essent de Peira vel de Constantinopoli transmissae vel delatae, quod de eis vel pro eis solvi debeat dictus introitus tanquam de rebus in Peiram vel Constantinopolim delatis, non obstante quod delatae essent in Constantinopolim sive Peiram pro ipsis deferendis in Imperium predictum, et non obstante quod postea etiam infra tempora supradicta in dictum Imperium deferentur.

Item quod de omnibus rebus et mercationibus et aliis de quibus supra dictum est in modum predictum, quae deferentur mittentur portabuntur vel vehentur de aliqua parte Imperii de Usbech per mare vel per terram in Constantinopolim vel in Peiram, sive ibi vendantur sive non, vel quae per aliquem ditorum locorum transitum facient, vel in Januam vel in districtum, seu in aliquam terram seu locum circumstantem civitati Constantinopolis vel Peire, vel subditum domino Imperatori grecorum, per aliquem alium locum extra mare maius, vel quae de civitate Januae vel districtu, vel de Peira, vel de Constantinopoli, vel de aliqua alia mundi parte, per terram vel per mare deferentur portabuntur mittentur vel vehentur in aliquam terram dicti Imperii de Usbech per aliquem ianuensem seu qui pro ianuensi distringatur dicatur seu appellatur, vel qui beneficio ianuensium gaudeat, colligantur et percipiuntur per emptorem et collectorem supradictorum caratorum quatuordecim dicti introitus, et eius nuncios et collectores, carati quinque et tres quarte partes unius carati, ad rationem caratorum octo pro quolibet centenario perperorum, sive valoris et estimationis ipsarum mercationum et rerum; et de maiori et de minori quantitate ad eandem rationem, pro rata videlicet de summa precii

vel valoris que sit a perperis viginti quinque auri de Constantino-
poli supra.

Item quod si quis habuerit solummodo res seu merces quarum
precium vel valor non transcendat dictam quantitatem et summam
dictorum perperorum viginti quinque auri, non propterea pro ipsis
mercationibus seu rebus aliquid occaxione dicti introitus solvere
teneatur.

Et similiter habeantur colligantur et percipiantur, et haberi
colligi et percipi debeant per Comune Peire, seu collectorem vel
collectores dicti Comunis, supradicte tres vigesime partes supra-
dictorum caratorum octo, videlicet caratus unus et quinta pars
unius carati que remanserunt ex dictis caratis octo dicto Comuni
Peire, ut dictum est supra, pro salario Potestatis Abbatis et aliis
expensis fiendis in Peira.

Reliquas autem tres vigesimas partes, scilicet caratum unum et
quintam partem unius carati, ad complementum dictorum caratorum
octo, illi de Peira sive Comune Peire colligunt, ut videtur, aucto-
ritate eorum propria ut supra expressatur.

Et de auro argento, peccunia seu moneta cuniata, perlis, sum-
mis de argento, lapidibus preciosis et iocalibus fabricatis de auro
argento lapidibus preciosis et perlis, non colligatur nisi solummodo
tercia pars eius quod colligi debet ut supra de aliis rebus et mer-
cibus; sed de eis colligatur solummodo tercia pars eius quod col-
ligitur et quod colligi debet ut supra de aliis rebus et mercibus.

Et intelligatur dictum Imperium Usbech flumen Vicine versus
Thanam.

Salvo tamen in omnibus et singulis supra dictis quod ex quo
de aliquibus rebus seu mercibus aliqua persona semel solverit dic-
tum introitum in dicto anno, si dicte res vel merces in eodem
anno iterum per eandem personam vel eius heredem vel nuncium
portarentur mitterentur vel defererentur vel veherentur per mare
vel per terram, vel etiam transitum facerent ut supra dictum est,
ipsis rebus vel mercibus alienatis in aliam personam drictus sive
introitus predictus pro ipsis talibus rebus sive mercibus ipso anno
iterum solvi haberi vel requiri non possit.

De omnibus autem navibus cochis galeis et lignis navigabilibus

que ibunt seu navigabunt de Constantinopoli sive Peira, sive per mare dictorum locorum transitum facerent in mare maius, vel ad aliquem alium locum quam Imperium Usbech, sive de mari maiori vel de aliquo alio loco quam de Imperio Usbech iverint seu navigaverint in Peiram sive in Constantinopolim, sive in mare dictorum locorum transitum fecerint, colligantur et colligi debeant dicti carati quatuordecim per dictum emptorem seu emptores vel collectorem seu collectores dicti introitus dictorum caratorum XIV.

Et similiter habeantur colligantur percipiantur, et haberi percipi et colligi debeant per Comune Peire, seu collectorem vel collectores dicti Comunis, supradicti tres carati qui remanserunt ex dictis caratis viginti, pro salario Potestatis Abbatis et aliis expensis ut supra dictum est dicti Comunis Peire. Reliquos autem caratos tres ad complementum dictorum viginti, illi de Peira sive Comune Peire colligunt, ut dicitur, auctoritate eorum propria ut supra expressatur. Et hoc pro quolibet centenario a quolibet ianuensi seu qui pro ianuensi distringatur seu appelletur, vel beneficio ianuensium gaudeat, cuius sint seu qui eis presint; et hoc totiens quotiens de Constantinopoli sive Peira sive aliquo alio loco iverint seu navigaverint in mare maius ad aliquas alias partes quam ad partes Imperii de Usbech, sive de mari maiori vel de aliquo alio loco quam de Imperio Usbech iverint ut supra per mare dictorum locorum per quemcumque modum et ex quacumque causa.

Si autem de Constantinopoli sive Peira sive aliquo alio loco iverint seu navigaverint ad aliquas partes Imperii de Usbech, sive de aliqua parte dicti Imperii iverint seu navigaverint in Peira vel Constantinopoli, sive transitum fecerint ut supra per quemcumque modum et ex quacumque causa, colligantur et colligi debeant per emptorem et collectorem dicti introitus dictorum caratorum quatuordecim, seu per eius nuncium vel nuncios, totiens quotiens navigaverint, carati quinque et tres quinte partes unius carati ex dictis caratis octo pro quolibet centenario a quolibet ianuensi seu qui pro ianuensi distringatur dicatur vel appelletur, vel qui beneficio ianuensium gaudeat, cuius sint seu qui eis presint.

Et similiter colligantur et colligi debeant per Comune Peire, seu collectorem dicti Comunis, supradicte tres vigesime partes,

scilicet caratus unus ex dictis caratis octo qui ut supra remanserunt Comuni Peire, pro salario Potestatis Abbatis et aliis expensis fiendis ut supra dictum est.

Reliquas autem tres vigesimas partes dictorum caratorum octo, scilicet caratum unum et quintam partem unius carati, colligunt illi de Peira sive Comune Peire, ut supra dicitur, auctoritate eorum propria.

Salvo quod de corporibus galearum armatarum, sartia correda et apparatu ipsarum, non solvatur dictus introitus caratorum predictorum nisi semel in anno tantum intrando in Peiram et mare maius, et semel exeundo de dictis partibus. De galeis vero et lignis navigabilibus seu aliis rebus Comunis Janue, seu ad dictum Comune pertinentibus, nichil occasione dicti introitus solvatur et colligatur vel exigatur.

Quia vero in Constantinopoli sive Peira, ubi pro maiori parte colligi debet dictus introitus, expenduntur perpari et non alie monete de aliis diversis provinciis, ideo ad declaracionem predictorum et de omnibus rebus et mercibus, navibus cochis galeis et lignis navigabilibus que ut supra de Janua vel districtu Janue misse seu delate fuerint, vel iverint seu navigaverint, vel transitum fecerint ut supra, colligatur et percipiatur ad rationem de perpero uno et caratis decem pro qualibet libra ianuina precii seu valimenti ipsarum. Et de Trapesunda ad rationem asperorum quindecim cavaliorum pro quolibet perpero. Et de Thaurisio Persia et Turchia ad rationem asperorum quatuordecim cassaninorum sive carpentaninorum pro quolibet perpero. Et de Gazaria de quolibet summo perperos octo et dimidium.

Item quod Potestas Janue in Peira seu Imperio Romanie, et quilibet tenens locum Potestatis, iuramento teneatur et debeat ad sindicatum librarum mille ianuinarum dare per se et per quemcumque de familia sua auxilium fortiam et favorem et succursum collectori dicti introitus et cuicumque eius nuncio, quandocumque de hoc requisitus fuerit, ad colligendum solvendum et exequendum pro ut in presenti ordinatione continetur.

Item quod dictus introitus peti colligi percipi et haberi possit in civitate Janue et in quocumque loco ubi dicto collectori vel eius

nuncio placuerit, ab illis videlicet qui ipsum introitum in Peira seu Constantinopoli non solvissent collectori predicto seu eius nuncio vel emptori.

Item quod patroni et qui pro patronis habebuntur omnium et singularum navium cocharum galearum et quorumlibet lignorum et vasorum navigabilium, et illi qui in eis preerunt, qui cum eis intrare voluerint inter mare maius a dictis kalendis februarii anni de M CCC XXXXIII in antea per totum dictum annum, teneantur non navigare ultra Constantinopolim seu Peiram donec fuerint expediti in Peira a collectore dicti introitus vel eius nuncio, nec aliquo modo vel Constantinopolim vel Peiram vel ad aliquem alium locum inde navigare possint vel debeant, donec promiserint et idoneam securitatem fecerint dicto collectori vel eius nuncio de solvendo et attendendo ac observando bene et legaliter omnia et singula que solvi attendi et observari debent secundum formam presentis ordinationis, et donec iuraverint de veritate dicenda de hiis omnibus et singulis de quibus dictus collector vel eius nuncius ipsos interrogare voluerit, et de faciendo solvi bene et legaliter ea que occasione dicti introitus pro rebus seu mercibus que in ipsis seu super ipsis erunt, seu navigare vel vehi debebunt, solvi debebunt; et hoc facere teneantur et debeant dicti patroni seu qui habiti fuerint pro patronis, et qui in ipsis navibus cochis galeis seu lignis et vasis navigabilibus preerunt, sub pena librarum quingentarum Janu e; quam penam colligere percipere habere et exigere possit dictus collector et quilibet eius nuncius a quolibet de predictis qui contrafecerint vel non observaverint ut supra pro quolibet vice.

Item quod quilibet patronus seu qui pro patrono habitus fuerit, et qui preerit cuicumque navi coche galee ligno de bandis seu cuicumque alii ligno et vasi navigabili, teneatur et debeat supradictam promissionem et securitatem facere et prestare ad voluntatem dicti collectoris et eius nuncii quandocumque requisitus fuerit de hoc, semel tamen in anno, scilicet de attendendo solvendo et observando, et attendi solvi et observari faciendo ea omnia et singula que continentur in presenti vendicione, scilicet quantum ad eos pertinet.

Item teneatur quilibet ex patronis navium cocharum galearum lignorum et vasorum navigabilium, et quilibet qui in ipsis navibus cochis galeis lignis de bandis seu quibuslibet aliis lignis et vasis navigabilibus preerit, non permittere exonerari de ipsis navibus cochis galeis lignis de bandis vel aliis lignis et vasis navigabilibus aliquas res vel merces pro quibus solvi debeat vel non in Peira vel Constantinopoli vel in aliquo loco ex locis supradictis donec habuerit apodixiam a dicto collectore seu nuncio ipsius, per quam appareat quod ipse res et merces sint expedite ab ipso collectore vel nuncio ipsius, vel solutum vel assecuratum sit ipsi collectori vel nuncio ipsius quicquid solvi debeat pro ipsis rebus et mercibus occasione dicti introitus; et hoc sub pena librarum quingentarum Janue applicanda dicto collectori vel nuncio ipsius pro quolibet et qualibet vice. Que pena exigi et colligi possit per dictum collectorem vel nuncium ipsius a quocumque qui contrafecerit vel ut supra non observaverit ut supra (*sic*), quotiens fuerit contrafactum vel non observatum ut supra.

Item possit collector dicti introitus eligere et constituere unum collectorem et plures, et unum scribam et plures, ad dictum introitum colligendum petendum exigendum, et colligi et exigi faciendum, et scribendum et notandum ea que scribenda et notanda occurrerint.

Et quicumque constitutus et electus fuerit collector ut supra possit constringere seu compellere, constringi seu compelli facere, universos et singulos de quibus eidem videbitur seu placuerit subire iuramentum de veritate dicenda super his et de his super quibus interrogaverit seu interrogare voluerit, et de dicto introitu bene et legaliter persolvendo.

Item possit collector dicti introitus et quilibet nuncius ipsius accotumare seu extimare universos et singulos ianuenses, et qui pro ianuensibus distringuntur dicuntur seu appellantur, vel beneficio ianuensium gaudent, qui navigaverint in mare maius ultra Peiram vel Constantinopolim, vel aliter qualitercumque, (*qui*) non expediti sint vel expediti debuerint a dicto introitu secundum formam presentis ordinationis, vel aliquas res sive merces portaverint miserint seu detulerint vel vehexerint, vel portari mitti deferri seu

vehi fecerint sine solvendo dictum introitum secundum formam presentis ordinacionis, pro quibus dictus introitus solvi debuerit. Et etiam omnes res et merces que portabuntur mittentur seu deferentur in Peiram vel Constantinopolim, que ultra Peiram seu Constantinopolim non portabuntur vel vehentur, extimentur et accotumentur per emptorem seu collectorem vel nuncium seu nuncios dicti introitus. Et pro illa quantitate pro qua dictus collector seu eius nuncius accotumaverit seu extimaverit ipsos ianuenses et res et merces ipsorum, et qui pro ianuensibus dstringuntur seu appellantur, vel beneficio ianuensium gaudent, possit et debeat ab eis et quolibet eorum peti percipi colligi et exigere introitus predictus; ad quem introitum percipiendum, et ad inquisitionem faciendam super ipso introitu, habeant dicti collectores et quilibet eorum plenam et liberam iurisdictionem et potestatem; et si aliquem invenerint fraudem commisisse in ipso introitu, vel non solvisse dictum introitum sicut debuerit, ex contumacia possint ipsi collectores et quilibet eorum percipere et exigere colligere et habere ab eo duplum dicti introitus debiti cum effectum.

Item quod quilibet scriba cuiuslibet navis coche galee ligni de bandis et cuiuslibet alterius ligni et vasis navigabilis semper teneatur dare in scriptis dicto collectori seu eius nuncio omnes res et merces que in ipsa navi cocha galea ligno de bandis vel alio quolibet ligno et vase navigabili fuerint delate seu deferri debebunt, pro quibus debeat solvi dictus introitus vel non, et personas quarum erunt, sive super quas scripte fuerint; et hoc facere debeat dictus scriba ut supra, quotiens inde fuerit requisitus per ipsum collectorem et eius nuncium, et etiam antequam viagium accipiat seu assumat ipsa navi cocha galea lignum de bandis seu quodlibet lignum et vas navigabile, sub pena librarum ducentarum pro quolibet et qualibet vice; quam penam petere percipere colligere habere et exigere possit dictus collector et quilibet eius nuncius.

Item quia difficilis est probatio eorum que occurrunt circa predicta, et quia multi fraudes facere conantur contra callegas Comunis, pro ipsis fraudibus evitandis sufficiat dicto collectori emptori et eius nunciis semiplena probatio quantum pertineat ad ea vel ad

aliquod eorum que occasione presentis ordinationis vendicionis occurrerent.

Item quod pro his que occurrerent probanda occasione dicti introitus, possit dictus collector et quilibet eius nuncius uti testimonio grecorum et aliarum quarumcumque generationum sint; et ipsos grecos et quoslibet alios cuiuscumque lingue et nationis in testes producere, lege aliqua non obstante.

Item possit dictus collector et quilibet eius nuncius arrestare et detinere, seu arrestari et detineri facere, quascumque naves cochas galeas ligna de bandis et alia ligna et vasa navigabilia, et res et merces que in eis vel aliqua earum fuerint, que navigare debuerint inter mare maius ultra Constantinopolim vel Peiram, et hoc sua auctoritate et cum nunciis Curie Potestatis Peire seu tenentis locum Potestatis, vel cum suis nunciis tantum si voluerint, donec predictae securitates prestite seu facte fuerint secundum formam predictam, et etiam ipsas naves cochas galeas ligna de bandis et alia ligna et vasa navigabilia; et portas eorum et earum possint claudere clavare et custodire, seu claudi clavari et custodiri facere, donec fuerint facte et prestate dicte securitates, seu dictus introitus fuerit solutus, et ipse res et merces fuerint scripte, si voluerint dictus collector et eius nuncii.

Item possit dictus collector et quilibet eius nuncius pro eo percipere colligere et habere dictum introitum, qui solvi debuerit secundum formam presentis vendicionis, in illis rebus et mercibus et de eis si voluerit vel in pecunia pro valore earum, excepto de eo quod occasione dicti introitus solvi debet pro rebus mobilibus vel se moventibus existimandis ut supra dictum est.

Item teneatur et debeat quelibet persona que dictum introitum solvere debere putabitur per collectorem seu nuncium eius, iurare dicto collector vel eius nuncio ad sancta Dei evangelia de solvendo bene et legaliter eidem quicquid solvere debuerit occasione dicti introitus, et de manifestando eidem res et merces pro quibus solvere debuerit occasione dicti introitus, et de manifestando eidem res et merces pro quibus solvere debet, et de ipsis se expedire, et apodixiam expeditamenti accipere; et aliter non possit vel debeat aportare super aliqua navi cocha galea ligno de bandis seu

aliquo alio ligno et vase navigabili, nec res seu merces ipsius; et postquam res seu merces illius persone que se expediverit et iuraverit ut supra scripte fuerint in cartulario alicuius navis coche galee ligni de bandis, vel alicuius alterius ligni et vasis navigabilis, super aliquam personam, non possint ipse res vel merces aliquo modo describi de ipso cartulario sine licentia dicti collectoris vel eius nuncii, sub pena librarum centum Janue pro quolibet scriba qui contrafecerit applicanda dicto collectori; que pena peti percipi colligi exigi et haberi possit ab eo per dictum collectorem seu nuncium eius.

Item quod Potestas ianuensium qui est et pro tempore fuerit in Peira, et quicumque ibidem locum Potestatis tenuerit, et etiam dominus Potestas vel eius vicarius Comunis Janue, et quilibet magistratus Janue vel districtus, vel etiam qualitercumque iurisdictionem habens in civitate Janue vel extra pro Comuni Janue, qui pro tempore fuerit, teneatur et debeat prestare dicto collectori et cuilibet eius nuncio quodcumque inde requisitus fuerit fortiam auxilium consilium et favorem super omnibus et singulis de quibus in presenti ordinacione vendicionis fit mentio, et contra quoscumque de quibus placuerit dicto collectori seu eius nuncio procedere suo officio per viam inquisitionis et quocumque alio modo pro ut brevius fieri poterit, et exequendum ea que exequi et fieri debentur secundum formam ordinacionis presentis, et ad inquirendum veritatem, et ad dictum introitum faciendum prestari et solvi summarie et de plano sine strepitu et figura iudicii, et sine libello et pignore bandi, et sine remedio appellationis, et habendi consilium a sapiente et petendi assessorem.

Item quod dictus collector et quilibet eius nuncius possit uti, si voluerit, in favorem sui et dicti introitus omnibus et singulis clausulis generalibus factis, et faciendis per Comune Janue vel officiales per Comune constitutos super predictis, vel constituendis super calligis Comunis, et illa ex eis de qua sibi placuerit, et omnibus et singulis clausulis apposis in istrumento vendicionis introitus Peire, dacite seu collecte imposite super rebus et mercibus que adducuntur vehentur seu mittentur de terris subditis olim imperatori Totay et nunc imperatori Usbech, scripto manu Enrici

de Castilione notarii M CCC XIII die (1), et de omnibus beneficiis que scripta sunt in dicto instrumento in favorem dicti introitus dicte pene dacite seu collecte, dum tamen colligere non possit collector presentis introitus vel eius nuncius, nec colligi facere nisi ea et de eis que superius dicta sunt, et tantum quantum supra dictum est colligi posse.

Item teneatur quilibet scriba et quilibet patronus, seu qui patrono habitus fuerit, cuiuslibet navis coche galee ligni de bandis et cuiuslibet alterius ligni et vasis navigabilis, et etiam quilibet mercator et alius quicumque similiter teneatur se presentare ad requisicionem dicti collectoris et cuiuslibet eius nuncii coram eis et quocumque magistratu de quo ipsi collector vel eius nuncio videbitur seu placuerit, solvendo quicquid solvere debuerit pro dicto introitu, et de solvendo faciendo et observando quicquid facere vel observare debbit seu debuerit occaxione predicti introitus seu ex forma presentis ordinationis.

Dominus Potestas sive Capitaneus vel eius vicarius Janue qui pro tempore fuerit, et quilibet magistratus Janue et districtus, et etiam quilibet iurisdictionem habens extra Januam pro Comuni Janue, sive pro ianuensibus, teneantur ad requisicionem dicti collectoris et eius nuncii compellere ad solvendum illos qui confitebuntur vel confessi fuerint vel scripti erunt debere in cartulariis aliquibus scriptis per notarium de numero notariorum Janue super his que occaxione predictorum vel eorum que in presenti ordinatione continentur debebuntur per aliquos homines, illas quantitates pecuniarum que confessi fuerint se debere, vel quas scriptum fuerit in dictis cartulariis per aliquos debere occaxione dicti introitus vel eorum que in presenti ordinatione continentur, nisi ille a quo petatur habeat iustam defensionem; summarie cognoscendo tam de iuribus introitus predicti et dicti collectoris seu eius nuncii, quam de iuribus seu defensionibus eius a quo petatur; et hoc teneatur quilibet magistratus ianuensis seu iurisdictionem habens observare sub pena librarum ducentarum Janue pro quolibet et qualibet vice, applicanda dicto collectoris sive eius nuncio.

(1) Lacuna.

Item quod dominus Potestas sive Capitaneus vel eius vicarius Janue, et quilibet magistratus Janue vel districtus, et quilibet iurisdictionem habens in Peira vel alibi extra Januam pro Comuni vel pro ianuensibus, qui pro tempore fuerit, teneatur et debeat semper ad requisicionem dicti collectoris seu eius nuncii procedere super quacumque questione seu causa que moveatur vel emergat occasione eorum vel alicuius eorum que in presenti ordinacione continentur, et ipsam difflinire et terminare summarie et de plano, et sine habendo consilium a sapiente et sine remedio appellationis, et sine libello et pignore bandi, et sine eo quod inde possit peti vel haberi consilium alicuius sapientis vel assessoris.

Nec possit aliqua persona audiri contra predicta vel aliquod predictorum; similiter nec possit aliqua persona advocare vel allegare, nee patrocinium prestare de iure vel de facto, dicto facto verbo vel scriptura, contra predicta vel aliquod predictorum, vel in preiudicium dicti collectoris emptoris nuncii, seu contra voluntatem dicti emptoris seu collectoris, sub pena librarum viginti quinque ianuinarum pro quolibet et qualibet vice, applicanda dicto emptori collectoris seu eius nuncio, et exigenda semper ad requisicionem dicti collectoris seu eius nuncii; et ultra quod scripture et iura scripta et allegata contra dictum collectorem emptorem seu eius nuncium ipso facto sint nulla et nullius valoris, et quod notarius Curie predicta scribere non possit nec debeat vinculo sacramenti.

Item quod pro dicto introitu sint et esse intelligantur affecte et obligate res et merces et bona quarumcumque personarum debentium aliquid solvere vel facere ex vigore presentis ordinacionis.

Item quod omnes pene in quibus incurrant aliquae persone ex vigore presentis ordinacionis applicentur et applicate sint ipso iure dicto collectoris, et ex nunc semper ad requisicionem ipsius collectoris seu eius nuncii debeant colligi et exigere, et eidem assignari per quemlibet magistratum Janue et districtus, vel qui sit extra Januam pro Comuni vel pro ianuensibus.

Et fiat solutio precii dicti introitus etiam in hac vice per illum qui ipsum introitum incalegaverit illis quatuor temporibus et cum illis securitatibus et iuramentis de quibus ordinatum est in aliis venditionibus introituum Communis Janue, ita quod ille qui ipsum

ius in calega propterea facta habuerit teneatur in omnibus et per omnia sicut tenentur alii emptores introituum Comunis Janue predicti, sicut impositionibus ipsorum et istius evidenter apparet.

† M CCC XXXXIII die XXII ianuarii, indicione decima.

Testes Bonifacius de Camulio, Obertus Mazurrus et Lanfranchus de Valle notarii et cancellarii Comunis Janue.

Reducta est suprascripta venditio in forma suprascripta, et approbata et facta et firmata per dominum Ducem et suum Consilium, et prout fit mentio in emendationibus factis de venditionibus et clausulis generalibus Comunis Janue factis primo per emendatores callegarum anni de M CCC XXXXII, et quorum ego Antonius Carpenetus notarius sum et eram tunc scriba, et qui scripsi ut supra et testatus fui in Palacio novo Comunis sive domini Ducis pro ut in presenti libro emendationum continetur.

Ducali Excellentie eiusque venerabili Consilio antianorum humiliter supplicatur pro parte Gotifredi Cibo et sociorum, emptorum caratorum decem et caratorum quatuordecim Peire, tam pro anno presenti quam pro nonnullis annis preteritis, quatenus cum in M CCC LXXXVI pro parte tunc Officii Protectorum Capituli fuerit supplicatum et requisitum Excellentie prefate quod cum M CCC XXXVIII pro Comune Janue fuerint reformate venditiones dictorum introituum caratorum Peire de dictis introitibus colligendis de rebus et mercibus delatis de terris illis seu locis circumstantibus civitati Constantinopoli sive burgo Peire, vel etiam subditis domino Imperatori grecorum, ut lacius in dictis venditionibus dicti introitus sive dictorum introituum continetur, et qui introitus semper fuerunt venditi colligendi iuxta tenorem dicte vendicionis, et tempore dicte vendicionis, sive dictarum vendicionum institutarum, dictus dominus Imperator multas et diversas terras et loca tenebat et erant sub ipsius dominio in partibus Romanie et Turchie que postmodum venerunt in potestatem et dominium turcharum vel alterius Domini, et fuerunt aliqui qui opposuerunt quod dictum introitum solvere non tenebantur, quia terre predictae non erant amplius sub dominio dicti Imperatoris; quod quidem

cessisset ad magnum damnum et preiudicium Comunis Janue et introituum ipsius; propter quod dicta Excellentia et Consilium declaraverunt et ordinaverunt ad tollendum dubia quod non obstante quod dicte terre et loca que in anno de M CCC XXXXIII erant sub dominio dicti domini Imperatoris et postea pervenerunt sub dominio et signoria alterius Domini, quod pro dictis introitibus solvatur et ipsi introitus colligantur et solvi et colligi possint et debeant ac si dicte terre et loca ad presens essent sub dominio dicti Imperatoris, dictaque declaratio fuerit posita et addita in M CCC LXXXVI die ianuarii in vendicione introitus caratorum XIV sicut ex vendicione caratorum decem (*apparet?*), et ambulent pari passu, et ratio que est in una vendicione sit in alia, dignentur prefata Magnificencia et Consilium mandare et decernere quod dicta declaratio et ordinatio sive additio apponatur ita sub vendicione dictorum caratorum quatuordecim sub M CCC LXXXVI die decima ianuarii, sicut fuit posita et scripta in vendicione introitus caratorum quatuordecim, colligi debeat tam pro tempore preterito quam pro futuro pro terris et locis que fuerunt in M CCC XXXXIII domini Imperatoris grecorum, licet postea et nunc fuerint et sint sub dominio alterius, sicut colligi debuit et debet dictus introitus caratorum decem; et sic dicta declaratio et deliberatio facta comuniter in quolibet dictorum introituum in M CCC LXXXVI habeat effectum suum et locum obtineat in utroque.

† M CCC LXXXX die XV aprilis.

Illustris et potens dominus dominus Antoniotus Adurnus Dei gratia ianuensium Dux et populi defensor, et suum Consilium quindecim antianorum; in quo Consilio interfuerunt infrascripti, qui sunt legitimus et sufficiens numerus ipsorum antianorum, et quorum qui interfuerunt nomina sunt hec, videlicet: Antonius Justinianus prior, Bartholomeus Pindeben notarius, Samuel de Carrega, Rafael de Clavaricia, Franciscus de Aurigo, Lodisius de Domoculta, Stephanus Bonardus, Januinus Suppa de Sexto, Julianus Erminius et Petrus de Clavaro qm Georgii.

Visa et intellecta ac diligenter examinata dicta supplicatione et

contentis in ea, visa etiam dicta additione et declaratione facta per ipsum magnificum dominum Ducem et suum tunc Consilium in anno de M CCC LXXXVI die x ianuarii, super venditione introitus caratorum decem ex viginti quatuor Peire, ad instantiam et requisicionem Protectorum Comperarum Capituli; et super predictis omnibus habita dilligenti deliberacione, et consilio Vicarii Ducalis, statuerunt ordinaverunt et decreverunt atque declarant quod dicta additio et declaratio facta per ipsum magnificum dominum dominum Ducem et suum tunc Consilium super dicta venditione caratorum decem de qua supra fit mentio, habeat et vendicet sibi locum in vendicione introitus caratorum quatuordecim Peire, et possit et valeat colligi per emptores ipsius introitus in omnibus et singulis locis que tenebantur et possidebantur per dominum Imperatorem grecorum in anno de M CCC XXXIII, licet dicte terre et loca nunc teneantur et possideantur per alios dominos quam per dictum dominum Imperatorem grecorum; et in omnibus et per omnia secundum formam et tenorem vendicionis dicti introitus. Et predicta mandant scribi et notari in fine vendicionis dicti introitus per Statutarium Comunis.

Extractum est ut supra de actis publicis Cancellarie Ducalis Comunis Janue.

Populus.

Conradus Mazurrus
notarius et cancellarius.

In venditionibus introituum caratorum decem et caratorum quatuordecim Peire, et quorumque aliorum introituum que colliguntur in Caffa Peira et Sio addatur ut infra, videlicet: Salvo non obstantibus aliquibus contentis in dictis vendicionibus, seu aliqua ipsarum, nec aliquibus contentis in aliqua vendicione que colligatur in Caffa Sio et Peira, quod de auro vel argento sive pecunia cuniata pro veniendo Januam non possint vel debeant colligi dicti introitus vel aliquis ipsorum introituum. Et habeat locum presens additio M cccc viii a die ii februarrii in antea.

† M CCCC XVIII die prima februarii.

Extracta est ut supra presens venditio de libro venditionum
introituum et cabellarum Comunis Janue.

Populus.

Antonius de Vallebella
notarius et Comunis Janue cancellarius.

Cod. cit., car. 231-240.

LAPIDI

I.

1316. — Il signor De Launay riferisce che nel Palazzo già del Podestà (*Han Franchini*) si vede murata una lapide senza iscrizione, recante lo stemma De Marini (1). E noi aggiungiamo che questa lapide fu posta certamente colà, per ricordo della riedificazione che ne ordinava il podestà Montano di tal cognome, sì come leggesi nel Documento XIII a pag. 116.

2.

1316. — Semplice scudo di Genova, della forma che qui si produce. Il signor De Launay ci annunzia di averlo scoperto egli

(1) DE LAUNAY, *Notice sur le vieux Galata (Pera des Génois)*, nell' *Univers* di Costantinopoli, dicembre 1874, pag. 112, e marzo 1875, pag. 232.

stesso, sopra il muro del Palazzo testè citato, dove perciò è probabile che lo facesse collocare il menzionato Podestà De Marini. Stava all'altezza del tetto dell'edificio, in quella parte che resta all'angolo delle strade *Perchembe-Bazar* e *Voivoda*. Non vi è iscrizione nè data; e ciò sembra a noi che sia anche un maggiore argomento, per meglio confermare il sincronismo della pietra e del Palazzo.

3.

1323. — Nella moschea di Arab Djiami.

M · C · C · C · XXIII · DI
E · XV · IVLLII · HIC · IAC
ET · ODON' · SALVAIGV' · FI
LIV' · DLM · DMO · SALVAIGHI

Così riferita dal De Launay (1), ma certo con gravi inesattezze. Crediamo essere più conformi al vero; proponendo la lezione seguente: HIC IACET ODONVS SALVAIGVS FILIVS CONDAM (9^{dm}) DOMINICI SALVAIGI. Il Federici registra: « Domenico Salvago conservatore del porto e mole, 1312, come in pietra alla Darsena » (2).

4.

1335. — Lo stesso De Launay ci porge contezza di un'altra lapide, che appartiene al periodo della Podesteria di Andalò De Mari, e dimostra come questi facesse edificare la torre della strada *Voivoda*, sulla quale in addietro era murata. « Sur le haut de la pierre (egli scrive) est gravée d'abord une croix, puis la date de l'erection de la tour. . . .

M · CCC · XXX · V

suivie d'une rosace sculptée sur la même ligne, sans autre inscrip-

(1) *Notice etc.*, loc. cit., dicembre 1874, pag. 109.

(2) FEDERICI, *Abecedario delle famiglie nobili ecc.*, Ms. della Biblioteca della Missione Urbana.

tion. Au-dessus sont, à dextre, les armes de la colonie de Péra, qui porte de Gênes cantonnée de quatre B (1), dont les deux de dextre contornés, qui sont aux Paléologues; a senestres sont placées les armes de la Sérénissime République » (2).

5.

1335. — Nel Cimitero di *Feri-Keüi*.

† SEPVLCRVM : DOMINI : ANDRIOLI : DE : PAGANA : ET : HEREDVM
SVORVM : QVI : OBIIT : ANNO : DOMINI : M : CCC : XXXV : DIE : XV : IVNII

La lapide esisteva già nel Cimitero contiguo alla chiesa di san Francesco de' frati minori; e solamente da breve tempo venne trasferita nel sovra indicato di *Feri-Keüi*, dove ora sormonta l'ingresso di un grande ossario, mercè le intelligenti ed amorevoli sollecitudini del compianto Console francese signor Belin.

Lo stesso signore, oltre all' avere cortesemente favorita alla Società Ligure di Storia Patria una bella riproduzione fotografica di questa pietra, ne pubblicava eziandio il fac-simile nel suo *Compte-Rendu de l'exercice mortuaire 1873-74* etc., Costantinopoli, 1874.

Vedasi la Tavola VI.

6.

1349. — Spetta a quest' anno la costruzione della torre di *Yuskek-Kalderim*, « qui defendait (così il De Launay) une des principales portes extérieures de Péra ». La pietra che commemora questo fatto, non reca però altro che la data.

† M · CCC · XXXXVIII S

Sotto la data è l'immagine di san Nicolò, altro dei patroni della colonia, « debout, nimbè, drapé à la romaine et chaussé de

(1) Che è quanto dire lo stemma di Bisanzio.

(2) Veramente non ancora Serenissima. Ved. *Notice* cit., dicembre 1874, pag. 113.

sandales », per usare le parole stesse con cui il mentovato signor De Launay ce lo descrive. A destra della testa del santo si legge s. NI, ed a sinistra COLAVS. Inoltre alla diritta dell'immagine stanno le armi di Genova, ed a mancina quelle di Pera coi soliti quattro B dei Paleologi (1).

La lapide è tuttora murata sull'esterno della torre; e la nostra Società Ligure ne possiede una piccolissima fotografia sulla scorta della quale venne eseguita la presente incisione.

7.

✕ 1387. — Già nella località di *Hendek*, sulla prima torre a ponente di quella del Cristo.

† M · CCC · LXXXVII · die · XXV · MARCHI HOC OPUS
FACTUM · FVIT TEMPORIS NOBILIS DOMINVS · RAFAEL · DE · AVRIA
POTestas · PEIRE

(1) DE LAUNAY, *Notice etc.*, loc. cit., pag. 113-44.

Veramente nella pietra non si legge più intera la data che abbiamo qui riferita, e certamente per causa di un guasto sopraggiuntole; ma ce ne stanno mallevadori così gli scrittori che prima di noi la produssero (1), come anche il Documento XXXI (pag. 150), dal quale apparisce che Raffaele D'Oria era stato eletto a succedere nell'ufficio di Podestà della Colonia ad Eliano De Camilla, morto durante il tempo della sua dignità nel 1386. Rileviamo inoltre pel Documento XXIX (pag. 146) che il D'Oria usciva d'ufficio poco dopo la data della presente iscrizione, giacchè sotto il 27 di maggio comparisce il successore di lui Giovanni Da Mezzano.

La figura che campeggia nella pietra, al disotto dell'epigrafe, è quella dell'arcangelo san Michele, avente a destra lo scudo colla croce di Genova, ed a sinistra quello coll'aquila coronata dei D'Oria.

Vedasi la Tavola VII.

8.

1390. — Il Waddingo ragionando della chiesa di san Francesco, già mentovata al num. 5, scrive così: « Prope portam ecclesiae qua transitur ad claustrum, iacet nobilis vir Brancha de Spinolis, defunctus anno M CCC XC, die IV maii » (2).

9.

1397. — Sull'ultima torre che innalzavasi presso il fosso della cinta, dal lato di *Kassim Pacha*.

† M̄ : CCC̄ : LXXXX̄ : VIĪ :

Al disotto della data sono scolpiti lo stemma di Genova nel centro, ed ai lati due scudi di sette sbarre procedenti da destra a

(1) DE LAUNAY, *Notice sur les fortifications de Galata*, num. 4; Id., *Notice sur le vieux Galata*, loc. cit., pag. 114; VIGNA, *Di alcune iscrizioni genovesi in Galata*, pag. 21, num. 1.

(2) *Annales Ordinis Minorum*, tom. VI, pag. 55, ad ann. 1304. Ved. anche BELIN, *Histoire de l'Église Latine de Constantinople*, pag. 65.

sinistra. Ben si avvisa, a nostro giudizio, il ch. De Launay attribuendo questi ultimi al Podestà di Pera (1), il quale ora pel Documento XXXIX (pag. 175) sappiamo che era Luchino de Bonavey. Anzi questo stemma è da aggiungere alle nostre collezioni araldiche, nelle quali lo abbiamo vanamente cercato.

Ved. Tavola VIII.

10.

1404. — Già incastrata nella torre che vedevasi in contrada *Hissar-Dibi*, num. 1, e che oggi è quasi interamente sostituita da una casa di legno.

† TVRRIS : ISTA : FVIT : FACTA : TEM
PORE : REGIMINIS : EGREGII : VIRI :
DOMINI : IOHANNIS : SAVLI : HONORABILIS :
POTESTATIS : PEYRE : M : CCCIIII :
DIE : PRIMA : NOVEMBRIS : 26

Le prime quattro linee sono incise in capo alla pietra, e l'ultima si legge in fondo della medesima. Il campo intermedio è occupato anch'esso da tre scudi: nel mezzo quello di Genova, ai lati l'aquila coronata che era lo stemma di parecchie famiglie genovesi e fra le altre anche dei Sauli. Qui però è da osservare un capriccio dello scultore, il quale invece di fare entrambe le aquile colla testa volta a sinistra, secondo che vedonsi costantemente espresse nei monumenti de' Sauli, ha ritratta quella a mancina in atto di guardare la compagna a diritta.

La iscrizione fu già riferita con varianti dal Mas Latrie, dal De Launay e dal Vigna (2).

Ved. Tavola IX.

(1) DE LAUNAY, *Notice etc.*, loc. cit., pag. 115.

(2) DE MAS LATRIE, *Notes d'un voyage archéologique en Orient*, nella *Bibliothèque de l'École des chartes*, serie II, vol. II, pag. 495; DE LAUNAY, *Notice etc.*, febbraio 1875, pag. 172; VIGNA, *Op. cit.*, pag. 12 e 21, num. 2.

11.

1424. — Dal Waddingo. « Sepultus est (*in ecclesia scilicet sancti Francisci*) Philippus Lomellinus, defunctus anno M CCCC XXIV die XX septembris » (1).

12.

1426. — Dallo stesso. « Supra portam templi aedificavit duas mansiones frater Giffredus Cigalla Episcopus Caffensis minorita; primam destinavit puellis, secundam matronis et viros habentibus, ut commodius et ab hominum conspectu liberae, sacris interessent officiis. In operis fronte haec verba leguntur:

AD HONOREM DEI ET BEATÆ MARIÆ VIRGINIS ET BEATI FRANCISCI
HOC OPVS FECIT FIERI REVERENDISSIMVS DOMINVS FRATER
GIFFREDVS CIGALLA DEI GRATIA EPISCOPVS CAFFEN · OLIM
PROFESSVS IN ORDINE MINORVM · PRO CVIVS ÆDIFICII PRÆMIO
DETVR SIBI VITA ÆTERNA · AMEN · M CCCC XXVI DIE I AVGVSTI
INDICTIONE III SECVNDVM CVRSVM IANVÆ » (2).

13.

1430. — Già murata a ponente della porta della calce, *Keretch-Kapoussi* (3).

DE · FRANCIS · GALATE · FILIPPUS · DIGNE · POTESTAS
LITORIA · MENIA · BVIRGI · COLONIE · VRBI · CONIVNXIT
TERDENIS · MILLE · LABENTIBVS · ANNIS
ET · QVADRIGENTIS · QVO · XPS · NOS · REPARAVIT.

14.

1430. — Già in via *Moum-Hanè*, al basso di una parete, dove il ch. De Launay ebbe la ventura di scoprirla (4); ed ora nel Giardino Imperiale di *Top-Kapou* in Costantinopoli. La pietra

(1) *Annales* etc., loc. cit.

(2) Loc. cit.

(3) DE MAS LATRIE, *Notes* etc., pag. 494.

(4) DE LAUNAY, *Notice* etc., pag. 170.

essendo guasta, non lascia più scorgere i tre X necessari al compimento della data dell'anno, nè le indicazioni del mese e del giorno.

† M · CCCC
ITALICVM · IVBAR · LVX · *Quorum* · DVX · MEDIOLANORVM
GAVDEAT · ERGO · IANVA · *Que* · SVB · TANTO · DVCE · GVBERNAT
IVBENTE · PRESIDE · PEIRE · DE · FRANCIS · POTESTATE · FILIPO.

Ved. Tavola X.

15-16.

1430 e 1432. — Dal Waddingo. « Prope Baptisterium (*ecclesiae sancti Francisci*) iacent Andreas de Grimaldis Andreae filius, qui anno M CCCC XXXII die I novembris, et Leonardus de Spinulis qui anno M CCCCXXX die X septembris obierunt » (1).

17.

1434. — Dallo stesso. « Non longe distat (*ab ostio nempe ecclesiae supra dictae*) sepulcrum marmoreum magnifici domini militis Caroli Lomelini praefecti classis genuensis, defuncti anno M CCCC XXXIV die IV septembris » (2).

18.

1435. — Già nella torre della via *Stupondij*, alla riva del mare, presso l' Ammiragliato (3). Dei tre scudi che le sovrastano, quello a destra reca la croce di Genova, e quello a sinistra lo stemma De Marini; nell' altro liscio, in mezzo, dovea forse scolpirsi l' immagine del santo dal cui nome la torre s' intitolava.

† M · CCCC · XXX · V · TEMPORE · SPECTA
BILIS · *Domini* · STEPHANI · DE · MARINIS · POTESTATIS

Ved. Tavola XI.

(1) *Annales etc.*, loc. cit.

(2) Loc. cit.

(3) VIGNA, *Discorso ecc.*, pag. 21, num. 3; DE LAUNAY, *Notice etc.*, pag. 173-74.

19.

1440. — Già nella piccola torre della via *Tabak-Hanè* (1). Stemma di Genova al centro; a destra quello del Doge Tommaso Fregoso, ed a sinistra l'arma Spinola.

SPECTABILIS ET NOBILIS · DOMINVS
NICOLAVS · ANTHONIVS · SPINVLA
POTESTAS · PERE · HOC · OPVS · FIERI
IVBSIT · M · CCCC · XXXX · DIE · X ·
· AVGVSTI.

Ved. Tavola XII.

20.

1442. — A *Hendek*, nella torre quadrata annessa alla casa di Ali Effendi, sul margine del fossato che in seguito venne riempito (2). La lapide fu trovata nel 1864. Stemmi come nella precedente.

† SPECTABILIS · ET · NOBILIS · VIR · DOMINVS ·
NICOLAVS · ANTONIVS · SPINVLLA · QUONDAM · DOMINI
THOME · POTESTAS · PERE · ET IANVENSIVM · IN · TO
TO · IMPERIO · ROMANIE · CONSTRVI · FECIT · HANC
TVRRIM · ET IN PAVCIS · DIEBVS · CONSTRVCIONIS · M · CCCC · XXXX · II
DIE · VIII · MAY

Ved. Tavola XIII.

21.

1442. — In questa torre aveavi pure un'altra pietra, nella quale era scolpito semplicemente lo stemma Spinola (3).

(1) DE MAS LATRIE, *Notes etc.*, pag. 494; VIGNA, *Discorso ecc.*, pag. 22, num. 4; DE LAUNAY, *Notice etc.*, pag. 174.

(2) DE LAUNAY, *Op. cit.*, *Notice etc.*, pag. 175.

(3) *Id.*, *Op. cit.*, pag. 113 e 232.

1442. — A *Hendek*, nella seconda torre dopo la Cristèa (1).
Stemmi come nelle due lapidi precedenti.

† SPECTABILIS ET NOBILIS · VIR · DOMINVS · NICOLAVS
ANTHONIUS · SPINVLA · POTESTAS · PEIRE ET IANVEN
SIVM · IN TOTO · IMPERIO · ROMANIE · TEMPORE · SVI
REGIMINIS · ANNI · SECVNDI · IVXIT · HANC · SECVNDAM
TVRIM · CONSTRVI · M · CCCC · XXXXII · DIE · XX · O
CTobris · MANDANS · VOCHARI · sanctam · MARIAM. †

Ved. Tavola XIV.

1442. — Aggiunge il De Launay che nelle demolizioni delle due torri fatte costruire in quest'anno dal Podestà Nicolò Antonio Spinola, si rinvennero due sculture esprimenti la Madonna col Bambino in braccio, fiancheggiata da due santi « nimbés et vêtus à la romaine » (2). Probabilmente uno di essi era il san Bartolomeo, di cui abbiamo la fotografia, e che perciò vedesi prodotto nella Tavola XV.

L'immagine del santo è collocata fra quattro stemmi: due in alto colla croce di Genova, e due in basso colla scacchiera degli Spinola. In cima alla pietra si legge:

sanctus BARTOLOMEVS

e questo potrebbe forse contraddire alcun poco la nostra ipotesi, se dovessimo prendere alla lettera le espressioni del medesimo De Launay, il quale afferma « ces pierres sans aucune inscription ni date ». Ma quella intitolazione apparisce così poco nettamente, che può benissimo essergli sfuggita, se pure non si ha da credere che fosse coperta di calce allorquando la pietra venne smossa dal suo luogo.

(1) DE LAUNAY, *Notice etc.*, pag. 176.

(2) Id., *Op. cit.*, pag. 232.

24.

1443. — A *Hendek*, nella torre di cui al num. 22 (1). Stemma di Genova; a destra quello del Doge Raffaelè Adorno, ed a sinistra quello dei Grimaldi.

† HEC · TVRRIS · FVIT · PERFICTA · TE
MPORE · SPECTABILIS · DOMINI · BORVELIS
DE · GRIMALDIS · M · CCCC · XXXX III.

Ved. Tavola XVI.

25.

1445. — Sopra la torre in via *Kalè*, oltrepassata di poco la porta di *Top-Hané* (2). Stemma di Genova; a destra l'Adorno, a sinistra il Marruffo.

† M · CCCC · XXXXV · COMPLETA · EST
HEC · TVRRIS · TEMPORE · POTESTAC
IE · SPECTABILIS · DOMINI · BALDASARIS · M
ARRVFI · DE · MENSE · MAII. S

Ved. Tavola XVII.

26.

1446. — Sopra la porta di *Moum-Hané*, (3). Stemmi come nella precedente.

IHESVS M CCCC · XXXX VI · MAY
EREXIT · PRETOR · MARRVFFVS · BALDASAR · ISTA ·
MENIA · PLVS · ALIIS · NOBILE · FECIT · OPVS · S
GRANDIS · IS · ASPECTV · FORMOSVS · HVMANVS · HABVNDANS
ELOQVIO · INGENIO · IVSTICIAQVE · PARI S
HEC · SIBI · SERVAVNT · ROMANVM · MVNERA · NOMEN
CVNQVE · DIIS · DIVVM · CVMQVE · CELEBRE · VIRIS.

Ved. Tavola XVIII.

(1) DE MAS LATRIE (che però legge 1435), *Notes etc.*, pag. 492; VIGNA, *Discorso ecc.*, pag. 22, num. 5; DE LAUNAY, *Notice etc.*, pag. 177.

(2) DE MAS LATRIE, *Notes etc.*, pag. 495; VIGNA, *Discorso*, pag. 22, num. 6; DE LAUNAY, *Notice*, pag. 178, num. 13.

(3) DE MAS LATRIE, *Notes etc.*, pag. 493, dove però legge 1436, con errore scusabile per la rottura della pietra; VIGNA, *Discorso*, pag. 22, num. 7; DE LAUNAY, *Notice*, pag. 251, num. 14.

1446. — A *Moum-Hanè*, sopra la porta per cui si entrava alla così detta *Cittè française* (1). Stemmi come ai num. 24 e 25.

ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ
BALTASARI · B · *Filio* · MARVFO · GALATEAEH · VIVS · BIZAN
TIANAE · PERAE · THRAE*icio* · IN · BOSPHORO · CLARISSIMAE
GENVENSIVM · COLONIAE · Bene · *Merenti* · PRAETORI ~~525~~
QVI · MAGISTRATVM · QVEM · SVSCEPERAT · DIGNE · GERENDO
SVBVRBANIS · HAC · IN PARTE · MOENIBVS · AMPLIATIS · ET · AD
CHRISTEAM · TVRRIM · A NAVISTATIO · PRISCAE · ALTITVDINIS
DVPLO COLLATIS · COLONIAM · IPSAM · TVTIOREM · EXIMIE · PROPA
GATAM EXORNATAMQVE · FORE · CVRAVIT
GENVENSES · AC · SVBVRBANI · GALATEI CIVES COLONIQVE DEDERE
~~526~~ YHESVS M

Ved. Tavola XIX.

1447. — Già nel muro esteriore di una casa che sorgeva nella via *Keumurdij*, al num. 5, e fu poi interamente distrutta da un incendio (2). Scudi di Genova, Fregoso a destra e Fazio a sinistra.

† SPECTABILIS · ET · EGREGIVS · DOMINVS
LVCHINVS · DE · FACIO · POTESTAS · HOS · MVROS
CONSTRVI · FECIT · M · CCCC · XXXX VII.

Ved. Tavola XX.

Il Mas Latrie ed il Vigna riferiscono la medesima epigrafe, con qualche variante nella lezione; ma cade ogni dubbio che possa trattarsi di due pietre diverse, considerando che anche quest' ultimo ne addita la posizione nella strada *Keumurdij*.

(1) DE MAS LATRIE, pag. 495; VIGNA, pag. 23, num. 8; DE LAUNAY, pag. 228 e segg., num. 18.

(2) DE MAS LATRIE, pag. 494; VIGNA, pag. 23, num. 9; DE LAUNAY, pag. 226, num. 15.

1448. — « Cette pierre (scrive il De Launay) a été decouverte par nous, au fond d'un magasin, sous des cordages, des ouvrages de vannerie et autres marchandises, dans le mur de *Haviar Han*, sur lequel était appliquée la construction moderne d'un magasin. Ce magasin n'existe plus ». E convien dire che nella demolizione del medesimo la pietra non andasse immune da gravissimi danni; perchè mentre il lodato autore l'affermava « parfaitement bien conservee », si vedrà del fac-simile che le quattro linee di scrittura sono tutte mancanti nel loro cominciamento e fin presso a metà, nè più esistono i tre stemmi, di Genova, dei Fregoso e de' Vivaldi, che già soprastavano allo scritto medesimo. Per la lezione della lapide dobbiamo dunque in molta parte accontentarci di quella che ce ne dava il fortunato scopritore (1).

*sub · felici · dominio · illustris · Domini · IANI · DE · CANPOFREGOSO
ianvensium · ducis · dignissimi · REGENTE · SPECTABILI
domino · benedicto · de · vivalDIS · POTESTATE · PERE · 525
m · cccc · xxxix · viii · die · XX · DECENBRIS · 525*

Ved. Tavola XXI.

1452. — Sulla postierla a levante della Cristèa, dentro al cortiletto della casa Meyer (2). Fra le due prime righe e le tre ultime, campeggiano in alto le chiavi papali sormontate dalla tiara; e sotto in una sola linea, gli stemmi di Genova al centro, dei Fregosi a destra, dei Lomellini a sinistra.

† M CCCC LII DIE *prima* APRILIS
NICOLAUS PAPA *quintus* IANVENSIS
TEMPORE · *spectabilis* · Domini · ANGELI · IOHANNIS LOM
ELINI POTESTATIS PERE SVB *DVCatu* *ILLustris*
· Domini · Domini · PETRI · DE · CAMPOFREGOSO · IANVE · DVCIS ·

Ved. Tavola XXII.

(1) DE LAUNAY, *Notice* etc., pag. 226, num. 16.

(2) GUGLIELMOTTI, *Storia della marina pontificia*, vol. II, pag. 180; DE LAUNAY, *Notice* etc., pag. 227, num. 17.

31.

1. . . . — Sopra la porta della fortezza genovese del Bosforo, alla sponda asiatica, ed alla punta del *Promontorio sacro* (1).

FORTALITIVM PROMONTORII SACRI
INIVRIA TEMPORVM DIRVTVM
VINC. LERCARI' CIVIS IANVENSIS
PROPRIIS EXPENSIS RESTITVIT
ET AD MARE VSQVE PROTRAXIT
A M.

32.

1513. — Di una iscrizione concernente a Pera, e spettante a quest'anno, forniva notizia il rimpianto signor Belin al Presidente della Ligure Società di Storia Patria, colla lettera che qui pubblichiamo.

Péra, le 21 avril 1875.

Monsieur le President,

M.^r le Baron Alfred de Testa, fils du feu Ignace de Testa, auteur du *Recueil des traités de la Porte Ottomane*, vient de me donner communication, pour l'insérer dans ma prochaine édition de *l'Histoire de l'Église Latine de Constantinople*, d'une nouvelle inscription de Galata, avec copie certifiée d'une note écrite à ce sujet pour son grand père, né en 1768, décédé en 1839. Pensant que la connaissance de ce document sera de nature à intéresser la *Società Ligure*, je m'empresse, y'étant d'ailleurs autorisé, de vos adresser, du tout, la copie ci-après.

« Trovai una lapide mezzo rotta, e questa esiste tuttora e si conserva dal signor Carlo Testa, primo dragomanno dell' I. R.

(1) SAULI, *Colonia dei genovesi in Galata*, vol. II, pag. 42; SERRA, *Storia dell' antica Liguria e di Genova* (ediz. Capolago), vol. III, pag. 179.

Corte d'Austria, nella sua propria casa di pietra nuovamente fabbricata a canto di quella dei signori Franchini, sulle quattro strade; la qual lapide, a cui manca un pezzo, e precisamente quello che conteneva le armi, porta l'iscrizione e forma seguenti:

..... MDXXIII
..... MOENIA HAEC
TEREMOTV DESTRVCTA
ANDREAS TESTA
PROPRIO AERE
REEDIFI
CAVIT

« Quell' *Andreas Testa* è il primo di questa famiglia, che trovo stabilito in questa città. Non so se questo è venuto qui da Scio (ove la famiglia Testa era stabilita dal tempo dei genovesi) dopo la presa di Costantinopoli li 28 maggio 1453, o pure se egli era discendente da altro Testa che qui si trovava in quell'epoca. Quest'ultima supposizione è più probabile, mentre considerando che soli sessanta anni dopo detta ultima epoca egli riedificò col proprio danaro un muro della città di Galata, si puol ragionevolmente credere che esso era figlio di un Testa che si trovò qui, all'epoca della presa di Costantinopoli, fra li genovesi signori di Galata che capitolarono con Mahometto II per la resa di questa cittadella, e che distrutto un muro di questa che continuò molti anni ancora, dopo tal capitolazione, ad essere in forza di essa governata dagli stessi signori genovesi, lo volse ristabilire a proprie sue spese. Rovinandosi successivamente le mura della città, qualcuno della famiglia Testa trovò il mezzo di ritirare presso di sè detta pietra, che fu conservata sin ad oggi nella casa di essa famiglia appartenente ora al signor Carlo Testa ».

A ma prière, monsieur Alfred de Testa a bien voulu faire des recherches pour retrouver cette pierre, comme aussi l'endroit des murailles où elle avait été placée; mais ses investigations sont, malheureusement, restées sans résultat. Cette pierre, retirée ou pour une raison ou pour une autre, de l'asile où elle avait été déposée, *a disparu*; et l'on ignore, aujourd'hui, ce qu'elle est devenue. Toutefois, comme on ne saurait mettre en doute l'existence de cette inscription dont une partie de la figure et le texte sont conservés dans les papiers de la famille, ce document, a part tout intérêt particulier, offre cette importance qu'il atteste, une fois de plus, la conservation des murailles de Galata par le vainqueur, et constate, en outre, la faculté laissée aux habitants de réparer les parties dégradées ou tombées ou ruinées.

Je suis avec respect *etc.*

Belin.

33.

1610. — Già nella chiesa di Santa Maria di Castello in Genova, e propriamente nella cappella del deposito delle reliquie trasferite da Pera (1).

CATALOGVS SACRARVM RELIQUIARVM IN HOC SACELLO
RECONDITARVM ANNO DOM. 1610 DIE 2 MAII.

EX CAPITIBVS SANCTORVM PAVLI ET BARTOLOMEI APOSTOLORVM. LAZARI
QVATRIVANI ET DIONISII EPISC. ET MART. CONSTANTINI IMPERATORIS ET
AGATÆ VIRG. ET MART. EX BRACHIO S. IO. BAPT. EX DIGITO S. M.
MAGDALENÆ. BRACHIVM S. PLACIDIE VIRG. MANVS S. STEPHANI PROTOMART.
DIGITVS S. LAVRENTII MART. EX TIBIA S. PAVLI APOST. ITEM RELIQVIÆ
SANCTORVM PHILIPPI APOST. ET IGNATHI MART. MAVRITHI ET COSMÆ
MARTIRVM VRBANI ET BLASII MARTIRVM PETRI MARTIRIS ET ERASMI
MART. GREGORII PAPÆ ET ANTONII ABATIS MARTINI ET RAPHÆLIS
EPISCOPOR. DANIELIS PROPHETE ET MARGARITÆ VIRGINIS. DE CAPPA
S. VINCENTII CONF. DE CILICIO S. CATHERINÆ SENENS. CAPSVLA ARGENTEA
PARVA CVM MVLTIIS RELIQVIIS, ET CAPSVLA LAPIDEA PLENA RELIQVIIS
SANCTORVM QVORVM NONINA SVNT IN LIBRO VITÆ.

D. O. M

SANCTORVM RELIQVIÆ HACTENVIS IN SACRARIO ASSERVATÆ
HOC IN SACELLO TECIS ARGENTEIS PIORVM ELEMOSINIS
INSTRUCTIS INCLVSÆ RECONDITÆ FVERVNT ANNO DOM.
1610 DIE 2 MAII IN ACTIS PETRI MATTHIÆ TVBINI NOTARII.

(1) Ved. Docum. CLXVI, pag. 281; VIGNA, *Illustrazione ecc. dell' antichissima chiesa di Santa Maria di Castello*, pag. 186.